

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Thesavrvs|| Locorvm|| Commvnivm|| Jvrisprvdentiæ

Barbosa, Agostinho

Lipsiæ, 1697

Liber Decimus Septimus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80071](#)

debeantur. (5.) si longa consuetudine soliti sint subditi dominis praefare operas, modò deducatur causa aliqua specifica obligationis diutina, etiam si non plene probetur. (6.) si sint de more regionis. Ita tamen exigenda à subditis servitia, ut ipsis tempus relinquatur se fuisse alendi. Perez. C. ne opere à Collat. num. 2. seqq.

IV.

Rusticorum causæ sunt summaria & summa-
riæ tractandæ, Brunnen. ad l. i. C. de Agricola. &
Censit. & ad l. 15. C. cod. in fin.

V.

Servitia rusticorum sunt potius restringenda
quam extendenda. Hinc regulariter ligna ali-
amque materiam ad ædificia dominorum neces-
saria convehere non tenentur. Et exactio o-
perarum est contra jus commune ab allegante
probanda. Brunnen. ad l. i. C. ne rufici ad ul-
lum negotium.

VI.

Rusticum prædium ab urbano non loco, sed

FINIS LIBRI DECIMI SEXTI.

LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

CAPUT I.

Sacerdos, Sacrum.

Axioma I.

Sacerdotes negotiis secu-
laribus se non debent impli-
care, can. quoniam 8. dis. 10.
can. sunt nonnulli. §. neque e-
nim can. 16. quest. 1. can.
credo, & seqq. 21. quest. 3.
can. reprehensibile, 23. quest. 8. cap. contrarium
3. de pœnit. dis. 3. cap. consequens 2. & seqq.
dis. 8. cap. cum ad verum 6. dis. 9b. cap. 1. cap.
sed nec 4. extr. ne Clerici vel Monachi, unde
etiam nec ii testes esse possunt, nisi quando se-
culares idonei absint, ne veritas occultetur, c.
quoniam 14. quest. 2. aut judicis secularis of-
ficio fungi ac secundum leges civiles judicare,
Aristot. 4. polit. cap. 14. ubi Sacerdotum of-
ficiū à civili Magistratu jubet esse distinctum,
quia hoc munus totum hominem, non partem
postulat, confer Gerhard. disput. polit. decad.
5. quest. 10. Treutler. dis. 12. thes. 11. volum. 1.
interim tamen non sint planè eorum imperiti,
cap. unic. distinct. 39.

II.

Sacerdos facit cathedralm, non cathedra Sa-
cerdotem, c. ult. dis. 40.

III.

Sacerdotes sunt venerandi, audiendi, timen-
di, non respuendi, nec dilacerandi, nec detra-
mutant,

hendi, nec insidiandi, cap. Sacerdotes 6. quaf.
1. vocantur enim Dii, c. sicut 14. §. licet, extr.
de heret. interdum eriam Angeli dicuntur, c. Sa-
cerdotibus. in pr. 11. q. 1. Unde licet sepe mul-
ti sint Sacerdotes nomine, pauci opere, cap. si-
gnificatis, extr. de adult. c. ult. dis. 40. nihil
minus tamen audiendi, non imitandi sunt, cum
contemni non debeant, etiam malii sint, quam-
diu tolerantur, quia absolvere adhuc possint, c. ut
evidenter. & seq. 1. q. 1.

IV.

Sacerdos non ex odio procedere debet, sed ex
charitate, c. qualiter 24. in princ. extr. de accusat.

V.

Sacra semel facta amplius privata fieri non
possunt, l. inter 83. §. sacram 5. de verb. obligat.
Schurf. conf. 48. Licet. nam. 3. cent. 1. Welenb. 1.
conf. 4. num. 38. posito etiam, quod abusus inde
effent seculi, nam tunc nos in fiscum Principis tre-
digenda, sed in meliorem magis que verum ultum
convertenda sunt, l. legatum 16. de usfr. legat. l.
legatum 5. de adminisfr. rer. ad civit. perin. l. fin.
de operib. publicis. Alberic. in l. fin. usfr. in fin. qui-
bus mod. ususfr. amitt. ibidem. Jacob. de Rodis
num. 30. Quapropter nec uniri rei profane Eccle-
siastica omnimodo possunt, nisi ex causa mani-
festæ necessitatis vel utilitatis tractatu habito
cum Capituli consensu, ut in aliis rerum Eccle-
siasticarum alienationibus, quarum species
quædam est, cap. 2. de reb. Ecclesi. non alien.
Welenbec. 1. conf. 4. numer. 25. Boer. decisi. 345.
numero 2. Redoan. de reb. Ecclesia non alle-
nandis. Sunt enim res sacræ, l. g. §. ult. der. di-
vis. ideoque consecrata conditionem non
mutant,

mutant, l. 63. §. ult. ff. pro soc. nec etiam alienari possunt excepta causa redemptiois famis, aut magni aris exsolvendi, §. 8. Inst. de rer. divis. l. sancimus 21. C. de SS. Eccles. cum factum rei sacrae vel religiose sit irrevocabile, Bartol. in l. si ita quis promiserit §. c. Lege, Cod. de condit. ob causam, verf. aut non servat. Laurentius Tennin. cauel. 414, num. 3.

CAP. II. Sævitia. Asperitas.

Axioma I.

Sævitia immanis, crudelitas & abusio potestatis per omnes vita gradus est prohibita, Myns. 5. obs. 8. id quod late & eleganter deducit Zanchar. Victor de execut. conclus. 14. Ritter de homagio cap. 8. pag. 211. Sic patronus, si clienti fraudem fecerat censoria nota, sacer erat, Haliçarnass. lib. 2. Cic. de divinat. In herili porestate invisa fuit Jovi sævitia domini, teste Livio. Ac propterea servus sævitia famis obsecrante preflus venire jussus est. l. 1. & 2. ff. de his qui fui vel alien. jur. l. 1. §. 8. ff. de offic. præfet. urb. l. 24. solut. matr. l. 1. C. de emend. serv. & pater esti vicam, quam filio dederat, eripere quendam impunè poterat, l. 11. de liber. & possib. l. fin. C. de patr. potest. postmodum tamen ob saevitiam emancipare cogebatur, l. fin. ff. si quis à parente manuiss. l. 1. §. fin. ff. de liber. exhibend. l. 5. ff. ad Leg. Pompej. de parricid. l. unic. C. de emendat. propinq. l. 3. l. 4. Cod. de patr. potest. l. si Lenones 12. Cod. de Episcop. audient. Sic præceptoris animorum parentis, l. Aquil. 8. ff. de donat. saevitia culpa annumerari solet, l. 3. §. simazister. l. 6. ff. ad Leg. Aquil. l. item queritur 13. §. Julius 4. ff. locat. Sic in matrimonii vinculo chorus propter alperitatem scinditur, nullo alioquin ene solvendus, cap. ex transmissa 8. ubi Panormit. de resit. spoliat. Mævius ex Rolando à Valle part. 2. ad ius Lubeck. tit. 2. artic. 12. numer. 438. Borcholt. conf. 16. Fachin. vol. 1. conf. 42. Natt. conf. 616. Grævæus lib. 1. conclus. 17. confid. 3. vid. tamen Carpov. 3. confit. 26. def. 6. etiam judicibus immodicè ferocientibus fræni temperies est adhibita. l. 2. C. de custod. reor. Vafal. Ius quoque ob violenta ludibria patronali solvitur imperio, Papon. tit. de Principe. numer. 57. Zoann. de duplic. venat. numer. 75. Beust. in l. admonendi. ff. de jurejur. numer. 114. Chophin. 2. doman. lib. 8. numer. 10. Lud. Fasch. conf. 1. numer. 20. Grammat. decis. 104. numer. 13. Mastril. decad 13. numer. 18. Summa sæpe ea est in causa, ut à regulis juris communis recedamus. Unde & socio, à societate etiam ante tempus recedere, ob immodicam socii sævitiam concepsum esse, textus est in l. si convenerit 14. ff. pro soci. confer Menochium 2. arb. judic. cas. 138. Pacian. 1. confil. 86. numer. 9. cum seqq.

II.

Sævitia in propriis (servis, liberis) culpanda, in alienis coercenda est, l. 24. §. 5. solut. matri mon.

CAP. III. Salarium.

Axioma I.

Salaria ad facundiam Advocatorum sunt computanda, l. 1. §. 10. de extraordin. cognit. nec imminuenda, l. 12. §. 2. ibique Gilcken. C. de SS. Eccles. Notabile eam in rem est exemplum, quod refert Carol. Molin. in regul. Cancellar. ad regul. de verisimilitudine. num. 53. Jacobus Marscotton (inquit) doctissimus & experientissimus Advocatus in Senatu Parisiensi, tempore Caroli VII. Ludovici XI. & Caroli VIII. ob breves quasdam & eruditas rationes juris, quas salvaticiones vocant, cum imperitus clientulus impetr. salarium offerret, honestè renuit (dicens) se tantum id accepturum, quod ob id in casum victoria taxaretur: Cum autem clientulus victoriā obtinuisse, & in taxandis expensis litis de hoc articulo ad Senatum referretur, taxata sunt ei sexaginta librae Parisienses, habita ratione non ad brevem, sed ad doctam & resolutiorum scripturam, modumque litis & eminentem scientiam Advocati, & fuit splendidum & pro consuetudine illius temporis ut amplissimum, ita ratissimum honorarium: quo pertinet & hoc, quod sublimes & literate personae majoribus etiam beneficiis sit honoranda, cap. de multa 28. de præbend. Hinc Alexandrum Severum Imperatorem Affectoribus salaria constituisse, perhibet Gothofr. ad l. 1. C. de Affect. & Medic. & Jasonem habuisse à Rege Francorum in annum stipendum mille ducentos thalers, ex Chaffan. in Catalog. glor. mundi. p. 10, confid. 27. notat Honthem. 1. de art. Notar. cap. 34. n. 19. confer & ea quæ habet de salariis Advocatorum Umm. disput. 2. thes. 10. process. Judicior. & de salariis & honorariis annuis qvorumcumque Advocatorum, non tantum iis, quæ à Principe præbentur, sed & quæ à privatis constituntur, l. 38. in fin. ff. locat. l. 11. §. 9. vers. honorariis de Judicio Bald. in l. unic. n. 7. C. de suffrag. Myns. 3. obser. 8. Gail. 1. obser. 44. n. 12. Rauchbar. quæst. 25. lib. 1. Unde etiam & tutor præceptoribus pupilli non quas minimas poterit, sed pro facultate patrimonii & pro dignitate natalium constituere dicitur l. 12. §. 3. de admin. tutor.

III.

Salarii vox honestiore est quam mercedis, & eadem quæ honorarii seu honoris prorsus. Idque etiam accipitur non tanquam merces, sed tanquam *disponere*, si exigendum sit ab ingratibus, non ex locato, sed extra ordinem per Prætorem aut Presidem postulatur, non per Judicem datum iure ordinario, prout hæc de mandatariis & similibus aliis effert Cujac. ad Paul. in l. 4. si mens. fals. mod. dix. quin & salarium incerta pollicitatione neque extra ordinem, neque judicio mandati recte petitur. l. per mutuam 56. §. salarium 3. mandat. l. salarium, 17. C. eod.

IV.

Judex salarium exigens non dicitur vendere judicia, cap. tributum 23. quæst. ult. Vafq. lib. 2. contr. iur. cap. 37. n. 32.

IV.

Quoties tutor per administrationem tutela impeditur, ne suis rebus praesesse & inde certum lucrum capere possit, toties salarium petere potest. Quia nemini officium suum debet esse damnosum.

Limita: ut tamen non propriâ sed magistratus auctoritate ipsi constituantur salarium. Carpz. P. 2. Conf. II. def. 40. in fin.

V.

Salarium augeri & minui debet auctis & diminutis laboribus. Menoch. de Arb. Jud. quæst. cent. 3. cap. 223.

VI.

Magistratus nemini potest salarium constituere sine iussu Principis l. un. C. de præbend. salar.

Limita: (1.) Medicis, Professoribus, & ubi publica causa exigit l. 4. §. 2. de decreto ab ord. faciendo l. 1. C. de Decret. Decur. (2.) Civitates Regiae, non municipales, Senatoribus syndicis possunt, adeo ut si deficiant civitatis redditus, recte modica collecta imponatur. (3.) si ita consuetudo obtineat. Perez. C. de præb. salar. num. 1. 2. sugg. Cæterum nec augeri potest salarium in consilio principis ob tenuitatem pretii & laboris magnitudinem. Brunnenm. ad l. un. C. d. t.

VII.

Salarium non est dandum iis, qui nullam aut exiguum præstant operam, vel qui otiosi aut inutiles sunt; immo quod datum est, iis est auseendum. Perez. C. de præb. salar. n. 4. & tit. Cade Profess. & Med. n. 6. in fin.

Limita: Impeditis, per quos non sterit, quo minus operam præstent, integrum salarium solvi debet. Perez. C. de Profess. & Med. n. 9.

VIII.

Dato officio præsumitur solitum salarium promissum, Brunnenm. ad l. un. C. de præb. salar. si autem varium fuerit salarium, id solendum officiato, quod longo tempore fuit solutum, quodque habuit prædecessor. Perez. C. ead. num. 10. Et, si is, qui olim jam officio functus est, de novo assumatur, eodem salario, quod ante, reconductus censetur. Perez. C. de Profess. & Med.

IX.

Qui sentit commodum salarii, sentiat onus laboris. Brunnenm. ad l. 14. C. de susceptor. in fin. & quidem pro rata temporis laborisque, Perez. C. de annon. civil. n. 7.

X.

In casu publicæ necessitatis minui possunt salaria eorum, quibus satis provisum, ut ex iis præsentí necessitatibus subveniatur, immo possunt in utilibus aulicis auferri. Perez. C. de superind. num. 4.

CAP. IV.
Salus.

Salus Reipublicæ suprema lex esto, l. quod semel s. de decreto. ab ordin. faciendo & supr. lib. XIV. cap. Patria Ax. 2. Hinc male infert Mæstert. 1. de Justit. Roman. LL. 6. 7. numer. 4.

nullam Legem latam esse principaliter ob favorem privatum, vid. supr. lib. I. cap. de Anima.

CAP. V.
Salutatio.

Salutatio signum est reconciliationis, Schneidev. lib. 4. Instit. de injur. §. fin. num. 3. sicut è diverso salutationis substractio signum est iniunctiarum, gloss. in c. cum Adriana 29. diffinit. 63. ubi vid. Barbos. & ideo potest talis ut suspensus recusari, arg. c. cum super Abbatia 23. de offic. deleg.

Intellige verum, si nimis rursum a solitus sit salutare, Barbat. in proam. Clem. in §. salutem. Gothofred. in addit. ad Schneidev. lib. Instit. de injur. §. fin. num. 4. lit. f.

CAP. VI.
Sanctitas.

Axioma I.

Sanctitas non ex generis nobilitate vel dignitate innescit, sed ex fidei puritate & morum honestate, c. nos qui 3. diff. 40.

II.

Quorum sanctitas est æqualis, eorum etiam floritatis debet esse æqualis, cap. scire debet 3. diff. 76. Wesenb. conf. 41. num. 147. Treul. conf. 14. nro 191. Geden. conf. 21. num. 5. Joh. Goedt. 3. conf. Marp. 32. n. 28.

CAP. VII.
Sanguis.

Axioma I.

Sanguinis causa in Ecclesia agitari non debet, c. cum Ecclesia 5. extr. d. immunit. Eccles. & ideo sanguinis poenam Clerici inferre non debent, cap. 23. q. 2. 8. cap. Clericis 5. c. penult. exir. non Cler. vel Monach. c. in Archiepiscopatu 4. extr. de raptor. c. ad audienciam 3. exir. de crimini s. f. sed debent aliis causam hanc delegare, cap. ult. ne Cleric. vel Monach. in 6.

II.

Jura sanguinis non mutantur, l. iura sanguinis 8. de R. I. neque pactis subjacent, l. ius agnationis 34. ff. de patr. Wesenb. 1. conf. 2. num. 59.

CAP. VIII.
Sapiens, peritus.

Axioma I.

Cognito facto, perito hominij in facilis atq. in proclivi est, Cujac. in præstat. recit. ad lib. Cervid. Sc. ex parte. Ita de Aristotele Plinius lib. 1. epist. 22. Jam quanta sermonibus ejus fides? quanta auctoritas? quam pressa & decora cunctatio? quid est quod non statim sciat, & tamen plerumque hastat, dubitat de diversitate rationum, quas acrimagnaque judicio ab origine causisque primis reputat, discernit, expedit.

II. § 2.

II.

Sapere non debemus plusquam oportet, c. i.
de renunc. in 6. sapientia enim cum sobrietate est
habenda, c. i. s. qui ergo loqui. distinct. 43. siquidem
sapientis nulli nocere intendit, c. sapient. 6.
quaest. 1. nec unquam inanis est, c. sapiens 77. de
panit. dist. 2. unde sapiens erit in poena; qui stul-
sus fuit in culpa, cap. quicq. 10. distinct. 38. cum sa-
pientis sit, revocare ea quæ loquitur, cap. magno
1. 22. quaest. 4.

CAP. IX.

Satisfatio, Satisfactio.

vid. Cautio.

Axioma I.

Non satisfacit qui verbo se offert, l. servus fi-
bered 34. in fin. ff. de statu liber Bart. & Zal in l.
at. Prætor. §. si quis paratus n. i. de oper. nov. nunc.
Schvyanemann. i. process. Cameral. c. 10. n. 4.

II.

Satisfatum non sufficit, nisi satisfatum per-
severet, Menoch. remed. 2. adipisc. possessum,
92. haber enim ea effectum successivum, l. si is
a quo. 3. s. ult. cum l. seq. ff. ut in poss. legat. ibi-
que Dd.

III.

Satisfactio pro solutione est, l. 52. ff. de solut.
Cujac. ad l. 45. de administr. & perie. tutor. nem-
pe si fiat volente creditore l. q. quibus mod. pigr.
Invitus enim creditor culpandus non est, si satis-
factione repudiata solutionem desideret, Es ist
Keinem zu verbrennen / der bezahlt seyn will.

CAP. X.

Scandalum.

Axioma I.

Scandalis & periculis pro posse via est præclu-
denda, Clem. abusib. 2. in princ. de parentent.
& remiss. facit enim interdum scandalum quid
omissibile, quod de jure alias esset faciendum,
c. i. distinct. 51. c. cum teneamus 6. extr. de pre-
bend. c. super 4. extr. de stat. Monach. ita si ex no-
vitate contra confuerudinem scandalum oriatur,
novitas illa vitanda est, c. quod 3. extr. de con-
fam. & affin. ita etiam scandalum impedire ma-
trimonium dicitur contrahendum, cap. cum in
tua 27. extr. de sponsal. quia cum scandalio nihil
faciendum est, c. ad aures 5. extr. de tempor. or-
din. c. nibil. 2. extr. de prescript. cap. 8. de Re-
ctoribus 3. extr. de Cleric. agrotant. c. cum ad 6.
extr. de stat. Monach. cap. significasti 18. extr. de
homicid. ita ut etiam per mandata sine clausula
scandalis obviari possit. Gedd. i. Consil. Marburg.
16. n. 140. Ita mali exempli causa multa prohiben-
tur, vid. Nebelkra dec. 13. pag. 151.

II.

Ad scandalum evitandum multa solent con-
cedi, quæ alias non concederentur, Menoch.
de recuper. poss. remed. i. numer. 379. facit enim

scandalum quandoque concessibile quid, quod
alias non concederetur, c. presbyteros 2. dist. 95. ita
ad evitandum scandalum ad tempus à jure rece-
ditur, cap. Deus 11. extr. de vir. & honest. Clem. c.
quoniam 3. extr. de jure patron. ac interdum de-
trahitur pro vitando eo veritati, cap. cum ex in-
junctione 2. extr. de nov. oper. nunc. ita Judex, ut e-
vitentur scandalum, potest partes cogere ad con-
cordiam, Bart. in l. aquifissimum de usus fruct. Af-
flict. decis. 149. in fin. Dec. cons. 156. numer. 6. qui
confundit, Papam posse in concilio accusari ne
scandalum oriatur, imò non esse Pontifici Maxi-
mo obediendum, quando ex obedientia futu-
rum esset scandalum, egregiè congregavit Cravett.
consil. 264. num. 7. consil. 294. num. 8. consil. 314. col.
4. vers. secundo respondeo. & quod ad illud evi-
tandum & discordias præcidendas Episcopus vel
ipse etiam Papa officio exui queat, ex c. si Papa 6.
dist. 40. cap. significasti 4. de Elett. probat Arnulf.
2. relect. polit. cap. 2. scilicet 7. num. 80. vid. & Co-
var. ad reg. peccatum de R. I. relect. p. 1. n. 4.

III.

Propter scandalum non est dimittenda veritas,
cap. magna 7. cap. extr. de vot. & vot. redempt. c.
quis 3. extr. de R. I. nec debet illud impeditre bo-
num faciendum, cap. nisi 10. quast. 3.

CAP. XI.

Scelus.

Axioma I.

Sceleris voluntas eadem severitate punitur, qua
effectus, c. si quis 6. q. 1. vid. supr. lit. M. cap. Ma-
lescium.

II.

Quæ scelere acquisita sunt, fisco cedunt, l. 9. ff.
de Jure Fisci.

CAP. XII.

Schola.

Axioma I.

Schola locis commodis constituta, ne frre-
pitu discipuli invicem turbentur, Perez. C. desfu-
dis liberal. n. 5. Hinc male faciunt Magistratus,
qui diversas lectiones in uno Auditorio Scholarum
trivialium haberi permittunt cum damno
juventutis. Brunnenm. C. eod. in fin.

II.

Cura Scholarum trivialium ad Episcopum spe-
ctat, Carpz. L. 1. Jurispr. Eccles. d. 9. & licet con-
stituto Praeceptorum jure communis ab omnibus
Magistratibus municipalibus fieri possit, inspe-
cio tamen Scholarum ad Principem pertinet, e.g.
si in schola aliqua magno conamine Metaphysi-
cae subtilitates discipulis inculcentur, Princeps id
prohibere aut moderari potest. vid. omnino Brun-
nenm. Lib. 1. cap. 6. Membr. 12. §. 14.

CAP. XIII.

Scientia, Scire.

Axioma I.

Scientia Principis habetur pro causa con-
(Y) 3 cessionis,

cessionis, Gloss. in c. ad hoc de rescript. Natta conf. 438. num. 15. maximè si facta sit cum consilio Procerum, quia ex tali interventu consilii præsumuntur omnia non sine legitima causa facta, Tiber. Decian. conf. 41. num. 32. vol. 2. nec Princeps rationem reddere tenetur, sed satis est cum consilio suorum egisse. Isern. in cap. 1. §. Domino Guerram. & ibidem Afflct. notab. 2. Hic finitur Lex. Idem Afflct. in cap. 1. in pr. de prohib. feud. alien. per Frider. Vult. 3. conf. Marp. 19. n. 177. Quin imò & scientiam certam Principis aequivalere revocationi, text. est in cap. Pastoralis 28. extr. de offic. deleg.

III.

Scientia res est sanctissima, l. 1. §. 5. vers. est quidem res sanctissima. ff. de extraordin. cognit. & donum Dei, cap. revertimini 16. quest. 1. Horat. Lutius de privil. scholar. priv. 74.

III.

Ex scientia sola nemo videtur assensisse, Weseib. 1. conf. 41. num. 121. Scientia enim à voluntate distingui solet, Bald. in l. nevso. num. 6. C. de sent. & interlocut. & l. omnium. num. 9. ubi Jafon. num. 4. C. de sentent. Angel. in §. Empyrefus 2. per illum text. ubi differentiam facit inter scientiam & consensum, in Autb. de alien. & Empyf. Felin. in cap. nonne. n. 5. de presumpt. Alex. Rip. Bolognet. & communiter Dd. in l. 2. §. voluntatem. solat. matrim. Roman. sing. 78. Statutum. Tiraquell. in LL. connub. gl. 5. adverb. express. num. 35. unde etiam ea sola nec nocere in gravioribus dicitur, text. in Clem. Nolentes §. notarii. de Heretic. faciunt quæ docet Bart. in l. 1. §. sed in eo. ff. ad Syllan. Adde Felin. in cap. de cetero. colum. fin. de re judic. Hyppol. in sing. 164. Lud. Gomez. ad §. item si quis ins. de act. n. 41.

Limita, nisi cùm agatur de aliquo obligando, qui in scriptura se obligari patitur, eamque scienter oblignat, tunc enim pro consenu & voluntate habetur, l. 2. Cod. de reb. alien. non alien. addita presertim præsentia ejus, qui actum potuisset prohibere, l. qui patitur 18. ff. mandat. Quia non sit permanendum in terminis nudæ scientiæ, sed ulterius processum, Weseib. 1. conf. 94. num. 6. nec videatur aliquis fraudare eos, qui sciunt & consentiunt, l. nemo 145. ff. de R. 1. Gail. 2. observ. 29. num. 9. neque succurrendum ei, qui se ultro necessitati exponit, l. si fidejusfor 7. §. si necessaria 1. ff. qui satisfare cogantur. ibidemque gloss. verb. necessitatem, cum alleg. Canonist. in c. quemadmodum extr. de jurejur. ita scient & consentient non fieri injuriam, neque dolum patet ex regula l. sciente 27. extr. de R. 1. l. 145. ff. cod. l. 1. §. 5. usque adeo. ff. de injur. l. vendor. 11. C. de res. vendit. Fachin. 2. contr. 20. Arum. exerc. 14. quest. 8. Gail. 2. observ. 85. num. & 1. supr. lit. l. cap. Inuria, ita & scientem aequiparari cum renunciante vel remittente res & actiones suas, docet l. 14. §. si vendor 9. ff. de act. empt. à quibus regressus non datur, l. 14. §. si vendor 9. ff. de edit. edit. Arum. d. exerc. 14. Gail. 2. observ. 29. num. 10.

IV.

Ex sola scientia delictorum regulariter nemo obligatur ob non factam manifestationem.

Limitationes sunt in l. 1. C. de fals. i. fin. C. de his qui latron. 1. 3. C. de incep. nupt. l. 1. C. de decessor. Brunneman. C. eod. col. 2. sic punitur, qui scit Numerarium se immiscuisse alterius officio, si non manifestat. Perez. C. de Numerar. num. 14.

V.

Scientia præsumitur in eo, ad quem causa examen pertinet, Perez. C. si serv. vel libert. numer. 6. 7.

VI.

Ex scientiâ dependet dolus, & ob eam sepe contractus suam vim non nanciscuntur. Hinc si assecratus tempore contractus jam scivit, navem interiisse, assecrator damnum promisum sarcire non tenetur, secus si ignoraverit. Hinc & qui scivit, Edictum exiturum super taxatione frumenti & properavit sua grana vende-re carius, emtore non monito, in Stellionatum incidit. l. 3. §. fin. de Stellion. Perez. C. de Narrag. n. 23.

VII.

Scientia inflat, charitas aedificat, cap. 10. extr. de renunc.

VIII.

Scientia difficultis est probacionis, Bartol. in l. qui Rome. §. duo fratres. quest. 3. de V. O. Cravett. conf. 193. num. 7. Farinac. 1. conf. crim. 15. n. 7. & idem qui scientiam allegat, eam probare debet, Menoch. de presumpt. lib. 5. pref. 23. num. 52. Bald. in l. mulier. col. 2. C. de fonsalib. Vult. 2. conf. Marpurg. 30. num. 238. inde etiam conjecturis probatur, idem Bart. in d. l. qui Roma. §. duo fratres de V. O. Ruin. conf. 42. numer. 21. vol. 1. Hinc ratione communis habituationis scientiam eorum, quæ geruntur, ab altero presumi, notant Ancharan. conf. 170. Principaliter, num. 7. vers. & maximè. vol. 3. Pac. conf. 37. n. 5. quemadmodum & uxori marito cohabitans facta mariti scire præsumitur, ut multis deducunt. Cravett. conf. 123. num. 1. vol. 1. & conf. 271. n. 8. vol. 2. Roland. à Valle conf. 19. num. 38. vol. 1. Cephal. conf. 492. numer. 32. vol. 4. Gloss. in l. aut qui aliter. §. sed & servus. ff. quod vi aut clam per l. si legibus 16. C. de Episc. & Cleric. dummodo scilicet de scientia uxoris ex cohabitatione, eamdemque consequente consenu, seu ratificatione in negotiis non in præjudicium, sed commodum & utilitatem ejus vergentibus agatur, Vult. 2. conf. Marp. 25. n. 100. & infra lib. ult. c. uxor vel domesticus factum domestici, l. quicunq. 4. C. de serv. fugitiv. ubi Bald. n. 7. l. consensu 8. §. servis 6. C. de repud. vel etiam conjunctus factum conjuncti, Bursat. conf. 253. n. 43. vol. 3. Vult. 2. conf. Marp. 29. n. 145. Quod verum intelligit Ruinus conf. 174. consideratis. in princip. volum. 1. scilicet in his, quæ jura sanguinis & processum concer-nunt, quamvis dissentiat Pacian. conf. 57. nu-mer. 12. dum ait, communem opinionem esse in contrarium, cum conjunctus præsumatur etiam illa scire, quæ sunt extra ius sanguinis & naturæ processum, quando nimisum negotium suā naturā tale sit, quod verisimili-ter conjuncti vel vicini scire possint, per ea

ea quæ tradit Felin, in cap. literis, num. 2, ext. de presumpt. Decius in l. 1, num. 57, vers. successiva. ff. si cert. petat. Gabriel, de presumpt. conclus. 6, num. 2, amplia, sic vicinus factum vicini, Baldus in cap. 1, §. fires, de pace tenend. Felin, in cap. cum nostrum, num. 12, de testib. Vult. 3, consil. Marpurg. 22, num. 107. Quin immo ex verisimili qualitate & ex communi contingentia, & in his, qua communiter alii innocetunt, scientiam præsumi, testatur Farin. 1, consil. crit. 100, numer. 18, cum cessante presumptione ignorantiae, scientia semper præsumatur, Socin. fallent. 3, reg. 72. Alciat. de presumpt. reg. 3, pref. 16. Menoch. 2, de arbitr. judic. cas. 183. & consil. 73, num. 17, vol. 1. Mandos, in addit. ad Roman. consil. 481, num. 10. Mandell. consil. 18, num. 5. Benintend. decif. Bononiens. 71, num. 6. & seq. & ignorantia etiam affectata scientie æquipareatur, cap. eos 2, de temp. ordin. in 6.

IX.

Scire dicimus, quod vehementer opinamur, Gloss. in l. 2, §. pen. vers. sciat. ff. de aqua pluv. arcend. gloss. in l. si duo. §. non videor. penult. ff. ut possidet. Petrus de Anchur. consil. 23, incip. causa inquisitionis. & consil. 349. Vito diligenter punclo. Jason. in l. de pupilo. §. si quis ibi col. 9, ad fin. de oper. nov. nunc. & l. incertum, colum. 2. & 3, ff. si cert. petat. sicut & illud etiam scire quis dicitur, quod audivit vel vidit, aut alias concivit, cap. hoc videtur 22, quæst. 5.

X.

Scire qui debuit, tam est in culpa, quam ille, qui leit, l. quod te. ibidemque Gloss. Bart. Bald. Angel. Salicet. Jason ff. de rebus credit. l. quisquis 15. C. de refind. vendit. l. idem 8. §. 1. verb. intelligit vel intelligere debet. ad Leg. Aquil. l. quis fundam 7. §. servua 2. ibique Dynus. ff. pro emptor. late Tiraquell. de retract. lignag. §. 12, num. 9. Scire enim qui potest, nec scit, idem est, ac si sciret, cap. ult. extr. de clandest. despontat. & patria sunt scire, vel de facili scire posse, l. Titius 48. in princip. de fideiuss. l. Julianus penult. verb. sci- ret aut scire potuerit. & ibi glossa ad SC. Macedon. l. si quis domum 9. §. ult. ff. locati. l. regula 9. §. sed juris 3. ff. de juris & facti ignorant. Wenb. 1, consil. 8, num. 36. Vult. 1, consil. Marp. 17, numer. 24. Gylman. 4, 1. rot. 37, num. 39. Unde etiam est, qui negligit illud scire, quod scire debuit, nullæ excusatione dignus judicatur, juxta illud, ignorans ignorabitur, ut dictum est in cap. ideo prohibetur 15. in fin. distinct. 37. Pacian. consil. 107, num. 8. add. & Dec. in l. quod te. num. 17, vers. quinto nota. ff. si cert. petat. in 2. let. Verdal. decif. 107. in fin.

XI.

Scire quilibet præsumitur, quod Lex declaravit, Pacianus consil. 5, num. 45. quilibet enim scire Leges tenetur, l. 1. & 2, de Legibus. l. sacraffissime 9. Cod. de Legib. l. constitutiones 12. Cod. de juris & facti ignorant. nec quenquam juris ignorantia excusat, l. juris 7. & l. regula 9. ff. de juris & facti ignorant. cum in his, quæ publicè fiant, semper scientia præsumatur, Gloss. in cap. 1. de postulat. Prelat. cum aliis, de quibus per Socinum in reg. 220. fallent. 2, Bertazol. 2, con-

sult. decif. consil. 203, num. 3. maximè in notoriis, dicit. l. regula 9. §. 1. cum §. seq. de juris & facti ignorant. Bartolus in l. is potest. colum. 5. ff. de acquirend. hered. Vult. 2. Consil. Marp. consil. 30, numer. 184.

XII.

Scire ea impossibile est, quæ a voluntate Principis dependent, Bart. in l. fin. col. 3, in princ. vers. idem cum Cod. de scient. poss. fac. text. in l. 39, in fin. ff. de legat. 1. pulchre Jacobus de S. Georg. in verb. sed an princeps. num. 2, vers. quadrage- sima quarta. defud. Curt. consil. 182, num. 12. Pa- cian. consil. 5, num. 47.

XIII.

Scire non dicitur, qui scit in nube, Ripa in l. admonendi. num. 82, ff. de jurejur. post Bald. in l. Emilus. ff. de minorib. Menoch. 2, arbitr. judic. cap. 26, num. 8. sed qui rem novit & à priori per cognitionem causarum propriarum & constituentium, vel à posteriori, hoc est, effectibus & adjunctis propriis D.D. Haberkorn in Vin- dic. Anti-Forer. disput. 12, pag. 275. Enimvero ut quis omnia perfectè norit & possit, difficile est & vix ranta perfidio in persona, etiam si excellen- tissima, Cels. Mancin. cap. 5, lib. 8, de jure Princip. Ciro Sponton. cap. 7, lib. 7, distat. Govern. Caspar. Contaren. de Repub. Venetor. Paolo Paruta della vit. politic. Petr. Contaren. Compend. de Republ. Savil. prefat. in Malmeisnur. de reb. Angl. Guilhelm. Boeckel. de pub. judic. disquisit. 4, num. 7.

XIV.

Scientes aliquem delinquere, eum indicare non tenentur, dum modò nec juvent aut occul- tent, l. quivas 48, §. 1, de furt. l. 22, §. 3, de jure fisci. l. ult. C. ne sanct. Baptism. iteretur.

Limita, in quibusdam criminibus secus esse, veluti Majestatis, l. 5, §. 6. C. ad l. Jul. Majest. ha- rescos. l. 4, §. 1. & 7. Cod. de haret. l. 16, §. 1, cod. paricidii. l. 2. & 6, ad l. Pompej. de paricid. adulterii l. 4. & 26, ad Leg. Jul. de adult. vide Wesenb. in Comm. ut nemo invitus ager, num. 15. Quin & in aliorum deliciis communibus sic dicendum, quatenus scilicet scientia alia nuda est, alia cum malitioso proposito conjuncta; atque illam non nocere, hanc vero maximè, textus est egregius in l. 1, §. 1. ibi: is autem accipitur scire qui scit & potuit prohibere; scientiam enim spectare debemus, quia habet voluntatem, si familia furtum fecisse dicatur. ubi Colleg. Jurid. Argent. thes. 3. Anton. Faber in ration. decid. lib. 10. & 17, per illos text. de nosc. action. Vide Racemation. nostras crimin. ad titul. ff. famil. furt. fecisse dicetur, thes. 18. & 24.

XV.

Scire est rem per causas cognoscere, Hartm. Pistor. 3, q. 22, n. 12. qui enim causas cuiusque re- versas intelligit, eum quid ipsa sit optimè scire dubium non est. G. Arac. Enenckel. lib. 1, de privi- leg. cap. 2, n. 1, atque ita etiam Philosophi senti- ent l. posteriorum cap. 2, & Theologi. D. Himmel in epist. dedit. at. Syntagm. Theolog.

XVI.

Scire quædam licet $\pi\alpha\chi\nu\mu\pi\eta\zeta\tau\epsilon\gamma\eta$, hoc est,

(Y) 4

pin-

pinguius, l. 7. §. 2. de pecul. vid. infr. lit. I. cap. Tacens, & lit. I. o. Ignorantia.

CAP. XIV. Scriptura.

Axioma I.

Scribens in id, quod scribit, consentire intelligitur l. Publica 26. §. fin. ff. depositum cum de indebito 25. §. fin. ff. de provat. l. generaliter 13. Et Auth. contr. C. de non num. pecun. Baldus cons. 275. col. 2. vol. 3. Vult. i. conf. 15. num. 298. Scribendo enim quis contractum intelligitur eum approbare, Wesenb. 1. cons. 12. num. 1. Unde etiam is, qui simpliciter sine ulla protestatione scripturam admisit, probasse presumitur illa omnia, quae in scriptura illa continentur. Jason in l. admonendi. num. 128. vers. quinto limita. & in l. que dois. num. 90. ff. solut. marim. liquidem pro scriptura veritate semper presumitur, per tradita à Jason in l. si post divisionem, in princ. C. de jur. Et fact. ignor. Socin. cons. 95. num. 2. vol. 2. Gratian. consil. Resp. ii. numer. 3. vol. 2. Paris. consil. 60. numer. 6. vol. 1. Curtius sen. consil. 55. num. 20. Bursatus consil. 33. num. 11. lib. 1. Qui igitur scripturam penes se habet, omnia in ea contenta scire dicitur, l. non est ferendus 12. ff. de transact. l. si que cautions s. ff. famili. hercule. Cephal. consil. 452. n. 35. vol. 4. Francisc. Viv. decif. Neapol. 60. n. 4. Bursat. consil. 143. num. 15. vol. 2. cum aliis. quos allegat & sequitur Mascard. vol. 3. concl. 1293. num. 20.

II.

Quod scriptum est, actum videtur, §. ult. Inst. de fidei jussi. l. sciendum 30. ff. de V. O. cum pro scriptura vel instrumento semper presumatur. C. item quod verborum 11. Inst. de inut. stip. non solum quod verum sit, sed etiam solenne. Bald. in c. 1. §. si instrumentum. n. 2. de not. feudor. quodque omnia in eo scripta de voluntate & consensu partium scripta intelligentur. Jason in d. l. sciendum. num. 35. de verbis. oblig. Hinc in stipulatione non obstante etiam errore actum valere, ceu substantialibus stipulationis inter partes observatis, sed à scriba omisso, & scriptoris errore probato obligationem non annihilari, sed potius tenere, text. est in l. si librarius 92. de R. I. siquidem ut ab Imperatore scriptum est in l. 1. C. de committ. stipul. licet epistolæ, quam libello inseruisti, additum non sit, stipulatum eum esse, cui cavebatur; tamen si res inter praesentes gesta est, credendum est, stipulationem vocem spondentis esse subsecutam, sicut idem etiam traditum à Paulo in l. Titia 134. §. pen. ff. de V. O. quia plus valere debet, quod agitur, quam quod simulatè aut per errorum concipitur. l. 1. Et tot. tit. C. plus valer. deb. quod agitur &c. atque in contractibus potius rei veritas quam scriptura inspicitur, l. cum precibus 18. C. de probat. Unde etiam & de testamentis evidenter constitutum est errore scribentis juris solennitatem non mutari. Quapropter licet institutio heredum post legatorum donationes scripta sit, sive alia observatio prætermissa, (veluti si testator legasset centum, &

Notarius scripsisset decem) non tamen ex mente testatoris, sed vitio Tabellionis, vel alterius, qui testamentum scripsit, propterea voluntatem ejus subvertere vel minuere non debet, l. errore 7. l. ambiguities 24. C. de testam. l. quoties 9. §. sed si non. ff. de hered. inst. idem rescribit & impe. rator Antoninus, dum sit, non ledi statum libe. rorum ob tenorem instrumenti male concepi. l. Imperator 8. ff. de statu homin. similiter nec er. rores eorum, qui desideria, hoc est, preces scribunt, veritati præjudicium ferre posse manife. stum fit, in l. 2. Cod. de error. advocat. cui addi potest & hoc, quod si in forma constituti procuratoris vel syndici ostendatur vitium seu error in verbis, puta, si pro Syndico nominatus factor vel procurator, inde non vitiabitur constitutio seu syndicatus: ut enim libellum sustineri translat. verbis alibi traditur, ita & instrumentum syndicatus eadē interpretatione judicari debet. Specul. in tit. de Syndic. num. 11. Bart. in l. 1. §. quibus autem. num. 2. ff. quod cujusque univers. nom. & in Auth. sed hodie. num. 3. C. de Episc. audiend.

III.

Scriptura inventa est ad servandam memoriam, l. jubemus 29. §. sed ne aliqua. C. de testam. Ripa in l. moribus. num. 13. de vulg. & pupill. sub. sit. quia ea semper loqui presumitur cap. cum Martha 6. de celebrat. Missar. Decian. consil. 39. vol. 2. num. 91. Warem. ab Ehrenb. 2. de fader. cap. 2. num. 172. text. in l. interclaras 8. ibi: scripture loquuntur. C. de SS. Trin. Vult. 3. consil. Marp. 21. n. 270. facit quod ait Alexand. in l. non solum. §. morte. col. 2. num. 9. ff. de oper. nov. nunc. inde paria esse aliqua in voce, vel per nuncium, sive epistolam proferre, ex l. non figura 38. ff. de verbis. obligat. trad. Andreas Siculus in repet. l. acutissim. in 67. col. C. de fidei. Lud. Gomez. ad §. superest. Inst. de act. num. 2.

IV.

Scriptura regulariter in nullo actu requiritur, l. 17. C. de pat. Novell. 73. cap. 8. Scriptura enim quæ fit de contractu ad probationem, non ad substantiam fieri dicitur, ut facilius probari queat, l. contrahitur 4. ff. de pign. Jason in l. cum te transfigisse. C. de transact. unde quoties de fide contractus aliunde, v. g. ex confessione partis, constat, scriptura, quæ probationem rei gestæ continere solet, opus non est, d. l. 5. C. de transact. Si quidem quotiescumque in lege mentio fit intervenientis scripturæ, semper interpretari debeamus, id probationis facilioris gratiâ fieri, non quod sine ea conventio vel actus non possit subsistere, quia scriptura non est pars, vel ut vulgo loquuntur, de substantia conventionis, sed tantum accidens, quod sine principali rei interitu adesse vel abesse potest. Alciat. in d. l. 16. & ibid. O. brecht. C. de pat. nisi in specie aliud dicatur, Brunnenm. adl. 17. C. de fid. Instrum. hinc quoties non expresè conventum, ut ante confessam scripturam contractus non sit perfectus, tortis ponitentia non est permitta.

Limita l. nisi lex specialiter necessariam esse, scripturam voluit, ut in libellis sive civilibus sive crimi-

criminalibus. Autem offeratur C. de litis contestationibus & in contractibus nonnullis, in quibus tanquam pro forma eam requirit, ut in l. unic. §. 1. C. de contract. judic. §. ult. ibi: dotalib. instrumentis. Inst. de nupt. l. unic. §. 2. C. de suffrag. Emphyteusi perpetua rerum Ecclesiae. Nov. 7. §. 1. vers. Anastasius libellario contractu & aliis, ita Canon scripturam etiam requirit in electione. cap. quanto 10. dist. 63. cap. legum 2. quest. 1. ex communicatione, cap. cura 14. quest. 3. in sententia probatione, cap. statutis 2. quest. 1. in publici crimini accusatione, c. quisquis 1. quest. 8. in appellatione, cap. post appellationem 2. quest. 6. in civili conventione, c. offeratur 3. quest. 3. in rerum Ecclesiasticarum venditione, cap. fine exceptione 12. quest. 2. cap. casellas 10. quest. 1. in Praelatorum ad synodus non ventientium accusatione, cap. placit. 10. distinct. 18. in praelatura renunciatione, capit. sicut vir. §. ecce huius 7. question. 1. in reconciliatione & ordinatione, cap. legum 2. quest. 1. in constitutionis promulgatione, cap. quod quis 35. q. 1. & si quis sint alia. Ceterum & in iis casibus, ubi lex praesertim scripturam requirit, scriptura omitti potest, si vel causa sit tenuis, vel partes expresse consentiant, e. g. in ferendâ sententiâ, Perez. C. de privil. Scholar. n. 13. 14.

Limita II. in iis, quae ex ipsa verbis significatio scripturam requirunt, ut est rescriptum Principis, l. 3. C. de divers. praescript. sive in vim privilegii sive alia ex causa emanaverit, l. 1. C. de mand. Princip. l. probatoria 9. C. de divers. offic. lib. 12. Epistola, hoc est, commissio Principis per mandati subscriptionem facta, l. bene à Zenonez. C. de quadr. praescript. Inventarium (ut quod tale scriptura nomen est, in qua res pupilli sint descriptor, l. fin. C. arb. tutel. & alia gesta, quae propriè constare scripto debent, l. gesta 6. ubi Bald. C. de re judic. quo refer & testamenta in scriptis, quibus scriptura pro forma attribuitur, l. hac consultissima 8. C. de testam. Appellationes in scriptis, quae à definitiva sententia interponuntur. l. eos 6. §. pen. C. de appellat. donationes, quae supra 50. annos sunt, l. eos 6. §. pen. C. de donat. in summa idem esse & in omnibus contractibus, qui in omnibus scriptis dicuntur fieri, cum nimur inter partes agitur, ut aliter non valeant, quam si scriptura sint commendati, text. est in l. contract. 17. Cod. de fid. instrum. quod & in mandatis Principum obtinere patet ex eo, quod de ea re fides nemini attribuatur, nisi exhibito diplomate, l. 1. C. de mand. Princip. Idem de legato Pontificis, quod nimur in alterius prejudicium, nisi ostendo mandato, non credatur, dicit gl. in can. nobilissimus. dist. 97. cum alias receptum sit, pro firmitate judicii coram legato facti nihil praefumi, nisi de jurisdictionis commissione scripto appareat, e. cum injure 31. de off. deleg. gl. in l. institutionis 26. q. 2. qua de causa publicas etiam functiones tributare neminem exigere, cui id à Princeps per scripturam non sit mandatum, dicitur in §. eos. in auth. de collat. vid. gloss. in l. non solam. §. qui alieno. de procur.

Limita III. quoties rei precedentis presumtam firmitatem convellere volumus. Ut enim

alia præsumptio aliam tollit, l. Divus 7. de ref. in int. sic actus posterior scripto declaratus superiore quandoque elidere perhibetur, ut cum quis adversus propria confessionis emissam manum pecuniam minimè numeratam fuisse ex ea causa affirmet, non audierit, nisi alia scriptura id probet, l. gener aliter 13. C. de non numer. pecun. vide latissimum Honthean. 2. de art. Notar. cap. 2. per rot. ubi num. 76. subjungit, si scriptura requiriatur pro forma essetiali, quod sine ea actum nihil censeatur, cui congruit & illud, quod refert Vult. 2. cons. Marp. 24. n. 20. quod si convenerit de faciendo instrumento, de conventis scriptura ea haberi dicatur pro forma contractus, vide Soaletz in the fair. commun. opin. lit. S. num. 20. Cephal. cons. 66. n. 18. vol. 2. Anton. Gomez. 2. var. resolut. c. 2. n. 17.

Limita (4.) ubi res magni momenti exequenda. Brunnem. in l. 5. C. de Jure fisci in fin. (5.) in l. 2. C. de conven. fisci Debitor, ubi Perez. n. 6. 7.

V.

Scriptura unius Notarii majorem habet prærogativam, quām scriptura duorum, cujuscunque sint probitatis & existimationis. Sebastian. Monticel. in tr. de Inventar. hered. §. septimo principaliter. n. 25. per Bald. & Dd. in cap. quoniam contra. extr. de prob. Thom. Maso in Specul. Notar. publ. lib. 1. spec. 5. num. 3. vid. supr. lib. XII. cap. Notarius.

VI.

Scriptura privata nihil probat, l. 5. 6. 7. ubi Dd. C. de probat. c. 2. extr. de fid. instrum. Pantchman. 2. quest. 2. num. 35. Pacian. 1. cons. 128. num. 21. Guid. Pap. decif. 19.

Intellige scilicet pro eo, qui pro se produxit. Exemplo enim perniciosum est (ait Imperator) ut ei scriptura credatur, quā unusquisque sibi annotatione propriā debitorem constituit: unde nec fiscum quidem, multo minus alium quemlibet ex suis subnotationibus debiti probationem præbere posse, pater ex d. exemplo 7. ubi Baldus & Salicet. Cod. de probat. quā ratione neque rationes vel libri privatorum quippiam pro ipsis probare poterunt. Alex. cons. 84. num. 1. & 2. & cons. 180. numer. 1. volum. 7. & cons. 217. Visio. num. 4. vol. eod.

Limita, nisi trium testium subscriptione sic munita, l. comparationes 20. C. de fid. instrum. Aut. efs. C. eod. ubi Dd. Regner. Sixtin. 2. cons. Marpurg. cons. 8. n. 6. quod tamen locum alter non habere, nisi in casu eo, quo scriptura privata non alterius, sed ejus, qui convincitur, manu conscripta est. l. scripturas 11. C. qui pot. in pignor. hab. Dd. in l. 1. C. de edend. Castrens. consil. 31. n. 2. lib. 2. cum contra scribentem etiam sine solennitate subscriptionis testium plenè probare valeat. d. l. 1. ubi Dec. post Alex. num. 2. notab. 2. C. de edend.

Limita (2.) in libris mercatorum, Brunnem. ad l. fin. C. de conven. fisci debit.

VII.

Scripturam producens censetur conficeri contenta in ea scriptura, Dd. in cap. cum venerabilis. de Except. & in l. 1. §. editiones. ff. de edend. Alex. cons. 108. num. 5. Roland. à Valle cons. 2. n.

n. 6.

116. vol. 1. Quod adeo procedere, ut productio scripturæ facta cum protestatione in parte & partibus non obstat, quo minus scripture fidem faciat contra producentem, trad. gloss. in d. 9. editio-nes. vers. nec tantum contra Bolognet. post Bald. in l. unic. col. 2. vers. iudex tamen. C. ut quæ desant advocatis. Alex. conf. 124. num. 5. vol. 7. Vult 1. conf. Marp. 15. num. 15.

VIII.

Scribere in suum commodum quilibet potest. Modestin. in l. omnium 39. C. de testam. Moller. p. 4. in Confit. Saxon. 3. defin. 25. num. 16. Carpzov. p. 4. confit. 3. defin. 25. num. 4. Et multi reperiuntur, qui ex æcè norunt in scribendo manum alterius imitari, l. cognoscere 56. ff. de Verbor. signific. l. cum pluris 15. §. ult. ff. de reb. au-
tor. judic. possid. Carpzovius part. 1. confit. 17. de-
fin. 12. n. 4.

IX.

Scriptura sola non est modus constituendi obligationem, sed inducit saltem præsumptionem obligationis ex causa, quæ allegatur, præcessisse, Sichar. in l. 3. n. 36. C. de reb. cred. Carpzovius p. 1. confit. 17. defin. 35. num. 65.

X.

Scripturæ non probant, nisi sint subscriptæ, Mart. in Digest. noviss. p. 1. tit. Sigillum. cap. 10. ex decision. regni Arragon. Martin. Monter. 12. Jac. Bornit. part. 1. de instrum. lib. 2. c. 22. Et im-
primis quidem à partibus. Felin. ad cap. 2. de fid. instrument. aliique citati Gœddeo 1. confil. 28. n. 3.

XI.

Scriptura ut probet, necessarium est eam reconosci, Barth. in Autb. & in l. si contra fatus, num. 3. vers. ut igitur liqueat. C. de fide instrum. & in l. mada num. 5. vers. siendum est igitur. ff. de do-
nat. Grammatic. decis. 84. sunt producá Cravett. conf. 73. dicendum. num. 15. vers. rursus probatur. col. 5. vol. 1. Bald. in Autb. contra qui prepriam. num. 23. vers. deinde ex ista. in fin. C. de non nn-
mer. pecun.

XII.

Scriptura privatæ fides adhibetur contra scri-
bentem, l. Public. 26. §. fin. ff. deposit. l. de astate
11. §. 1. ff. de interr. att. l. scripture 11. §. qui po-
tior. in pign. l. ult. C. arbit. tutel. Bald. in rubr.
C. de fid. instrument. num. 41. Welenb. 1. confil.
12. num. 46. Bart. Bald. Angel. Imol. Castr. &
Dd. in l. nude de donat. Felin. in c. 2. numer. 25.
ibidemque Dec. n. 19. post Panorm. Anton. de
But. Imol. de fid. instrum. Jason in repet. l. ad-
monendi. n. 76. cum seq. & n. 109. nro. & 120. de
jurejur. Philipp. Portius conf. 139. numer. 8. confil.
78. numer. 1. conf. 132. n. 12. & conf. 170. nu-
mer. 17.

Limita: nisi is ipse contrarium probare velit,
nimurum ex errore se ita scripsisse, ut in l. qui-
dam 15. de probat. ubi Cujac. in Modestin.
hanc limitationem summopere notandam ef-
fe ait.

XIII.

Scriptura confessata & recognita æquipara-
tur publico instrumento. l. ne in arbitris 4. Cod.
de arbit. l. cum ab initio 4. ubi Dd. ff. quem te-

siam. aper. l. qui agnitis 11. de except. Zaf. confil. 6.
cum nobilis. num. 8. vol. 1. Welenb. 1. conf. 27. n.
9. eamque auctoritatem habet quam publicum
instrumentum, Jason conf. 6. num. 8. vol. 1. Mart.
decis. 991.

XIV.

Scriptura est stricti juris, Socin. conf. 33. num.
4. vol. 1. quæ aliis in eanon nominatis nec no-
cet nec prodefit. Bart. in l. Admonendi. num. 32. de
jurejur. Bald. ad l. probationem 21. num. 1. & 2.
C. de probat. l. letitia in 2. opposit. si cert. petui. &
in l. interr. num. 2. C. de solut. Welenb. 1. conf.
36. n. 5. unde & actum permanentem habere di-
citur, Bald. in l. unic. num. 5. C. de confess. We-
lenb. 1. conf. 38. num. 35. & intelligitur semper
salvo jure tertii, Castrensi conf. 72. in causa, nu-
mer. 2. vol. 2. Dec. conf. 468. superiore num. 26.
Henning. Gœden. conf. 13. n. 29. Zaf. conf. 17. num.
75. liber. 1.

XV.

Scriptura non est trahenda ad eum sensum,
quem sibi quisque præsumit, c. vivo. 4. c. relatum
14. disting. 37.

XVI.

Scriptura ut concordetur, distinguenda sunt
tempora. c. si peccaverat 2. q. 1.

XVII.

Non scriptura, sed numeratio dotis rem facit
dotalem, l. 1. C. de dot. cauti. l. si ex caute 3.
C. de non numer. pecun. ubi gl. in verb. probare. l.
cum circa 15. C. de jur. dot. Vult. 2. conf. Marp. 29.
n. 24.

XVIII.

Scriptura subscriptentis probat mandatum, l.
1. §. 4. quod juss. l. etiam 3. quod cum eo. ubi Go-
thofred. in verb. subscriptente.

XIX.

Nemo ita simplex, immo magis stultus inven-
itur, ut in publico inventario scribi contra se
aliquid patiatur, l. ult. vers. si autem. C. arbit.
tutel. l. cum indebito. 25. vers. qui enim. de pro-
bat. Aliquando tamen minus scribitur, quam
dictum vel nuncupatum sit, & tum error scri-
bentis dispositioni non nocet. l. Error. 7. C. de
testam.

CAP. XV.

Secreta arcana.

Axioma I.

Secreta patrimonii non sunt vulganda, l. 2.
Cod. de aliment. pupill. prestand. ubi Gothofred.
l. 2. C. quand. & quibus quart. pars. conf. Col-
leg. Jurid. Argentor. de Administr. & pericul. tu-
tor. thes. 13. in fin.

II.

Secreta non sunt revelanda. l. mercatores.
4. C. de Commerce. & merc. & hoc faciens remo-
vetur ab officio. Tiber. Decian. Conf. 48. n. 23.
vol. 3. Secretarius quoque tenetur ad interr. &
si reveleret secretum. Bald. in l. 41. pr. ff.
ad l. Aquil.

CAP.

CAP. XVI.
Secundarium.

Secundario quæ eveniunt, in consideratione non habentur, l. i. ff. de autor. tuor. Jason. in l. quoties. col. fin. C. de judic. M. Anton. in §. legataris. n. 2. Inst. de legat. ita non attendi secundarium ex l. i. §. denunciari 14. ff. de venter. inspiciend. c. quamvis 2. de part. in 6. deducunt. Glos. Alex. & alii in l. de unoquoque de re judic. Jason. in l. nec quicquam. §. ubi decretum. num. 1. ff. de officio. procons. nec dicitur verum detrimentum ejus, qui secundario laeditur. Felin. in c. cum olim. de constit. Balb. de prescript. i. part. 5. princ. num. 20. Valasc. de jure Empyti. c. 17. numer. 15.

De Secundis Nuptiis vid. Nuptiæ Secunda.

CAP. XVII.
Securitas, Salva guardia,
Salvus conductus.

Axioma I.

Salvus conductus sive securitas data servati debet. Fach. 9. contr. 59. Pruckman. §. soluta potestas. c. 4. membr. 2. effect. 5. num. 28. etiam hosti. Guid. Papa. q. 118. num. 24. etiam improbo & perverso. Magal. in tract. de salvo conduct. part. 2. reg. 2. Ratio, quia in speciem contractus transiit, ex quo etiam princeps efficaciter obligatur. arg. l. i. ff. de part. l. i. ff. de constitut. pecun. l. 3. C. de LL. l. 6. de jufit. & jur. l. 5. C. de locat. præd. civil. lib. 11. l. fin. C. de quadr. præfer. l. 15. de publican. l. i. cum l. seq. de officio. procons. Speckhan. cent. 1. q. 1. num. 2. Menoch. i. conf. 100. numer. 198. & 218. & arb. jud. quæf. 336. per tot. Bertazol. 2. conf. 359. num. 14. Lud. Peguer. decis. crim. 39. n. 6. Farin. prax. crim. lib. 11. titul. 4. quest. 29. per tot. adeò ut Princeps rumpens eum incidat in crimen laesa Majestatis. Angel. post Bart. in l. i. per illum text. ff. ad L. Jul. Majestat. Castrensi. conf. 423. quia scio dubio. 5. col. pen. vol. 1. Boér. decis. 9. in princ. num. 2. & n. 4. cum nemo debeat decipi, qui de eius literis confidit. Dec. conf. 51. num. 2. Bertazol. 2. conf. ult. decis. conf. 360. n. 11.

II.

Securitas veniendi includit securitatem reddendi, l. i. G. de navicular. & ibi Bart. Felin. in c. intimamus, in pr. de treug. & pace. Myns. 1. obs. 82. Conf. Perez. C. de Navicular. n. 1. Brunnem. add. l. i. C. eod.

III.

Securitas data certæ personæ non extenditur ad alios, qui sunt ex ejusdem comitatu, nisi in literis nomina eorum exprimantur. Perez. C. de Navicular. n. 16. Nam salvus conductus strictissimè interpretandus. Hinc concedens vehere certas merces in patriam hostilem non extenditur ad revectionem aliarum mercium ex loco hostili. Perez. d. l. n. 17.

IV.

Securitas publica non est violanda, qui autem eam infringit, laesa Majestatis reus est. l. i. §. 1. ff. ad l. Jul. Majest. Ex causa tamen judex eam potest temperare l. 13. de pan. Perez. C. de Navicular. n. 18.

V.

Is, qui à rectâ viâ deflectit, securitas & conductus privilegii indignum se reddit. Brunnem. ad l. j. C. de Navicular.

CAP. XVIII.
Senatus. Senatus Consultum.

Axioma I.

Senatus personam principis repræsentat, Aflikt. decif. 120. numer. 6. Valasc. de jur. Empyti. quæf. 6. num. 17.

II.

Quoties in mutuo à filio familiæ accepto concurrat patris consensus vel tacitus vel expressus, toties cessat senatus consultum Macedonianum. Quia sic cessat ejus ratio, ne scilicet filius pecunia mutuatio corruptus minus obediens existat patri, l. i. ff. ad Senatus C. Macedon. ita igitur pater, qui partem mutui à filio contracti solvit, non poterit quoad reliquum opponere hoc senatus consultum l. 7. §. pen. ff. eod.

Limita: ut tamen ad probandum patris consensum solum ejus sigillum chirographo impresum non sufficiat. Zoëf. ad ff. eod tit. n. 9. Carpz. P. 2. Conf. 10. def. 16. n. 2. nisi simul fuerit subscriptum.

III.

Quoties in talen causam impensum muruum, ad quam ipse pater obligabatur, toties præsumitur adesse patris consensus. Quia tales impensis ipse pater facturus fuisset, imò facere debuisset, ergò quoad has dissentire non præsumitur, neque adeò locum hic habebit SCtum Macedonianum. Exemplum est in mutuo ad libros emendos necessarios, ad studia &c. dato.

De Senatus Consulto Vellejano vid.
cap. Fœmina.

CAP. XIX.
Senectus, Senex.

Axioma I.

Senectus in cunctis semper est honoranda, l. fin. C. de tyron. l. semper 5. in pr. ff. de jur. immunit. l. i. ff. de alb. scribend. Natt. tom. 1. conf. 195. n. 4. Unde etiam in jure Senioribus multa ut præcipua deferri videmus, ut est, quod tabulae testamenti apud eos deponi debeant, l. ult. de fid. in fixum. ut & alia instrumenta, Hector Felician, de societate. c. 40. n. 33. Myns. 4. obs. 37. n. 4. Gail. lib. 1. obs. 149. num. 9. Meichsner. tom. 3. decis. 34. num. 3. & seqq. item sigillum defuncti, arg. l. 77. §. 28. de legat. 2. Petr. de Raven ad lib. 2. Feud.

Feud. tit. 12. inf. Franc. Marc. num. 1. decif. 1138.
¶ 4. & 5.

II.

Senectus altera est adolescentia & pueritia, Carpzov. p. 3. q. 118. num. 36. Senes enim omnibus modis in pueritiam revolvi, rursumq; ad initium reverti, autor est Aristot. lib. or. quest. 17. cap. 3. quod ex quotidiana experientia videre licet, siquidem primum redit albor & raritas capillitis, quorum utrumque pueris familiare, deinde balbuties, veluti altera infantia: quin etiam senibus omne corpus ad puerilem modum decrescit, consimilis virum imbecillitas, & cibi quoque consimiles utriusq; atati congruent, imd & morum inepiae, levitas animi & hoc ipsum nihil sapere in senibus infantiam quandam referre videtur, ut non sine ratione dixerit Accursius; senes habere puerilem sensum in l. senectus. C. de donat. Unde etiam evenit, quod senes pueris mirè delectentur, quasi similes jam ad summum amorem propensi, Tiraquel. de pon. temp. caus. 8. num. 3. Eaque causa est quod propter senilem atatem iis delinquentibus succurratur. Dec. in l. fere in omnibus. num. 5. ubi & Cagnol. n. 2. ff. d. R. I. Bald. in l. quicunque. n. 17. vers. quarto casu. C. de serv. fugitiv. Cæpol. in l. si fugitivi. n. 26. C. eod. tit. Ludov. Carrer. in pract. in 2. tratt. de homicid. §. circa quarum. num. 13. Novell. in tract. ad defens. part. 1. num. 45. Anton. Gomez. de delict. c. 1. num. 68. Farin. p. 3. oper. crim. quest. 92. num. 23. Menoch. de arbit. jud. quest. cas. 329. Berthazol. conf. crim. 70. n. 37. Andr. Gail. lib. 2. obs. 110. num. 34. Unde & Ulpian. ob virium imbecillitatem senes atate defectos à tortura liberandos esse judicat in l. 3. §. ignostitur 7. ff. ad SC. Syllan, quales sunt ii solum, qui corporis imbecillitate laborant, ut sine vita periculo praestent tormentis interrogari nequeant, ac proinde ad senes illos robustos, graves ac perspicaces non extendendum esse, dicunt Franc. Cason. in tract. de torment. cap. 10. num. 12. Hyppolit. de Marfil. ad l. editum 8. num. 15. ff. de quest. Johan. Zanger. in tract. de quest. cap. 1. num. 39. Quae de causa etiam senes deliros à donationibus faciendis arcendis esse, tum quod juxta Varronis illud bis pueri effecti sint, tum etiam quia jam intellectu careant, & tam corpore quam animo consenserint, atque ita tales decrepiti infantibus assimilentur, ut notant Dd. ad l. 12. ff. de term. mot. quæ deliria cum in senibus quavis etiam in etate constitutis non presumantur, ideoque probanda esse, refert Pacian. 1. confil. 134. numer. 54. Hinc potius perseverantiam sana mentis præfumi etiam in senissimo perhibet Bald. in l. servum, in fin. C. qui testam. fac. poss. cum plus valeat umbra senis experti, quam ensis vel eloquentia juvenis, idem in c. 1. de renunc. cui adhuc pulatur & Angel. in d. l. servum. ubi hoc quoad mores & relictitudinem vivendi & sanitatem consilii intelligit, cum usus instruccionem, senectus doctiorem & cursus temporis sapientiorem quem efficere dicatur, propter quam rationem ibid. subiunxit Castrensis n. 2. quod quantumcunque quis senex etiam centum annorum, nunquam tamen delirare, sed prudens esse præsumatur, quam-

vis contrarium erronei juvenes credant. Licet enim dicatur, quod in delictis parcatur senibus quoad pecunia remissionem, d. l. 2. determin. moto. gloss. in l. auxilium. §. in delictis. verb. misericordia. ff. de minor. & per consequens restitu. il. lud non sit ex beneficio restitutionis in integrum competentem illis propter animi imprudentiam, scil. quando non sumus in delictis, sed procedit ex miseratione proveniente propter corporis imbecillitatem, qua non est ad graviorem peccatum, aliter, in d. §. in delictis, num. 1.

III.

Senectus per se est morbus, Vult. 1. conf. 29. num. 61. prout M. Tullius Cicero in orat. de Q. Matio loquens dicit, & ille senectus morbus non equidem incidens & transiens. Unde & à J. C. Senes inter valetudinarios connumerantur, adeo ut statutum loquens de infirmis locum etiam habere in senibus, dicat Panorm. in c. magna. col. 1. de vot. per cap. 1. §. fin autem Episcopus de Cleric. agrotani. in 6. ubi cum dispositum est in Episcopo agrotanico, ut possit coadjutori rem impetrare, idem statutum est in Episcopo senio agrotante, additum Paris. conf. 29. n. 68. vol. 2. Deficiente enim calore & corpore deficit intellectus, & sine intellectu corpus non agit, juxta Arist. allegatum à Bald. in l. fin. in pr. C. de bon. que liber. Unde etiam senes in periculo mortis esse dicuntur, Imol. in c. fin. ut lit. non contumac. Abb. in c. magna devot. Lud. Gomez. ad §. item si quis. In p. de act. n. 25.

IV.

Senior ejusdem Collegii potior est voce, loco & dignitate junioribus Collegiis. Perez. C. de Decurion. n. 31. Consilium enim senum optimum. Hinc adolescentes solent se illorum preceptis confirmare & dignos reddere functionibus. Perrez. C. qui atat. n. 4.

CAP. XX.
Sententia.

Axioma I.

Sententia non ex litigitorum consensu, sed judicis rerumque judicatarum auctoritate vires accipit, l. serv. invito 65. §. cum Prator 2. ff. ad SC. Trebellian. Carpzov. part. 1. confil. 20. defini. 20. num. 1.

II.

Sententia vœ ferentium magis ponderanda, quam numerandæ, arg. l. 1. §. scilicet ex multitudine 6. C. de i. I. E. Carpz. p. 1. confil. 27. defini. 12. n. 1.

III.

Sententia definitiva non potest ferri sine instantia; l. prolata n. 4. C. de sentent. & interloc. Jafon. in l. properandum. numer. 12. C. de judic. Castr. in l. Imperium. num. 3. ff. de juris, ibique Dec. num. 24. vers. secundus casus. extra enim instantiam lata est nulla, Bart. in d. l. properandum. n. 6. in fin. & Alex. num. 22. vers. circa predicta. col. 1. & ibi Jafon. num. 28. vers. in quinta parte. col. penult. C. de judic. Bald. conf. 298. præmittere dum

dum est col. fin. vol. 3. latè Alberic. in l. scire oportet. §. consequens. numer. 2. ff. de excusat. tutor. Pacian. 1. consil. 62. num. 1.

IV.

Sententia debet esse individua, ita ut non possit pro parte valere, pro parte non. l. in hoc iudicio 27. ff. famili. hercise. & ibi Bart. & Dd. idem in l. 1. C. si adversrem iudic. not. 2. latè Felin. in c. cum inter aum. 6. de sentent. & re judic.

Declarat I. hoc procedere in individuis, l. scum uno 4. si ex noxal. caus. agatur. l. 1. C. si in commun. eademq. caus. Vant. de Nullitat. ex defectu processus. n. 100.

Declarat II. verum esse respectu formæ, respectu vero materiae tum, quando scilicet unum ejus est capitulo in libello, & una persona declaravit. Costal. ad l. 44. ff. de judic. per d. l. in hoc iudicio famili. hercise. l. qualim. 19. §. 1. de arbitrii sensu capitulo sive separata, talem enim sententiam separabilita & diversa continentem capitula partim confirmare, partim reformare posse, etiamsi hoc à parte nec allegatum nec petitum sit, colligi potest ex l. etiam si patre 29. §. 1. de minorib. l. quendam mulier 41. ff. famili. hercise. l. fin. ff. de jure patronat. ubi & Bart. cap. Raynaldus 16. cap. Raynaldus 18. de testament. add. & Bald. in l. unica. Cod. ne liceat in una eademque caus. ter provocar. num. 9. Bart. in l. 1. §. libelli 14. ff. de appellacionib. quia tot intelliguntur sententias, quot capita & diversæ species, textus & gloss. in d. l. etiam si patre. §. 1. de minorib. Ferrarius in form. sentent. in causa appellationis. verb. in causis. n. quarto. Roman. consil. 281. Castr. consil. 329. num. 6. volum. 1. quos ad hoc allegat & sequitur Hieronymus. Magon. decis. Florent. 36. num. 2. add. Gail. lib. 1. obfor. no. n. 2. Bursat. consil. 176. num. 39. & 41. Vult 3. consil. Marpurg. 29. num. 40. Carpz. part. 1. constitut. 19. defin. 9. num. 7. Ita dicimus etiam esse tot sententias, quot sint nomina creditorum & debita in sententia expressa. Letiam. 29. §. 1. ubi gloss. de minor. quo casu per leteratio- nem unius altera non suspenditur. l. in hoc. 27. ubi gloss. fam. hercise. Carpzov. part. 1. consil. 28. de fin. 5. n. 3. & 4.

V.

Sententia conformis debet esse libello. l. in fundo 38. ff. de rei vindic. l. si preses 32. de paen. cap. licet 31. de simon. Colleg. Argent. de re judic. thes. 50. Carpzovius part. 1. constitut. 26. definit. 8. num. 1. Natt. consil. 120. numero 2. volum. 1. pro infanibili enim vitio habetur, si sententia non sit conformis libello d. c. licet. 31. de Simonia, quia ultra quod in iudicium deductum est, excedere potestas iudicis non potest. l. ut fundus. 18. com- mun. divid. nec debet. Judge officium impetrari nisi imploratus. l. 4. §. hoc autem de dann. in- fect. post Bald. & alios à se laudatos Wesenbec. in parat. de re judic. n. 7. in fin. nec aliter valere eo quod iudex extra interrogata non respondeat, arg. l. de statu 11. §. quod autem Praetor. 5. ff. de interrog. aet. cap. inter dilectos 6. ubi gloss. de fid. Instrument. imo iudex fatuus dicitur, qui in alio condemnat, quam quod fuit petitum, l. fin. C. d. fideicommiss. libert. quoniam juxta- formam petitionis partium sententia declarari

debet, cap. licet Heli 31. de simonia. cap. qualiter 24. circa fin. de accusationib. Bald. in l. 1. colum. 2. vers. decimo oppono. C. si plures una sentent. qua de causa si lata fuerit super eo quod in libello non fuit petitum, & super quo nec lis contestata, eadem redditur ipso jure nulla, Bald. in l. ultima. C. de fideicommiss. libert. Alex. consil. 171. num. 10. lib. 6. Boer. quest. 38 num. 8. Menoch. consil. 345. n. 32. vol. 12. unde non sufficit sententiam libello esse conformem, verum necesse etiam est illam a-ctis probatorii respondere, cum hęc tria, libellus, probatio & sententia, ad hanc conformitatem desiderentur; qua propter ubi probatio libello vel sententia non convenit, oportet ut ibi sequatur absolu-tio. Baldus in l. 1. in fine. Cod. si plures una sentent. fuerit condemn. & cap. 1. §. conventionla. num. 8. in fin. de paci jurament. firmand. (alias in- scribitur, de pace tenenda inter subditos. 2. Feud. 53.) ubi ait, non majoris esse efficacia sententiam, quam ipsas probationes, à quibus dependent. Si quidem quod ex ipsis probationibus sententia summa effectum, monstrat l. sed si possessori 11. §. fin. ibidemque gloss. in verb. probatio, cum l. seq. de jure jura. ob quam causam etiam sententiam esse secundum probationes, refert Jatōn. in l. sub pretestu n. 6. Cod. de transactionib. cum iudex presumatur secundum eas sibi factas judicasse, ideoque per acta probatoria declaratur sententia l. 74. ff. de judic. 1. 3. C. de sentent. qua fin. cert. quantit. vid. latè Socin. in fallent. regul. reg. 42. ubi multis modis limitat. Umm. disp. ad processu- judic. 19. thes. 10. num. 47. ubi in solo Papa & Imperatore receptum esse, quod sententiam a libello differentem ferre queant, ex Zaf. in l. 42. num. 8. de re judic. concludit. Quapropter licet verba sententia per se intelligi debeant, & secundam quod ipsa per se velint, non autem ad libellum, l. seq. iudex 10. ff. de his qui sui vel alien. Bart. in l. Julianus. n. 5. ff. de condit. indeb. Gail. 1. obs. 116. n. 7. Cravett. consil. 197. num. 1. id eattenus intel- ligendum erit, quatenus petitioni libelli verba sententia eorumque significatio refragaretur. Quod si enim ad petitionem verba sententiae ap- plicari & referri possint, in re dubia per istam pe- titionem sententia ita declarati censemur, ut libel- lo sit conformis, Cravett. consil. 936. num. 17. Re- gner. Sixtin. 2. consil. Marp. 14. num. 19. junge Carpzov. lib. 3. respons. 97. ubi n. 23. statuit sententiam conformem esse debere libello, saltem quoad causam ipsam & res in libello petitas, non quoad conclusionem. Hartm. Pistoris observat. 102. n. 8.

VI.

Sententia mercede lata est nulla, nec est neces- se appellare, cap. non san. 15. 14. quest. 5. l. 2. ff. de condit. ob turp. caus. l. venales 7. Cod. quand. non est necess. provoc. cap. ei qui appellat. q. 1. §. venales 2. quest. 6. etiamsi iusto pretio lata, quia sen- tentia iustitia non est ferenda pro præmio, cap. qui re dicitur. 11. quest. 3. Siquidem eo ipso, quod recipi- tur, merces iuifia dicitur, cap. non licet 71. 11. quest. 3. dum dicit iustum iudicium, & in cap. qui re dicitur. 60. ead. caus. & quest. cap. non nō 15. 14. quest. 5. cap. cum ab omni 10. ad fin. de pit. & honest. Cleric. Paulus in d. l. venales. imo nec

(Z)

spem

spem iudex habere debet aliquid recipiendi, nisi vellet peccare mortaliter, si contrarium faceret, Gloss. in d. cap. qui recte. cap. si sanctoraveris i. 14. quæst. 3. & cap. fin. & in cap. consulere 38. de simon. cum nec consuetudo talis valeret, utpote peccati nutritiva, cap. ex parte 10. de confusitud. d. cap. cum omni 10. junct. gloss. de vir. & honest. Cleric. Vasq. lib. 2. contr. jur. cap. 37. ubi ampliat etiam in eo, quod procedat non modo in iudicibus, sed etiam in arbitris, per l. fin. C. de judic. c. secundo requiris 41. c. cum speciali 61. de appell.

VII.

Sententiae verba non extenduntur ad intellectum, quem possent habere ex lata significacione, Abbas in cap. dilectus. num. 2. de offic. ordin. Jafon, in l. concordia. §. fin. de V. O. quia certum, quod sententia sit stricti juris, l. i. C. si plures una sent. l. terminatio 3. ubi Dd. C. de fructib. & lit. expens. Anton. Faber in C. lib. 8. tit. Etiam ob chirographum deb. pign. restner. posse. defin. 1. n. 6. Carpzov. p. 1. confit. 26. defin. 15. numer. 6. Unde fit, ut verborum sonus citra extencionem omnem sententiam interpretetur, Bald. in l. 1. numer. 5. C. quibus provoc. non est necess. neque ob petitionem aut libellum verba sententiae excedere concessum sit, Socinus conf. 134. col. 2. in fin. vers. preterea dato. lib. 1. adeo ut nec à jure interpretationem ostensivam verba sententiae admittere queant, Socin. conf. 18. n. 7. lib. 3. prout nec in sententia fictio translativa de re rem, vel de persona ad personam locum habet, quando alter valere potest, Angel. conf. 235. Albertus. colum. 2. circa finem. Quando tamen sententia aliquid necessario supponit, tunc idem illud judicatur esse expressum & ad illud se extendit. Decisi. Pedemont. 64. n. 2. & seqq. vers. continuum. Alexand. 1. confil. 123. incipit discussio. n. 8. vers. unde non sequitur.

Limita (1.) Potes Judex in executione sententiae addere & suppiere ea, quæ sunt de natura actionis, quamvis in sententiâ sint omessa. Seacula de sentent. & re Judic. gloss. 14. q. 17. n. 43. pag. 521.

Limita (2.) quod sententia extendatur ad necessarium antecedens. Valeron. de Transact. tit. 5. q. 3.

VIII.

Sententia ex abrupto & in continentia lata est nulla. l. ex stipulatione 7. ubi Bart. C. de sentent. & interlocut. l. 2. ibi: non subdit. Cad. de sentent. ex breviolog. recit. Gloss. in l. sed et si. in verb. uniu. ibi: alias quoq. ff. ex quib. caus. Majoris. Petr. Royz. decis. Litvan. 2. num. 28. Mando. in praet. commiss. form. 9. in verb. instar. col. 2. siquidem ea non est precipitanter ferenda. cap. pen. 2. quæst. 1. Clem. pastoralis 2. §. quod si. de sent. & re judic. brevitas enim temporis non solum aetum reddit nullum, ex traditis per Rolandum conf. 76. num. 23. vol. 1. & Menoch. de arb. judic. quæst. 42. Ubi axioma hoc ampliat, limitat & exemplificat, verum etiam ex brevitate temporis & fraus & dolus presumitur, Tiraquell. de retrat. § 1. gloss. 7. num. 77. Cephal. conf. 89. numer. 1. Farinac. 1. decis. 14. in addit. lit. a. quâ ra-

tione sententiam etiam à Papa, vel Imperatore ex nimia brevitate temporis latam ut nullam rescindi, quia sine causa cognitione lata presumatur, consulti responderunt, Ancharan. conf. 235. Fulgos. conf. 165. num. 1. vers. tertio quia. Alex. conf. 32. vol. 2. vers. circa finem. vol. 1. & conf. 219. in fin. vol. 2. Vult. 2. conf. Marpurg. conf. 30. num. 10. & 204.

IX.

Sententia contra mortuum lata est ipsojure nulla, l. in sententiis 59. §. ult. ff. de re judic. ibi. demig. Bart. Myñls. 1. obs. 85. ubi ex Paulo per l. de qua re 74. §. cum absentem 2. ff. de judic. ampliata, ut nec contra defensorem, nec contra heredem defuncti quid operetur: rationem annedit Ulpian. in d. 1. 59. quia morte rei peregrinorum solvit, ideoque ut in re integra de causa actio præstabitur.

Intellige scilicet, quando judici ut judici, hoc est, ex allegatione judiciali de morte partis constaret: quando enim post publicam sententiam demum mors partis in iudicio allegatur, sententia per interlocutoriam in heredes transferri debet, Gail. 1. obs. 109. Guid. Pap. decis. 66. n. 2.

X.

Sententia sine processu si non est lata contra presentem & non appellante, presumitur nulla, Gloss. & Dd. in c. per venerabilem qui filii finit. legit. & gild. decis. 89. Cassiodor. de pref. decis. Omnidio enim necessarium est, ut inter prælentes sententia feratur, l. 47. in princ. de re judic. & ibi Dd. Umm. ad processu. judic. disp. 19. tb. 9. n. 37.

Limita, non procedere regulam in sententia lata tam contra absentem, verum contumacem, Anton. Buttr. in cap. quoniam. de probat. col. 15. Alex. conf. 22. numer. 5. Gabr. de sentent. col. 4. n. 20. quam contra contumacem factum, si non appellavit intra decendum à die notitie. Imol. Buttr. d. cap. quoniam. Farin. 1. decis. 13. numer. 8.

XI.

Sententias duas qui recenset, posteriorem amplecti videtur. l. qui filium 74. §. Fabius 1. ubi gloss. ad SC. Trebell. Carpzovius p. 3. confit. 28. defin. 6. num. 3.

XII.

Sententia ex modo agendi formari debet, cap. cum dilectus 2. extr. de ordin. cognit. cap. qualiter 24. extr. de accusat. cap. licet. 31. extr. de simon. cum ea ex actis & processu declaretur, l. ait Protors. §. si judex 1. ff. deri judic. Corn. conf. 53. numer. 3. in fin. vol. 1. per l. si quis ad exhibendum 18. cum gloss. ff. de Except. rei judic. l. Julianus veram 60. de condic. indeb. Siquidem ea habet relationem ad processum, cap. cum ad sedem 15 de refut. splotat. & ex qualitate processus sententia judicatur, Fachin 12. conr. 55. sicut responsio ex interrogacione, l. qui sine 9. §. qui interrogatus 5. ff. de interrog. aff. & rescripta ex supplicationibus l. i. C. de divers. rescript. Unde licet actor vel ejus vice procurator possit interpretari suam intentionem, dum ambigue locutus fuisset, non tam sententiam judicis interpretari potest, eò quod judex

judex interpretationem divinare non poterat. cap. ut nostrum i. extr. ut beneficia Ecclesiæ, si ne diminutione. l. si putator 31. cum ibi notar. ad Leg. Aquil. Et ideo suadet ratio, quod non intelligatur sententia relata ad petitionem, prout petitio postea interpretatur ab auctore, quia licet ita intellexerit, non tamen sequitur, quod in sententia judex ita intellexerit, prout in simili hujusmodi verbis utitur Bart. in l. si quis intentione. ff. de judic. & ibi Bald, ubi ait, quod d. l. si quis, non procedat quoad condemnationem rei, quia quoad eum fieri debet condemnatio, ut minor fiat condemnatio, & Angel. ibid. circ. fin. dicit, quod in fine huius, ubi tractatur de sententia ferenda, actor in perniciem rei interpretari non possit. Ergo multo minus post sententiam latam, Cotn. conf. 190. num. 7. vol. 4. Cum verba sententiae non plus probent, quam ex iis de necessitate potest inferri, l. si quis à liberis. §. si vel parens 8. ff. de liber. agnosce. l. i. C. de ordin. judic. l. 2. C. de ordin. cognit. l. pen. ff. de his qui sunt sui vel alieni. jur. Decius conf. 323. n. 1. Rolandus à Valle conf. 79. numer. 10. vol. 5. Alex. conf. 108. n. 2. vol. 5.

XIII.

Sententias duas quoties idem sermo exprimit, ea potissimum accipiuntur quæ rei gerenda est aptior, l. 07. de R. I. Siquidem verba sententiae impropriantur, ut salveretur mens judicantis, Gl. notab. in l. & puto 16. verb. communicari. ff. fam. hercise. Bald. in l. 19. C. de fideicom. & in c. super. num. 21. de sent. & re judic. Quin iudeo sententia verba intelligenda, ita ut sententia adaptetur negotio, & negotium sententia, cum omnis imprædicta intellectu natura contractus, vel judicetur vel consensus partium toleretur, Bald. in l. fin. numer. 3. C. de hered. inquit.

XIV.

Sententia, quæ transvit in rem judicaram, instrumentis noviter repertis non retractatur, l. sub specie 4. C. de re judic. l. 35. ff. cod.

Intellige regulariter, res enim judicatae non retractantur, quæ ordinaria cognitione ac probatione definita sunt, d. l. sub specie.

Limita, non obtinere (i.) in sententia, quæ ex probationibus privilegiatis, loquuntur, lata est, l. fin. C. ad l. Jul. de adult. aut (2.) quæ ex inopia probationis ex religione & fide ipsius partis fuit decisa, Welsenb. in parat. ff. de jurejur. numer. 11. aut (3.) quoties ex dolofis & falsis instrumentis lata est, l. Divu 33. ff. de re judic. l. si pretor 75. vers. & Marcellus. ff. de judic. l. admonendi 31. ff. de jurejur. l. si ex falsis 42. C. de transact. quod procedit etiam, si ex falsis testibus judicatum esse dicatur, cap. licet causam 9. de probat. text. in rubr. C. si ex falsis instrum. vel testib. Gloss. in l. se Prator. §. Marcellus. ff. de judic. aut (4.) quando religio judicantis sit circumventa, & quod testes vel pecunia vel alio modo corrupti fuerint, & falsum dixerint, Vasq. lib. 2. contr. jur. c. 36. num. 2. qua de causa sententiam ex falsa causa consistente in facto notorio esse ipso jure nullam, ex c. inter ceteras 9. de re jud. deducunt Schurf. conf. 93. n. 2. cent. 1. Regner. Sixtin. 2. conf. Marp. 8. num. 60. sicut & eam, in qua expressa sunt, quæ relata ad acta falsa dicuntur, per l. i.

§. i. ff. de sent. que sine appellari. probant Abbas & Dd. in cap. sicut. de re judic. Marant. de ordin. judic. in 2. partis 6. parte, n. 18. Vant. de nullit. sent. ex defect. procoff. n. 128. Regner. Sixtin. d. conf. 8. num. 59. (5.) in causis fisci, civitatum, Ecclesiæ & privilegiatum personarum, Perez. C. de sentent. advers. Fisc. n. 2. 3. 4. Brunnen. C. eod. tit. (6.) in sententiæ criminali, Perez. eod. tit. n. 7. 8.

XV.

Sententia, quæ numero vincit, eadem rationis pondere superior existimatur, c. i. extr. de his quæ sunt à major. l. quod major 19. ad municip. l. aliud est 160. §. 1. de R. I. l. nominationem 46. C. de decur. Carpov. p. 1. confit. 27. defin. 12. numer. 2. siquidem sententia majoris & senioris partis dicitur prævalere, cap. cum inter 2. extr. de renunciati. Inde etiam in casu, quo diversis collègii sententiae ferendæ, sententia ab uno tantum prolatæ, ipso jure pro nulla reputatur, Fulv. Pacian. lib. 2. de probat. c. 43. n. 66. vers. interdum. §. num. 67. Farin. decif. 451. n. 11. 12.

XVI.

Sententia, quæ ad executionem nunquam est producta, perinde habetur ac si lata non esset, Cravetta conf. 10. num. 5. conf. 425. num. 9. conf. 922. n. 14. Decianus respons. 23. num. 56. vol. 2. Est enim sententia lata instar Legis vel statuti, quæ lex vel statutum si non obseretur, perinde est ac si factum non esset, Alexand. conf. 132. numer. 1. lib. 1. Cravetta conf. 10. num. 5. Decianus d. respons. 23. num. 56. volum. 1. Goedd. 2. conf. Marp. 28. n. 89. Siquidem justitia exigit sententias effectui tradi & contumaces puniri, Abbas in cap. 1. num. 3. & 5. de dol. & contumac. cap. ult. §. in alius, extr. ut lit. non contestat. l. debitoribus 31. & l. post rem 56. de re judic. Unde etiam nec interposita cautio post rem judicatam aliquipus est effectus, sed facto & solutione opus est, ne scilicet vietus item iterum refriceret, & instauraret, Baldus in Autbene. & qui & in l. cum apud 10. Cod. de bon. autor. judic. Cravetta conf. 204. numer. 7.

XVII.

Sententia nulla in rem judicatam transire, non potest, l. i. C. quando provocare non est nec eff. l. 4. §. condemnatum 6. ff. de re judic. Bartolus in l. sentent. rescind. non poss. Innocentius & Doctores in cap. fraternitat. de frigid. & malefic. Vult. 2. Conf. Marpurgens. conf. 70. num. 108. nec meretur executionem, cum judicatum dici non possit ab eo, qui jus dicendi potestatem non habet, l. i. §. fin. ff. ad Sctum Tertullian. & l. i. §. hec auem. Quod quisque juri statuer. Sententia enim per nullitatem strangulatur, ita ut ex sententia nulla res allegari nequeat, unde ubi non est res judicata, ibi nec executio aliqua peti poterit, l. i. ff. de Except. rei judicat. Lanfranc. de Orian. in c. quoniā. m. 23. ff. de probat. iudeo etiamsi actualliter facta est executio, tamen si de nullitate constet, retractari deberet, per text. & Bart. in c. si cum nulla 58. de re judic.

XVIII.

Pro sententia semper presumitur, Innocent. in cap. bona. num. 7. de Elec. siquidem ea semper justa & legitima presumitur, donec probetur

contrarium, cap. non inter 13. extr. de re judic. cap. in presentia 6. extr. de renunc. tam quoad processum, quam quoad justitiam, nec propterea debet esse iudex facilis audiendo partem contra illam, Imola in c. tenor. col. 2. vers. avertendum. & in c. lator. col. 5. n. 5. & Felin, ibi num. 6. col. 4. vers. quanta declaratio. de re judic. Brunell. in tract. de sponsalib. & matrim. conclus. 35. num. 15. limit. 11.

Intellige scilicet quae in rem judicatam transivit, l. Herennius 63. §. 1. ff. de Evid. l. 2. Cod. de offic. civil. judic. cap. Pisanis 19. de restitut. spoliat. cap. sicut 16. in fin. de re judic. Alciatus reg. 3. presumpt. 9. Duen. reg. 189. num. 112. Socinus reg. 362. presupponit enim omnia ritus ac solenniter in iudicio esse acta & celebrata, Alexand. in l. sciendum ff. de V. O. Imol. in c. cum dilectus. num. 20. de consuetud. Felin. in cap. sicut. de re judic. per ill. text. num. 28. text. in cap. in presentia 6. de renunc. l. 1. C. de pred. & aliis reb. min. & in l. pacta novissima 12. Cod. de past. l. bone memoria 33. §. porro de Elec. Vult. 2. confil. Marp. 18. numer. 106.

XIX.

Sententia errore lata, eo detecto est nulla, Gloss. in cap. fraternitatis. de frigid. & malefic. Mynl. 6. observ. 35. Gail. 2. observ. 111. numer. 6. sententia enim si in ea intolerabilis error sit expressus, non valet, c. cum contingat 36. de offic. delegat.

Intellige scilicet de errore juris & facti eo, de quo manifesto & patenter oculo corporali habita relatione ad textum Legis & factum ipsum. constat. l. si expressim 19. ff. de appellat. l. 2. C. quando provocare non est necess. c. 1. de sent. l. 1. Cod. de re judic. cap. solet 2. de sentent. excomm. in 6. Innoc. in c. 2. de dilat. Panorm. in c. inter monachorum de re judic. Menoch. de presumpt. lib. 2. pr. 67. num. 50.

Limitationis loco notetur distinctio Bart. numer. 2. & Cyn. num. fin. in l. res judicata. 2. C. de re judic. ubi distinguunt ita, utrum sententia contineat plura capitula, an unum, ita ut hoc casu sententia quidem in totum nulla sit, altero vero valeat in capitulo, nimirum illo, quo erratum non est, non autem in eo, quo erratum sit, l. Camelia 24. ff. de jure patronat. l. quendam mulier 41. ff. famel. hercif. juxta vulgatum illud, sententiam pro parte valere, & pro parte non posse, l. certa. 5. C. quand. provoc. non est necess. adde & Gloss. in d. l. res judicata, qua ratione etiam nec sententiam in causa matrimonii errore detecto transire in rem judicatam, text. est in cap. lator. 7. de re judic. Quod verum intellige, si nimirum contra matrimonium lata sit, cap. tenor. 10. d. tit. secus si pro eo nullo subsistente impedimento feratur, hoc enim casu in rem judicatam transibit, si ab eo debito tempore non sit appellatum, quantum si obstatet aliquod impedimentum canonicum, pura quia in gradu prohibito contractum, ea nec tum quidem subsistere queat, vide latissime Gail. 1. observ. 110.

XX.

Sententia jus facit inter partes, l. ingenuum 25. de statu hominum, cap. cum inter 13. cap. in causis

19. de re judic. Doctores in cap. quoniam contra de probat.

Amplia: sententia jus facit inter partes non tantum pro praesenti præstatione, sed etiam in futurum. Hinc, si colonus condemnatus sit pro praesenti anno domino censum solvere, etiam pro futuris annis parata est contra colonum rei iudicata executio, implorato solùm Judicis officio, Perez. C. in quibus Casu. Colon. Censit. n. 2. Cencius Tr. de Genfibus q. 96. n. 20. seq.

Declarata verum esse, si nimirum (1.) sententia cum justa contradictione lata sit, l. cum non iusto 3. de collus. deteg. Costal. add. l. 25. d. tit. & (2.) adversarius tempore sententia præsens fuerit, Bartolus ad d. l. 25. cum alias si abesset, alias non nocet, l. si ideo 35. §. 1. ff. de Evid. l. qui repudiantis 17. §. ult. ff. de inoffic. testam. quia sententia inter auditos & consentientes jus facit, l. si fundus 16. §. si plures. ff. de pignor. l. 3. §. penult. ff. de jurejur. Antonius Faber in Cod. lib. 2. tit. 9. num. 8. Carpozivius part. 2. conf. 26. definit. 12. num. 8.

Limita I. non procedere, si ex falso probatio-ribus sententia contra absentem lata sit, l. si praetor. 75. vers. Marellus. ff. de judic.

Limita II. Si lata contra minorem 25. annis. l. & 2. Codic. si ex falso caus.

Limita III. si contra fiscum feratur, l. 2. C. de jent. ad fisc. lat.

Limita IV. quando ex actis falso fabricatis ad instantiam partis sit lata, l. si quis obrepserit 29. ff. de falso. olim 25. de ref.

Limita V. in quovis decreto, quod sententia dici posset, vide not. 2. quest. 1. in summ. & ibi gloss. vide & Socinum reg. 450. Umm. in disput. ad process. 19. thes. 11. n. 52.

XXI.

Sententia in iudicio lata notorium inducit, l. 10. §. emptorem 12 ff. de att. empt. Bart. in l. Jctu. C. de his quinot. infam. Bald. in l. ea quidem. col. 3. C. de accusat. Cephal. conf. 57. num. 34. vol. 1. Menoch. recuper. possess. rem. 1. numer. 23. Vult. 3. conf. Marp. 22. numer. 125. cap. vestrar. 7. c. fin. de cobabit. Cleric. & mulier. Welenb. 1. conf. 6. numer. 63.

XXII.

Sententia cause cognitionem desiderat. l. 2. l. 4. l. 7. C. de sorcent. & interloc. Absque enim cause cognitione prolata sententia est nulla, cap. nullum 10. cap. jud. cantem 30. quest. 5. Clem. pafloralis 2. de sentent. & rejud. l. ult. §. fin. ff. quid met. caus. Welenb. in pavat. ff. de re jud. n. 7. Carpoz. p. 2. conf. 26. definit. 12. n. 4. & definit. 8. n. 3. Bart. in d. l. 4. n. 8. Vant. de nullit. sent. ex de fecht. process. num. 31. quam & in dubio presumi interveniente, nisi ex brevitate temporis aliquid apparet post Bart. in d. l. 4. num. 9. refert Umm. ad process. judic. disp. 17. num. 36.

XXIII.

Sententia ubi est aperta, de verbis non curatur, l. fin. C. quæres pignor. oblig. l. 3. §. conditio 9. de adim. legat. l. in conditionibus 19. l. pater Severianam 101. §. conditionum verba 2. de condit. & demonstr. l. 3. C. de liber. præter. l. cum virum 16. C. de fideicom. Welenb. 1. conf. 41. n. 160.

XXIV.

XXIV.

Sententia sine expressione causæ lata, valida est, Marant. in specul. de ordin. judic. part. 6. de sentent. num. 50. Ratio, quia judex causam quam movetur in sententia exprimere non tenet, c. sicut 6. ubi Abbas & Dd. de re judic. neque etiam facile inseri debere rationes sententia, adunt Cæsar Contard. ad l. diffamari. c. 4. incip. limita. n. 14. Respons. Altorph. §. incip. Et ist. Bodin. de Republ. lib. 6. cap. 6. vers. sed non magis. M. Stephani lib. 6. de offic. judic. cap. 1. num. 54. & ss. Wefenb. 1. consil. 29. n. 62. vide locum de Judice lib. 9. cap. 89. ax. 21.

XXV.

Sententia juri debet esse consentanea, l. 32. de re judic. ratio, quia ea proferenda non secundum propriam voluntatem, sed secundum Leges, cap. summopere 11. queſt. 3. Ea enim non iuxta petitionem, sed juri & iustitia (que ipsa & in libello administrari petuntur, c. cum dilectus 2. de ordin. cogn. c. 4. de offic. delegat. c. 1. de mutuis petit.) conformis esse debet, c. inter ceteras 9. extr. de sentent. & re judic. Wefenb. 1. consil. 13. numer. 23. adeo ut si esset contra ipsum jus expressum, fore ipso jure nulla, l. 19. ff. de appellat. licet ab ea non appelleretur, cap. 1. & c. cum causa 8. & seq. c. cum inter 13. extr. de sentent. & re judic. inde & agenti semper obstat, cap. tenor 10. extr. eod. cum sententia juri contraria non valeat, cap. cum dilecti 3. extr. de empe. & vendit. c. eo qui §. item si sententia 2. queſt. 6. & sententia carens effectu juris, carere debeat etiam auctoritate & nomine rei judicata, Clem. Paflorales 2. §. ut igitur de re judic.

XXVI.

Sententia contra consuetudinem lata ipso jure est nulla, Abbas in c. 1. & ibi Felin. numer. 4. extr. de sentent. Cyn. & Bald. in l. 2. C. quando provocar. non est nec eff. Jason in Autb. jubemus. n. 3. C. de judic. & ab ea tanquam iuxta appellare licet, Bald. in rubr. extr. de dilat. Jason ad d. Autb. jubemus. num. 3. Felin. in d. c. 1. extr. de sentent. & re judic. Tiraquel. in tract. de panis, in prefat. n. 7. Schrader. de feud. p. 10. sest. 10. n. 232.

XXVII.

Sententia nulla, consuetudine confirmari non potest, c. ad audienciam. de refer. Wefenb. 1. consil. 6. num. 204. ac ne quidem à Principe, Bart. in l. si quis. C. de incur. lib. 10. Wefenb. de consil. 233.

XXVIII.

Sententia posterior nihil novi inducit, sed retro ad priorem sententiam reficit, l. heres palam 21. verf. sed eti. ff. de testament. Ruin. consil. 225. col. fin. Magon. decif. Florentin. 18. num. 4. Rolandus à Valle consil. 15. num. 27. volum. 3. Regner. Sixtin. 2. consil. Marp. 8. num. 55.

XXIX.

Sententia sub conditione lata non valet, l. 1. §. 5. ff. quand. appelland. cap. biduum 29. 2. q. 6. l. 33. pr. de excus. tut. Vant. de nullitat. ex defectu processus. n. 107. m. & 112.

Intellige verum 1. in conditione penitus remota & extrinseca, veluti si navis ex Asia venerit,

Sichard. ad l. 11. n. 4. C. de sent. ab hac enim tanquam iniqua appellari posse, text. est in d. 1. §. 5. quando appelland. 2. si sub conditione falsa lata esset, l. 37. in pr. de excus. tutor. 3. si lata sub conditione impossibili, l. ult. qua sent. sine appellat.

Limita I. secus esse si conditio foret intrinseca seu que ipse negotio coheret, Glossa & Bart. in d. 1. §. 5. num. 2. in fin. qualis est, condemnno te si non juraveris, l. 11. ubi Accurs. & Sichard. num. 3. d. tie. item condemnno Titium seu probaveris vel probatum fuerit, Bart. d. loc. num. 3. Cache- ran. decif. 146. n. 10.

Limita II. in sententiâ interlocutoria, hanc enim sub conditione ferri posse, affirmant post Bart. in l. à Divo Pio 15. §. conditione ff. de re judic. Socin. reg. 450. Umm. in disp. ad process. 9. n. 44.

Limita III. quando ferretur sub conditione de futuro, Bart. in d. l. à Divo Pio. §. venditione. ff. de re judic.

Limita IV. si sub modo lata esset, l. cum eorum 5. junct. gl. C. de sentent. Bart. in l. ait Prator. §. si judex ff. de re judic.

Limita V. si sub conditione resolutiva feratur, puta condemnno Titium in centum, nisi ex statuto in plus vel minus condemnari debeat, vel adjuvico auctori bona Titii, si intra semestre spatium non probetur ipsum adhuc vivere, Jason ad §. curare. num. 53. de action. Zaf. in d. l. à Divo Pio. §. 2. num. 13. Fachin. 11. contr. 16. Bald. in l. certa. in fin. C. quando provoc. non est necesse. Felin. in c. cum contingat. n. 12. de offic. delegat.

XXX.

Sententia alterius judicis, nisi sibi, nullus teneatur aut damnatur, c. nullus. 9. queſt. 2. c. ad nosram 3. extr. de consuetud. c. licet 4. extr. de offic. legat. c. eti. 4. extr. de judic. c. quod antem. 4. extr. de panit. & remiss. c. cum olim. 12. extr. de privileg. cap. anobis 21. extr. de sentent. excom. c. accusatores 3. queſt. 8. cap. Episcopum 9. queſt. 2. c. Clericorum 11. queſt. 1. unde etiam sententia illius, qui jurisdictionem non habet, pro nulla habetur, c. ex literis 29. P. & G. 40. extr. de offic. delegat.

XXXI.

Sententia pro parte tener, pro parte non tener, c. cum 10. c. dilectus 19. extr. de prebend. c. cum olim 14. extr. de privileg. & pro parte confirmatur, & pro parte infirmatur, cap. Raynaldus 18. extr. de testam. vid. supr. axiom. 3.

XXXII.

Sententia continere debet vel condemnationem vel absolutionem, c. illa 3. extr. de accusat. alias non tenet, c. ei qui §. definitiva. 2. q. 6.

Limita; nisi nulla sit, tunc enim nec absolvit, nec condemnat aliquem, sed iterum sententianum est, c. ex tuarum 8. de purgat. canon.

XXXIII.

Sententia cum fertur, deberet iustitia & veritas observari, cap. primo 2. queſt. 1. siquidem in ea nihil iniquum contineri debet, cap. causam 14. extr. de sentent. & re judic. cap. sanè proferitur 24. queſt. 2. vel si sit contra canones lata, quia tunc nec condemnat, nec absolvit, nec in rem ju-

dicatam transit, nec necesse est ab ipsa appellare, cap. significantibus 2. extr. de purgat. vulg. nec ex furore, sed ratione ea ferenda, c. illa n. quæst. 3. remota personarum acceptance, cap. summo-
pere. d. quæst. 3. unde & sententia iuxta non obest, cap. quid obest. & seq. 11. quæst. 3. quia vi-
ribus caret, cap. injustum. d. quæst. 3. ac proinde,
si justa causa probetur, revocatur, cap. querelam
2. extr. de procurat.

XXXIV.

Sententia definitiva obtinet autoritatem rei judicatae, cap. biduum in fin. 2. quæst. 6. Paul. de Castr. cons. 355. Videatur. num. 2. vol. 1. Inno-
centius in cap. tenor. de re judicat. siquidem sen-
tentia sine magna & evidenti causa rescindi non
debet, nec pars admittenda est ad probandum
contra ipsam, nisi evidenteris probationibus pre-
cedentibus. Abb. d. c. tenor. n. 6. col. 2. vers. di-
cit tamen notanter. & in d. caplato. num. 11. col.
2. vers. Tertio quia. Pacian. 1. confil. 156. nam. 10.

Limita (1.) nisi quando condemnatus intra decendum appellaverit. cap. quod 15. extr. de sent. & re judic. tunc enim differunt per decendum, quoties appellatio admittitur. cap. anteriorum 2. quæst. 6. vel (2.) quando ab uno tantum judge feratur, cum tamen duo fuerint delegati. cap. ei qui §. item si plures 2. quæst. 6. vel (3.) quando ju-
dices fines mandati vel statuti excedant, d. cap. ei qui 5. item cum certa. vel (4.) quando contra prius judicata lata fuerit, d. cap. ei. §. item si sen-
tentia lata. vel (5.) quando judge pretio corrup-
tus eam tulerit, d. cap. ei. §. venales. vel (6.) quando circa solitum judiciorum ordinem sit prolatam, d. cap. item sententia. c. ad probandum 24. extr. de sent. & re judic. vel (7.) quando per fal-
sas probationes, & per subreptionem lata sit, cap. veniam & seqq. 35. q. 9.

XXXV.

Quoties judge non observato processu seu stylo Curiae sententiam fert, toties sententia est ipso jure nulla, l. prolatam 4. C. de sentent. & interlocut. Quia sic est contra jus lata: Est enim stylus curiae species consuetudinis, consuetudo autem introducta vim juris habet. l. 32. §. 1. ff. de LL.

Exempli ita igitur si judge contra stylum curiae admitteret libellum articulatum, nulliter agitur. vid. Recess. noviss. Imperii de An. 1654. S. Daf. bff. hero. Idem est si in examine testium omitteret citationem ad videndum jurare testes; si publicaret sententiam non citata parte. Plura vid. apud Stryck. Volum. 1. disputat. 23. cap. 4. per rot.

Declaro, ut procedat (1.) modo stylus curiae fuerit certus & in veteratus. (2.) Modo contra ipsam processus rationem sententia sit lata. Hinc salvari potest sententia, in cuius fine contra stylum recipitissimum omissa est clausula von Rechtswe- gen. vid. dict. Disput. cap. 6. n. 10.

XXXVI.

Quoties sententia contra jus constitutionis seu contra jus in thesi est lata, toties est ipso jure nulla. Quia omnia illa, quæ contra leges sunt, pro infectis habentur, l. 14. §. 1. in fin. C. de SS. Ecclesi. & l. non dubium 5. C. de LL. nulliter igitur pronunciareret judge, si dicaret, impuberem posse testamentum condere, contra l. 4. C. qui Te-

stam. fac. poss. numerum trium liberorum non excusare à tutela contra pr. Inst. de Excus/Tutor.

Declaro: ut per jus constitutionis non solum intelligentur leges in Corpore Juris comprehensæ, sed & statuta, consuetudines & stylus curiae, nam & haec jus ponunt. Zof. ad ff. de R. J. n. 52.

XXXVII.

Quoties sententia contra jus partis seu jus in hypothesi, i. e. contra applicationem juris lata, toties appellatione est rescindenda. Ratio: quia sic probabilis error judicem aliquam ex parte excusat, ut hinc ejus sententia non ipso jure infringatur, l. 32. ff. de R. J. Rescindendum ergo est, si Judge pronunciaverit, aliquem potuisse testari, quia excessit quatuordecim annos, & eos ille non excecerit, Brunnem, adl. 2. C. quan-
do provoz.

Declaro, ut hodiè etiam sententia contra jus in thesi lata sit appellatione rescindenda intra decendum juxta Recessum Imperii de Anno 1654. Hinc parum hodiè interest, an sententia sit ipso jure nulla, an vero rescindenda, nil nullitas fuerit insanabilis in persona judicis, Mv. P. t. de c. 100. vel partium vel substantialium processus; his enim casibus adhuc intra triginta annos potest impugnari. Conf. Brunnem. Repetit. Weserbi. ad tit. ff. qua sentent. sine appell. q. 3.

XXXVIII.

Sententia contra indefensum minorem indefensumque civitatem lata est ipso jure nulla. l. 4. 5. in fin. de re judic. l. 4. C. si advers. rem judic. l. 1. C. de Jur. Reipubl. puta si defensor vel Syndicus civitatis non creatus fuerit.

Limita: si Judge jussiferit, civitati autem non placuerit defensorem nominare, sententia contra contumacem civitatem valer, sciu & contra Ecclesiam, si prælatus legitimè citatus non comparuerit. cap. 5. X. de in integr. resit. cap. fin. X. ne sede vacant. Si autem Syndicus causam deseruerit, civitas contra sententiam in integrum restituitur. l. 3. C. cod.

XXXIX.

Sententia nulla non debet cassari, sed cassa & irrita pronunciari. cap. accedens 2. extr. ut lit. non concit.

XL.

Sententia quæ nulla est, si aliqua per approba-
tionem Principis, cap. ad petitionem 22. extr. de
accusat. cap. à vobis 21. extr. de sentent. excom.
cap. 5. Episcopum 10. quæst. 6.

XL I.

Sententia lata post appellationem legitimam facta vel verbis nil operatur. cap. dilecti 52. c. di-
lecti 55. & seq. cap. dilecti 66. & seq. extr. de ap-
pellat. c. ex parte 13. extr. de privilegio, quam obrem
nec executioni mandanda. d. cap. dilecti 55. extr.
de appellat.

CAP. XXI.

Separabilia.

Quæ separari possunt, ab invalidis sustinentur,

quæ

quæ nequeunt separari, cum vitiosis subruunt,
l. si sponsu 10. §. 2.

CAP. XXII. Separata, Diversa.

Axioma I.

SEPARATORUM natura est diversitatem inducere, ut per Baldum conf. 156. Cum due sunt. num. 3. & in fin. lib. 3. Cardin. Turch. practicar. conclus. tom. 7. lib. 5. conclus. 148. per totam. ubi num. 8. post Dyn. conf. 26. num. 4. vers. contra videatur. & Socin. consil. 85. Consiliis. num. 7. & 8. lib. 1. limitat, ut non procedat, quando unum capitulum dependet ab alio, quia tunc censent connexa & inseparabilia, Narbona lib. 20. gloss. 22. numer. 39. tit. 1. lib. 4. Recop. Munor. Escobar. de ratiociniis cap. 13. pag. 165. num. 12. Quæ autem dicantur capitula, seu causæ separatae, vide Alex. consil. 89. Diligenter, in fine. vers. Quæ autem dicantur. libr. 1. Aegidius Bellam. consil. 18. num. 4. cum seqq.

II.

SEPARATORUM separata debet esse ratio, l. Papinianus 20. ff. de minorib. l. fin. ff. de columniaturib. l. naturaliter 12. §. nihil commune 1. ff. de acquir. possess. l. Quint. Mutius 27. §. argento 2. ff. de aur. legat. l. neque 10. C. de probat. Carpz. part. 1. questionum crimin. 24. num. 73.] Bald. in l. cum necessitate. C. de fideicom. Decian. in tract. crimin. tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 4. Castrens. consil. 389. numer. 2. vol. 1. Paris. consil. 101. num. 38. lib. 1. quos refert Mar. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 111. num. 4. Menoch. consil. 436. num. 7. Ovid. de Amicis de jur. Emphyt. quest. 42. num. 9. [Ex separatis enim nihil infertur, Regner. Sixtin. 1. Consil. Marp. 10. num. 44. cum separatrix separata sit determinatio, l. si maritus 10. Cod. de donat. inter. vir. & uxor. Consil. Argent. 1. consil. 2. num. 123. ac natura, Honthem. lib. 3. de art. Notar. lib. 3. cap. 19. neque etiam inferri possit de uno ad aliud, l. neque natales 10. C. de probat. Cyn. int. ea lege. col. 3. C. de condic. ob caus. ubi pulchrum exemplum ponit Petrus de Anchar. in repet. cap. canonum statuta, in 1. opposition. de consil. Consil. Argent. 1. consil. 88. numer. 29. sive argumentatio fiat positivæ, vel remotivæ, l. naturaliter 12. §. nihil commune 1. ff. de acquir. possess. l. permisceri 52. in princ. ff. cod. & ibi Johan. de Imola. Unde etiam separata & diversa facta separata quoque

requirunt remedia, l. de etate 11. §. ex causa 8. ff. de interrogat. in jure faciend. & interrog. act. & in 1. 1. ff. de ventr. impic. cap. nulli 7. de Elect. in 6. & cap. catenarum. de juram. calunn. Gail. de pignor. cap. 19. num. 1. cum æquum, ut separata diverso jure astimentur, l. sanctimus 34. C. de donat. Bart. ad 1. 8. §. illud. ff. de fiducijs. Cantiuncula consil. 10. numer. 13. & ibi Nicol. Rucker. consil. 14. numer. 47. Laurent. dec. 53. num. 5. quapropter à separatis ad conjuncta, & à conjunctis ad separata non valet argumentum. Verbi gratia: Pater spurius in testamento vel alibi separatum nihil potest relinquere. Ceterum si spurius habeat socium, contraxeritque societatem cum Titio, pater potest instituere Titium, & sic propter societatem conjunctam erit & spurius capax, ut ei relinquiri possit. Unde quod dici solet, quod ea, quæ possunt fieri separatim per se, illa etiam postea fieri conjuncta, exemplo l. miles 6. §. decem 1. ff. de re judic. Zasius ad l. singularia. ff. de reb. cred. num. 22. illud intelligendum, quando partes cum conjunctis sunt homogeneæ, id est, unius ejusdemque rationis & naturæ: secus autem, si sint heterogeneæ, Zasius ad l. 6. §. 1. in fin. ff. de re judic. Exemplum de ratiociniis vid. apud Munor. de Escobar. de ratiociniis. cap. 13. n. 7. & 8.

CAP. XXIII. Separatio à thoro & mensâ.

Axioma I.

Quoties à thoro & mensâ facta separatio, toutes omnes effectus matrimonii præter necessitatem cohabitationis manent salvi. Quia vinculum matrimoniale hōc casu non tollitur, Can. 1. caus. 32. q. 1. Hinc igitur separati non possunt inire alia vota & per alienam cohabitationem adulterium committunt.

II.

Ad separationem thori agens mulier jure petit sumptus litis ex bonis mariti. Carpz. P. 4. Consil. 21. def. 12.

CAP. XXIV. Sequestratio. Sequester.

Axioma I.

Sequestratio sine causa cognitione fieri non debet, l. 5. §. ult. ibi: denunciatione facta ff. deposit. Alex. in l. 7. pr. qui satisfac. cog. Panormit. in cap. quoniam. num. 3. & 4. ut lit. non constat.

testat. Decius num. 6. in fine. Zuchard. num. 123. vers. est pene verum, in l. ult. Cod. de edit. D. Adrian. toll. Marfil. sing. 543. incip. maleficis. vers. item advertas. Alexand. conf. 6. num. 9. vol. 4. & conf. 163. num. 9. vol. 6. Decius conf. 366. n. 13. Schurf. conf. 15. in princ. cent. 3. Welenb. conf. 1. num. 64. & conf. 7. num. 7. Menochius de adipisc. possiss. remed. ult. num. 14. Gail. lib. 1. observ. 147. num. 5. adeò ut sine causa cognitione, licet etiam justa causa subesset, ea ipso jure nulla censetur, l. prolatam. 4. Cod. de sent. & interloc. Schurf. d. consil. 15. num. 14. & Welenb. d. consil. 7. num. 7.

II.

Nemo præsumitur pati rem sequestrari, sequere eo possessionis commodo privari, argum. l. cum de indebito 25. Cod. de probat. l. sicum aurum 50. ff. de solut. glōss. Bartol. Imol. & Alexand. in l. que dotis. ff. de solut. maritim. Port. conf. 147. n. 8.

III.

Sequestratio similis est executioni, Bald. in cap. 1. num. 9. de sequestr. Schurf. conf. 15. Quod in presenti. num. 15. & 6. cent. 3. ideoque ab ea regulariter non est incipiendum, etiam si modici esset præjudicium, Angel. confil. 107. Paris. latè consil. 41. Optimum. n. 17. volum. 1. & confil. 107. n. 2. volum. 3.

IV.

Sequestratio regulariter est prohibita, Gail. in tract. de Arrest. cap. 1. num. 7. Coras. 3. misell. c. 2. n. 2. ratio, quia ab executione judicium inchoandum non est, nec possessor durante lite commido sua possessionis privandus, l. unic. C. de probabit sequestr. cap. 2. extr. eod. cap. 1. ut lte. non pendat. cap. cum teneamur 17. extr. de appellat. Gail. 1. observ. 108. num. 1. & 7. in fine. Welenbec. 1. conf. 7. num. 6. Schurf. conf. 15. num. 1. cum seqq. Geddeus, qui hujus sententia verissimæ rationes collegit, in tract. de sequestr. possess. cap. 1. num. 82. Fichardus 1. conf. 7. num. 4. Ubi etiam ampliat eo in casu, quando timetur vis armorum, si quidem constet de possessione alterius partis.

Declara regulam procedere in judiciali, secus verò in voluntaria; nisi in casibus iure expressis, quos recenset Matth. Coler. in tract. de process. executa. p. 1. cap. 2. num. 84. cum seq.

Limita I. hanc prohibitionem cessare, si lis super possessione iustis ex causis dubia, aut jure quodam incorporali, puta venandi, lignandi &c. ac ob id, quod uterque possessioni velit incumbere, seque magis possidere contendat, præsens periculum aut armorum subsit. Ordin. Camer. Imper. part. 2. tit. 21. §. fin. Gail. 1. observ. 5. numer. 1. Christoph. Schwaneman. lib. 1. process. Cameral. cap. 16. per l. si cuius 13. §. sed si 7. de usufruct. l. ult. §. 1. ff. de offic. Proconsil. Clud. de sequestrat. cap. 5. cas. 1. pag. 204.

Limita II. in casu prodigalitatis, si reus sit deperditæ vita, ita ut metus adsit, ne ob dilapidationem aut prodigalitatem bonorum suorum ad inopiam vergat, aut egestate laboret, l. Imperatores 2. §. fin. ff. de appellat. ibidemque glōss. verb. apud sequestrat. l. nam is 6. de dol. Gail. 1. observ. 147. num. 3. Myns. 5. obs. 35. num. 4.

Limita III. in casu denegatae cautionis, l. 7. §. fin. ff. qui sat is d. cog. l. 16. §. fin. ff. de offic. Prefid.

Limita IV. quando post litem contestatam accederet aliquid, quod esset accessorium ad id, quod est in judicium deductum, l. aditis 25. §. item sciendum 8. ff. de adit. edita.

Limita V. quando esset defectus non ex parte actoris, ut quod non possidebat, cum tunc prior incipiat possidere post litem contestatam, & hic veniret in judicio, & perderet, l. 3. ff. de petit. hered. l. ei apud 5. ff. depos. c. adverario 13. de except. add. Guid. Pap. conf. 123. circ. fin. V.

Sequestratio est vice missionis in possessionem bonorum, qua creditoribus consuli solet. tot. tit. de bon. autb. jud. possid. c. 2. ubi Panorm. num. 10. 11. 12. Imol. num. 3. per ill. text. de dol. & contumac. Joh. Andr. in c. locupletari. col. 2. de R. l. in 6. sed non constituit dominos aut veros possidores, prout ex missione in bonorum possessionem, Bald. in cap. 1. num. 9. de sequestr. possiss. Archidiac. in cap. quia res 11. quaff. 1. Felin. in cap. examinata. num. 10. de judic. Quam tamen sequestrationem in locum missionis tum denun furrogari, cum propter contumaciam rei non comparentis in bona mitti actor potest, text. cff. ubi & Dd. in d. cap. 2. vide latissimè Welenb. cap. 2. consil. 7. num. 4.

VI.

Sequestratio de facto concessa, de facto etiam potest revocari, Paris. consil. 41. Optimum. n. 27. vol. 1. Felin. in c. significaverunt. in fin. de judic. Decius conf. 366. numer. 10. Ancharr. confil. 248. n. 4. & conf. 292. n. 1. & 2. Rom. conf. 258. Circa. n. 2. & 4. Welenb. 1. conf. 7. n. 7.

VII.

Sequestratio remedium est extraordinarium & subsidiarium, Gylman. 4. 1. vot. 4. numer. 35. Unde quando jure ordinario provideri potest, locus huic esse non potest, Schurf. conf. 15. num. 4. in prim. Welenb. conf. 7. num. 7. p. 1. Bald. in l. unic. num. 2. C. de probabit. sequestr. nec de iustitia sequestrari creditur, nisi quatunus ex actis probetur, Decius conf. 266. n. 13. Ancharr. confil. 292. num. 2. alijs enim est nulla & contra juris ordinem facta, & cassari debet. Rom. conf. 29. n. 2. Schurf. conf. 6. num. 4. & conf. 15. num. 5. cent. 3. Welenb. conf. 7. n. 7. per l. prolatam 4. C. de sent. & interloc. Regn. Sixtin. c. conf. Marp. 28. num. 83. Gylman. 4. 1. vot. 40. num. 26.

VIII.

Quoties alterius litigantium possessio certa est, toties sequestratio invitatis partibus non decernenda. Quia nemini sine iusta causa facile anferenda possessio, l. meminerint 6. C. unde vi. Nec quisquam pendente lite in ea turbandus. Depositio igitur pecunia hereditaria sine causa cognitione possessori non injungenda, Mev. P. t. Decis. 167.

IX.

Quoties periculum est rei amittendae, & metus inanis postea litis, toties sequestratio locum habet, Mev. P. g. decis. 88. seqq. sic puerilla, si duo ipsius matrimonium ambiant, potest deponi. cap. 14. extra. de sponsal. & cap. 14. X. de probat. conf. l. 3. §. 6. ff. de Lib. exhib.

X. Ad

X.

Ad quodcunque obligatur curator bonorum, ad idem obligatur sequester. Quia & hic est curator rei sequestratæ. Tenebitur ergo fructus colligere, &, si tempore perituri essent, vendere & distrahere, deque omnibus rationes reddere, vid. Harprecht. ad §. 3. Inst. quib. mod. re contrah. oblig. n. 143. seqq.

XI.

Sequestratio inducta est ob defectum idoneæ cautionis, quam qui præstare potest, evitat o-nus sequestrationis, l. 20 pr. C. de Agricol. & Cen-sit. num. 23. & cautione tollitur sequestrum, Gail. L. 1. obs. 148. n. 5. finita tamen instantia non extinguitur fidejussio de re sequestrata exhibendâ. Brunnem. ad l. 20. in fin. C. eod.

XII.

Ex redditibus fundi sequestrati interea onera publica exsolvenda sunt, l. 20. §. 4. C. cod. Perez, ibid. n. 24.

XIII.

In sequestrum rei possessio non transit, l. inter-esse puto. 39. ff. de acquir. possess. nisi nominativus & expressus inter partes id actum fuerit, l. 17 ff. de-posit. Duaren. ad tit. C. deposit. cap. 1. circ. fin. & lib. 3. de benef. cap. 10. Coral. lib. 3. misell. cap. 2. numer. 12. Forner. in l. sequestr. 10. in fin. de verb. signif. Goedd. de sequestr. cap. 1. numer. 115. Hillig. ad Donell. lib. 5. cap. 13. Pacius 4. evag. 10. Φανώ quest. 80. Mindan. de mater. possess. cap. 2. num. 8. Quando itaque dici solet sequestrum possidere, hoc intellige verum, si nimis omittendæ possessionis causa apud sequestrum deponatur, quo casu revera quidem possidet, sed naturaliter tantum, ita ut nec ejus possessio partibus ad usucacionem procedat, cum secus sit, si tantum custodia causa apud eum sit depositum, tunc enim victoris possessor ad usucacionem etiam proficia sequestrer sua detentione ministerium præstat, prout distinguit ex diet. l. 39. §. 1. de acquir. possess. Dn. Doctor Biccus in rebus quo-didian. section. 4. num. 45. lit. VV.

CAP. XXV.

Sermo.

Axioma I.

Sermo qui alias ex sui natura ad plura referri potest, si aliquo in casu prolatus unum duntaxat de necessitate comprehendere intelligatur, perinde haberur, ac si in specie & expressæ ad illud restrictio facta fuerit, l. 2. ff. de liber. & poss. Laur. Tenn. in tr. caut. 87. n. 14.

II.

Sermo subjectus est rei, & non res sermoni, cap. intelligentia 6. extr. de verbor. significat.

III.

Sermones suos unusquisque ponderet, & quod sibi loqui non vult, alteri non loquatur, cap. 14. in princ. dist. 50.

IV.

Sermonibus prævalet veritas gestorum, cap. cum inter 13. exir. de sent. & rejudicat.

V.

Sermo generalis & indefinitus nunquam tra-hitur ad illud, per quod quis incurrit ad po-nam, Jason in l. sicut autem §. quod autem. n. 11. vers. sicut in generali. ff. de re jud. Pacian. i. conf. 70. n. 2.

VI.

In sermonibus interpretandis magis attenditur communis usus, quam stricta verborum significa-tio, Glossa in cap. nonnulli. verb. ultra. extr. de re script. Everhard. in Topic. legal. loc. 7. de mod. arg. allegatus à Pacian. lib. 1. conf. 27. num. 38.

VII.

SERMO simpliciter prolatus intelli-gitur de prima vice. l. boves 80. §. hoc ser-mone 1. ubi latè Tiraquell. ff. de verbor. signifcat. l. cum pater 77. §. pater 9. ff. de le-gat. i. Francisc. Galet. in margarita casu-um conscientiae. verb. sermo. Sanctarel. var. resol. p. 1. q. 8. n. 20. in fin. cum aliis addu-ctis. supr. lib. 9. cap. de indefinitis.

VIII.

SERMO generalis non comprehendit personam loquentis, latè Anton. Gabi el commun. lib. 6. tit. de verb. signific. conclus. 9. per tot. Decius confil. 104. Menochius confil. 182. n. 2. Rot. decis. 23. n. 3. apud Fari-nac. p. 2. recent. Ubi declarat, ut non pro-cedat, quando aliud suadet identitas ra-tionis, Alexand. conf. 182. Lectis & ponde-ratis. n. 4. vers. significatur. lib. 2. ubi quod obligatio impersonaliter facta, vel scrip-ta, non obligat personam loquentis & scribentis, & confil. 112. Visa copia. num. 4. lib. 7. ubi quod verba impersonaliter di-cta non comprehendunt personam lo-quentis, nisi agatur de acquirendo ipsi loquenti; & confil. 149. Visa processu. num. 5. & 6. lib. 2. ubi quod cedens jura sibi com-petentia non censerur contra se ipsum. cedere, Afflict. decis. 316. Quondam. num. 8. & 9. ubi quod emens à communitate gabellam, non intelligitur emisse, nisi quoad alios, non quoad communita-tem, quæ non vendidit suam exempti-onem; item quod promittens defende-re, non intelligitur contra se ipsum, Curtius jun. confil. 188. per totum. ubi quod dominus concedens poenas communi-tati, non includit concedentem, ut pos-sit ipse condemnari, & alia similia po-nit. Surdus confil. 47. num. 20. & seq. ubi quod statutum poenale non ligat Regem statuentem. Et num. 23. quod vendens gabellas non censerur vendere contra se ipsum, ut ipse teheatur, siante ven-ditionem non solvebat gabellam, secus si solvebat.

IX.

SERMO generalis & indefinitus in o-diiosis

diosis verificatur in duobus, Oldrad. confil. 81. ubi quod provisus afferens obtinere alia beneficia non excusatur à subreptione, si obtinet ultra duo beneficia, refert Cardinalis Tusclus practicar. conclus. tom. 7. lit. S. confil. 218. num. unico.

CAP. XXVI. Servire, Servitus, Servus. conf. Cap. Prædium. it. Homo.

Axioma I.

Servimus Deo bene vivendo, cap. si Ecclesia. in fin. 23. q. 4.

II.

Servire non debet major minori, cap. est odio 33. q. 5. contra naturam enim est, ut servus præfet Domino. Wesembec. confil. 514. num. 2. pag. 300.

III.

Servitii loco succedunt fructus, cap. i. extr. de feud.

IV.

Quoties quis in suo pati quid vel non facere tenetur, toties servitus dicitur constituta, quia in hoc servitutis natura consistit. l. 15. ff. de servit. Exemplum præbent omnes servitutes tam rusticæ quam urbanae.

Limita: nisi quis per consequentiam aliquid facere cogatur, ut in servitute oneris ferendi, aut ex pacto contrahentium, qualia pacta tenenda esse scribit Antonius Imperator l. 2. ff. commun. pred.

V.

Qualiscunque res illa cui servitus debetur, talis quoque ipsa est servitus, quia à potiori sit denominatio; hinc servitus, quæ ex re mea immediatè personæ obvenit, est personalis, quæ vero persöna per rem acquiritur, seu ubi res rei servit, est personalis. l. 1. ff. de servit.

VI.

Quæcunque servitus, seu quocunque onus reale est, illud derelictione rei poterit evitari. Quia hoc ratione rei præstatur. Ubi ligatur res mea esse deficit, cessabit quoque onus rei. Exemplum est in servitute oneris ferendi. l. 12. & 32. ff. de servit. vindic. Aliud est in Collectis seu Contributionibus.

VII.

Quoties quis in re suâ quid facere vult, toties non opus est servitute, sed quocunque voluerit, facere poterit in suum commodum. l. flm. n. 24. §. fin. ff. de dann. infest. quia rei suæ quilibet liber est arbiter & moderator l. in re mandat. 20. C. mandati. e. g. si quis in proprio pariente fenestras aperire velit. Aliud exemplum est in alleg. l. 24. de dann. infest.

Amplia, ut etiam procedat, si id, quod facio, vicino noceat, modo (1.) non fiat animo nocendi, (2.) modo alteri non fuerit servitus constituta, (3.) modo non etiam in alienum quid immittatur.

VIII.

Quocunque modo transfertur dominium, etiam servitus constituitur. Quia servitus aquæ est jus in re ac dominium. Ita non solum actibus inter vivos, sed etiam ultimâ voluntate constituitur servitus. l. 16. ff. de servit. item officio judicis, beneficio legis & usucapione.

IX.

Quicunque non potest alienare, ille non potest servitum constituire, quia servitus constitutio est species alienationis. l. ult. C. de reb. alien. non alien. Ita ergo usufructarius, superficiarius, Vasallus, Emphyteuta &c. non poterunt servitum constituere. Conf. Zœl. ad ff. de servit. num. 2.

Limita: ut scil. tales non possint servitum, constitutio perpetuò duraturam, bene tamen, quod dies vitæ, modo prædium habuerint, quale non habet usufructarius.

X.

Quæcunque prædia ita sita, ut inde utilitas in alterum prædium redundare possit, illis imponit servitus. Quia servitus maxime consistit in utilitate prædii dominantis. Ita igitur in servitute v. g. altius tollendi, ne luminibus officiatur, prædia etiam remota sufficiunt, quia & his servitus usum præstare potest. l. 4. in fin. ff. de servit. vindic.

Limitatio petenda ex verbo posse, sufficit enim utilitas potentialis seu sperata.

XI.

Res sua nemini servit, l. uti fruis, si usi fr. pet. l. 26. de servit. urb. pred. l. 22. in fin. de servit. usi fr. pred. Vult. l. 7. R. 63. num. 41. Treul. dis. 16. thes. 1. lit. b. vol. 1. Cujac. in Juliano ad l. 4. de usi fr. ad crescend.

Intellige, jure scilicet servitutis, non iure dominii, quod ex jure servitutis profixit. Welenb. in parat. ff. de usi fr. num. 4. qua ratione hoc axioma non habere locum in servitutibus servorum, tuetur Corras. ad rubric. numer. 20. ff. de servit. quin imo & omnes res nostras nobis iure domini serviare tenet Arum. exercit. 5. thes. 1.

XII.

Quæcunque servitus apta est, ut semper utilitatem præstare possit, illa habet causam continuam. Quia non penderit ab arbitrio hominum, & quocunque placet, exerceri potest. Exemplum est in l. foramen 28. ff. de servit. pred. urban.

Limita: ut sufficiat, quamvis non semper præstiterit utilitatem actualē, modo potentiālem.

XIII.

Quoties quis vero domino patiente longo tempore servitute aliquâ usus est, toties titulus non est opus. Quia usus ejus qui servitutem exercet, & patientia domini est loco tituli, l. ult. ff. de servit. Quam sententiam in praxi receptam esse testif. Wurmserus paral. ob lib. Tit. de servit. 16.

Limita, ut patientia hæc etiam includat scientiam l. 2. C. de servit. ut dominus feudi servientis non tantum patiatur me servitute uti, sed etiam

sed etiam ut sciat, daß einer mit Vorwissen und Gedult des Grund-Herrn soviel lange Jahr sich der servitut gebraucht. Carpz. Lib. 1. Rep. 76, n. 4. Brunnem. ad l. 2. C. de servit. (2.) ut, quoniam hic titulus non opus, bona fides ab alle-gante sit probanda. 10. ff. ff. servit. vindic.

Amplia: ut procedat etiam axioma in servitu-te personali, Carpz. P. 2. Const. 4. def. 2. n. 5.

XIV.

Quoties in servitutum præscriptione patientia domini non adest, sed aliqui cum non-domino seu bonæ fidei possidente res est, toties titulo opus est, uti accipienda l. ult. C. de prescript. longi temp. Quia sic in præscriptione servitutum idem obtinet, quod in usucapione rerum corporalium, ad cuius exemplum illa dicitur introduc-ta. d. l. ult. C. de prescript. long. temp.

Limita: ut, quoniam hic titulus opus, bona fides præsumatur, nec ab allegante sit probanda.

XV.

Quousque servitus praedio dominanti utilis non est, eousque non videtur concessa. Quia servitus est stricti Juris, & hinc ultra utilitatem prædiū dominantis non est extendenda. Hinc si fundus vicinus aqua ex vicino flumine publi-co ducta non amplius indigeat, definit servitus.

XVI.

Quæcumque merè civilia sunt, in illis servi ha-bentur pro nullis; quæcumque verò sunt natu-ralia & in factō consistunt, in illis non item. l. 37. ff. de Reg. Jur. quia ius naturale omnes ex æ quo obligat, sicut & in illis, quæ facti sunt, na-turalis ratio sātem attenditur. Sic ex contra-etu servus, non obligatur civiliter, sed naturali-ter, l. 14. ff. de O. & A., ita possidere non potest civiliter sed naturaliter l. 38. §. 7 ff. de V. O. Aliud exemplum est in §. 2. Inst. de stipul. servor.

Declaro: ut procedat in servo absolute tali, non considerato in respectu ad dominum, hoc enim casu etiam quæ Juris Civilis sunt, servo tri-buuntur.

XVII.

Quicquid juris est inter locatorem & condu-torem, idem juris hodiē est inter dominum & servum. Quia nullum aliud vinculum inter do-minum & servum quam locatio & conductio. Hinc igitur mortuo servo ante tempus finiti ser-vitii, merces saltem pro rata temporis, quod ser-vivit, debetur. Carpz. P. 2. Const. 5. def. 12. Nec dominus obligatus est servo ratione damni, quod sentit in corpore præstanto servitia. Carpz. P. 1. Const. 51. def. 14.

XVIII.

Quousque servus operas suas locavit, eousque domino acquirit, quia cùm ulteriori nullo vincu-lo servus obstrictus sit domino, ex operarum loca-tionis dependebit quoque servi erga dominum obligatio. Ita ergo quod servus ex præpositio-ne domini acquirit, domino acquirit; quod au-tem acquirit finitis operis diurnis, sibi retinet.

Declaro: modò operæ locata fuerint ad rem licitam perficiendam, secus si ad rem illicitam.

XIX.

Quicunque alterum servum sive hominem,

proprium esse dicit, illi probatio incumbit. Quia pro libertate ut naturali facultate semper præ-sumitur. Quicunque igitur afferit aliquid statui hominis adversum, illi probatio incumbit, cùm salva semper præsumatur indoles rei primig-nia.

Declaro, ut probetur hominem esse servum (1.) ex præstatione servitorum, (2.) ex testibus, (3.) ex nativitate, si parentes tempore nativita-tis fuerint conditionis rusticæ. Mev. P. 6. Dec. 335.

XX.

Principes liberorum hominum, non servorum utuntur servitio. Hinc servi cubiculariis prin-cipis dati eō ipsō liberi sunt, & qui invito do-mino in cubiculum principis irrepit, quinque-nio tantum à domino vindicari potest, l. 4. C. de prepos. sacri Cubicul.

XXI.

Servitute vel privilegio concessu quilibet civili-ter uti debet, & ne lēdatur jus aliorum l. 2. §. 10. ne quid in loco publ. sine nimia exaggeratione concessionis. Brunnem. ad l. 3. C. de Aqueduct.

XXII.

Servitutis usus ex fine constitutionis & con-servidine restringendus est. Brunnem. ad l. 4. C. de Aqueduct. n. 2.

XXIII.

Servitus altius tollendi grata est mercatoribus, qui opacant tabernas, ne sol affulget & vitia pannorum videantur. Schneidew. in §. 1. Inst. de serv. Præd. II. & R. n. 18.

XXIV.

Tolerabilis est servos mori suis dominis, quām servire extraneis, l. Lex 22. C. de admin-i-tutel.

XXV.

Servus & Dominus reputantur eadem vox ea-demque persona, §. post morem & §. ei vero. Inst. de inutil. stipulat. l. stipulus 42. ibi: ac si Domini sui voce, ibidemque gloss. de damn. in se. l. se mi-bi 12. §. regula 2. de legat. 1.

Intellige scilicet quoad ea, quæ sunt juris, cum in his servus inhabilis habeatur, l. quod attinet 32. ff. de Reg. Jur. secus vero quoad ea, quæ sunt facti, Jason in l. apud Julianum. §. si quis alicui nota de legat. 1. prout prius latè declarat Aretin. in d. S. ei vero, & reallum idem Jason declarando in l. quod dicitur per tot. & maximè col. 12. ff. de V. O. vid. Ludov. Gomez. §. actiones. Inst. de ac-tion.

XXVI.

Servus communis duorum servorum personam sustinet, §. 4. Inst. de stipulat. servor.

Intellige, in dominorum scilicet persona, non cùm naturaliter in se consideratur, quod exem-ple illustrat C. A. lib. 7. nc. 2. ch. 7. cùm enīt quārimus, cui legatum sit, tum servi personam unam respicimus; cùm aurem quārimus, cui lega-tum acquiratur, tum ad dominorum personam nos referimus.

XXVII.

Servi capacitas vel incapacitas procedit ex ca-pacitate domini, l. non minus 31. §. 1. ff. de hered. inst.

Declaro

Declarata procedere, quando incapacitas sit ex parte personæ, secus quando sit ratione rei vel mixtim; quia tali casu talis incapacitas domini non attenditur, ut servus ex hoc dicatur prohibitus à legato. Bartolus in l. Gallus. in princip. collum. 3. vers. ego tamen de liberis & posthum. per l. 2. §. i. ff. de administr. rer. ad civit. pertin.

XXIX.

Servorum una tantum est conditio. §. fin. Instit. de juri. personar.

Intellige verum quoad statum eorum, quia unus alio magis non est servus, secus quoad eorum officia, quibus olim fungebantur, Glossa in l. ult. ff. de adil. edit. alios enim dici servi ordinarios, alios vicarios, textus est in l. si servus 7. ff. de pec. alios Arienfes, alios Mediafistinos, alios veteratores, patet ex l. precipiunt 37. l. fin. ff. de adil. edit. alios novitos, alios Calones, alios lixas, Topicarios, diaconos, & si quæ alia erant servorum & officia & nomina, confirmant Giphan. & Mynsing. in comm. ad d. §. fin. institut. de jure personar.

XXX.

Servi pro nullis habentur, l. 32. ff. de reg. jur. l. 7. ff. ad Leg. Cornel. de falsis. & bestiis aequiparantur. l. 2. §. ult. ad L. Aquil. Groenvvegen ad l. Divus. 9. de question.

Intellige verum, non absolute & ratione omnium prædicamentorum, sed secundum quid & respectu certi generis, nimis personarum, utroque enim modo eum dici non ens, tradit Arist. lib. 2. de generat. & interit. cap. 3. text. 11. & Hawenreuter ibid. in comment. doctrin. Physica. quatenus juris civilis communionem non habent. l. quicunque testamento 20. §. servus 7. de testam. reputant enim in censu terri. l. §. 1. de rer. divis. §. 1. Instit. de reb. corporalib. & incorporalib. tanquam οὐναρά κοὶ ἐγγάρα εὐφύζα, Aristot. lib. 1. politic. cap. 3. & lib. 9. Ethic. cap. 11. unde & quadrupedibus execrantur in l. 2. §. 2. ff. ad Leg. Aquil. Huc refer & illud Seneca lib. 5. de benefic. cap. 19. servus mei mancipii res est, quod tamen verum intellige, si servus objectivè consideretur, ut est in Lege Aquilia, secus si subjective, hoc est, qui ipse damnum inferat; quo causa quadrupedi non aequiparatur, sed ab eo separatur in edito, si quadrupes pauperiem fecisse dicitur, ubi Wesenb. num. 4.

XXX.

Ex servi vel famuli delicto dominus non tenter, Bartol. in l. ne quid. num. 1. ff. de incend. ruin. & naufrag. Curtius jun. in l. 1. num. 13. C. de serv. fugitiv. Geminian. in cap. si Episcopus. de offic. ord. in 6. Thom. Grammat. conf. crim. 8. circa princip. Jason in l. age num. 7. C. de transact. Boff. in tit. de surt. num. 55. & in tit. de damn. dato n. 7. Servorum enim culpa dominis suis non debet esse nociva, Clar. in pract. crimin. §. fin. q. 86. cum planum sit, quod unius culpa alteri nocere non debeat. l. 3. de transact. l. electio 26. §. fin. ff. de nox. act. l. rem hereditariam 65. in fin. ff. de evit. Menoch. 2. arbitr. judic. cap. 182. numer. 48.

Limits, nisi servus in eo delinqueret, cuius o-

pera dominus uteretur, l. 1. ff. parti. adver. nauf. caup. rot. tit. Naut. caupon. stabular. ure. cept. restitut. §. penult. Instit. de obligat. qua ex quasi delict. fac. text. in l. cuicunque. §. sed & cum fullo 10. ff. de institut. action. maxime si ex occasione Domini eoque scientie gerat, Curtius senior consil. q. num. 10. Emanuel Soarez in suo thesaur. recept. sentent. lit. F. num. 50. Scientia enim Domini praesumitur, atque sic de delicto teneri dicitur. Quod tamen intellige verum in delicto, quod tractum habet successivum, secus si habeat momentaneum, Abbas in cap. cum causam. extr. de tib. quem refert Grammat. 4. cons. 8. num. 1. vide & Bald. in l. 1. circ. fin. C. si quacunque pread pot. Laur. Tennen. in tract. cas. tel. 72. num. 5.

XXXI.

Servus praesupponit Dominum, §. servitus 2. Instit. de juri. personar. l. 4. §. 1. ff. de stat. humin. §. 1. & 2. Instit. de his qui sunt suu vel alien. juri. l. 1. §. 1. & 2. ff. eod.

Declarata verum, quatenus nimis est in praedicamento relationis & quatenus ad Dominum refertur. Secus ut est qualitas, & in praedicamento qualitatis, hoc enim respectu servus etiam dicitur, quicunque liber non est, licet actu Domini non habeat, l. 23. de liberalitate 1. 30. de pecul. l. 38. §. 1. de Noxal. act. quales sunt illi qui pro derelicto habitu sunt. l. ult. ff. pro derelicto. junct. §. interdum. instit. a der. divis. manumissi a proprietario durante auctu ususfructu in persona ususfructuarii. Ulpianus in fragment. Instit. 1. §. servus. l. 1. Comm. de manumiss. Francisc. Balduin. in Justinian. suo fol. 366. vel qui in metallum dannati aut bestiis subiecti sunt, §. pars servus. infra tit. quibus modis jus patria potestat. solv. vide Cujacium 18. observ. cap. 13.

XXXII.

Servus servum habere non potest arg. capit. Clericos 4. extr. de offc. Vicar.

XXXIII.

Qui hoc perit, ne postea serviat, videtur pereire, ut libertas ei praestetur. l. generaliter 24. §. si peritum 7. ff. de fideic. libert.

XXXIV.

Servus nec Praetoria jurisdictione ita obligatur, ut cum eo sit actio. l. 7. §. 2. de capit. minut. §. 6. Instit. de noxal. action.

CAP. XXVII.
Severitas.

Axioma I.

Severitas non animo saevendi, sed animo mendendi est exercenda, c. odio 2. & seq. dist. 86. l. ita planè 13. q. 4. siquidem ea in delinquentium benignitate temperanda, c. disciplina 9. c. sunt namque 14. & seq. dist. 45. c. quid faciet. c. quod Christus 23. q. 4. & contumacibus severitas ostendenda, humilibus vero venia non deneganda, c. quanto in fin. 2. q. 5.

II.

Severitate majori corrigendum est majus peccatum, cap. ex multis. in med. 1. q. 3. Quin in se- veritas

Veritas data in casu, quod dari non debuit, dummodo sit data à persona facultatem habente, servari debet, Bart. in l. is qui reus, num. 12. vers. dicit tamen, ff. de pub. jud. Farin. i. conf. crim. 53. num. 7.

III.

Severitati detrahendum est propter multitudinem, c. ult. extr. de transact. c. ut constitueretur 25. dist. 50. c. commissationes i. dist. 44. 6. non potest, c. ipsa pietas, in fin. 23. q. 4. c. dilectus 30. c. quoniam 40. extr. de simon. vide supra, lib. XI. c. de multitudine, aliquando consideratis locorum & temporum qualitatibus c. super st. extr. de sentent. excomm. item pro vitando scandalo, cap. cum ex 2. extr. de nov. oper. nunc.

IV.

Severitatis nervi non debent dissolvi, ubi fidei subversio timerit, cap. abfit 26. dist. 50. cap. jum. 23. q. 3.

V.

Severitate aliquem diligere melius est, quam cum lenitate decipere, cap. non omnis. quæst. 5.

CAP. XXVIII.

Sexus.

Sexus fragilitati compatiendum est, c. ex parte 13. extr. de privil. quoniam & sexui & conditioni parcitur, c. mulieres 6. extr. de sent. excomm.

CAP. XXIX.

Signatum, Signum, Signum.

Axioma I.

Per signum probatur res ejus, cuius est signum, l. quod si 14. §. fin. ff. de peric. & commod. rei vend. Gail. 2. obser. 15. num. 6. Honthem. lib. 2. de art. Notar. cap. 52. num. 1. Ubi enim sigillum, ibi non requiritur alia probatio, ut volunt Purparat. in l. admonendi. col. 21. post med. ff. de jurejur. cum habeat vim subscriptionis, Lud. Roman. conf. 203. & ex sigillo consensus arguatur. l. 2. C. de reb. alien. non al. Bart. in l. que doris in fin. ibidemque Alex. col. fin. ff. solut. martr. Dec. in c. 5. impr. post Felin. de probat. idem Dec. in c. 2. in fin. ff. de fid. instr. siquidem adjectio sigilli etiam in privatis hominibus tanti est momenti, ut fidem & vim publica scriptura inducere dicatur, Barr. Salic. & Dd. communiter in Autb. signa. C. de Episcop. audiens. e. post confessionem 7. de prob. Innot. in c. 1. de fid. instr. Lanfr. in c. quoniam. in verb. instrumentum. num. 2. de probat. Wesenb. conf. 42. n. 8. Regn. Sixtin. 2. conf. Marpurg. II. n. 30. Hinc sigillationem contra eum, qui signavit, plene probare, refert Gloss. in l. 2. C. de reb. al. non alien quam sequuntur Rebuff. in tr. de Chirogr. & schedul. recognit. in pref. n. 6. Mascal. de probat. concl. 1302. vol. 5. Unde quo plura sigilla alicui scripture adhibentur, eo magis res stabilitur, & plus fidei ea scripture meretur, Autb. itaque C. commun. de success. §. sed hodie. Instr. ubi gloss. de adoption. Paril. conf. 29. num. 38. lib.

3. Baptif. Martinenf. conf. 50. num. 9. Grat. conf. 8. num. 56. lib. 2. siquidem sigillatio operatur approbationem & ratificationem, Bald. in c. 1. in verb. Imperiale. num. 7. Clem. de Pac. Constant. Cravett. de antiqu. temp. p. 1. & queritur. n. 44. Rom. conf. 303. numer. 2. Schurff. conf. 17. num. 13. cent. 3. Bursat. conf. 39. n. 26. lib. 1. Capell. Tholos. decis. 24. non modo in publicis duntaxat, sed etiam in privatis scripturis, per allegata Weisenb. 1. conf. 14. n. 62. imò sigillationem plus operari quam subscriptionem, post Purpurat. in repet. l. admonendi. num. 117. ff. de jurejur. afferunt Mascal. de probat. conclus. 1312. vol. 3. Wes. d. conf. 14. num. 3. Vult. 3. conf. Marp. 18. num. 18. quatione etiam instrumentum sigillo Principis vel Capituli sigillatum ex consuetudine executiōnem paratam habere dicitur, Johan. Faber in l. cerum. C. fam. herc. Boër. in confver. Burg. §. 27. de jurisdict. imò majoris virtutis quam gyarentionatum perhibetur, cum per sigilli appositionem insinuatum dicatur, Pyrrh. in confuer. Aurel. in rubr. exec. instr. art. 1. & 2. signumque sit ratificationis & approbationis contractus. l. in fraudem 15. §. 1. de militar. testam. ac ita per Regias ordinationes constitutum esse ait Rebuff. d. loc. Sic sigillum Archiepiscopi, Episcopi, vel Praetoriam ordinariam jurisdictionem habentis dici authenticum, ac executionem habere paratam, post gl. in c. 2. de fidei instr. probat. Gylman. 4. 14. vot. 3. rum. 81.

Quæ omnia tamen intellige procedere, si nimur ex circumstantiis colligi possit, à quo, cuius voluntate, & propter quid sigillum sit appositorum. Alias enim cum sigillum nihil loquatur, ut res animata, Bald. in l. falsus in fin. C. de furt. Felin. & Dec. in c. tertio. num. 1. extr. de probat. Cravett. conf. 46. num. 5. p. 1. sed fit mutus & incertus testis, Bald. in Constit. de pac. Constant. §. Imperialis clementia. n. 6. Panorm. in cap. 2. extr. de fid. instr. fidem nullam per se contra sigilli Dominum facere potest. Coler. de confess. execut. p. 1. c. 1. num. 125. Bocer. de feud. in velt. cap. 4. num. 70. & ideo regulariter sine subscriptione vel equipollenti nihil operabitur. Bald. in l. falsus. circa fin. C. de furt. Academ. Ingolstadt. conf. 17. inter conf. Modestin. Pistor. cap. 10. Aldobrand. in noviss. decis. Rota Rom. p. 2. decis. 535. num. 4. Unde etiam signa nota fidem non facere, etiam si mille sint, per glos. in cap. 1. dist. 98. quam sequitur & Panorm. in c. quod super. per ill. text. extr. de fid. instrum. affirmit Modestin. Pistor. conf. 27. num. 75. vol. 1. ideoque ante omnia verificari debent, Menoch. de arb. jud. quæst. c. 113. num. 9. ut probatis signis probata intelligatur veritas, Menoch. d. c. 113. Goedd. 1. conf. Marpurg. 28. num. 38.

II.

Signa debent verbis exprimi, alias nihil operantur, Clem. ult. de sent. excomm. signis enim loquimur, c. omnis. 12. de paenit. & remiss. unde & in matrimonio signa idem faciunt, quam verba, cum contrahentes voluntatem verbis exprimere non possunt, c. cum apud. 23. extr. de spons. quia nihil refert, signis aut verbis voluntatem suam de-

(Aa) claret,

claret, d. t. cùm apud, cùm solus consensu signis vel verbis expressis faciat matrimonium. cap. sua 25. extr. de sponsalibus.

III.

Signum est res faciens aliquid aliud ex se in cognitionem venire prater speciem, quam ingenerit sensibus corporis, c. signum 33. de consecr. dijst. 2.

IV.

Remoto sigillo Instrumentum annullatur. l. 30, C. de Testam. Nov. 119. c. 9.

Limita: Fides instrumenti publici durat, licet sigillum frangatur vel deponatur. Zaf. l. 1. Conf. 2. n. 37.

V.

Sigillorum resignatio vel remotio presumpta per eum, apud quem instrumentum repertur, text. in l. maiorem 4. junct. gl. 4. in verb. exhibet. ad fin. C. de falf. l. si chirographum 24. junct. gl. 2. ff. de probat. l. nostram 30. C. de testam. ubi instrumentum testamenti, cuius sigilla sunt incisa vel remota, voluntate testatoris non valet; quin in modis multi fortius in literis contractuum procedere, cùm ultima voluntates sint favorabiliores contractibus, l. in testam. 12. de R. l. refert Gedden. 1. conf. 95. n. 9. & 30.

VI.

SIGNATUM cognoscitur ex signis, l. 1. §. si intelligatur 6. ff. de adilit. edict. l. stigmata 3. ubi Bartolus C. de fabricens. lib. II. Surdus conf. 126. num. 15.

Et ideo res presumuntur esse illius, cuius est sigillum, quo signata est, ex latè ad ductis per Afflict. decis. 23. numer. 3. & 4. Anton. Gomez. l. 45. Tauri. numer. 3. & 77. Boër. decis. 105. numer. 9. Soar. tom. 1. commun. opinion. l. 4. tit. 41. numer. 6. p. 651. Rebuff. ad Leges Gallie. tit. de mercator. min. vendent. art. 1. gloss. 2. numer. 21. Osasch. Pedem. decis. 40. numer. 2. Mascard. de probationib. concl. 91. & conclus. 157. n. 7. cum seqq. & conclus. 160. n. 4. & conclus. 551. Menoch. de presump. lib. 3. presump. 64. Hieronymus de Laurent. Avenionens. decis. 30. numer. 2. Brunor. à Sole in locis communib. verb. res 5. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 60. numer. 62. cum seqq. Curia Philip. tom. 2. lib. 1. cap. 7. numer. 13. cum seqq. ubi num. 16. subdit, quod si apud duos sit contentio super rebus, quæ ad eos pertinent, eò quod eodem sigillo ambo utuntur, possidenti adjudicari debent; si verò non sint apud eos, sed penes tertium dividuntur inter contendentes. Ovid. de Amicis de Jure Emphyteut. quest. 24. n. 9.

VII.

Signa sunt distribuenda, ubi panis, frumentum vel tale quid inter plures distribui debet, ut sine fraude distributio procedat. Perez. C. defrument. Alexandrin. n. 2. in fin. & n. 3.

Silentium vid. infra
Tacere.

Silentium annale consensu comparatur. s. 71. eius. ubi Dd. de success. feind. Wefenb. 2. cons. 54. num. 20. ac vim haber refutacionis, Curt. sen. conf. 81. in pr. Wefenb. 2. conf. 68. num. 6. ac per illud quisque sibi prejudicat. Julius Clarus de feind. q. 4. vers. Et hac quidem regula. Arius Pinell. in Auth. nisi tricennale. n. 51. 34. C. de bon. m. tern. Wefenb. 2. cons. 54. num. 24.

Significatio.

Axioma I.

Significatio vocabuli debet retineti, nec ab ea recedi, cap. ult. extr. de verbis significat.

II.

Significatio unius nominis non extenditur ad aliud. cap. significante. 34. extr. de re script.

Simile.

Axioma I.

Similium idem est judicium, cap. inter ceteras 4. de re script. cap. 2. de translat. Episcop. §. item 10. vers. Et huic simile. Inst. de mand. cap. in causis 19. extr. de sent. & rejud. c. super 4. extr. de stat. Monach. c. majores 3. s. illudve 20. extr. de baptism. cap. excommunicatu 13. s. credentes. extr. de heret. Bald. in l. humanitatis. numer. 14. C. de impuber. sublit. Wefenb. 1. conf. 4. num. 76. & conf. 9. num. 18. Est enim similitudo figuratum rei propriæ, & non proprie res ipsa, & ideo convenit, quod sint differentiae, alias esset identitas. Bald. in l. 1. in fin. C. de patr. qui fil. distract. Jason in l. qui uim fratrum. col. 2. per text. ill. ff. de V. O. in 2. nobis. Bald. in l. meminimus. C. de legitim. hered. & in l. qui literis in princ. ubi Bart. Angel. & Modern. ff. de valgar. sublit. vid. supr. lit. R. cap. Ratio 4x. 13. siquidem comparata non per omnia convenire, argumento sit §. 5. Inst. de exhered. liber. collata. l. 4. §. sancimus. C. de liber. præterit. item §. ult. Inst. de exhered. liber. comparata Novell. us. cap. 3. l. 3. C. de inoff. testam. unde & à Dd. symbolizare & fraternizare dicuntur, vid. Brunor. à Sole in voce Nullitas. num. 2. & similia similibus convenient, labra lactucis. l. pen. C. de heret. Utigitur hæc regula procedat, requiritur (1.) ut similitudo inter res comparatas in eo punto intercedat, in quo sit comparatio, licet in aliis quedam dissimilitudo occurrat, quod late exemplis illustrat Dn. D. Biccarius ad l. 3. §. ex contrario 5. ff. acquir. poss. ff. part. p. quer. membr. 4. quest. 13. ex c. constitutus 45. extr. de appell. c. cum dilecta 4. extr. de confirm. util. vel inutil. (2.) contineat in se duo habilia extrema, nimurum. extremum à quo, quod debet esse certum, & illi, in cuius gratiam similitudo adducitur, notum,

notum; & extremum, ad quod debet esse dubium, & illi, cui similitudinem proponimus, ignotum, quomodo & Canon Logicus docet, similia debere nota esse ei, cui afferuntur, aliquoquin ipsi nihil vel declaratura vel persuasura esse, exempla vid. in l. testamento 31. ff. de condit. & demonstr. l. comparationes 20. C. de fid. instr. Bald. in l. data opera 11. col. 5. lit. c. C. qui accusar. non poss. ubi ait, similitudinem esse luminosam, aut à majori, aut certè à paratione, non autem à minori. In illo enim extremo, in quo major ratio militat, major etiam notitia & certitudine locum habebit, add. & ejusd. comm. ad l. illud 19. col. 2. C. de SS. Eccles. & ejusdem additione, ad Speculat. in tit. de disput. & allegat. post princ. Huc quadrabit & distinctio Lud. Gomez. ad §. in personam Inst. de act. numer. 21, ubi refert, quod quando simile plures habet differentias quam concordantias, dicatur simile impropriè, licet regulariter non sit simile; si vero simile haberet plures concordantias quam differentias, dicatur simile propriè & regulariter. facit gloss. in l. Julianus in vers. offerri, quam ibi notabiliter declarat Gothofred. ff. de act. emp.

Amplia, obtinere eam non solum in legisbus, l. non possunt 12. ff. de LL. modò in illo casu simili non reperiatur dispositio aliqua Legislat. contraria Bart. in Autb. quas actiones col. 3. l. non dubium s. col. 2. fac. 2. C. de LL. per l. 21. ff. de milit. testam. l. si vero 64. §. viro 9. ff. solut. matrim. statutis Bald. in l. 1. C. de interdict. col. 2. confitundibus, l. de quibus 32. ff. de LL. Angel. in l. si ei cui ff. de evit. verum etiam in contractibus (nam & in his à similibus ad similia argumentum procedit) l. i. §. si quis servum 9. cum seq. ff. depos. l. nominibus 2. C. de O. & A. testamentis, l. fin. ff. de testam. interdictis, l. i. C. de interdict. imò & in penis delictorum (quamvis cautum sit, ut constitutiones penales potius restringi quam extendi debeant), l. de interpretatione 42. ff. de pan.) §. itam qui Dominum 2. vers. sed quia natura ibi: judex solers & c. que fuit pan. cauf. benefic. amitt. 2. F. 24. & quod magis, etiam in dispositionibus exorbitantibus & jure communis procedere, docent l. si quis servo 20. Cod. defurt. fac. l. de eo 63. ff. de donat. inter vir. & uxor. l. inter omnes 46. §. recte 7. ff. de furt.

Limita I. nisi quando contrarium illius verbis apertis in iure expressum & decisum sit, Panorm. in cap. ad translationem, col. ult. extr. de Confit. & ibid. Felinus.

Limita II. si dispositio odiosa adjectam habet particulam taxativam, quæ ad similes causas nunquam extendi posset, exempl. l. 2. Cod. de patr. qui fil. distract.

Limita III. quando in dispositione vel statuto caveretur, verba esse intelligenda ad literam, & prout jacent, l. i. ff. de his que in testam. delen- tur. & ibi Gothofr. in marginalibus.

Limita IV. in constitutionibus imponentibus poenam aliquam habito respectu ad privilegium aliquod contra jus commune concessum, §. 19. vers. item mixta actio. Inst. de action. Baldus in cap. item qui 2. vers. prædicta modis. 2. F. 22.

Limita V. Quando versamur in materia pri-

vationis, Novell. 2. cap. cum igitur 3. vers. fin. autem non voluerit, ibi: patres si ad secundas nuptias &c. Bald. in Autb. ex testamento. C. de collat.

Limita VI. in ea lege vel statuto, quod in se non habeat antiquam naturam, nisi quod ita placuerit statuenti, exempl. l. profexit. 12. §. ipsa igitur ff. qui & à quib. manumiss. l. si vero 64. §. de viro 9. ff. solut. matr. Bald. in l. eis datis. col. 1. vers. quero in socio. C. de jur. dot. Add. & Everhard. in Top. legal. loc. à simili, ubi decem causas enumerat, in quibus hoc argumentum non procedat, p. m. 101.

II.

Similia facilè etiam attendentem decipere possunt, Senec. lib. 2. de im. cap. 21. At contrà επί τῶν πολὺ διεγράτων καλάδηλοι πανθελᾶς αἱ θία Φαραι, id est, in iis, quæ multum inter se discrepant, facilè apparent eorum dissimilitudines, Aristot. l. Top. cap. 16. vid. Kubach. pag. 317.

III.

SIMILE non est idem, textus est int. 4. C. quib. res judic. non nocet. Gloss. in l. quod Nervaz. & ibi Bartol. ff. depositi. l. pecuniam 36. ff. si certum petatur. l. ad similitudinem 27. C. de Episc. & Cler. l. 85. §. 10. ff. de solut. ibi: & buc pertinet nos fecisse comparationem. §. sed inter eas. Inst. de nupt. cap. capitulum 30. de rescr. Zabarell. cons. 136. Cassan. in catalogo gloriz mundi, p. 1. consid. 48. vers. quartus casus. Marcus Mant. singul. 318. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 84. Bertazol. de clausul. instrum. claus. 27. gloss. 12. n. 1. Surd. de aliment. tit. 9. quest. 1. n. 4. Gutier. pract. libr. 2. quest. 176. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 3. n. 51. & acac. Anton. in Comment. ad l. 5. n. 70. ff. de condit. & demonstr. Ferrer. in cons. Catalon. gloss. 7. n. 106. Card. Tusch. pract. concl. tom. 7. lit. S. concl. 247. Menoch. cons. 406. n. 50. & cons. 135. n. 19.

Et licet simile non possit dici identitas, qua simile non est idem; tamen valde simile reputatur idem. Baldus cons. 408. Quidam civis. num. 8. vers. quapropter de necessitate. lib. 1. quem refert Card. Tusch. d. lit. S. concl. 246. n. 6. [unde ubi unum simile removetur, ibi & aliud remotum esse debet, l. oratio 16. de sponsalib. l. ult. C. de indicit. viduit.]

CAP. XXXIII.
Simonia.

Axioma I.

Simonia est maximum omnium peccatum, c. si u. b. c. per tuas 32. in fin. extr. de Simoni. c. quibusdam, c. cum liqueat. c. ult. 1. q. 1. Refertur enim inter species criminis laesa Majestatis divinae, sicut que ad instar publici delicti, l. 31. C. de Episcop. & Cler. Unde & tales, qui studiosa voluntate emendi vel vendendi aliquid spirituale nituntur, pro haereticis habentur, c. quicunque & seqq. l. q. 1. Honthem. l. de art. Notar. lib. 1. cap. (Aa) 2 35. §. 3.

35. §. 3. n. 6. & à quibuscumque personis, sive sint criminosi vel meretrices, vel etiam servi proprii, c. tanta 7. extr. de simon. tanquam hæretici non modò accusari possunt, cap. quero ergo. §. verum. c. pen. §. porrò. c. ult. §. sed cum b. q. i. sed & si convicti, vel deponi, c. ea que c. ex multis 1. q. 3. c. pen. extr. de confess. c. sicut b. c. de hoc 11. extr. de simon. excommunicari, c. qui studet 1. q. i. vel nondum convicti, suspendi debent c. quatuor 5. extr. d. t. siquidem Spiritus sancti donum pretio comparari quid aliud est, quam capitale crimen, & simoniaca heres, text. in cap. qui studet. 1. quest. 1. & ibi gloss. in verb. communio n. & in c. nullus Episcopus 100. ead. caus. & quest. junct. gloss. in verb. exigat. Hyps. in l. unic. C. de rapt. virgin. num. 292. qua de causa in deflationem tanti criminis receptum est, uti refert Hyps. in d. l. unic. C. de rapt. virgin. n. 292. ut hoc crimen etiam sola voluntate (Canonistæ mentalem simoniā vocant, cap. fin. de simon. gloss. ibid. in verb. affectu animi, & in cap. tuanos. in verb. culpabiles. & in c. consolare verb. voluerunt. eod. tit. Panorm. & alii ibid. gloss. in cap. ex parte 1. in verb. dimittere. de offic. delegar. Franciscus Marc. quest. 544.) committatur, cap. tua 34. extr. de simon. Gail. i. de pac. publ. cap. 4. num. 23.

II.

Simoniæ crimen est occultum ac difficilis probatio nis, Dec. conf. 342. num. ii. Cravatt. conf. 281. col. pen. vers. non obstat. Menoch. 1. arbitr. jud. cas. 116. num. 12. id est conjecturis & præsumptionibus probatur, Farin. i. decis. 9. per tot. & committitur non tantum in spiritualibus, sed etiam in eis annexis, cap. questum. extr. de rer. permis. c. de jure 16. extr. de jnr. patr. gl. in c. vendentes 1. q. 3. Abb. in c. cum ab omni. de vit. & honestat. Cler. Clem. 2. col. post med. & ibi I. mol. idem Abb. in c. ne Pr. vices suas. Vsq. 1. 2. contr. 37. num. 9. Hinc quando dicitur & judicem simoniā committere, quando pro ju sto vel injusto iudicio aliquid recipitur, gloss. in cap. vendentes 1. quest. 3. id intellige procedere scilicet in spiritualibus, fœcū in profanis; licet enim hoc etiam in casu sit gravissimum peccatum, simonia tamen non committitur, Vsq. d. loc. quemadmodum etiam nec ex pactis iure non reprobatis, Gloss. & Dd. in cap. significati de Elef. Oldrad. conf. 275. num. 8. col. ult. vers. circa se primam. Farin. i. conf. crim. gt. n. 15.

CAP. XXXIV.
Simplicitas, simpliciter.

Axioma I.

Simplicitas hominum legibus est amica, §. 3. Inst. de legit. agnat. tutel. Clem. 2. de panit. & remiss. cap. sancta 56. ubi gloss. 2. quest. 7. §. sed quia. Inst. de fideicom. hered. 1. ult. §. tales itaque 1. C. de farrt. qua de causa simplicitati parcentum esse legimus in cap. ad audientiam 24. extr. de appellat. cap. ult. extr. de permitt. cap. ex tua rum 2. extr. de sorteleg. cap. scriptum. 3. de conse-

crat. dif. 2. nec simplices decipiendos, habemus in Clem. abusionebus 2. §. ad hoc. de panit. & remiss. Unde, quod per simplicitatem omnium est, non obesse dicitur, sed ei subvenitur, ut impietate de rescript. Honthem. 3. de art. Notar. cap. 13. n. 24. Unde etiam illa, qua ob simplicitatem in precibus non sunt expressa, rescriptum non vitiant, Gloss. in d. cap. super. ibique Abb. 3. nob. de rescript. ita simplicitatem aliquando excusat a dolo, dicunt text. in l. 7. ff. de juridict. l. 2. §. ult. ff. si quis in ius vocat. à delicto, testantur Cardinal. in Clem. 1. quest. 39. de privileg. Felinus in cap. quoniam. num. ii. de probat. Marfil. sing. 287. Huc pertinet, quod scribit Abbas in cap. pastoralis. in fin. & in cap. dilecti. de judic. quem sequitur Marfil. sing. 450. quod licet positionibus per se, non autem per Procuratorem respondendum sit, nihilominus tamen procurator pro homine simplici respondere queat. Menoch. 2. arbit. judic. cap. 193. numer. i. qua de causa talis à tutela remotus ob simplicitatem infans non es ficitur, l. 3. §. ult. ff. de suspect. tutor. rusticum etiam ob contumaciam, in quam alii incidunt, ratione simplicitatis excusari, textus est in l. contumacia 53. ff. de re judic. eodem modo & præter regulam, quæ in aliis obtinet, liberari à suspicione usuraria, patet ex cap. ad nostram 5. de empt. l. cum allega 15. C. de usur. l. pater 17. in princ. ff. de dol. except. idem dici & de testimoniis contrariis, upote in poena criminis falsi, text. est in Nov. 90. §. quamvis. de testib. quandoque tamen evenire, ut non quævis simplicitas excusat, prout est illa, quæ disseritioni adversatur, ex cap. Petrus. ubi gloss. 24. dif. 39. interficit Cardin. in cap. 2. col. 2. vers. appon. de pœnit. vel etiam quando est suritus maximè notorius, ex Angel. & Imol. in l. ex consensu. §. ult. ff. de appell. Alex. conf. 13. n. 14. lib. 1. trad. Menoch. 2. arbit. judic. cap. 194. num. 16. vid. lib. preced. cap. Rusticus. obiter addi potest hisce, simplicitatem etiam aliam dici aliam, aliam columbariam, quarum illam reprobari, hanc autem commendari ex cap. si cupis 16. q. 1. fac. l. 6. de jure. & facti ignorant. deduxit Reincking. 2. class. 2. cap. 11. num. 42. juxta illud: Simplex esto, scilicet columba, nec cuiquam machineris dolos. cap. si cupis. §. habeo 16. q. 1.

III.

Simpliciter quod præcipitur, plus timetur, quam quod generaliter imperatur, cap. si adver- jus 11. extr. de heret.

III.

Simplicitas est, quæ dolo caret, cap. ex merito 6. quest. 1. cap. si cupis 16. quest. 1. caue innata excusat tantum in commissis, non in commit- tendis, cap. tanta 24. in fin. dif. 86.

CAP. XXXV.

Simulatio, Dissimulatio,
Simulatus contractus.

Axioma I.

Simulatio in dubio non præsumitur, l. sed si ma-

si maritus 14. §. fin. ff. qui & à quibus manus miss. l. rogasti 17. ff. si cert. patur. Bald. consil. 456. num. 1. lib. 1. Marc. Anton. Rovescal. in sua schola subdit. num. 1. verb. nunquam autem præsumitur. Farinac. 1. consil. 91. num. 7. unde difficilis eam esse probatio dicitur. Menochius 2. consil. 16. num. 12. siquidem opus est, probare certainam ac determinatam speciem simulationis: cum enim plures simulationum species reperiantur, quarum aliae sunt licite, aliae illicite, Abb. in consil. 9. num. 2. vers. & ratio evidens. col. 2. ideoque non sufficit probatio, qua in genere contractum simulationis esse concludat, nisi species illicite simulationis offendatur, Bart. consil. 65. fa. tūlūm rāle. num. 4. vers. prædictis his præmissis. col. 2. ubi refert, quod cum verba simulationis possint multipliciter intelligi, quicunque dicit contractum simulationis sive agendo sive excipiendo, debet dicere, qua causa simulationis contractus simulationis sit, alias intentio esset incerta, & absolvendus ille, contra quem simulatio contractus allegatur, cum de jure nullæ fictiones, nullæq; simulationes præsumantur, nisi appareat causa, propter quam facta fuerint, quod idem notavit Baldus in l. ab Anastasio in fin. C. mandat. dum inquit, quod ille, qui dicit instrumentum simulationum, dicere debet, in qua parte sit simulationum, & quare, & sic modos simulationis exprimere; id enim quod pluribus modis fieri potest, debet declarari per intentantem, nec est bona consequentia, instrumentum est simulationum. Ergo in toto est simulationum, & ob id concludit, quod actor exprimere debeat, in qua parte instrumentum simulationis esse dicatur, quem fecuti sunt Ancharen. consil. 227. Ad corroborationem Castrensis. in l. iuris gentium. §. dolo malo. ff. de pæst. Alex. consil. 111. Vīsō superiore. num. 1. vers. & presuppono. vol. 3. consil. 28. In causa. num. 12. vers. & qui opponit. vol. 5. Aretin. consil. 159. Longa est, sub numer. 1. vers. venio nunc ad tertium. col. 6. in princ. Gozadin. consil. 94. numer. 54. vers. secundo nisi allegetur. col. pen. Alexand. in l. iuris gentium. §. pectorum in fin. ff. de pæst. Salicet. in l. ab Anastasio in fin. C. mandat. Capoll. in præsumpte. 26. numer. 89. vers. & adverte in præctica tract. de simulat. contract. Dec. in l. imaginari. in fin. ff. de R. I. Alban. consil. 9. numer. 1. Quia de causa simulationem contra scripturam, non nisi alia scriptura probari, post Bart. in l. 12. vers. & idem est cautela. C. de non num. pet. respondit Chasian. in consuetud. Burgund. 10. §. 12. numer. 7. quam illationem tamen utroque periculosa est ac veritati parum consentaneam divulgarit Valalc. in tr. de Jur. emphys. quæst. 7. idque potissimum ex eo, quod quamvis contractus in scriptis fiat, & scriptura sit vel de substantia, vel de solennitate probatoria, simulatio tamen adversus candem scripturam etiam testibus & præsumptionibus probari possit, per ea, que tenent Bart. in l. §. 7. & ibi Bald. n. 16. de non num. pecun. Decius consil. 543. numer. 14. & consil. 235. Johan. Riminald. consil. 85. numer. 4. lib. 1. Affl. in cap. 1. de feud. dato invicem L. commissor. num. 10. Bald. in l. cum precibus. C. de probat. & in l. 1. ubi Paulus, & idem Paulus in l. fin. C. plus va-

ler, quod agitur, quam quod simulat. concepit. Alciat. in l. cum ea. C. de transact. Bart. in l. Lucius. ff. deposit. & consil. 65. Petr. Nicol. Socin. consil. 263. Alexand. consil. 28. col. 3. volum. 5. & consil. 112. volum. 3. Decius consil. 463. numer. 8. Capoll. cautel. 24. Rebuff. ad Leg. Gallie 2. tom. pag. 133. Bartolus in l. ei qui in fin. Cod. de distract. pignor. per cap. de causis 4. de offic. deleg. & cap. 2. de renunt. in 6. Alexand. consil. 46. col. 1. vol. 3. Cornel. consil. 135. col. ult. vol. 1. Socinus consil. 264. vol. 2. in fin. & consil. 83. col. 2. vol. 3. Geminianus consil. 16. vol. 2. vers. in contrarium. Calcanus consil. 16. numer. 11. Castrensis consil. 58. colum. fin. & consil. 74. col. 2. vol. 3. Decius consil. 403. numer. 18. Cravett. consil. 73. num. 7. Berous consil. 168. num. 21. vol. 1. Grat. respons. 11. num. 14. vol. 2. Menoch. 2. de arb. jud. quæst. 217. ubi tandem judicis arbitrio relinquendum concludit, vide & Cothman. 1. resp. 1. n. 32. & seqq.

II.

Simulata nullius sunt momenti. vid. supr. lib. 1. cap. 25. axiom. 10. Bald. in l. sub specie. C. dere judicar. Simulatus enim contractus est sicuti cadaver sine anima, & corpus sine spiritu, nec contractus appellari potest; Bald. in l. 1. plus valere quod agitur. & in l. ei qui C. de distract. pignor. Bart. in l. 2. §. parvi. col. 2. ff. quod vi aut clam. Joseph. Ludov. conclus. it. vers. & quando adjunt. Ideoque dixit Bartolus in l. nemopote ff. de legat. 1. quod si contractus simulatus in substantialibus deficiat, nomen contractus non mereatur, facit quod scribit Baldus in d. l. ab Anastasio. not. 4. Quod contractus simulatus dicitur coloratus sive depictus, quo extrinsecus apparet aliquid, sed intrinsecus non habet substantialiam, vid. & Jafon. l. fin. §. in computatione. col. fin. C. de jur. delib. Vult. 3. consil. Marp. 18. n. 83. Menoch. remed. recip. possess. 15. numer. 183. post Jas. in l. cum ea que 21. num. 3. per ill. text. C. de transact. in tantum ut & instrumento guarentigionato exceptio simulationis opponi possit, quoniam substantialia ejus afferuntur, Jafon in l. remo potest. in l. lectura. num. 42. & seqq. de legat. 1. Menoch. consil. 27. numer. 43. & eleganter Wesenb. consil. 11. num. 28. cum tituli falsi figuramentum non praestet veritati impedimentum l. si ancillam 7. C. de contrab. emp. nec etiam super contractu simulato juramentum interpositum eset, vigore praestiti juramenti valere ac obligari possit, gl. in d. l. in emprione. C. plus valere quod agitur. vid. supr. lit. 1. cap. Juramentum. Unde etiam in dubio omnis simulatio ut vitiosa improbaratur, & judicatur ad malum finem pertinens esse. cap. 21. de prebend. & dignit. c. 4. de pign. vid. Wesenb. in C. plus valere quod agitur. num. 6. Ita quoque simulata ignorancia neminem excusat. L. 2. C. de bon libert. simulatus titulus non praestet ad præscriptionem, Vasq. illustr. Conviv. lib. 2. cap. 67. num. 6. simulata nuptia nullius sunt momenti l. 30. ff. de Rit. Nupt. ita simulatio vitia sententiam juramentum, transactionem, laudum. Bald. in l. 1. C. plus val. quod ag.

Ampliā in accessoriis: Sic enim renunciatio simulata contractu apposita etiam est inefficax.

(A a) 3

Mascard,

Mascard. de probat. vol. 1. conclus. 447. num. 34.
Dalner. de renunciat. cap. 19. num. 17.

Limita I. axioma procedere & contractum nunquam convaleseere, tum si sit perpetua & durans simulatio, aliud si non sit durabilis, ut in specie, l. si non singulis. C. sc̄ cert. pet. ubi vid. omnino Nichard. n. 7.

Limita II. si fiat ob publicam utilitatem ad bonum finem, quo casu eam permisam esse ex cap. utilitatem 22. quæst. 2. probat Laurentius Tennin.

Limita III. si dolus malus absit. l. optim. 14. C. de contrab. & committ. stipul. ubi vid. Cujac. pag. 1296. D.

III.

Simulatio est actus, qui non potest profici sci ab uno solo, sed requirit consensum utriusque partis, Caffren. in l. 7. §. dolo. ff. de pæct. Pacian. i. consil. 79. num. 41. siquidem ea non pendet à voluntate sola unius, sed perficitur ex consensu & voluntate duorum contrahentium, sicut nec confessio unius non facit, nisi & alter consentiat. Pacianus conf. 77. num. 116. Unde etiam si in contractu partes renunciant exceptioni simulationis & apparentia contractus, tunc hæc verba declarant voluntatem & mentem contrahentium, se nimur in illo contractum habeti pro factio vel ad simulationem facto, Mascard. i. concl. 447. num. 21. & 22.

IV.

Simulatio sine allegatione & probatione causa certæ aut idoneæ probari non potest, Alban. conf. 9. n. 7. col. 3. Pacian. conf. 17. n. 20.

V.

Per simulatos contractus nec dominium nec possessio transfertur. Bart. in l. empator. 12. de ag. pluv. arcend. per ill. text. etiam per constituti clausulam aut precarium, Bald. conf. 326. vol. 4. Alex. & Jason. in l. 1. §. si vir. & l. quod meo. ff. de acq. poss. Vital. in tr. clausul. de simulat. contrati. Vult. d. conf. 18. n. 63. Joseph. d. concl. 51. vers. & quando adjunt. Imò si quis, ne patrimonialia opera præstaret, per tacitam fidem seu simulatam conventionem servandi sibi prædia, ea alicui viderit, qui immunis est ab istis oneribus, fisco bona vendita vindicantur. l. 15. §. 2. ad municip.

Pro declaratione hujus facit. Lud. Gomez. in §. item si quis. Inſt. de aſt. num. 3. tres species, dum nimur distinguere inter simulationem apparitivam, quando ille, qui vendit, manet in possessione rei venditæ, l. sicut 8. §. supervacuum 7. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solv. & eam, cum contractus sit in veritate, sed modo tempore duraturus, Bald. in l. 23. C. de mandat. & deniq; illam, quando contractus simulatus factus appareat, & de mente inter partes agitur, quod nihil sit. l. nuda 55. ff. de contrab. empt. l. imaginaria 16. de R. l. quibus postis Bart. conf. 65. Factum tale est conciliare nititur d. l. empator. 12. ff. de ag. pluv. arc. cum his quæ habentur in l. eleganter 7. §. 2. ff. de dol. ita ut prior intelligenda veniat de ultima simulatione, respectu cuius dominium non transferatur, duobus vero primis casibus bene transferatur, adde & Angel. & Aretin. de Except.

in princ. in 3. col. in fin. ex qvo nota. Sic etiam simulatam alienationem vocari & illam, que facta sit, non justo & æquabili pretio (quam Imperatores gratiosam emptionem nominant) patet ex l. 16. Cod. de rescindend. vendit. l. 2. Cod. de fide & jur. bafte. cum hoc casu in totum simuletur emptio, quæ tamen revera donationem & largitionem pro parte continet, Pinell. in p. 1. l. 2. C. de rescind. vendit. c. 2. num. 28. quin imò & illam pro simulata alienatione haberet, si pretii numeratio & solutio non aliter quam per patris apocham, vel confessionem probari possit, refert Speculat. in tr. de confess. §. nunc videndum. vers. sed num quid. num. 11. quem sequitur Cæpoll. in tr. cauel. caut. 21. quia tunc præsumitur simulatio, Bart. in l. per diversas 22. C. mandat. quæ idèo præsumpta, exemplo doli præsumpti non male vocari potest. l. 8. §. 9. l. 44. ff. mandat. Rauchbar. p. 1. quæst. jur. civil. & Saxon. quæst. 43. num. 46.

VI.

Simulationis exceptio instrumento garantionato objici non potest. Bart. in l. 1. §. & parvi. n. 4. ff. quod vi aut clam. Excepe (1) nisi de ea conster per præsumptiones juris, & de jure, Baldus in l. 1. num. 7. C. plus valer. quod agitur. Panorm. in cap. item cum quæ. num. 7. de restitut. spolias. Coler. de process. executiv. c. 1. p. 4. num. 92. vel (2) nisi notoria sit, ut in continentia doceri & probari possit, Decius in cap. ex parte. num. 7. de offic. delegat. Coler. de process. executiv. cap. 10. num. 232. p. 1. probata enim simulatione instrumentum superficialiter quidem est & dicitur instrumentum, sed substantialiter & intellectualiter non est instrumentum, Bald. in l. si non. C. de donat. int. vir. & uxori. Decius in d. c. ex parte. limit. 12. Rauchbar. part. 2. quæst. jur. 25. n. 100.

VII.

Simulatio renunciatione partium non tollitur, Odofred. in l. fin. C. de pæct. pign. Alberic. in l. 1. C. eod. Hoffensi. in summ. de pign. §. quibus paciis. vers. quid si renunciavit. siquidem simulationis renunciationem etiam simulatam dici, si ipse contractus simulatus probetur, testantur. Mar. Jun. conf. 77. num. 51. ubi allegat. Petr. Nicol. Socin. conf. 52. in fin. Bartholom. Veronensi. in tract. de simulat. contractib. præsumpt. 26. col. 2. vers. sed circa predictas præsumptiones. Regner. Sixtin. 3. conf. Marp. 12. num. 51. quin imò ejusmodi renunciationem planè pro nulla ac inutili reputari, docent Bart. in l. nemo potest. col. 2. vers. quaro, an renunciarior. de legat. 1. Panorm. in c. significantibus. in fin. de offic. delegat. Curt. conf. 8. in fin. Barbat. conf. 21. col. 9. Vult. 3. conf. Marp. 18. num. 50.

VIII.

Simulat quod concipiatur, non tam valet, quæ quod in veritate agitur, cap. cum interz. extr. de sent. & re judic. tot. iii. Cod. plus dare quod agitur, quæ quod simulat. concip. vid. omnino Bargal. lib. 5. de dolo cap. 23. per tot.

IX. Qui

IX.

Qui debitum suum occultat aut diminuit, eo fine, ut plus acciperet, & alter facilius transfigeret, ac de debito suo remittat, in mala fide & fraude versari perhibetur, *cap. de cetero 5.* ubi Canonistæ sentent. & rejudic. Anchar. *conf. 17.* Socin. *2. conf. 19.* aut qui debitum suum infidiose dissimulat, *l. ea qua 43. §. ultimo ff. de contr. empt.* ex qua machinarione nec laus nec lucrum sperandum per text. *in l.* qui cum tutoribus *9. de transact.* tres fratres *35. de pat.* Matth. Wesenb. *conf. 42. num. 46.* & seqq. Bart. *ad l. iurandum quod ex conventione 17. de jurej. c. inter dilectos 8. de donat.* Alciat. *ad cap. cum contingat. n. 180. extr. eod.*

X.

Qui de conditione sua dissimulat, malus est, *l. 4. quibus ad libertat. proclam. non licet.* Simulatio enim est species falsi & in hoc diffat à dissimulatione, quod dissimulatio sit stellionatus, non falsitas: est dolus malus, non falsitas, *l. 3. §. 1. de crim. stellionar.* Cujac. *in Papin. ad l. 80. §. 5.* Titius *5. de furi. pag. 327.* D. & ideo simulatio dolosa alteri non præjudicat, *cap. quæcunque 9. 22. quæf. 3.*

XI.

Simulatio si in tempore assumatur, utilis est, *cap. penult. 22. quæf. 2.* atque idcirco Magistrati modus poena prudenter est dissimulandus, *l. 14. de offic. Praesid.* & quandoque sapè contra hostes expedit, *cap. Dominus 2. 23. quæf. 2.*

CAP. XXXVI. Singula.

SINGULA quæ non profundunt, multa collecta juvant, *l. spadonem 15. §. qui jura 11. ff. de excusat. tutor. l. rationes 6. & l. instrumenta 5.* C. de probat. *l. stipulatus 4. in pr. ff. de usuris.* [*l. 57. de rit. nupt. l. cum scimus 22. C. de Agricol. & censit. c. cum causam 13. extr. de probat. c. præterea 27. extr. de testib.*] Gloss. verb. legitimis, *in l. 2. ff. illo titul. de excusat. tutor.* Anton. Gabriel. commun. titul. de probationib. conclus. *l. n. 1.* Alex. *conf. 13.* Ex iis que. num. 19. cum seqq. libr. 1. Cald. Pereira *in l.* si curatorem. verb. sua facilitate. num. 59. versu tam
men bec duo C. de in integr. restitut. minor. Menochius *conf. 284. num. 43.* Surd. *conf. 245. num. 31. & conf. 329. num. 20.* Anton. Monach. *Lucens. decif. 55. num. 33.* Cardin. Tusch. *practic. conclus.* tom. 7. lit. 8. conclus. 276. Farinac. *in praxis criminal. part. 4. conf. 39. num. 1.* Ferrer. *in Constat. Catalonia. gloss. 5. num. 147.* Mari. Antonin. variar. *refolut. lib. 2. resol. 55. num. 16. & libr. 3. resol. 7. num. 13.* Rot. *decif. 774. num. 7. part. 2. recent.* [Farinac. *l. confil. crimin. 46. num. 1.* quo tendit & Quintilian. *lib.*

5. cap. 12. dum ait: Si non possunt valere singula, quia magna non sunt, valent, quia multa sunt, universa nocent: si non ut fulmine, tamen ut grandine, cujus verba usurpat etiam Cujac. *in c. pervenit. 4. de Empt. vendit.* Quæ singulæ rationes (inquit) eti videantur exigua per se, multum tamen coacervatae & connexæ proficiunt emptori, etiam si non ut fulmine, ut Quintilianus loquitur, tamen ut grandine, juxta illud Ovidii:

Et quæ non profundunt singula multa juvant.

add. & eundem Cujac. *in recitat. ad l. 16. de bon. poss. contr. tabul.* ad quod respicit etiam Chrysoftom. *bomil. 17. in Mattb.* dum ait, non simpliciter & in universum, generalique tantum definitione executamus ac examinemus negotia, sed tempus & causam & voluntatem & personarum differentias, & quæcunque ipsis alia contingint, accuratè & diligenter omnia exquiramus atque expendamus, cum periculosis nihil sit, quam judicare ex thesi. Durar. *ad l. qui Roma. §. Agerius de V. O. Petr. Faber ad l. omnis definitio. de R. I.* referente Mornacio *ad l. 51. §. in clivo ad L. Aquil.* Unde etiam & in jure civili ex una aliqua conjectura non temerè concluditur, sed simul multæ assumentur, ut si queratur: An qui chartas legavit, videatur legasse libros? hoc præsumit Ulpian. *in l. 52. §. 4. delegat. 3.* non ex uno arguento, sed pluribus conjunctis, veluti (1.) si dixerit: chartas meas universas do lego, (2.) si nullas alias chartas, quam libri habuerit, (3.) si studiosus studiose legaverit, add. & *l. 79. §. 3. & 4. d. tit.* ubi Cujac. *in Papin. lib. 7. respons.* siquidem specialiter etiam potest constitui ex multis concurrentibus, quorum singula non sufficerent. Exempl. *l. 57. §. 1. de rit. nupt.* idem putat & Cujac. *in cap. cum babaret s. extr. de eo qui duxer. in matrimon.* quam per adulter. si ad voluntatis defuncti conjecturam & præsumptionem non sufficit unum aliquod argumentum, sed multa debent concurrere. Cujac. *in Papin. lib. 7. respons.* *ad l. 91. §. Titio. & §. balneas. de legit. 3. argum. d. §. & l. 52. §. 2. d. rit.* simile fere exemplum *in cap. 13. extr. qui fil. sint legitim.* item *in l. 31. §. 1. deposit.* l. penult. *in fin. de impens.* in rem dotal. fact. *l. 84. de jure dot.* l. 9. §. 19. de bon. damnat.]

Intellige, quando singula genere suo perfecta sunt, non ita si vitiola, & genere

(Aa) 4

suo

suo imperfecta sunt, §. ex eo, Institut. quibus modis testam. infirm. Abb. consil. 16. Ad claram, in fine lib. 1. Alexand. consil. 150. In causa & lite. numer. 26. & seqq. lib. 5. Tob. Non. in rubr. Institut. de obligat. numer. 25. Menochius de presumpt. lib. 3. pres. 39. numer. 6. Cardin. Tusch. d. lit. S. conclus. 276. numer. 8. & 10. Rot. decis. 455. numer. 2. ad med. p. 2. in posthum. Farinac. [sic exempli gratia imperfecta excusationum (à tutela) species invicem mixta non prodesse probant. l. 15. §. n. de excusat. tut. ubi C. A. tbes. 14. in fin. & tbes. 18. numer. 13. l. 1. qui num. tutor. add. & Joh. de Amic. consil. 127. numer. 10. & 24. Nevizan. consil. 78. n. 44. Paris. consil. 153. n. 36. vol. 4.]

Declarata, ut procedat in civilibus, in quibus agitur de modico præjudicio, securus in criminalibus, ita Hippol. consil. 20. n. 48. scil. quando de condemnando aliquem ageretur, tunc enim verissimum, quod plura imperfecta in suo genere non plenè probata non conjungantur. Unde quoad effectum torquendi præsertim in delictis occultis contrarium servari, concurrentibus tamen illis tribus requisitis positis à Farin. in sua pract. crim. part. 1. lib. de Ind. & tortur. q. 37. n. 11. & n. 48. tuerit Grammat. decis. 34. n. 35. add. Gig. de crimin. lef. Majest. lib. 2. tit. quem & per quos crimin. lef. Majest. prob. quest. 25. numer. 3. Boff. in tit. de pact. supposit. numer. 36. vers. item advertatur. Thesaur. decis. Pedemont. 24. in fin. Paul. Granut. theoremat. 23. numer. 14. Arnald. Albert. de agnosc. assert. catbol. & heretic. quest. 26. n. 2. Menoch. libr. 2. de presumpt. quest. 91.] vid. & Alex. consil. 21. Repetitio, in princ. lib. 4. quos refert Cardin. Tusch. d. lit. S. conclus. 276. numer. 14. ubi numer. 15. post Alex. consil. 15. n. 9. & seqq. lib. 4. subdit, pariter procedere ubicunque agitur de re difficultis probationis de sui natura, quia tunc singula, quæ non profundunt, junguntur. Intellige etiam & declara axiomam procedere, quando ad perficiendum eorum totum plura tendunt, secus si ad diversa, quia tunc non profundunt singula, nec multiplicata juvent, l. unic. C. qui num. tutel. Sebast. Medices de R. l. reg. 3. numer. 4. ubi primam partem in naturalibus exemplificat.

CAP. XXXVII.

Singulare, Singularia,

Singularitas.

Axioma I.

Singulare jus illud dicitur, quod contra sub-

tilitatem & rigorem juris ex utilitate & aequitate proditum est, & receptum in civitate. Quale jus est Usucaptionum, libertatum, conditionis furtivæ, mutui in Novell. 136. cap. 4. vid. Cujac, ad l. 1. defin. Papin. ad l. 1. de LL. quapropter singularia seu jus singulare continentia in doctrina aliquando procedere, ostendit etiam Cujac, in parat. C. de testam. milit.

II.

Duo vel plura singularia circa unam personam, vel rem non possunt concurrere, l. 1. Cod. dot. promiss. Sandaeus lib. 3. decis. Frise, tit. 15. defin. 2. pag. 33. Tiraquell. in l. si unquam 8. C. dere. voc. donat. verb. donatione largitus. numer. 16. Pruckman. 1. consil. 10. numer. 69. Berlich. 1. conclus. 53. n. 32. 2. decis. 216. numer. 6. Erneft. Cothman. 5. respons. 1. numer. 451. Ratio, quia duo exorbitantia in una eademque re minus sunt toleranda, Bald. 2. consil. 275. numer. 9. vers. porro. Carpzov. de jure fumarar. decad. 4. posit. 20. numer. 20.

III.

Singularia & peculiares singularia & peculiaria merentur tractationem, l. item 5. §. hoc editum 27. ff. de injur. W. esteb. in parat. Cod. ne sancti baptism. iteratur. vid. l. 9. §. quoniam 3. de reb. credit. quapropter & sententia iure singulari recepta in consequentiā non est trahenda, l. fideicommissaria 23. §. 3. de fideicommiss. libert. c. que à jure 28. de R. I. Exemplum elegans est in l. n. C. de hered. tut.

IV.

Ex singularibus propositionibus licet verius universalis propositio non appetat, nisi per signum universale forsitan exprimatur, cap. in Genes. 55. de Electione.

V.

Singularitas morum etiam bonorum interdum scandalizat inconsuetos, c. illa 11. in fin. distinct. 12. & flagitium reputatur, cap. que contra 2. in princ. distinct. 8.

VI.

Singulares de populo intelliguntur interdicti, interdicto populo, cap. si sententia 16. de sentent. excomm.

CAP. XXXVIII.
Societas, Socius.

Axioma I.

Societas in se habet jus quodammodo fraternitatis, l. 64. in princ. ff. pro soc. in qua partes societas regulariter aequales esse debent. l. 29. & ibi gloss. in verb. societati. ff. pro soc. Paul. de Caft. consil. 349. col. 2. vers. sed contra. p. 1. incip. ex dicto iste Raphael. Iniquum enim est ex eadem societate alium plus, alium minus conlequi, d. 1. 64. §. si cum tres. ff. pro socio. nec oportet id communicari, quod quisque non propter societatem, sed propter suam partem acquisierit, d. 1. 63. §. ff. servo 9. ff. pro socio. neque societas claudicare. Alex. consil. 48. col. 1. lib. 1. incip. diligenter perspectis. Confil. Argent. 1. consil. 104. numer. 15. cum seqq.

Imo

Cap. XXXIX. De Solennitate.

285

Imò socius interdum potior est fratribus, cognatis & uxore. Perez. in tit. Cod. ut liberalitat. Imper. sociis. n. 13. 14.

II.

Societas tamdiu durat, quamdiu consensus partium integer perseverat, l. 5. C. pro soc. Societas enim ut consensu, non sola re contrahitur, Bart. in l. Titium. §. altero. col. 2. de administr. tutor. Lud. Gomez. ad §. item Serviana. numer. 18. institut. de action. ita etiam mutuo difensu iterum dissolvit potest, l. tamdiu s. C. pro socio. Treut. vol. 1. dis. 27. tb. n. lit. a.

III.

Societas donationis causa jure communi est nulla, l. 5. §. ult. ff. pro soc. l. 35. §. si quis s. de donat. mort. cauf. l. 32. §. 4. ubi Langenbeck. in annotationib. suis ff. de donat. inter. vir. & uxor.

IV.

Socius sui ipsius socius non est, sed alterius, l. 20. ff. pro socio. Nec enim uno tantum faciente contrahi potest societas, sed promiscuum factum exigit, ubi facta contrahitur, cum requiratur quod in societatem uterque aliquid ponat, vel rem vel factum, l. 5. l. 29. ff. pro soc. Conf. Arg. 104. num. 61. vol. 1.

V.

Societas in dubio judicanda potius est in usu rei quam in ipsa re, Bald. in l. 1. num. 5. vers. preterea est. C. pro soc. Pacian. i. conf. 31. num. 46. Et in dubio censeretur contrafacta juxta loci consuetudinem. Bald. in l. 1. C. pro soc.

VI.

Socii mei socii, non est meus socius, l. nam. socii mei zo. C. pro soc. l. consilii 47. §. 11. de R. I. Socius enim mihi esse non potest, quem constat, me noluisse mihi esse socium, Ulpian. in l. qui admittitur 10. & ibid. Mudeaus num. 2. ff. pro socio.

Quod intellige de hujusmodi, qui peculiarem societatem ita cum socio meo contraxit, ut nihil mihi cum eo negoti fuerit, & socium mihi esse, nolui, ut patet ex d. l. qui admittitur, alias ubi haec ratio cessat, ibi merito & illud jus cessabit, quo negatur socius meus esse, qui mei socii socius est, leg. quod dictum 32. ff. de past. l. adi. gare 6. §. quamvis 2. de jure patron. c. cum. cessante 6. de appellat. l. 77. §. 20. de legat. 3. Regner. Sixtin. i. Conf. Marpurgens. ii. numero 50.

VII.

Noscitur ex socio, qui non cognoscitur ex se, l. 1. §. 10. de offic. prefect. urb. l. 28. de inoffic. testim. vid. Gothofr. Antonii dis. 11. thes. 3. lit. D. Jerem. Reusner. dis. 1. feudal. 9. thes. 19. O. brecht. lib. 4. Fend. cap. 2. num. 13. Rittersh. lib. 2. part. feud. cap. 5. num. 12.

VIII.

Quoties omnium omnino bonorum inita est societas, toties bona quoconque titulo quæsita aut erogata comprehenduntur l. 3. §. 1. ff. pro socio. Quia haec fuisse videtur intentio contractantium, qui enim omne dicit, nihil excludit, l. 68. pr. ff. de Legat. i. Ita ergo comprehenduntur hereditates, legata, donationes, &c. l. 3. §. 1. ita thesaurus ab

uno sociorum inventus. Zöös. ad ff. pro soc. n. 10. Similiter ea, quæ unus ex sociis filie in dotem aut filio ad studia vel honorem erogavit. l. 73. §. ult. ff. b. t.

Limita: modò honesto titulo fuerint quæ sita aut erogata. Conf. Harprecht. ad pr. Inst. de societate. n. 21.

IX.

Quoties societas bonorum simpliciter inita, toties illa tantum conferenda, quæ titulo oneroso sunt acquifita, quia reliqua non veniunt ex quæstu seu operâ cujusque l. 8. ff. pro Socio. Ita ergo lucrum ex emtione, locatione & similibus commerciis quæ situm erit conferendum, l. 7. ff. eod. Non item hereditates, legata, donationes & similia. l. 9. seqq. ff. eod.

Declaratur in dubio hæc potius societas, quæ omnium omnino bonorum videatur contracta, d. l. 7. Carpz. P. 3. Conf. 26. dif. 45. n. 3.

X.

Toties pactum de lucro & damno inæquali vitiosum est, quoties unus solus damnum aut ejus partem, nihil verò lucri percipit. l. 29. §. fin. ff. pro socio. quia hoc pactum ob absolute inæquilitatem & iniquum est, & contra substantiam contractus societatis, scil. lucri communicationem. Hahn. ad Wesenb. b. t. n. 6.

Limita: nisi certò constet, animo donandi aliquem omne damnum in le fulcepisse, sic enim tolerabitur pactum. l. 38. ff. de Contrab. Em.

XI.

Quoties socius secundum formam societatis contraxit, toties socios reliquos obligat. Quia ea, quæ in formâ seu lego societatis continentur, socii sibi invicem mandasse creduntur.

Limita, ut procedat, etiamsi versio in rem societas non probetur à creditore. Lauterbach. ad tit. pro socio. n. 4.

XII.

Socius pari Jure cum socio utitur.

Limita (1.) Si socius personaliter in aliquo privilegiatus sit. Itaque Colonus partarius, qui fundum sibi colit, pro sua ratâ à collectarum solutione non est immunis. Perez. C. de Indict. n. 14. sicut nec colonus fundorum Ecclesiæ, Brunnen. ad l. 3. C. de mun. & honor. non contin.

Limita (2.) Si socius unus re communi uti velit, alter autem eam sterilem linquere malit, ille præfertur huic. Perez. C. de Navicular. n. 39.

CAP. XXXIX.

Solennitas.

Axioma I.

Solennitatis quæ sunt, ea in ipso actu interveniant necesse est, cap. auditio 29. cap. quia 42. de. Elec. Wesenb. in parat. ff. de autor. & consens. tutor. num. 5. & de V. O. num. 12. Reginer. Sixtin. i. Conf. Marpurg. ii. num. 77. siquidem ea est natura solennium, ut dividi & separari nequeant, l. continuo 137. in princ. cum ibi not. de V.O. l. cum antiquitas 28. C. de testament. Wesenb. in parat. ff. de testam. num. 10. Tiraquell. de LL. Connubial. verb. consentement. gloss. 6. numer. 8. Carpzov. pars.

part. 2. confit. 15. definit. 309. numer. 5. neque etiam ex solennibus quippiam omittendum vel mutandum, l. Divis 7. in integr. restitut. l. et si 144. de Regul. Jur. Wesenb. in Comment. Cod. de condic. ob caus. dat. numer. 6. in fin. Cardin. consil. 18. dub. 1. Everhardus in loc. Topic. in loc. & defect. forma, numero 4. sed semper mos solennitatis expleri debet, l. ex illo 13. ubi solennitatis more expedit. Cod. de appellationib. vid. Bornit. libr. 2. de different. instrument. cap. 22. Pruckman. volum. 2. cons. 35. Peregrinum decision. 67. num. 5. ne omissione solennitatis vitiet actum, l. cum bi. 8. s. si Praetor. 17. de transact. Bald. in l. hac consultissima. in princ. Cod. qui testament. facer. possunt. Arnold. Raiger. in thes. voc. actus. pag. 40. num. 12. Unde etiam ubi solennitate opus est, semper presumitur eam intervenisse., Bald. in l. cum virum. num. 7. vers. hoc sequitur de fideisommis. per l. sciendum 30. de V. O. Gylman. lib. 4. vob. 1. num. 40. quod procedere maxime si solennitas alicuius actus auctoritate juris inventa, substantialis forma ipsius actus, & de essentia ejus, tenent Baldus in l. comparationes. numer. 5. vers. tertio opono. Cod. de fid. instrument. Vasquez in tractatu de success. & ultim. voluntat. libro 1. de testator. potentia. §. 3. num. 3. hinc nisi strictè obseretur, actus ipso jure nullus efficitur. l. 9. §. sed si quis rem 3. ff. ad exhibend. l. cum bi. 8. s. si Praetor 17. ff. de transactionib. l. 1. §. preterea 4. vers. utrumque. ff. de ration. distrahend. Bocerus de invest. feud. cap. 4. num. 54. Quamobrem qui se fundat in lege, qua certas solennitates in aliquo actu requirit, ex ea non juriatur, nisi manifestè probaverit se omnes ipsius qualitates observasse, Marfil. latè in rubr. C. de probationib. num. 347. Alexand. cons. 77. num. 5. volum. 7. Curt. cons. 60. Cacheran. decis. 165. numer. 6. Quod si enim unam ex istis qualitatibus quis omiserit, cum solennia observasse dici non poterit, Roland. à Valle consil. 72. num. 58. volum. 3. ac proinde totus actus ut corruat necesse est, dict. cap. quia propter 42. ubi Dd. de Elec. cap. sine exceptione 12. quest. 2. Cyn. Bald. in l. ambiguitatis Cod. de testament. cap. cum dilecta 22. de rescript. Bartol. in l. item. §. sed si ita. ff. quod cujusque univers. nom. Johannes Andreæ in verb. circa formam. in cap. prudentiam. §. 1. de offic. delegat. ubi refert Hofstien. ad hoc allegare textum juris divini ex Deuteron. cap. 12. qui præcipit hoc tantum facito Domino, nec addas vel derras, ita omissione solennitatis substantialis in solenni quodam actu ipsum actum vitiare etiam in parte minima, ex l. 9. §. sed si quis 3. vers. nam mutata forma. ad exhibend. deducunt Bald. in l. 1. de liber. & posthum. Antonius de Butr. in cap. Pisanis. extr. de restitut. spoliator. Felin. in cap. dilectus. extr. de rescript. Grammatic. decis. 79. num. u. Navius ad l. 122. §. 2. de Verb. Obligat. num. 8. Hyppolit. Riminald. cons. 249. num. 28. Tiberius Decianus respons. 86. num. 1. & 5. volum. 2. Pantchman. quæb. 23. num. 9. lib. 2. Bocer. de invest. feud. capite 4. num. 66. unde etiam tales solennitates ne quidem inter rusticos remittas esse, dicit Barthol. Muscul. de success. convent. class. 1. membr. 3. lit. C. numer. 42. adeò ut

ex illa omissione præsumptio dolii oriatur, ita quidem ut nec probatio in contrarium admittatur, Angel. post gloss. in l. fin. Cod. quod met. caus. Curt. jun. cons. 50. numer. 2. Parif. cons. 100. num. 70. volum. 1. Cacheran. decis. 58. numer. 33.

Declaro & limita I. regulam procedere de solennitatibus propriè dictis, quæ actui sunt substantiales, vel de substantiali vel gravi solennitate, ut loquitur Raiger. a. loc. num. 12. Nam alijs requisita minus solennia aut momentosa actum non vitiant, l. 1. §. ult. de vent. infic. quo casu etiam omissionem levius solennitatis non vitare maximè in consistorio Principis, ut quæ iudicium non valde attenduntur, post Gail. 1. obser. 41. num. 1. refert Carpov. 2. respons. 100. num. 16. & lib. 4. respons. 37. num. 13. ubi tamen leve videi non debet, quod sapienti observandum jubet vel Lex vel consuetudo. Tiraquell. de retract. lignag. 9. 3. gloss. 1. num. 4.

Declaro & limita II. obtainere, nisi æquitas evidens hoc poscat solennia juris muranda esse, l. 183. ff. de R. 1. cuius exemplum extat in testamento inter liberos, quod subsisteret duobus testibus adhibitis, tametsi alias numerus testium septenarius ad solennem testamentum requiratur, dictat l. hac consultissima. 21. C. de testam. cuius intellectum plenius exponit Gail. 2. obser. 12. cui adhibetur Marcellus, ubi etiam minori ex magno damno ex æquitate subveniri debere, perhibet int. Divis 7. ff. de restit. in integr.

Declaro & limita III. si solennitas in actu aliquo non requisita intervenire, sed minus aptè, quo casu actum non vitiare, paret ex l. 21. in fin. ff. qui testam. fac. l. 1. §. fuit quesitum 13. ad 8C. Trebell. l. 1. in princ. C. de rei uxor. att. Gail. lib. 1. observat. 66. num. 15. Petrei. conclus. criminal. conclus. 23. quia non præsumitur elegille viam, per quam eius intentio impugnatur, argum. l. si miles 3. de testament. milit. sed potius demonstrationis, quam necessariae dispositionis & coartationis ergo posuisse, Em. Soarez in addit. Gomez. cap. 11. num. 6. tit. 4.

II.

Solennitates intrinsecæ præsumuntur, §. scriputum 17. infit. de inutil. spoliat. l. juramentum. 7. §. quod ferit 12. ff. de paci. l. sciendum, ubi Jalon. de V. O. vid. omnino Menoch. de præsumpt. lib. 3. cap. 32.

Limita I. nisi qualitas actus ex loco & tempore repugnet, quia non verisimile eo loco & tempore potuisse intervenire, Mafcard. de probatio. lib. conclus. 1314. num. 15.

Limita II. nisi lex vel statutum vellet eam solennitatem expresse probari, Mafcard. d. loc. num. 16. Jalon. in d. l. sciendum. num. 25.

Limita III. in solennitate intrinsecæ requisita à statuto, ea enim non præsumuntur, quia impropria est probatio, sed probari debet, Jalon. contra Bald. in d. l. sciendum. num. 26.

Limita IV. quando taliis deponeret de aliquo contractu, nisi specifice solennitatem intrinsecam declarat, non præsumuntur, Mafcard. dict. con.clus. 1314. num. 19. de qua tamen dubitat, quia re. pugna-

pugnat expresse cap. sicut 16. de sentent. & re judicat.

Limita V. si contrarium fuerit probatum, vid. Jason in l. sciendum. n. 24. Mascard. d. conclus. 1314. num. 20. licet enim presumatur, in contrarium tamen admittitur probatio, gloss. in d. c. sicut. in gl. pen. in fin.

III.

Solennitates extrinsecus advenientes, nisi probentur, non presumuntur, l. sciendum 30. ff. de V. O. ubi Dd. & Zaf. l. quaeunque 13. §. fin. ff. de public. in rem act. ibique gloss. in verb. auctore. Caffren. in l. suis heres. numero 1. C. de repud. vel abstinent. hered. Wefenb. 2. cons. 65. numer. 3. Jason. in l. transactio. C. de transact. Gail. lib. 2. obser. 71. num. 5. ubi declarat procedere, si nimis defectus solennitatis requisita in iudicio à parte adversa allegatus sit.

Limita ergo I. non obtinere, quando defectus solennitatis extrinsecus non est à parte gravata, allegatus, quo casu stat praesumptio pro instrumento, quod nimis omnia ritè & acta & celebrata sint. Alex. & Roman. in dist. l. sciendum. Imol. inc. dilectus n. 20. in fin. de consuet. Felin. in c. sicut de re judic. Matthesian. sing. 12. incip. nota. quod Apoll. ibid. n. 5. p. 18. c. ea noscitur. 6. extr. de his qua sunt à Prelat. sine confess. Capit.

Limita II. propter diuturnitatem temporum, ob quam praesumitur solennitatem extrinsecam præcessile, l. si filius 10. Cod. de petit. hered. l. qui in aliena 6. §. sed est 1. cum gloss. ibid. ff. de acquirend. hered. Gail. lib. 2. obser. at. 71. maxime si tale sit tempus, cuius initii memoria non extat, Dec. consil. 409. num. 13. vers. pro vera, resolutione. colum. fin. Bald. consil. 41. illud affirm. col. 6. volum. 1. Ruin. consil. 35. adeò plenè. num. 18. vers. præterea. vol. 1. Pacian. 1. consil. 20. num. 77.

Limita III. quando intervenisset juramentum, Anton. de Butr. in cap. quod sicut de Ele. 7. & in cap. si diligenti de foro compet. supplet enim hoc omnes solennitates alloqui requisitas. Alex. consil. 13. n. 6. vers. aut non intervenit. vol. 3. Joh. Andrea ad Speculat. de sentent. §. ut autem verb. procedendum. Grammatic. consil. civil. 108. n. 77. Anton. Gabr. Roman. lib. 2. de jurejar. conclus. 5. n. 14. Wefenb. 1. consil. 23. n. 22.

Limita IV. quando interveniret decretum iudicis, Speculat. in tit. de empt. & vendit. §. nuncvidendum. vers. & generaliter.

Limita V. in iudice actum judiciale faciente, quia tunc praesumitur solennitatem extrinsecam intervenisse, Socin. in tr. fallent. reg. 463. ubi hoc & in laudo arbitratorum locum habere responder.

Limita VI. in actu modici præjudicij facta à viro bono, Matthesian. sing. 12. n. 3. add. Honthem. 2. art. Notar. c. 5. n. 23. ubi undecim limitationes enumerat. Mascard. de probat. concl. 1315. per coe.

IV.

Solennitatis defectus nunquam potest corrigi, Decius in l. si libetur. de R. I. 1. Gallus 29. §. videndum 14. de liber. & postib. Dd. in l. impera-

tor. de flat. homin. Felinus in cap. ex literis. de fid. instrum. Augustin. Berous consil. 5. Reperitur instrumentum. numer. 2. vol. 2. fac. l. 4. §. condemnatum 6. de re judic. ubi Alex. Bart. in l. 1. §. parvi. quod visus clam. Pantichman. 2. quest. 23. num. 11.

V.

In solennitatibus consuetudo loci, in quo actus celebratur, debet attendi l. cum fundis 48. ff. de evit. l. semper in stipulationibus 34. ff. de R. I. l. 1. C. de emancip. liberor. ibidemque gloss. verb. duumviria. l. 2. quemadmod. testam. aper. Dd. in cap. quod Clerici. de for. compet. Cephal. consil. 170. num. 21. vol. 2. incip. in causa. Gail. 2. obser. 123.

VI.

Solennitas requisita in actu faciendo requiritur etiam in eo reparando & resificendo, Jason in rep. l. quo minus. n. 189. ff. de fluminib. Gail. 2. obser. 61. num. 5. ubi limitat, non procedere, si à Tyranno vel tempore belli ab hostibus Ecclesia vel civitas destruxta, aut castrum dirutum sole que equatum sit: quo casu tantum abesse, quod jura sua amittant, ut etiam alio loco restaurata eadem retineant, concludit.

VII.

Fraus & dolus praesumitur ob solennitatem. omisam, Perez. C. de fid. & Jur. hastan. 17. seq. Ex adverso, quæ cum magnâ solennitate fiunt, revocanda facile non sunt. Brunnen. C. de re milit. col. 5. l. 10. §. 2. C. de Numerar. Perez. C. eod. n. 11. nisi id fiat vitio Tabellionis l. 24. C. de Testamento. Brunnen. C. de Numerar. col. 4.

VIII.

Solennitas non necessaria si in actu interveniat, non vitiatur Actus, ex eo, quod imperfecte & minus solenniter adhibetur. Valeron. de Transaktion. tit. 5. Quest. 4. num. 20.

CAP. XL.
Sollicitudo.

Axioma I.

Sollicitudo temporalium suffocat spiritualia, c. 1. §. gibbus. dis. 49.

II.

Sollicitudo pia est, egenorum commodis intendere, capit. divina 4. dis. 1. 87.

III.

Sollicitudine nimia elicita non valent. capit. 4. quando 5. extr. de rescript.

CAP. XLI.
Solitum, Consuetum.

Axioma I.

Solita fieri, facta esse creduntur, l. semper in stipulationibus 34. ubi Dd. de Reg. Jur. l. quero 54. §. 1. ibi: quamvis nihil expressum sit, tamen verisimile esse ita convenisse locat. l. 2. & ibi mot. l. 37. pr. & §. 1. de evit. l. ult. in fin. princip. ibi: re ipsa hoc videtur actum esse. C. de donat. ante nupt. & transiunt aliquando in juris necessitatatem.

I. *Institut. de fidicom. hered. l. neque natales 10. ubi Baldus Cod. de probat. Wesenb. conf. 44. num. 64. Everhard. à Mittelb. in loc. Top. loc. ab usitat. sive solitus. Vult. 3. conf. Marp. 32. num. 112.*

II.

Solutum dicitur non tantum id, quod sèpius, sed & quod semel accidit vel factum est, Bart. ad l. Melia 14. §. sed si aliment. per ill. text. ff. de alim. legat. & ad l. 2. vers. secundo queru C. quomodo & quando judex. Alex. conf. 5. si vera sunt. col. ult. lib. 5. Corn. conf. 28. in fin. vol. 3. Roch. de Curt. in rubr. de consuet. q. 5. num. 43. Cagnol. ad l. diem functio. num. 97. ff. de offic. assessor. Goedd. 3. conf. Marp. 26. num. 143.

III.

In dubio secundum id, quod fieri solitus est, interpretatio fieri debet. l. quod si nolit. 31. §. quia affida 20. ff. de adil. edit. l. semper in stipulatio. nibus 34. de Reg. Jur. l. cum qui probabilem 19. C. de Epist. & Cler. c. 1. & ibid. Cardin. Johan. Calderin. in Panorm. Imol. de Cleric. non resident. Roland. à Valle conf. 81. num. 14. Cephal. conf. 96. num. 3. & conf. 194. num. 16. Cravett. conf. 77. Socin. jun. conf. 2. num. 25. vol. 1. Qui enim facit, quod plerumque fit, dolosè agere non censetur. l. quid sit fugitivus. §. apud Labeonem 12. de adil. edit. Jason. in l. certi conditio. §. si nummos. si cerrat. peat. Alberic. in l. dolum. num. 6. Cod. de dolo. Ancharan. cap. cum venerabilem. notab. 2. vers. & forte est ratio. de consuetudin. Marfil. conf. 90. num. 11. & 12. & conf. 100. num. 11. Decius conf. 473. num. 8. Cravett. conf. 6. num. 78. Decianus resp. 29. num. 16. vol. 1.

CAP. XLII.**Solvere, Solutio.****Axioma I.**

Solvere & promittere sunt paria, l. ult. C. ad L. Falcid.

Intellige, scilicet quoad comprobationem actus, secus verò quoad repetitionem; qui enim cum exceptione, ut quatenus facere potest conveniatur, solverit, tutus est, non repetit, l. 8. ff. de condit. indeb. at si illud tantum promiserit, non magis tenetur, quam antea, l. quod si mari- tuis 3. ff. de confit. pecun. Costal. add. l. 8. de con- dict. indeb.

II.

Solvere qui non potest in termino, interim perjurus non fit. Bald. in c. 1. n. 5. que fuit prim. caus. benef. amitt. ubi ait, quod licet sit perjurus quoad actum, non tamen est perjurus quoad reatum., Gail. 1. obf. 142. num. 4.

III.

Solvere non dicitur, qui pignora aut fidejussores licet idoneos offert. l. 4. §. ait Prator 3. de re ju- dic. junc. l. quod si non solvere 10. depign. act. Berlich. 2. conclus. 41. num. 13. vers. quod usque. Reincking. de retract. consang. quest. 6. num. 60. & seqq.

IV. Solutionis dies æque pars est stipulationis atque summa ipsa, l. 1. §. 2. ff. de edend.

V.

Solvere plus debito nemo presumitur, Angel. conf. 126. num. 2. vers. 1. Neviz. conf. 96. num. 14. in fin. Tiraquell. de retr. tit. 1. §. 1. gloss. 8. numer. 35. Bertaz. 1. consult. decis. conf. 70. numer. 7. quia nemo tam fatuus esse censetur, ut plus solvat, quam debeat, l. cum de indebito 25. vers. qui enim solvit, de probat. fac. l. ult. C. ar. bitr. tutel.

VI.

Solvens partem debiti ex unica tantum causa procedentis, videtur totum debitum agnoscere, l. cum notissimi 7. §. imo 5. cum seq. C. de prescr. 30. ann. vid. Elbert. Leonin. conf. 12. pag. 146. n. 18. & idem per partem debiti solutam creditor censetur in toto jus sibi salvum retinuisse, exempl. in l. is qui usumfr. 20. ff. quib. mod. usumfr. amitt. ubi habens usumfructum fundi, si tantum eo simpliciter utatur, & non fruatur, per usum scienter receptum, non amittere usumfructum, quia, ut inquit Baldus ibidem, per usum partis scienter receptum retinetur possesso totius partis, vide Florian. in d. l. is qui usumfr. n. 1. vers. extra usque ad fin. colum. 2. & ibi Fulgos. numer. 3. vers. hæc lex inducitur. col. 2. Castren. num. 1. & plenus in l. spiri. num. 2. vers. & per illam ff. de aq. pluv. arc. Speculat. in l. 1. num. 17. vers. quod sicum deborem. & num. 22. vers. sed pone miles. de prescript. Johan. Andreas in cap. plus semper. num. 6. vers. solvit. de Regul. Jur. in 6. Bart. in d. spiri. num. 12. vers. ultimo. Dyn. & ibidem Alber. de aq. pluv. Pacian. conf. 101. num. 2.

VII.

Solvè & repeate, ita Dd. in l. 2. C. ad L. Cornel. de fals. c. debitores 6. extr. de jurejur. Rota Genuen. decis. 3. n. 10. Oldendorp. cl. 4. act. 17. vers. pen. Wilhelm. Ant. de Freundspurg de refer. morator. concl. 63. n. 212. g. 3. Galvini in Lexic. sub vocab. Gelt. Quod Brocardus nequam universale, sed singulare in casibus exceptis, verbi gratia, instrumenti guarentigioni, recte statuunt. Card. Tusch. præl. concl. lit. S. concl. 34. Hering. de fidejuss. c. 25. n. 10. (1) quia dolo facit, qui petit id quod redditurus est, l. in condemnatione 173. §. dol. 3. de R. I. (2) quia interest potius non solvere, quam solutum repetrere, l. 3. C. de solut. l. si stipulatus ff. de fidejuss. l. 3. de compens. in uno adeo 171. de R. I. Anton. Faber in l. ult. si quis caution. in judic. Exceptiones seu casus speciales vid. in l. 2. C. ad L. Cornel. de fals. c. debitores 6. de jurejur. Wilhelm de Freundspurg de refer. morator. concl. 63. n. 212. g. 3. nec similis est tentatio germanica Gelt. vob. Recht nach. (ut putant nonnulli Dd.) Wehn. pr. obs. lit. g. f. 159. quia & Wechner. & Oldendorp. de casu inversio loquuntur.

VIII.

Solutum sive pro extinctione debiti semper presumitur in favorem recipientis, l. cum de indebito 25. pr. vers. sin verò ab initio ff. de probat. Corn. conf. 169. n. 13. vers. respondetur. vol. 1. Pacian. 1. conf. 150. n. 10.

IX. Mul-

IX.

Multa rectè solvantur, quæ non legitimè exigitur, l. cum is. 32. §. mulier. 2. de condic. indeb. Exemplum vide inc. si verò expressum. in Auth. de hered. Falcid. ubi heres institutus pè quidem facit, ut hereditatem adeat, attamen. eadem pietas adeò non obligat, ut ad aedium legè compelli possit, idem comprobatur, per text. in l. pen. & illa. de necess. serv. hered. inf. ubi testator heredes hortatur, ne adeò impii existant, ut servos liberalitate & legato defuncti, quamvis servi permaneant, defraudent: non tamen inde mox sequitur, servos ab heredibus relictum jure exigere posse, Pantschmannus lib. 2. quæb. 6. num. 48.

X.

Solvendo esse & idoneus quisque tamdiu præsumitur, donec proberetur contrarium, Mascard. de prob. concl. 326. num. ult. facit egregiè l. cum 4. de iure codic. quod quomodo fiat, exponit idem concl. 739. incip. facultatis. & post eum Carpzov. 4. resp. 38. n. 10. ubi plures allegat.

XI.

Solutio intelligitur fieri in causam solventi minus onerosam, l. 1. ff. & l. 1. C. de solut. l. si usuras 28. C. de usur. Welenb. 1. conf. 4. num. 8. unde in quacunque causam in ipsa solutione solutum se velle dixerit debitor, in eandem solutum accipiatur, d. 1. t. in pr. ff. de solut. Exempla sunt in l. 5. §. 1. l. 24. l. 102. §. 1. ff. eod. tit. nec quicquam impedit contradic̄to creditoris, quin debitor in eam causam liberetur, quam in solutio exp̄essit. Hillig. in Don. enuel. l. 16. c. 12. lit. B. alia si neutrū hoc exp̄esserit, solutum ita accipiendū, quo magis debitori proficit, & is graviori debito liberetur, l. 3. ff. de solut. quod si et, si solutum magis in usuras debitas d. l. 5. §. 2. vers. si forte, quam fortem accipiatur, etiam si contrarium ordinem scriptura præ se ferat, l. 4. dicit. tit. Hinc & in dubio solutionem intelligi potius fieri ex causa censuali, quam emphyteutica vel feudal, inferit Matth. de Affl. §. si quia per 30. annos notab. 6. de feud. defunct.

XII.

Solutum ubique destinatur, ibi intelligitur esse contractum, l. contraxisse 20. ff. de O. & A. Jafon & Dd. in l. 1. de eo quod certo loc. l. 3. ff. de reb. antor. judic. possid. adeò ut licet alibi revera sit contractum, locus tamen ille non attendatur, Jafon post Bart. in d. l. 1. num. 4. l. unic. C. ubi conven. quis cert. loc. l. heres absens 19. §. fin. ff. de judic. L. eum qui 5. §. 1. ff. de conf. pecun. nec ibi forum sortiantur contrahentes ex contractu, scilicet quodam directam actionem (licet arbitria in domicilio exerceri possit, Jafon in d. l. 1. in fin.) sed tantum eō loci, quō solutio destinata est, Welenb. 1. conf. 14. num. 54.

XIII.

Solvitur unumquodque eodem modo, (principi & magis proprie) quo ligatur, l. ab emptione 8. ff. de pact. l. nihil tam naturale 35. ff. de R. J. Welenb. 1. conf. 7. num. 7. contrario enim iure pereunt omnia, que iure contra- hundur, l. omnia 100. ff. predict. tit. ac proinde

Paulus in l. ferè 153. eod. tit. obligationis ac liberationis eandem rationem statuit, ita videlicet, ut quibuscumque modis obligamur, iisdem ferè in contrarium actis liberemur. Vide Philipp. Matth. add. l. 35. numer. 2. & ibidem Hyppolit. à Collibus.

XIV.

Solutio ultra id, quod actum est, non extenditur, Jas. in l. un. C. de error. calculi, num. 6. quæ transactioni hac in parte adæquatur, Jason in l. si de certa. C. de transact. num. 4. l. Emotor. 47. §. Lucius 1. ff. de part. ut ultra id, de quo exp̄resse actum est, extendi ad alia bona nequeat, Alex. cons. 46. num. 7. vol. 1. Ancharan. conf. 330. n. 1. & 2. quia actus ultra non operantur, quam geruntur, Welenb. 2. conf. 52. num. 49. Et ideo solutio non tollit aliam obligationem, quam in cuius causam facta est, l. qui per collusione 49. §. 1. ff. de action. emp. l. 8. vers. ibi enim due. ff. de eo quod cert. loc. junct. l. 1. & seqq. ff. de solut. Carpz. p. 2. conf. 31. defin. 13. num. 4.

XV.

Solutio non præsumitur, sed probari debet, Welenb. 2. conf. 72. num. 5. l. si ex labore 7. C. de Except. h. ult. & l. judicatum 22. C. de solut. l. testium. 18. C. de testib. 16. l. ult. C. si cert. pet. l. affirmeratio 10. C. de non num. pecun. l. quingenta 22. l. cum de indebito 25. de probat. l. 2. C. de donat. ante nupt. principi ab eo, qui allegat d. l. affirmeratio 10. de non num. pecun. l. 11. C. de probat. l. in exceptionibus 19. ff. eod. in fin. Bart. in l. 1. num. 3. de Except. quia solutio est facta, d. l. 25. §. 1. ff. de probat.

XVI.

Solutioni similis est præscriptio 30. annorum. l. si pupilli 66. §. ult. de solut. Bald. tract. de præscript. §. 1. in princ. quæst. 6. numer. 4. qua non modò tollitur omnis actio, l. omnes 4. l. scut. 3. C. de præscript. 30. annorum, sed omnis etiam obligatio tanquam solutione facta. princip. In fin. quibus modis toll. obligat Gloss. in rub. de divers. & tempor. præscript. Welenb. 1. conf. 4. num. 105. ubi Felin. num. 4. cap. ad aures 6. ubi Da. de præscr. l. si quis 8. C. de præscript. 30. an-

nor. XVII.

Qui solvit, eo ipso contractum approbare dicitur, l. ad solutionem 5. C. dere judic. cap. quoad consultationem 15. eod. tit. Gozadin. conf. 38. num. 19. Speculat. sub tit. de Syndico. numer. 7. Alex. conf. 127. col. 1. vol. 5. siquidem solvens aliquid virtute transactionis, eo ipso transactionem, Calcan. conf. 101. in fin. & solvens virtute sententia, eam approbare censetur. Vult. 3. Consil. Marburg. conf. 29. n. 206.

XVIII.

Unica solutio non facit præsumi in præteritum esse solutum. Baldus in l. quicunque. num. 3. vers. nunc venio. Cod. de apoch. publ. Pacianus 1. conf. 98. num. 47.

Limita: si quis trium annorum cohaerentium apochas producat, etiam anteriores penitentes solvisse præsumitur, adeò ut creditor contrarium probare teneatur l. 3. C. de apoch. publ. secus est, si una numeratione trium an-

(Bb)

norum

norum penitentes soluta sint. *Perez. C. de apocb. publ. numer. 5. seqq.* Trium annorum solutio autem apocis, non testibus probanda est, non tamen praeceps requiritur, ut ultimum trium annorum solutio probetur. *Brunnem. ad l. 3. C. eod.*

XXI.

Solvuntur sine conditione, quæ promissa sunt sine conditione, c. *meier catena 22. q. 4. c. ut. in fin. 2. q. ult.*

XX.

Solvere quod antecessor consuevit, ad id successor tenetur. *cap. ex parte 18. exir. de censib.*

XXI.

Quoties una omnibus est obligatio; toties uno solvente alter liberatur. Ita si unus ex promissoribus correis solvat, liberantur reliqui, §. 1. *inf. de duob. reis. l. 2. ff. eod.* Ita si duo seu plures fecerint, quo minus se quis in iudicio fit erit, omnes obligantur, at uno solvente liberantur reliqui. *Brunnem. ad IV. sensib. in fin. ff. de eo per quem fact.*

Limita: ut tamen solvens contra illum, pro quo solvit, regressum habere queat. *L. 2. C. de duob. reis.*

XXII.

Toties solvi potest creditoris creditoris, quoties ejus creditum liquidum nec ullâ exceptione elidibile, quia hic solutio tendit in creditoris utilitatem, l. 11. §. 5. ff. de pign. act. Et creditor videatur habere pecuniam, quæ in rem ejus versa est. Ita ergo si meus creditor debitum creditoris sui per retentionem vel etiam compensationem elidere possit, huic non ruit solvetur.

XXIII.

Quoties solutio pupillo facienda moram non patitur, toties fieri potest sine decreto judicis, nam quotiescumque periculum est in morâ, toties à juris communis regulis receditur l. 5. §. 12. de oper. nov. nunc. Exemplum est in solutione reddituum, pensionum & usurarum l. 27. ff. de admin. tutor, quia in his alimenta pupilli consistunt,

XXIV.

Quoties dies solutionis in gratiam debitoris adjectus, toties ante diem solvi potest, l. 70. ff. de solut. Quoties vero in gratiam creditoris, toties ante solvi nequit. Nam casu priori quilibet juri suo renunciare potest; at casu posteriori nullius suum aut sua commoditas ullâ ratione adimenda est vel diminuenda.

XXV.

Quoties dies solutionis simpliciter adjectus, toties in gratiam debitoris adjectus in dubio presumitur. Quia huic interim liberum arbitrium, concessum videtur, negotium suum ista pecunia gerendi, eaque liber utendi.

Limita: ut procedat, nisi debitum fuerit usurarium. Nam semper illud, quod sit principali potius spectandum, quam quod per consequentiam. *Sande decis. Friesic. lib. 3. tit. 16. def. 1.*

XXVI.

Quoties is, qui pluribus nominibus obstitutus est, solvit, toties in ipsius arbitrio est, cui debito imputatum velit, l. 1. C. de solut. quia libertas sue rei legem dicere potest. Ita ergo debitor, qui creditori suo objicit exceptionem compensationis, statuere potest, quodnam debitum voluerit compensatum. *Mev. P. 1. dec. 16.*

Limita, ut procedat (1.) si debitor ipse solvat, secus si creditor ex venditione pignoris solutio nem sibi faciat, l. 10. §. 1. ff. de solut. (2.) si debitor statim constitutus, cui debito velit imputatum. Postea enim creditoris erit statuere l. 1. in fin. §. 1. 2. ff. eod.

XXVII.

Quoties debitor non exprimit, in quam causam solvat, toties imputatur (1.) in usuras, (2.) in sortem duriorem l. 3. ff. de solut. Quia alioquin usurarum obligatio unâ cum sorte admittetur creditori, quod ei valde prejudicaret. *Brunnem. ad l. 2. C. de solut. in fin. ita ergo imputabitur potius in debitum proprium, quam v. g. fidejussionum l. 4. ff. de solut. In debitum purum & certum potius, quam in dubium & incertum. vid. Zoes. ad. ff. de solut. n. 33.*

Limita: ut procedat (1.) si usura civiliter debantur & sint liquidae. *Sand. dict. tit. 16. def. fin.* (2.) si agatur de uno eodemque debito. *Carp. P. 2. conf. 17. def. 29.*

XXVIII.

Si non stat per solventem, quod minus solvat, liberatur quidem à pecunia legali & conventionali, non vero statim ab ipsa rei debite obligatione.

Limita: (1.) si publicæ functiones suscep tori offerantur & respuantur, l. 1. C. de susceptor. (2.) Si sequatur rei debite amissio sine debitoris culpa, l. 72. pr. ff. de solut. *Brunnem. C. ad. d. 1. de susceptor. in fin.*

XXIX.

Solvere cessans tributa privatus re tributaria, si per biennium cessavit, & ita prædia allibrata seu in aestunum redacta à non-solventibus afferri & vendi possunt. *Brunnem. ad l. fin. C. de exact. tribut. num. 2.*

XXX.

SOLUTIONE ejus, quod debetur, tollitur, & extinguitur obligatio, l. nullas. C. de solut. l. solvit 5. ff. quibus modis pignus vel hypoth. princip. Insit. quibus modis tollitur obligatio. *Bartol. conf. 67. Satis dubie. in fin. libr. 1. Johann. de Anan. conf. 10. Decius conf. 449. num. 36. Abbas conf. 97. Vizo. in princ. lib. 2. Alex. conf. 17. Requisitus in causa. r. num. 3. lib. 1. Baldus conf. 192. & conf. 175. lib. 2. Ancharan. conf. 318. In quaest. num. 2. Surdus conf. 145. numer. 14. & 15. & conf. 150. numer. 96. Cardinal. Tusch. lit. S. concl. 340. Carolus de Grassis de except. except. 25. numer. 6. Pyrrh. Maur.*

Maur. de solut. cap. 54. pertot. Steph. Gratian. disc. for. tom. 4. cap. 675. num. 36. [Nec refert, an ea fiat pro scientie, vel ignorante, invito, vel volente, l. solutione 23. l. solvere 53. ff. de solut. l. solvendo 39. ff. de negot. gest. Ipso enim gestu, hoc est, quod pro alio solvit, dicitur ejus negotium gestissse; ita ut ipsum liberet ab obligacione, & paret sibi actionem negotiorum gestorum, Sichard. ad l. 9. num. 5. C. de solut. quod tamen distinctionem recipit; si enim pro invito solvat, repetitio ei nullo modo conceditur, l. fin. C. de negot. gest. l. 53. ff. mandat. Si vero pro ignorantie & utiliter & re debitor solverit, dabitur negotiorum gestorum actio, l. cum pecuniam 43. ff. de negot. gest. Cagnol. ad l. invito 69. ff. de R. I. Arum. ubi ad contraria responderet exerc. 16. thes. 1.

Amplia primò in solutione facta de mandato Judicis, quia solvens liberatur, & est securus, l. non videtur 107. §. qui jussu 1. ff. de Regulis Juris. l. liberto 21. §. Luctus 3. ff. de annuis legat. Bart. in l. creditor in princip. ff. de solut. Bald. conf. 528. lib. 2. Menoch. conf. 68. num. 12. cum seqq. Farin. in praxi crimin. p. 3. quest. 97. num. iii. Gutier. pract. lib. 1. quest. 113. numer. 4. Rot. decis. 151. & decis. 849. num. 2. apud eundem Farin. in prima collect. novissimorum. Declara, nisi fiat de mandato Judicis injusto, secundum Gutier. pract. lib. 1. q. 18. num. 10. cum seqq. & Farinac. d. quest. 97. num. 112.

Amplia secundò, quod solutione ejus, quod debetur, nedum tollitur omnis obligatio, sed etiam hypotheca. Glossa verb. tollitur, in princip. Instit. quibus modis toll. obligat. Beroi. conf. 204. num. 7. lib. 1. Bald. conf. 63. Initium. lib. 5. Alex. conf. 106. Vissis. in fin. lib. 6. [Unde & solutione tolli & resolvi totum jus pignoris sine traditione, patet ex l. ne creditores 10. C. de pign. act. l. acceptam 19. C. de usur. l. ob signatione 3. C. de solut. l. si cum vendret 13. ubi Castrensi. de pignor. act. l. ex rectigali 13. de pignorib. quia resolutio jure datoris, resolvitur & jus acceptoris, dict. l. ex rectigali 13. de pignorib. Welenbec. libr. 1. confil. 2. num. 68.]

XXXI.

SOLUTIONEM diminutam creditor recipere non tenetur, l. tutor. 41. §. Lucius 1. ff. de usur. partis enim solutio multa affert incommoda, l. planè 3. ff. famil. ber. cisc. Glossa Bart. & Alex. in l. quidam asti maverunt. ff. si certum pet. Surdus decis. 186. num. 2. Solutio verò facta videtur de

reliqua summa, quando aliquid petitur de resto, Mascard. de probat. conclus. un. num. 20. Parlador. rer. quotid. lib. 2. cap. fin. p. 5. §. i. num. 20.

XXXII.

SOLVENS in dubio videtur solvere, de pecunia sua, & non de pecunia illius, cuius nomine solvit, l. si defunctus 10. C. arbitrium tutela. Menoch. conf. 12. num. 20. & 22. & de presumpt. lib. 3. presumpt. 46. Chassan. in consuetud. Burgund. rubr. 4. §. 14. verb. meubles. num. 5. Burg. de Pace. conf. 3. num. 73. Mascard. de probat. concl. 611. & conclus. 1159. & conclus. 1319. num. 12. Surdus de aliment. tit. 6. quest. 8. num. 51. Gam. Lusitan. decis. 247. num. 2. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 20. num. 13. Rot. decis. 339. ad fin. apud Farinac. in 1. collect. novissimarum. Et presumitur solvere ob causam graviorem, Menochius conf. 231. num. 28. & conf. 1185. num. 14. & conf. 1187. num. 26.

XXXIII.

SOLVENS alii, quam vero creditori, non liberatur, l. si unus 27. §. pacta. vers. ante omnia. ff. de pactis. Surdus decis. 60. num. 1. Gratianus discept. forens. cap. 20. à num. 30. & cap. 194. num. 17. Card. Tuschi. pract. conclus. tom. 7. lit. 1. conclus. 340. n. 48. cum seqq. ubi num. 51. cum Abb. conf. 80. lib. 1. ampliat. solutionem factam alteri, quam ei, cui debetur, non liberare solventem, etiam si accipiens caveat cum fidejussione de relevando illum inde mnem.

XXXIV.

SOLVI non potest aliud pro alio invitio creditori, l. 2. §. mutui datio 1. & ibi glossa in fin. ac latè Jason ff. si certum petatur. l. promissor 21. §. fin. ff. de constitut. pecun. l. item liberatur 6. §. qui paratus 1. ff. quibus modis pign. vel hypothec. l. cum à quo 16. cum l. (sq. Cod. de solutionibus. Socrinus regul. 28. Cotta in memorab. verb. solvi, pag. mibi 767. Donatus à Fina tom. 2. communium opinionum, lib. 8. tit. 27. de solutionibus, num. 36. pag. mibi 393. Vitalis de Camban. in tract. clausul. 376. num. 1. Thomas de Thomasset. in floribus Legum, reg. 31. Gutier. de juram. confirmat. part. 1. cap. 29. Escobar. de ratiocin. cap. 15. num. 1. Pi- chardus in disputat. de Mora. num. 97. Surdus decis. 224. num. 16. Cevall. commun. contra comm. quest. 899. numer. 97. tom. 4. Garc. Gironda de privileg. seu exempt. ex plicat. num. 203. Anton. Monach. Bononiens. decis. 35. num. 8. Cardinalis Tuscius d. lit. S. conclus. 354. latè Pyr. Maur. dict.

(Bb) 2

tract.

tract. de solutionib. cap. 7. qui huic regulæ plures ampliations & viginti sex limitationes assignat. *Leo Valent. decision. 184.* num. 19. *Duranus Rote decif. 1. numer. 1.* & num. 2. Quando verò aliud pro alio de consensu creditoris solvitur, tunc per talem solutionem extinguitur obligatio, *Gozadinus consil. 38. num. 8.* *Surdus consilio 145. num. 14.* & sequent. quos refert *Cardinalis Tuschus dict. lit. S. conclus. 340.* num. 31. [In obligatione tamen sèpe aliud esse, quàm in solutione, patet ex l. 1. de penu. legat. l. 9. collata. cum l. 35. de aur. legat. C. Arg. ibid. thes. 3. add. & l. obligationum 44. §. 5. de O. & A. ubi gloss. pluribus exemplis id illustrat, & ibidem Giphan.]

XXXV.

SOLVERE minus dicitur qui tardius solvit, & plus solvere dicitur qui statim solvit, l. ut si cui 22. §. 1. l. minus 32. ff. de verborum significat. l. solidum 85. ff. de solutionib. §. plus ante pen. *Institut. de fidejuss.* §. si quis agens 33. vers. plus autem *Institut. de actionib.* cap. 1. ubi Doctores de plus petit. cum aliis adductis per Tiraquell. de retractu lignag. gloss. 18. §. 1. num. 35. *Surd. cons. 345. num. 9.* Menoch. *cons. 35. numer. 27.* [Hartman. Pistor. 1. quæst. pract. 15. num. 75. Solidum etiam non solvit tam is qui nihil solvit, quàm qui non totum, Bart. ad l. item illud 7. §. si cuius dolo. num. 1. ff. de tribut. action. per text. in l. 32. ff. de V. S. Ubi minus solvere dicitur, qui tardius solvit, cum bis det, qui citò, h. e. sine mora det, juxta illud Aufonii:

*Si benè quid facias, facias citò, nam citò factum
Gratumerit, ingratum gratia tarda facit.*

Add. & Cujac. *ad l. 84. l. continuus.* §. qui insulam. ff. de V. O. l. *Celsus 23. ff. de recept. arbitrii.* l. et si post tres 8. ff. si quis caution. in judic. sistend. idem Cujac. in tr. ad African. ad l. *trajectitie.* ff. de O. & A. quia qui statu præstitutoque die non solvit, in mora esse dicitur, l. *magnam. 12.* C. de contr. stipulat. l. qui Roma 122. §. *Flavius 21.* l. si fundum 114. de V. O. l. mora 32. ff. de usur. cum majus plerumque sit compendium temporis, quàm quantitatis, juxta illud, in tempore venire, quod omnium primum est, de quo Goedd. *ad l. 12. §. 1. num. 6. de V. S.*

CAP. XLIII. Sopita, extincta.

Jus semel extinctum amplius non reviviscit, l. quod res 89. §. arcam 8. de solut. cap. queris a

me 129. de consecrat. disfim. 4. Gothofred. Anton. qui plures allegat, disputat. feudal. 6. thes. 6. lit. a. vid. & Hartman. Pistor. hoc declarantem lib. 2. quæst. 36. num. 29. & sup. lit. l. c. Jus.

CAP. XLIV. Sors, Sortitio, Sortilegium.

Axioma I.

Sors non est aliquid mali, sed est res in dubitatione humana divinam indicans voluntatem, cap. sors. 26. quæst. 2. unde videmus in casibus dubiis plerumque rem sorti committi, l. cum ambo 14. ff. de judic. l. generaliter 24. §. quid ergo 17. ff. de fideicommiss. libert. l. 5. ff. famili. bercic. l. 3. in princ. C. commun. de legat. §. optiones 23. Institut. de legat. Novell. 162. cap. 3. in fin. Anton. Faber in Cod. lib. 3. tit. 25. definit. 2. n. 1. Carpzov. part. 1. confit. 7. defin. 23. num. 3. & part. 3. confit. 15. defin. 41. num. 4. Ubi enim humanum non sufficit consilium, ibi fortuna altercationem dirimere potest, Bald. in cap. cum omnes, col. 12. extr. de confit. cum non incongruum, ut in re ambigua judex eligatur fortuna, Laurent. Tennia. in tract. cautel. caut. 179. num. 18. hinc evenit, quod in interdicto uti possidetis data probationum paritate forte decidi posse quæstionem, censuerit gloss. in cap. licet causam. verb. uti possidetis. extr. de probat. ubi etiam Felinus num. 44. vid. & Cujac. ut qui fortis & fortunæ judicium jure divino & humano approbatum esse latè & eleganter probat in recitat. ad l. 12. de option. legat.

II.

Sortibus non facile credendum, cap. non statim. cap. non exemplo 26. quæst. 2. imo prohibetur, cap. sortes 26. quæst. 5. Licet enim sortibus nihil mali insit, prohibentur tamen fidibus, ne sub hac specie divinationis ad antiquos idolatriæ cultus redirent, cap. sors. §. bis ita 26. quæst. 2. & ideo in electione specialiter prohibiti sunt, cap. ult. extr. de sortileg. ita facit quæstionem sorte non esse dirimendam, text. est in l. duo sunt Titii 30. ff. de testament. tutel. secus tamen esse in questionibus juris, ut quæ fortunam judicem habere possunt, patet ex l. sed cum ambo 14. ff. de judic. l. si 3. in princ. Cod. commun. de legat.

III.

Sorti unusquisque subiicitur ex suo admisso, nec alieni criminis successor constituitur, c. crimen. 1. quæst. 4.

IV.

Sortilegia jure sunt prohibita, l. nemo 5. C. de maleficis & mathematic. can. 1. ibique gloss. can. 25. quæst. 1. c. ult. de sortileg. & ideo graviter puniuntur, c. l. extr. cod.

Intellige scil. si sint superstitionis & divinationis, c. sortilegi. 26. quæst. 1. secus enim est in illis quæ sine superstitione in casibus jure & lege non improbatis usurpantur; haec enim licita esse, utpote divino iuri comprobata, defendit Reinking. de retract. quæst. 2. num. 94. & seqq. CAP.

CAP. XLV.
Specialia, Specialitas.
Axioma I.

Specialia generalibus semper insunt, l. in 20.
to 13. l. semper 147. ff. de Regul. Jur. Species enim
generi non derogat, sed potius genus speciem
ampliat, quando in dispositione primum specie-
i, & postea generis est facta mentio, l. hoc le-
gatum 45. l. etiam 46. ff. de legat. 3. Unde qui
alimenta cuiuspiam legavit, non cibum & potum
salem, sed & vestitum & habitationem quoque
ei legasse intelligitur, quia sine his ali corpus non
potest, l. legatis 6. ff. de alim. legat. vid. & Anton.
Tessaur. decisi. 59. Philipp. Matth. ad l. 80. de R. I.
quapropter tantundem operari dispositionem
generale quoad omnia sub hac comprehensa,
quantum operatur specialis quoad specialia ex-
pressum est l. si duo s. de admin. tut. l. omnes 4. in
princ. C. de prescript. 30. annor. probat Rauchbar.
a. quest. 11. num. 22. & seqq.

II.

Speciale jus dicitur illud, quod est exem-
ptum à communibus regulis, l. si non speciali g. C.
de testament. vel quod à sua generalitate est ex-
emptum, l. item apud Labeonem 15. §. hoc edi-
ctum 26. ff. de injur. Afflict. decisi. 122. num. 3. Pa-
cian. conf. 47. num. 21.

III.

Specialitas omne omnino excludit, l. item
apud 15. §. hoc editum 26. ff. de injur. c. f. decisi 4.
§. questum 4. ff. si quis caution. injudic. s. cap.
bona 3. extr. de confirm. util. vel inutil. cap. super
eo. 10. extr. de appellat. c. adbec 10. extr. de re-
script. cap. si adversus 11. extr. de heretic. clem. i.
de excr. Pr. Vult. 1. confil. Marpurg. 17. num.
31. an autem specialis enumeratio excludat in-
tellectum etiam generale, vid. in clem. ex vi.
1. de V. S. Unde & specialiter id demum dictum
intelligitur, quod à generalitate omnino est ab-
stractum & specificatum, l. uxorem 41. §. felici-
simi 3. de legat. 3. d. l. item 15. §. 26. de injur. l. 1.
§. dixit aliquis. & §. unde queritur. de publican.
l. legatus 9. de supell. legat. l. 4. §. questum 4. si
quis cau. l. servis 97. §. fin. de legat. 3. c. qui ad
agendum 4. de procur. in 6. Alex. conf. 154. colum.
1. num. 1. & conf. 163. lib. 3. num. 2. Campieg. conf.
56. conf. 156. num. 7. Matthes. ad Afflict. decisi.
120. Welenb. 1. confil. 32. num. 14.

IV.

Specialia plus operantur quam generalia,
l. apud Labeonem 15. §. hoc editum 26. ff. de injur.
d. l. federsi 4. §. questum 4. Ubi Dd. ff. si quis
caution. Decian. conf. 122. num. 1. vol. 3. Vult. 3.
conf. Marpurg. 30. num. 25. & ideo specialis si-
gnificatio semper preferenda iis in casibus,
quibus vox aliqua speciatim & generatim
communi, vel alio jure accipitur, l. finrem 6. §.
1. ff. de rei vindic. l. hoc legatum 45. ff. de legat. 3.
Sebast. Sapia. in l. 1. num. 41. ff. de offic. ejus cui
mand. jurisd. Ludov. Alvar. ad rubr. ff. de le-
gat. 1. num. 84. & 127. & ibid. Petr. Crispin. num.
35. & Cravett. numer. 144. Hieron. Butigell. ad

rubr. ff. si cert. pet. numer. 2. Grat. conf. 74. num.
45. & conf. 108. numer. 20. volum. 2. Regner. Sixtin.
1. conf. Marpurg. 10. num. 7. unde & specia-
lis confirmatio plus roboris quam generalis ha-
bere dicuntur, cap. quanquam. dist. 23. Gail. 2. obf. 1.
num. 5. sicut & clausula specialis validius opera-
tur quam generalis, post Cagnol. & Dec. in l.
in toto ff. de R. I. Welenb. conf. 3. numer. 57. quia
quod specialiter fit vel dicuntur, plus valet, quam
id quod generaliter fit vel dicuntur, gl. in l. 15. §. 26.
in verb. neglecta de injur. per l. & in 3. §. 1. ibi:
ut innotesceret. Nauta Caup. slabular. l. 1. §. di-
xerit aliquis 2. ibi: sed e reputavit de publican.
hinc speciale mandatum derogare generali, licet
de eo mentione non faciat, probant cap. 1. c.
pafloralis 14. extr. de rescript. c. studiisti 2. extr.
de offic. legat. & speciale praecipuum plus tenere
quam generale, textus est in l. si adversus 11. extr.
de heret. & generales non revocare speciales li-
teras probant cap. ex literis 2. extr. de dolo & con-
sumac. cap. bona 3. extr. de confirmat. inuit.

V.

Specialia non sunt multiplicanda, Dd. in l.
singularia. ff. si cert. petatur. & post eos Decian.
respon. 13. num. 23. lib. 3. Exemplum ponunt Dd.
in statuto, quod si posset unum vel duo operari
contra jus commune, illud intelligi debeat, ut in
uno tantum fortior fiat effectum, Cacheran. decisi.
59. num. 13. & decisi. 65. n. 22. Francisc. Curt. in l.
transigere. num. 20. C. de transact. Gozadini. conf.
34. n. 13. & conf. 35. num. 14. Roland. à Valle conf.
70. num. 38. lib. 3. Port. conf. 86. n. 6. & conf. 127.
num. 8. Grat. conf. 19. num. 46. & conf. 121. vol. 1.
Regner. Sixtin. 1. conf. Marp. 14. num. 39.

VI.

Quae speciali nota indigent, nisi specialiter
exprimantur, pro neglectis censeri debent, cap.
quia 4. de sentent. excomm. in 6. l. item apud La-
beonem 15. §. hoc editum 26. de injur. Frider.
Senens. conf. 233. casu talis est, numer. 3. Cephal.
conf. 332. numer. 10. quia magis inspicitur, quod
specialiter dispositum, quam quod in genere,
cum genus cedat speciei, cap. genus 34. de R. I. in
6. l. sanctio 41. ff. de pæn. l. pediculis 32. §. argen-
to. de auro legato. Barr. int. questum. §. illud. de
fund. instruct. l. dol. clausul. 119. de V. O. l. in sacris
2. C. de proxim. sacr. scrin. Jason in l. Titius. de
liber. & posthum. num. 4. Hyppolit. Riminald.
conf. 135. num. 11. & num. 55. cum seqq. cum quæ
specialiter fieri debent, non sufficiat, ut gene-
raliter hiant, Barbat. confil. 19. script. lib. 1. Ce-
phal. conf. 524. num. 14. quandoque tamen bonus
judex ex personis causisque varie (etiam
contra regulam) constituit, cap. ad hoc 2. Feud.
28. l. 5. de probat. l. 40. de petit. hered.

VII.

Speciale & exceptum in uno denotat jus com-
mune in contrarium, l. municipem 1. in fin. ad
municipal. gloss. in l. presenti 6. §. cum autem 3.
verb. ad modum debiri. C. de his qui ad Eccles.
confug. Mundius ad l. dissimili. cap. 4. num. 74.
de ingen. manumiss.

VII.

Non est novum, ut Lex specialiter quibusdam enumeratis generale subjiciat verbum, quo specialia complectatur, l. 27. §. 16. ad L. Aquil. c. 4. ibi: sed si aliquis vel aliquid articulis speciale mandatum exigentibus specificati suffit, adjecta clausula generali, tunc ad non expressos etiam admittitur, de procrat. in 6. Berlich. 2. conclus. 22. num. 20. ubi plures allegat Carpov. 2. constit. 17. defin. 2. qui tamen errant, quod hoc tanquam singulare juris Saxonici commendent, quod communii juris ratione nititur.

IX.

Speciale non debet trahi ad generale, c. sane g. extr. de privileg. nec ad consequentiam, c. qui a jure 28. de R. I. in 6.

X.

Speciali utilitati praeferuntur communis, cap. litter. 18. extr. de regular. vid. infr. lib. XIX. c. Utilitas.

XI.

Specialiter interdum non licet, quod licet in genere, c. omnis 12. extr. de paniment. & remiss. cap. ne captanda 3. de concess. proband. in 6.

XII.

Quæ specialiter notantur, melius memoria commendantur, Novell. i. l. item apud Labeonem 15. §. hoc editum 16. ff. de injur. c. quamquam 6. dif. 23.

XIII.

SPECIALIA duo non possunt concurrere circa idem, & in eodem subjecto, l. cum post 69. §. gener. 4. ff. de jure dorium. leg. 1. Cod. de dotis promiss. c. singula 89. distinct. §. licet 4. Institut. de adopt. latè Stephan. Nathen. de justitia vulnerata tit. 7. cap. 2. p. 347. & seq. Socin. regul. 3. ubi limitat sex modis, Bart. in 1. question. Lucae civitatis, in princip. numero 10. vers. decimo probatur, Panorm. ad cap. ultim. de sponsal. Oldrad. consil. 79. Duo specialia, in princip. & consil. 325. num. 4. vers. item promissio. Thom. de Thomasset. in floribus legum. regul. 102. Menoch. consil. 356. numer. 3. Richard. ad §. 1. Institut. de milit. testamento. num. 8. & 11. latè Cardin. Tusch. praet. concl. tom. 7. lit. S. conclus. 360. per totam. Surd. consil. 34. num. 46. Decian. consil. 74. num. 51. idem Menoch. de presumpt. lib. 1. pres. 21. num. 3. Stephan. Gratian. discept. at. forens. tom. 2. dict. c. 518. numer. 27. & cap. 520. num. 10. & cap. 573. num. 26. [Unde duo plurave specialia circa idem statutum concurrere absurdum dicunt Myrl. consil. 10. num. 72. centur. 1. Cornel. consil. 254. num. 3. vers. & sic militarent. volum. 1. per l. 1. C. de dot. promiss. Bart. in l. si tibi in princ. ff. de pacif. Giedd. 1. consil. Marburgens. 26. num. 15. sicuti nec una specialitas & una presumptio simul, ut scripsit

latè Tiraquell. de jur. constitut. part. 3. n. mitat. num. 235. vid. Menochium remed. 4. adipisc. poss.]

Intellige, quando duo, vel plura specialia veniunt principaliter, non vero in consequentiam alterius, ut declarant Bart. d. q. r. Lucan. civitatis, in fin. vers. ad decimum. Thom. de Thomasset. d. regul. 102. Tob. Non. ad rubr. Institut. de testament. num. 20. Cardinalis Tuschus d. lit. S. conclus. 360. num. 23. [Ut autem omissus, quod de falsitate hujus brocardi tradunt, Alciat. in l. si is qui. ubi Bolognet. num. 402. de Usucap. id etiam inter catena limitari potest, ut non procedat, quando uno speciali proficit, alterum juris subordinatione & dispositione sequatur Simon. Ulric. Pistor. in not. ad lib. 1. quest. 1. Hartman. qq. lit. N. p. 10. Limitat & alio modo Ruinus & alii citati Phanuc. de Phanuc. in comment. de lucr. dot. gl. 10. numer. 9. quando specialia manant a diversis fontibus. l. singularia. & ibi Jafon. si certum petat, ubi tum etiam conjunctum admittantur.]

XIV.

SPECIALIA non passim admittenda, Alexand. in l. quod in bonis. §. cum fideicommissum. in fin. ff. ad Leg. Falcid. Cardinal. Tusch. dict. lit. S. conclus. 360. num. 1. Nec trahi debent in argumentum, vel in consequentiam, quia ab eis non est licitum arguere, Castrensi. consil. 97. Ne in propriis. num. 3. in fin. lib. 2. Cardinal. Tusch. d. lit. S. conclus. 402. numer. 12. ubi numer. 14. post Abb. consil. 114. Attingendo. a numer. 5. libr. 2. hoc limitat propter identitatem rationis. Amplia, quod specialis dispositio in uno casu, nedum non tribuit facultatem arguendi, sed imo facit quod in aliis casibus Jus commune sit in contrarium, ita Cornelius consil. 81. numer. 9. lib. 2. Angel. consil. 183. in fin. Bald. consil. 382. In questione. num. 7. vers. cum igitur lib. 5. quod duplicatur lib. 1. consil. 250. Anchar. consil. 203. in fin. Roman. consil. 86. Viso questionis themate. num. 12. vers. tertia. Abb. consil. 79. Illud in Jure. In princip. lib. 1. Guid. Papæ decis. 473. ubi ait, quod generaliter ubi est Jus speciale in certo casu, sequitur quod in contrarium est Jus commune extra illum casum, Joan. de Imola consil. 139. in fine. vers. non obstat ultimo. ubi quod specialia privilegia fisci arguant in contrarium esse Jus commune in aliis personis.

CAP.

CAP. XLVI.
Species.

Axioma I.

Species natura sua non recipit duplicacionem, Welenbec. i. consil. 26. num. 10. & idem ubi semel præstatur, non amplius debetur, etiam si pœnus à testatore sit relictum, l. plane 34. §. si eadem t. ubi Jafon num. 6. & 12. de legat. i. l. bjuusmodi 84. §. cumpater 6. ff. eod. Bart. in l. Lucius de legat. 2.

II.

Plus est in specie quam in genere, l. 2. de V. S. l. ut Alphenus 87. eod. l. 1. §. apud Labeonem 2. ff. de aq. pluv. arcend. l. item apud 15. §. ait Prætor. ff. de injur. Bart. add. d. 2. de verb. signif. per l. 1. §. 1. de offic. prefec. urb. quia quod specialiter declaratur, validius operatur, quam quod in genere prædicatur, Bald. in l. 2. Cod. de serv. pign. dat. manumiss. cuius rationem optimè illustrat. Gedde. ad d. l. 2. de V. S. num. 6. ubi vid. ac generi per speciem semper derogatur, licet de genere in derogante specie mentio, nulla fiat., cap. dudum 14. §. nos igitur. de prebend. & dignitat. in 6. cap. quamvis 38. eod. cap. generi 34. de R. l. in 6. quamvis enim genus potentia comprehendat speciem (quomodo animal potentia continet hominem, cum possit esse non homo) species tamen actu continet genus, quomodo omnis homo animal est. Vossius lib. 1. Inst. Orator. cap. 1. pag. 5.

III.

Species præcedentes declarant generalia sub sequentia, l. quæstum 12. §. idem respondit 43. de fund. instru. l. si servus plurium 57. de legat. i. l. fin. §. cui dulcia i. circas fin. de tritic. vin. & olear. l. nam quod. de pena legat. Felin. in cap. sedes de script. Hyppolit. Riminald. consil. 199. videbatur igitur. num 104. volum. 2. quam regulam communiter in omnibus actibus ab Interpretibus receptam esse, dixerunt Decius consil. 76. & post eum Panschman. i. quæst. 6. num. 76.

IV.

Extinctio rei obligationem ad speciem perimit, & à morâ & pœnâ excusat. Sed obligatio ad genus, quod perire non potest, manet, etiam si absit difficultas illud comparandi. Perez. C. de canon. frumentar. urb. Rom. n. 6.

V.

Speciei debitor, e. g. administrator, depositarius &c. illam præcisè præstare tenetur.

Limita (1.) in eo, qui aliam ejusdem bonitatis indilatè ad manus habet. (2.) Depositarius frumento & re fungibili aliâ uti potest, & satisfacere tantundem reddendo; cedit enim hoc in commodum deponentis, siquidem potuisse diuturnitate frumentum corrumpi, quod hâc ratione salvum manet. Perez. C. de frumento urbis Constantiop. num. 10.

VI.

Species non mutant qualitates accidentales, §. ultimo. Institut. de jure personar. gloss. in l. ultima. §. quoties ad verb. anno de publican. & per Egal. Sic diversa possessionum causa non constituant diversas species, siquidem causa ac tituli possessionum sunt res ab his separatae, quemadmodum & alias causa efficientes ab effectis distant, Welenb. parat. de acquir. possess. num. 3. & num. ultimo.

CAP. XLVII.
Specificatio.

Axioma I.

Quoties species nova ad pristinam materiam reduci nequit, toties est specificantis. Quia sic materia habetur pro desperditâ, ergo ipsum quoque dominium sublatum censebitur, utpote quod ita distingui nequit amplius. Exempla sunt in §. 25. Inst. de rer. divisi. Conf. Köppen in usû pract. Inst. obs. 74.

Limita: modò specificans fuerit in bona fide.

II.

Quoties nova species ad pristinam materiam reduci potest, toties non fit specificantis, sed cedit domino materie; ita enim materia formæ prævalere videtur. Exempla sunt in supra alleg. §. 25.

Limita: nisi plus artis in confectionem speciei impensum, quam ipsa materie aestimatio est.

III.

Quoties bona fides non adest in specificante, toties nec speciei dominium acquirit, nec impensas in specificationem factas recipit. Ratio est in l. 53. ff. de R. J. quia qui scienter in rem alienam impensas facit, donalè videtur,

CAP. XLVIII.

Spes.

Qui spem emit, incertum quid emit, Borcholt. de V. O. cap. 2. num. 204. l. nec emptio 8. de contrab. empt. Unde Aristot. autore Diogene Laertius aliquando interrogatus, τι ἔστιν ἐλπίς; h. e. quid sit spes? respondit: γοναρχήτο· εὐπνυον, i. e. vigilantis somnum: fallit enim spes multis modis, etiam sapientissimos, Bald. in tr. schismat. quem posuit in rubr. C. si quis a lig. testar. prohibuer. cum lubrica sit, & ab incerto eventu pendaat, Panschman. 2. quæst. 5. num. 30. adeò ut ejusmodi spes de jure propè in nulla consideratione habeatur, Jafon in l. is pores. de acquir. hered. ubi dicit, quod non est jus, quod non fundatur in praesenti, vid. & Bart. in l. post emancipationem. §. illud de liberat. legat. qua de causa cum ejusmodi spes non sit considerabilis, multo minus erit aestimabilis, cum non sit jus formatum, Decius consil. 390. num 11. Bursat. consil. 30. n. 49. sic compertum est, quod

qui spem habet in hereditate viventis, nullum jus in spe habere dicatur, Bart. & Bolognet. in l. i. n. 4. col. 2. vers. quandoque est aliquid jus. C. de pæt. & in l. fin. num. 18. eod. tit. Jac. de S. Georg. in l. qui cum tutoribus. ff. de transact. per l. post emancipationem. §. 1. ubi Bart. ff. de liber. legat. quod procedere etiam in patris hereditate, quæ filii debita videtur, tuerit Batt. in l. i. §. si impuberi. ff. de Collat. & in l. cum Dominus. §. fin. de pecul. legat. ubi dicit non posse propterea filium liberare debitores paternos, cum talis spes non attendatur, & in l. sciendum, ad fin. pr. num. 12. ff. qui satisfadar. cog. Alciat. in d. l. fin. in pr. C. de pæt. Jac. Phil. Port. confil. 23. num. 38. ubi refert filium, nullum jus habere, & quod sit fragilis spes, cum parentes ipsi inanem hereditatem relinquere possint. Hinc est quod à quibusdam Dd. de spē loquentibus spes vana, Bald. in l. spem. num. 3. C. de donat. & ibid. Angel. in d. l. qui cum tutoribus. num. 2. Curt. in d. l. fin. n. 1. Tiraquell. in Tract. de jure primogenit. quæst. 40. num. 221. ab aliis illegitima, veluti Bartol. in d. l. post emancipationem. §. 1. invalida, Petr. Anton. Anguisol. lib. 6. suor. confil. consil. 66. n. 8. improba seu improbata, Aretin. in l. 3. §. interdum. n. 12. ff. de vulgar. substit. Alexand. conf. pen. num. 22. volum. 5. Marrant. in l. qui potest. num. 355. ff. de acq. hered. Vasquez. in tr. de success. progress. §. 8. numer. 12. & illustr. contr. c. 48. num. 40. illicita, Bertazol. 1. conf. 57. num. 9. & somnium vigilantium ex Platone vocata fuerit ab Alciat. in l. conditionales. vers. qui spem. ff. de V. S. vid. & Tiraquell. intr. de LL. Connubial. gloss. 2. num. 40. ubi num. 33. ex Aristotele de fallacia speci abunde scribit., Port. conf. 1. num. 73. 23. & 40.

Limita: nisi spes esset probabilis & fundata, cuius jus potest in bonis nostris esse, Ancharan. conf. 188. Bertazol. 1. confute, decisi. conf. 56. num. 94. ita videtur comprehendendi hereditas futura, tam ex ultima voluntate, quam ea quæ venit, ab intestato: ex ultima voluntate, ex ea quæ sibi caveri petit eveniente conditione de restituendo legato, quod ei non permittetur, si spes non attenderetur, rot. tit. ut legat. nom. caveatur. quoad casum intestati, vid. Bart. in l. post emancipationem. §. 1. de liberat. legat.

CAP. XLIX.

Spiritualia.

Axioma I.

Spiritualia temporalibus sunt digniora, cap. illud. 5. extr. de Major. & obed. & idem negotia spiritualia celo rem expeditionem exigunt, cap. si duo in fin. de procurat. in 6. unde etiam in spiritualibus omnis paucio est illicita, cap. ult. extr. de pæt. cap. quæsumus 5. extr. de rer. perm. sicut & conditio. cap. duo 34. extr. de Simon. sic in iis etiam nec transactionem locum habere patet ex cap. constitutas 4. cap. super 7. extr. de transact. sic etiam de rebus spiritualibus compromissio facta in Laicum non vadit, cap. contingit 8. extr. de arbitr. nec etiam locum habet. successio hereditaria, cap. 1. extr. de prebend. c.

ad hunc. 25. extr. de decim. & summatis in causis spiritualibus non Legum distinctione, sed canonum æquitate proceditur, cap. literas 2. extr. de juram. column. quatenus autem canones in iis sequi debeamus, egregie docet Basili. Monner. cap. 3. de maritim. cap. 4. scilicet ne cum honestate, utilitate publicâ vel legibus divinis pugnant, Harpr. in pr. Institut. de mpt. num. 65.

II.

Spiritualium & temporalium rerum permutatio ad invicem fieri non potest, cap. ad quæstiones 6. extr. de rer. perm. cap. ult. eod. sed spiritualia inter se & temporalia inter se recte permuntantur, d. cap. ad quæstiones 6. extr. de rer. permutat.

III.

Quæstio facti nil spiritualitatis habet, Ale. xand. in l. Titia. ff. solut. mar. Colfai. in rubr. de sponsal. Jafon in l. quoties. numer. 6. C. de judic. Vant. de nullit. ex defect. juris. ordin. numer. 74. vers. quamvis sit esset. Auffer. de potest. fecit in Ecclesiast. reg. 4. numer. 12. vers. octavo fallit. Menoch. retin. poss. rem. 3. num. 33. Thom. Mich. de Juris. conclus. 41. lit. b.

IV.

In spiritualibus nulla est personarum exceptio, cap. novit. 13. de judic. Menoch. 2. arb. jud. cas. 447. numer. 12.

V.

In spiritualibus fictio juris non consideratur, Abb. in c. cum in jure. de Elef. & in c. si annum. de judic. lib. 6. Vasquez. 2. contr. 40. n. 9.

VI.

Jus spirituale considerat æquitatem & refectionem, cap. filius noster 5. de testament. Vasquez. d. loc.

VII.

Spiritualia Laici nec possidere nec prescribere possunt, c. causam 7. extr. de præf. neque etiam administratio spirituali ei concedi debet, c. quamvis 17. c. tua 25. extr. de decim.

VIII.

In causis spiritualibus non juratur de calunia, cap. literas 2. extr. de juram. column.

Intellige scilicet de jure veteri, hodie enim illud immutatum esse, per c. 1. §. fin. de juram. cap. in 6. testis & Vasq. 2. contr. juri. cap. 25. n. 20.

CAP. L.

Spolium.

Axioma I.

Spolium non commititur absque possessione, l. 1. §. si qua 19. ff. de vi & vi armat. Decius conf. 125. in princ. incip. in causa spoliationis. Gail. 2. obser. 120. num. 20. Spoliatus enim nemo potest dici, nisi quis probet, se possedisse, l. 1. §. de jicitur 9. ff. de vi & vi armat. c. ult. §. objicitur. vers. non enim probatur 3. q. 1. Bald. in cap. cum Ecclesia Satrina. col. 4. vers. 5. de causa poss. & propriet. Corn. conf. 8. num. 2. lib. 1. & conf. 17. num. 7. lib. 4. Jacob. Novell. in prax. criminali. tit. spoliatus de facto. incip. vulgaris regulas. num.

num. 44. Regner. Sixtin. 2. cons. Marp. 10. num. 11. non obstante dominii exceptione l. si quis ad se 7. C. ad L. Jul. de vi publ. vid. Reiger. in thesaur. verb. spoliatus n. 1.

II.

Spoliatus ante omnia restituendus est, nec respondere tenetur ad actionem à spoliante intentatam, antequam ei restitutio facta, l. i. §. quivi 1. l. cum fundum 18. l. colon. 12. ff. de vi & vi arm. l. si fundum 7. C. ad Leg. Jul. de vi publ. & privat. cap. 2. & c. fin. de ord. cogn. cap. 1. 3. quesi. 2. cap. conquerente 7. extr. de refit. spol. cap. ult. 5. q. 2. cap. bistoria 33. q. 2. cap. nullus 2. q. 2. c. Epis. opus 3. q. 1. cap. venerabilis 37. de offic. deleg. & quidem cum omni sua causa & fructibus in pristinum statum, cap. bone 51. de appellat. c. constitutus 8. extr. de fil. presbyt. ord. can. redintegranda. caus. 3. q. 1. quod remedium amplissimum vocat Welsemb. in parat. de vi & vi armat. numer. ult. Quod procedere non solum in rebus immobilibus, sed etiam mobilibus per spolium ablatis, afferunt Dd. communiter in l. naturaliter 12. §. 1. ff. de acquir. poss. Alex. in l. rem que. num. 4. & 5. ff. cod. Plot. in l. si quando §. 46. num. 1. C. unde vi. Gabr. post alios à se allegatos Comment. concl. lib. 5. de refit. spol. concl. 1. num. 6. adeò ut prater rem principalem, quantumvis jam antea recuperatam, cetera omnia, quæ nec dum restituta vel recuperata sunt, simul cum omnibus fructibus, qui percepti sunt, vel qui percipi potuerunt, & interesse, omnique damno refundenda ac restituenda sint. Paris. cons. 1. num. 45. lib. 1. & cons. 105. num. 7. in fin. lib. 3. Cephal. cons. 310. num. 31. lib. 3. 301. quod etiam extendunt ad expensas à spoliato etiam extra judicialiter factas. Paris. d. cons. 1. num. 46. eam seqq. lib. 1. Jason in l. sancimus. num. 7. C. de iudic. Gabr. comm. concl. lib. 5. de refit. spol. concl. 1. num. 11. Menoch. de recuper. poss. remed. 1. num. 306. Bolognet. in l. naturaliter. §. nihil commune. num. 95. ff. de acquir. poss. etiam ad extremum usque obolum. per cap. conquerente 7. in verb. integr. de refit. spol. ubi Bald. in princ. dum ait, quod spoliatus debeat in integrum restitui, usque ad ultimum quadrantem, adeò ut si unus nummus desiceret, in aliis respondere non teneatur. Idem etiam statuunt Jason cons. 162. colum. 2. in fin. lib. 4. Curtius jun. consil. 41. in fin. Cephal. consil. 301. num. 30. lib. 3. Cravett. cons. 140. numer. 3. lib. 1. Roland. à Vall. cons. 53. num. 25. lib. 1. Anton. de Matth. in l. naturaliter. §. nihil commune in regula spoliatus ante omnia & c. ampl. 49. ff. de acquir. poss. Abb. in c. venerabilis. de offic. deleg. five petitorum, Cravett. post alios allegatos cons. 140. numer. 3. lib. 1. five possefforium intentatum sit, cap. 2. & cap. fin. de ord. cognit. Plot. in l. si quando §. 46. num. 1. vers. item procedere. C. unde vi. Schurff. cons. 58. numer. 3. cent. 2. Paris. cons. 1. num. 44. cum seqq. lib. 1. ubi addit, id procedere etiam in quoconque possefforio, etiam in maximè privilegiato remedio, & redintegranda 3. q. 1. etiam si in expellendo posseffore nulla violentia intervenerit, Bart. in l. si coloni. per ill. text. C. de Agricola. lib. 11. Bald. in l.

pen. C. si à non compet. judic. Ruin. cons. 5. num. 7. vol. 4. Anton. de Butr. in cap. sapè. col. pen. de refit. spol. Bertrand. cons. 144. num. 10. vol. 3. Decian. cons. 37. num. 23. lib. 7. ubi hoc probari dicit per l. si quis conductionis 25. C. locat. & l. me-

menerint 8. C. unde vi. idem tenet & Plot. in l. si quando §. 46. num. 2. C. unde vi. ubi ostendit, dama, expensas, fructus, interesse rerum spoliarum aestimationem, valorem, qualitatem & alia omnia, ad quæ spoliatus restituendus est, ex solo etiam juramento in item probari: idque procedere, si spoliatio per vim fiat, si clam, cui accedit, ut quod restitutio impetratur, nulla spoliationis ac violentia adhibite probatio necessaria est contra eum, à quo quis possessione suâ privatus est, seu sufficit spoliatum docere, se ante spoliantem possessionem haberi, secundum Abb. in c. cum ad sedem. numer. 28. de refit. spol. Welenb. 1. consil. 6. numer. 59. ubi allegat Innocentium in c. sapè. de refit. spol. per ill. text. atque hanc sententiam verissimam esse refert Fab. Acorombon. in d. l. naturaliter. §. nihil. 1. de acq. poss. adeò quidem, ut etiam spoliatus contra Ecclesiam in contumienti probationes dominii offerentem ante omnia restituiri debeat. Ant. de Matth. in d. l. 12. §. 1. in reg. spoliatus ante omnia & c. fallent. 18. ff. de acquir. poss. cum contrarium statuere esset contra generalitatem textus in c. 1. de refit. spol. & in c. antiquitus 1. 2. quesi. 2. quid afferere.

Limita I. ut spoliatus non sit ante omnia restituendus, si tertius exceptionem dominii spoliato objiciat: rem scilicet esse suam & non spoliati, Panorm. in c. 2. in fin. de refit. spol. c. in litteris. n. 7. & 33. de refit. spol. ratio est, quia spoliatus duo extrema probare debet, (1.) possesso nem tempore spolii, (2.) quod spoliatus sit ab eo, qui conveniuit vel mandato vel ratihabitione ejusdem, & cum olim 7. de caus. poss. & propriet.

Limita II. in intruso, c. in nomine Domini. ibique gloss. in verb. audientiae, dist. Et. 23.

Limita III. in crimen simoniae, c. causatum.

4. de simon.

Limita IV. in contumace, t. decernimus 10. 3. q. 9. dicitur ibi in contumaciter absentem fermentum esse sententiam.

Limita V. in causa scandali, c. in primis 7. 2. 9. 1.

Limita VI. in fornicatorie, c. significasti 4. de divort.

Limita VII. in reo absente c. consultationibus 10. de off. deleg.

Limita VIII. in possidente, c. olim 12. de refit. spol.

Limita IX. si spoliatio per modum exceptionis est probata, cap. cum dilectus 2. de ordin. cognit.

Limita X. in viro nimis contra uxorem siveiente, c. literas 13. cap. ex transmissa 8. de refit. spol.

Limita XI. in eo, qui sub conditione possidet & revera non spoliavit cap. cum ad sedem. 15. cap. cum ad spem 1. de refit. spoliat.

Limita XII. in colono, l. i. l. cum fundum 18.

Limita

Limita XIII. in spontanea resignatione & abjuratione, cap. audita 4. de restitut. spoliat.

Limita XIV. si spoliatus ad ulteriora procedat, quia sibi imputare debet, quod ante omnia se super re spoliata investiri non fecerit, Bald. in l. col. pen. verb. vel pone aliud exemplum. C. de epoch.

Limita XV. si spoliatus contra jus restitui peccat, quia tunc exceptione repellitur, Bald. in rit. de Pac. Conflant. s. omnes in pr. verb. restituuntur. vid. Cothman. 2. consil. 67. incip. Acta inter Volnudum. num. 35. & seqq.

Limita XVI. si exceptio contra eum opposita probationem non requirat, quia tunc restitui non debet. Bald. in l. pen. col. ult. vers. ult. nota C. si à non compet. judic.

Limita XVII. si non de jure spoliati constituit, item Baldus in d. l. pen. not. ab. ult.

Limita XVIII. si spoliatus adversarium de domino probare non patitur, Innocentius in cap. cum Bertholdus. de re judic. cap. in literis. extr. de restit. spoliat. Socinus in tr. fallent. reg. 466. & Ant. Matt. ad d. l. 12. §. 1. de acquir. possess.

Limita XIX. si evidenter & notoriè ex actis confit in petitorio, spoliatum nihil juris habere, vel restitutio irreparabile damnum afferat. Cothman. dict. loc. num. 21. Cacheran. consil. 67. Ursil. in addit. ad Matth. de Afflict. decif. Neapol. 116. num. 2. & 3. & ad decif. 303. num. 1. & seqq. Cavalcan. decif. 35. num. 459. part. 2. Caranza decif. rot. Lucens. 3. n. 2. Rosenthal. de feudis cap. 10. concl. 41. num. 94. cum seqq. Johann. Baptista Sylvat. consil. 30. n. 27. & seqq. Gratian. disceptat. forens. tom. 5. cap. 899. num. 10. & 20. Cothman. 2. respons. 67. n. 35. & seqq. & 3. respons. 38. n. 286. & 301. Anton. Capyc. decif. Neapolit. 76. num. 4. Alex. in l. naturaliter. §. 1. de acquir. possess. Gail. 1. obser. 22. n. 4. Fach. 8. contr. 44. per cap. ad decimas 2. de restit. spol. in 6. Georg. Everhard. col. 1. consil. 27. num. 63. Joan. Melonius in suo thesaur. jur. feudal. civil. & crim. tit. 41. de spol. num. 7.

Limita XX. in beneficiis reservatis, quibus restitutio non datur, quia effectus possessionis vel sunt cassati & infecti, Abb. in cap. in literis. num. 28. de restit. spoliat. Navarr. in c. ac certa oppositio. de restitut. spoliat. Anton. Gabriel. de restit. spoliat. lib. 5. concl. 1. num. 68. Valasc. de jur. Emphyt. quæst. 8. num. 27. Et antè alios Menoch. de recuperand. possess. remed. 1. num. 215. & multis seqq.

III.

Spolium lite pendente factum gravius est eo, quod factum est extra judicium. Ripa in l. 12. §. 1. ff. de acquir. possess. num. 68. & ibi Jafon. num. 31. Decius consil. 220. num. 3. Menochius in tr. de recip. possess. remed. 1. num. 337. & remed. 17. num. 28. ratio, quia offendit & jus & judicium, & partem, cap. cordi 1. in fin. de appell. in 6. Rota Roman. decif. 25. ubi Domini idem tenuerunt addentes, quod talis spoliatus post item motam dicatur male fidei, dolosus & temerarius, & contemptor juris & mundi, adeo, ut etiam sine violentia lite pendente occupasset.

IV.

nihilominus violento invasori æquiparetur, pro ut probat Tiberius Decianus consil. 41. num. 7. allegatus à Vult. 3. consil. Marp. 22. num. 124.

IV.

Spolium ratificans conveniri potest, ut spoliator ipse, l. i. §. de jecisse 13. de vi & vi armat. Ripalind. l. 12. §. 1. ff. de acquir. possess. num. 51. & ibi Alexand. num. 142. Matth. de Afflict. decif. 376. n. 3. Menoch. consil. 2. num. 24. lib. 1. Gabr. lib. 1. concl. 11. de restit. spoliat. concl. 3. num. 28. Regner. Sextin. 2. consil. Marpurg. 10. n. 117. Jafon in l. Civitas. num. 3. ff. de reb. credit. Paris. consil. 21. num. 32. vol. 4. Jafon consil. 139. col. 2. vol. 4. Vult. 3. consil. Marpurg. 21. num. 119. maximè si tertius ille possideat, & reperiatur habere rem spoliatam, cap. 18. de restit. spoliat. & pluribus persequuntur Baldus consil. 190. vol. 2. Jafon. Socinus in l. rem. quæ nobis. ff. de acquir. possess. Angel. in §. quadruplici. Institut. de action. quos sequitur Decianus consil. 47. n. 13. allegans Castrrens. consil. 272. & Bald. consil. 309. vol. 3. vide & Modest. Pistor. consil. 40. num. 86. volum. 1.

CAP. LI. Sponsalia.

Axioma I.

Ubicunque adest consensus præsens sive purus de matrimonio, ibi adiungit sponsalia de præsenti. Quia ubi est consensus præsens, ibi quoque præsens est obligatio. Ita ergo sponsalia de præsenti sunt, si dicam: ducam te in uxorem. Et in dubio sponsalia de præsenti præsumuntur. Kölpen in usu pract. de sponsal. obs. 25. n. 26. seqq.

II.

Quoties consensus suspenditur in certum tempus seu eventum, toties sponsalia sunt de futuro. Quia ibi adhuc futura est obligatio eveniente dum tempore stringens. Ita ergo si dicam: ducam te si ex Gallia me redeunte adhuc innupta fueris, erunt sponsalia de futuro.

Limita: ut procedat de consensu suspensi, non de suspensi matrimonii executione.

III.

Quocunque medio consensus sufficiens declaratur, eo etiam sponsalia legitimè contrahuntur, quia per consensum contrahuntur sponsalia leg. 4. & 11. ff. de sponsal. hinc igitur etiam per litteras, per procuratorem, immo per nutum poterunt sponsalia contrahit; non verò si annulus simpliciter virginis datus.

Limita: ut judex dijudicet, quænam medietas sufficiens ad sensim exprimenda.

IV.

Quotiescumque contra requisita legum sponsalia contrahuntur, toties ea pro clandestinis & nullis habentur, ratio est in l. 5. C. de legibus. Ita ergo qui parentis consensum non adhibet, iustæ sponsalia contrahit, licet telles presentes fuerint. Carpz. Jurispr. Ecclef. l. 2. dif. 38. E contra qui consensum tacitum saltem parentum habet, recte sponsalia contrahit. Merv. p. 8.

P. 8. decif. 48. & P. 9. decif. 198. seqq. ubi casus de matre proco respondente se ipsi filiam suam ambienti non denegaturam.

Limits, ut talia sponsalia nulla sint, quamdiu talia sunt. hinc si ab initio sine testibus contracta, postea persona defonsata coram tribus testibus reperant consensum, valida sunt. *Mev. l. 2. def. 39.* Quod secus in Saxoniā, *Carpzov. l. 2. def. 35.*

V.

Quæcunque personæ possunt nuptias contrahere, illæ quoque sponsalia, quia sponsalia sunt aditus nuptiarum *cap. 39. & 84. de R. J. in oto.*

Declarat, ut hoc axioma simpliciter converti non possit: nam sponsalia contrahere possunt, qui nuptias inire prohibentur, v. g. ob sanguinis turbationem vidua intra annum luctis nuptias inire non potest, recte tamē contrahit sponsalia. *l. 10. §. 1. ff. de his qui non infam. Ita pupilla sponsa fieri potest, non uxor, pr. Inf. de nupt.*

VI.

Quoties diversa sponsalia publica concurrunt, toties priora posterioribus præferuntur. Quia obligatio Deo semel est quæsta, à quâ improbo suo factò sponsus vel sponsa liberare se non potuit.

Limits (1.) ut procedat, nisi ad posteriora concubitus accesserit. *Carpzov. d. lib. 2. def. 63.* (2.) nisi accesserit benedictio fæderalis *cap. 30. extra. de sponsal. Berl. P. 4. concl. 28. numer. 67.* Conf. plur. *Stryek. in annotas. ad rubr. Inf. de nuptiis.*

VII.

Quoties diversa concurrunt sponsalia, toties ea, quæ priùs perfectionem suam sunt consecuta, præferuntur reliquis, adeoque v. g. publica, clandestinis, quia clandestina contra leges incurrunt & ita pro nullis habentur.

Limits, nisi ad clandestina accesserit copula, antequam publica fuerint celebrata. vid. *axiom. seq.*

VIII.

Quoties copula accedit sponsalibus imperfetis, toties ea sunt perfecta, adeoque ex conditionatis sunt pura, ex clandestinis publica. Quia ita per copulam sponsalia subsecutam ipsum matrimonium contractum censetur. *Carpz. Jurispr. Eccles. lib. 2. def. 69.*

De sponsaliorum dissolutione vid.
Repudium.

CAP. LII.

Sponte, Spontaneum.

Axioma I.

Spontanei actus nec gerentis privilegio, nec liberis in futurum, sed saltē quoad illum unicum actum prejudicant nec renun-

ciationem juris sui important. *Perez. tot. tit. C. de his qui sponte munier. publ.*

II.

Ei, qui sponte aliquid facit, plus favendum, quam qui coacte. *Brunnem. ad l. fin. C. de his qui sponte.*

CAP. LIII.

Sportulæ.

Axioma I.

Sportulæ judicibus regulariter debentur. Limits (1.) si non scriptis cognoscant, (2.) Si hodiè causa sit exiguae quantitatis aut pauperum, tunc nihil datur, *Nov. 82.* Aut si sit vilium personarum, *Nov. 17. cap. 3.*

II.

Judices non possunt sportulas pro lubita augere, &c., si faciant, graviter puniendi sunt. *Brunnem. C. de proxim. facror. scrin. col. 3. num. 4. De sportulis apparitorum vid. Perez. C. de apparitor. prefecti. prator. num. 3.*

CAP. LIV.

Spurius.

Axioma I.

Spurii de jure alii deficientibus & urgente necessitate publicâ ad decurionatus & tabellionatus officium admittendi, imò & qui ex incestu nati sunt; non enim impedienda est dignitas ejus, quâ nihil admisit. Hodiè autem non nisi præviâ legi timatione. *Perez. C. de decur. num. 6 seq.*

II.

Spurii sequuntur conditionem matris non quoad dignitatem, sed quoad statum. Hinc ex nobilibus nati non sunt nobiles, nisi ex more quarundam regionum. *Perez. C. de dignit. num. 43. seq. Tiraquell. de nobilit. cap. 15. n. 20.*

III.

Spurii sunt infames. Hinc nec Doctores creati possunt. *Myns. cent. 4. obs. 31 nec Notarii, Abbr. conf. 80. vol. 2. vid. Bastardus.*

CAP. LV.

Status.

Axioma I.

Status rei non mutat conditionem personæ, l. ult. C. de imponend. lucrativ. de script. nec afficit eam quoad libertatem, Symphorian. tom. 3. p. 149. pag. 120. Vietor in disputat. de causis emp. imper. concl. 30. siquidem dignitatis adjectio non mutatur in deterius rei conditio aut status personarum, l. ult. C. de nupt. l. 11. ff. de Senator. Chopin. lib. 2. de doman. lit. g. num. 10. Vietor d. dis. concl. 18. siquidem status nobilior semper ad se trahit ignobilorem, Bald. in 1. 2. C. comm. de legat.

II.

Status hominis est dividuus, distinctionem que admittit, Dauth. in tr. de seß. n. 150. pag. 135.

Unde

Axiom. Lib. XVII.

300

Unde potest quisvis per stipulationem suam conditionem gravare, Maicard. concl. 1405, alterumve hominem se reddere, Azeved. constitut. Hispan. tom. 4. tit. 3. num. 3. Mandelius cons. 12. Victor d. diffus. concl. 23.

III.

Status rei primaevis non est in praetudicium tertii immutandus, Baldus in l. ult. num. 3. C. de suis & legit. Præposit. in cap. t. num. 2. an agnati vel fil. per s. præterea, quib. mod. feud. amittatur. t. feud. 5. quia destinatio aut usus professoris non potest immutare rerum naturam vel qualitatem, l. cetera 41. §. sed si separavit 14. ubi Bald. Angel. Imol. Jas. de legat. i. l. in fundo 78. §. si fundus 4. dejur. dot. Wefenb. 1. cons. 4. n. 22.

IV.

Secundum statum præsentem res determinari debet, cap. ferrum 18. ibi: non debet infici quod fuit, quia incipit esse, quod non fuit. distinct. 50. 1. non distinguemus 32. §. sacerdotio 4. de recept. arbitri. Calder. in disp. Clericus acquisitio beneficium. Anch. consil. 171. Casus. consil. 404. in fin. Alex. consil. 35. in fin. lib. 4. Socin. consil. 97. lib. 1. Cagnol. 3n. l. in omnibus 156. §. non debet 4. de R. I. Wefenb. 2. consil. 55. num. 7. & 329. n. 40. vid. supra axiom. 3. in loco de Praesente.

V.

Status personæ & veritas facti attendenda est, cap. mulieres 6. extr. de sentent. excommun.

VI.

Status is alicujus videtur esse, in quo ipse deprehenditur, donec contrarium doceatur. c. s. iudex 12. §. de sent. excomm. in 6.

VII.

Quæcumque conditio efficit, ut quis diverso jure communi utatur, illa mutat statum civilem. Quia talis conditio efficit demum verum statum. Confitit autem jus commune in iure conubiorum, testamentorum & contractuum. Quod jure diversimodè utuntur liber & servus, civis & peregrinus, pater & filius. Non autem senator & plebejus. Hinc senatu motus statum non mutat. §. 5. In fit. de capit. dimin.

Limita: modò quis naturaliter aptus sit, ut jure communi uti possit.

CAP. LVI.

Statutum.

Axioma I.

Statuta ex jure communi interpretationem accipiunt, cap. exparte 3. & ibi not. Abb. de V. S. cap. causam 3. de dolo l. 2. ubi Bald. & Dd. Cod. de noxal. act. & cap. cum dilectus 8. de consuetud. Jason in l. properandum 13. in princ. num. 5. C. de judic. Alex. consil. 140. Ut decatur. num. 4. vol. 2. Forster. lib. 2. de interpret. cap. ult. Gail. 1. obseru. 50. num. 8. & obseru. 35. num. 10. Mynsi. 1. obs. 5. Cravett. consil. 259. num. 2. & consil. 256. num. 9. ut., quoad fieri possit, non recedatur à jure communi, cap. causam qu. 18. ibique Panorm. de rescr. Hartm. Pistor. 1. quæst. præst. 16. num. 15. ac quam minimum jus commune laddant, l. si cum dotem 22. in princ. l. si vero 64. §. de viro 9. ubi

communiter Dd. de solut. matrim. ideoque & omissa statuto in dispositione juris manere dicuntur, l. si extraneus 6. ubi Jason & Dd. de dict. caus. dat. d. l. si cum dorem. ubi Bart. & Dd. solut. matrim. Bald. & Salicet. in l. 3. C. de infit. & substit. Schurff. consil. 51. & 55. eent. i. Jason post alios in l. illam. C. de collat. & statuti verba impropriant. Bald. in l. omnes. de justi. & jur. num. 58. l. i. C. de summ. Trinit. in l. Casar. n. de consuetudin. Jason in l. i. §. fin. ff. quod quique jur. Cravett. consil. 197. num. 6. Quam ob rem, licet statuta derogantia juri communi prefrenda sint in loco statuti, in primis quod etiam dicatur de jure competere, quod competit de jure speciali, textus notabilis in cap. 1. justi gl. extr. ut lit. pendit. l. omnes populi 19. ubi Dd. communiter de justi. & jur. Johan. Petr. Surdis consil. 8. num. 3. Regner. Sixtin. 2. consil. Marp. 12. num. 6. ac ea quæ exprefse veniunt contra jus commune interpretentur, prout jacent. Jas. in Autb. novissima. num. 24. C. de inoffic. refam. nihilominus etiam tunc à jure communi interpretationem passivam recipere perhibentur, Cravett. consil. 236. num. 9. & consil. 258. num. 2. cùm enim statuta non abhorrent ab aquitate, Cravett. consil. 195. num. 4. ideoque non solum ob rationem & causam exprelam, verum etiam ob tacitam, conjecturatam & præsumptam restrinquentur, Cravett. consil. 259. n. 5. ita quoque statuta de eodem disponentia, de quo aliás jam juris communis functio extat, licet ita sint interpretanda, & aliquid ultra jus commune operentur, Barrol. & Dd. int. 2. de usucap. Jason in l. in traditionibus. num. 14. C. de patz. Alex. consil. 227. ponderatis. num. 11. vol. 6. Paris. consil. 84. num. 13. 14. & 15. vol. 2. Jason in l. properandum 13. §. 6. num. 8. C. de judic. Carpov. 3. Jurisprud. Saxon. 1. num. 6. Berlich. dicti. 245. num. 3. ne aliqui videantur frustratoria, l. si quando 109. in princ. ff. de legat. 1. cap. si Papa 10. de privileg. in 6. c. pastoralis 55. ubi Panormitan. de appellat. cùm si nihil juri communi aderent, statutum non effet, sed merum jus commune, Alex. & Dd. post Bart. in l. de quibus. num. 5. de Legib. per l. jus civile 6. ff. de justi. & jur. Chas. san. in consuetud. Burgund. rubr. 4. §. 15. in fin. num. 4. per gloss. magnam in cap. 1. de confit. in 6. Roch. de Curt. in cap. fin. in princ. num. 10. de consuet. attamen non detorquendum est propterea à nativa sua phrasi verborumque proprietate, cùm satis operetur etiam statutum, quamvis nihil novi juris inducat, sed tantum jus commune confirmet, Bart. in l. i. in fin. ff. ad Leg. Falcid. Bald. in l. 2. circa fin. C. de constit. pe- cun. Gloss. in cap. 1. de constitut. in 6. Castrren. consil. 376. num. 2. vol. 2. Ruin. consil. 27. numer. 12. vol. 3. Albert. de Rosat. de statut. in princ. q. 2. & 9. vel declarat. Castrren. in l. leges. numer. 7. Cod. de Legib. exemplo edictorum Prætoriorum. l. 6. l. 7. ff. de justi. & jur. §. 1. & 2. In fit. de bon. posse. quibus statuta comparari solet, Alex. & Dd. in l. 5. de V. O. quod tamen in casibus dubiis verum intelligit Schurff. consil. 3. in præsent. numer. 7. centur. 2. adeòut verba statuti potius

potius impropiari, quam ut ad jus alieno auferendum extendi debeat, Glossa magna in fin. l. ult. §. in computatione. ubi Bart. Angel. Salicet. Castrens. Alex. C. de jure deliber. per cap. cum dilectus §. de consuetud. cap. ad audiencem 15. de Cleric. non resident. Decius in c. super eo. in pr. de offic. deleg. Alex. in l. 3. §. Prator. num. 11. de damn. infect. & conf. 154. n. 7. conf. 201. n. 1. vol. 7. conf. 107. perspectilis. in fin. conf. 5. num. 5. conf. 35. num. 2. conf. 197. n. 8. vol. 5. conf. 36. num. 11. vol. 4. Jafon conf. 239. in fin. lib. 2. conf. 12. n. 4. lib. 3. conf. 50. lib. 1. Cravett. conf. 259. n. 2. latè Schurff. conf. 36. In praesenti. n. 7. cent. 2.

Limitari etiam solet regula (1.) ut non procedat in statutis eidem juri communis derogatis Gail. 2. obseru. 33. num. 1. & 2. (2.) in statutis, præter jus commune disponentibus, de qua Bernh. Græv. 2. conclus. 33. num. 9.

II.

Statutorum verba strictè sunt accipienda, Gloss. & Dd. in Aut. quas actiones. C. de SS. Eccles. gloss. in cap. cupientes §. quod si per viginti. de elect. in 6. Hartm. Pistor. 1. quest. 16. num. 23. Gail. 2. obseru. 79. sunt enim stricti juris, Alex. conf. 184. num. 10. vol. 6. Paris. conf. 127. num. 29. vol. 1. & propriè accipi debent. Bald. in l. maximum. n. 13. C. de liber. præterit. latè Menoch. conf. 5. n. 2. 3. cum multis seqq. Tiraquell. in l. si unquam. verb. libertis. n. 4. C. de revoc. donat. & de retract. proximit. §. 1. Gl. comm. num. 71. nec à verbis regulariter recedendum, l. 1. §. si is qui navem 19. vers. in re ergo. de Exere. act. l. quod constitutum 21. de militi. testam. l. constitution. 24. ad municip. Dd. in l. 5. C. d. Legib. Jafon. in l. 1. §. 2. de vulg. & pupill. subfili. præterim quando ipsa verba sunt clara & aperta, Hartm. Pistor. 1. quest. 31. num. 20. nec ulterius supra verba extendenda, l. illum 19. ubi Bald. n. 1. C. de collat. Schurff conf. 15. Exploratis. num. 1. cent. 1. Menoch. d. conf. 5. num. 2. per d. l. quod constitutum 21. de militi. testam. l. 4. de damn. infect. Siquidem ubi statuti verba non convenient, nec dispositio congruit, Bart. in l. 4. §. Prator. in fin. ff. de damn. infect. ut quæ tantum in casu dispositio obtinet, Gloss. in l. mancipia. C. de servis fugitivis. quam sequuntur Déc. conf. 101. n. 1. conf. 137. in fin. conf. 466. n. 8. conf. 591. n. 3. & 4. Cravett. conf. 190. num. 2. conf. 131. n. 1. conf. 198. n. 4. Curt. Jun. conf. 76. n. 3. conf. 256. n. 9. conf. 265. n. 24. Ruin. conf. 61. num. 9. lib. 1. Marsil. sing. 339. Menoch. remed. 9. recuper. poss. n. 161. Alciat. resp. 560. n. 6. & ideo restringitur ad causum, de quo disertè loquitur Alex. conf. 197. num. 6. vol. 6. Ruin. conf. 43. n. 2. & 9.

Quod intellige, si scilicet præter & contra jus commune, l. 9. ff. de justit. & jur. vel contra jus divinum circa temporalia statutum (quod valere potest, quando ejus causa peccatum excludat) quid disponeret, prout notant Bart. & Dd. in d. l. 9. Schneidev. ad §. actiones. Inf. de act. n. 23. Siquidem ubi statutum ad juris communis correctionem directò tendit, tum in casu illo, à quo communis jure recedit, secundum illud interpretandum non est, Bald. in l. maximum. C. de liber. prater. l. 14. C. de judic. in pr.

Paulus de Calf. in l. fin. §. licentia 10. C. de jure deliber. Alex. conf. 105. n. 19. vol. 3. Ruin. conf. 32. n. 13. vol. 3. Cephal. conf. 137. n. 27. Hartm. Pistor. l. q. 31. n. 30. & seqq. & à verbis ne latum unguem quidem recedendum, l. si servum 71. §. non dixit s. de atq. hered. cum talia potius sint attendenda, quam inane imagines & minus certa. l. si alii 16. ff. de usufr. legat. Hartm. Pistor. l. q. 36. n. 17. ubi tamen verbis statuti non ita inhærendum, ut inde absurdus & rationi minus convenienti interpretationi locus detur, quia potius ea plerumque ita accipienda, ut absurdum evitetur, l. in lege 32. ff. de contrab. empt. l. 7. §. divisorio 1. & seqq. ff. solut. matrim. l. scire 13. §. aliud 2. de Exufat. tut. cap. erit autem 2. disjunct. 4. id quod admittitur etiam, si verba statuti ad versarentur, atque hæc inde ad sensum minus proprium trahenda essent. cap. tum dilectus §. de consuetudin. Hartm. Pistor. l. que 31. num. 28. Vel intellige procedere, si statuta sint poenalia & odiosa, Bald. in l. in illud. num. 4. C. de SS. Eccles. Bartol. in l. furii. §. fin. ff. de his qui notantur infam. & in l. transigere. Cod. de transact. Welenb. l. conf. 6. num. 135.

III.

Statuta intelliguntur de re formanda, non formata, quæ statuto non indiget, Bart. in l. 2. in fin. C. de fund. patr. lib. 12. Welenb. l. conf. 5. n. 38. Neque enim porrigitur ad præterita vel pendientia, sed ea ex jure veteri confirmato deciduntur, Bald. in l. leges. n. 5. & Castrens. num. 7. C. de legib. Paris. conf. 19. n. 16. vol. 1.

Limita (1.) nisi statuta magis jus commune confirmare quām infirmant, his enim in casibus etiam ad præterita reduci ac retrotrahi possunt, Castrens. in l. leges. num. 1. per l. non dubium 5. verj. quod ad omnes. C. de LL. Bart. in l. omnes. num. 44. de justit. & jur. per l. ult. Cod. de part. l. ult. Cod. de transact. Alex. conf. 6. Viss. num. 5. vol. 1. & intelliguntur causis præcedentes complecti, Bald. in d. l. Leges. num. 1. & 5. l. non dubium 5. C. de Legib. n. 2. instar confirmationis, Bart. in l. omnes. num. 4. de justit. & jur. l. de quibus. num. 4. ff. de Legib. Alban. in tract. statut. p. 1. quest. 2. per l. bene à Zenone 3. vers. quia agitur. C. de quadrienn. prescript. §. in omnibus. Autb. de Monach. vel (2.) quando statutum procederet annullando, tunc si habeat causam ex præterito, etiam ad præteritum extendetur, Bart. in d. l. omnes. num. 44. per l. pen. l. ult. C. de incest. nupt. præterim si causa in natura seu ratione naturaliter fundata, d. l. pen. & ult. d. tit.

IV.

Contra statuta quicquid fit illicite, id fraudulenter fieri presumitur, cap. qui contra 72. de R. L. in 6. l. 1. C. unde vi. l. si non conviccius. Cod. de injur. Welenb. l. conf. 8. num. 29.

V.

Statuta contra juramenti observationem nihil possunt disponere, Bart. in l. omnes populi in 2. q. 3. q. principalis. n. 22. ff. de l. & 1. Dd. in c. Ecclesia S. Maria. ibique Felin. extr. de Conflit. & in c. cum contingat. extr. de jurejur. adeò ut nec id ex causa rationali quicquam facere valeat,

(C)

Jas.

Jaf. in Autb. sacramenta puberum num. 83. C. si
adv. vend.

Intellige verum super juramento nimisrum
jam praestito, secus super praestando, quia tunc
statutum juramentum praestandum prohibens
valeret, l. que sub conditione 8. in pr. & §. quodius
6. ff. de cond. infit. Gloss. in l. adigere. §. quamvis.
in verb. Lex Julia. ff. de jur. par. Imol. Domini-
nic. de S. Gemin. inc. quamvis. col. fin. extr. de
pacl. Cephal. conf. 466. num. 67.

VI.

Statuti verba loquentia de casu vero, non
sunt extendenda ad casum fictum l. 3. §. bac ver-
ba l. ff. de negot. ges.

Intellige verum, si intelligatur, cum statu-
tum sit contra jus, l. precipimus 32. C. de appell.
secus si secundum vel praeter jus consideretur,
tunc enim etiam ad casum fictum illud extendi,
ex l. Gallus 29. §. quid si. ff. de liber. & posib. do-
cer Costal. ad l. 3. ff. de negot. ges.

VII.

In statutorum interpretatione communis
practica potissimum est attendenda l. si de in-
terpretatione 37. ff. de Legib. cap. cum dilectus 8.
de consuetud. quippe ex qua sola vera interpre-
tatio defumitur, ut ait Baldus in c. i. in pr. de
feud. fin. culp. non amitt. sicut etiam statuti ver-
ba recipiunt interpretationem à communi usu
loquendi. l. librorum 52. §. quid tamen 4. ibique
Bart. deleg. 3. Jafon in l. 2. num. 12. C. de succif.
edit. Farinac. i. conf. 95. num. 13. Joh. de Amic.
conf. 42. num. 17. & ideò ab ea minimè receden-
dum. l. illud 19. de Excus. tur. quem allegant Dec.
conf. 358. Hartm. Pift. i. q. 13. num. 13. Alii sic ef-
ferunt, statutorum interpretationem esse ex ob-
servantia perendam. Argentor. i. confil. 101. n. 49.
Cum observantia omne dubium tollat. Cra-
vett. confil. 101. n. 11. Hondon. i. conf. 6. num. 36.
etiam si non nisi semel evenerit. Bartol. in l. 1. n.
7. C. quomodo & quando judex. Decius confil. 4.
num. 7. vers. nam etiam. per l. Melas 14. §. 1. de
alim. & cibar. legat.

VIII.

Statutorum verba in dubio semper referun-
tur ad tempus dispositionis, l. si ita 7. ibique
Bart. num. 4. ff. de agr. legat. Pinell. in l. 2. C. de
resind. vendit. part. i. rubr. num. 23. Menoch.
conf. 97. num. 37. vers. nec obflat. Farin. i. conf.
95. num. 16.

IX.

Statuta condendi facultatem qui habet, ha-
bet etiam potestatem ea revocandi, Everhard.
in loc. Topic. a contract. ad distraet. num. 7. quia
ejus est destituere, cuius instituere. cap. cum ex
injuncto 12. in fin. de heret. ac auctor contractus
vel statuti, potest etiam esse auctor totius distra-
ctus, scilicet ante poenam commissam, Bald. in
l. 2. C. si serv. export. veneat. Capoll. caut. 246.
Canonista in cap. dilecto. de proband. Bart. in d.
l. omnes populi. quod si. circa fin. ff. de justit. &
jure.

X.

Quæcumque statuta administrationem civi-
tatis municipalis concernunt, ea à civitate con-
di possunt etiam sine consensu Principis. tot. tit.

C. de decretis ab ordin. faciend. Quia princeps
concedendo civitati municipaliter jus administrandi,
concessisse etiam videatur jus aliquid statuendi
circa administrationem. l. 2. ff. de jurisdict. Ita
ergo valent statuta circa braxationem cerevisia,
circa custodiendum ignem, venditionem carnis
& panis, &c.

Declara: ut intelligatur de consensu princi-
pis speciali.

XI.

Quodcumque statutum juri communi derogat,
illud à civitate municipaliter sine consensu princi-
pis induci nequit, & per consequentiam nec tale
statutum sine consensu principis introductum
obligat, arg. l. 3. §. 5. ff. de sepal. viol. & l. 5.
C. de defens. civitat. Quia res, de quâ disponitur,
debet subesse dispositioni statuentis. Arqui vero
jus commune non subest dispositioni civitatis
sed principis, ergo circa hujus consensum civitas
nihil immutare poterit. Ita ergo non poterit civi-
tas in causis jure communi appellabilibus prohi-
bere appellationem. Mev. P. 1. decif. 22.

Limita: nisi hoc civitati specialiter concessum,
Brunnem. ad l. 9. ff. de l. & l. num. 2.

XII.

Quodcumque non potest introduciper pacta,
illud nec potest per statuta. Quia statuta sunt
jus quadam conventionale. Quousque igitur
singuli se potuerunt pactis constringere, eousque
& plures statuta condere possunt. Ita de rebus
turpibus pacifici non licet, ergo nec statuta de iis
ferre.

Limita: ut valeat argumentum à pacto ad
statutum non affirmativè sed negative. (2.) ut
non semper, quod statuto fieri potest, possit eti-
am fieri pacto, quia statutum efficacius est
quam pactum. Carpzov. P. 2. conf. 21. def. 10. n. 2.

XIII.

Collegiorum statuta non valent, nisi de re-
bus suæ artis. Quia ad has habent jurisdictionem
aliquam & potestatē coercendi colle-
giatos, ex vi nimisrum pacti licet in ipsa confi-
tutione collegii quasi facti. Non igitur val-
ent statuta de insinuando testamento coram
collegio opificum. Ita quoque statuta, quibus libris
mercatorum probandi potestas tribuitur,
non pertinent ad alia, quam quæ mer-
caturam concernunt. Mev. P. 1. dec. 24. n. 12.

Limita: modò sint rationabilia & non sap-
ant monopolium. Conf. 1. un. C. de monopol.

XIV.

Quicunque jurisdictioni statuentium non
subsunt, illi statutis non obligantur. Depen-
det enim statutorum autoritas ex vi jurisdictionis.
Exemplum est in clericis, forensibus &c.

Limita (1.) quodies statutum in rem conce-
ptum, toties etiam forensem obligat. Secus si
in personam sit conceptum. l. 1. in fin. ff. de
tutor. & curator. dat. (2.) si statutum circa so-
lennia auctus disposuerit. (3.) si statutum fuerit
penale. Nam & tunc forenzes obligantur,
vid. Axiom. seqq.

XV. Quo-

XV.

Quoties de solennibus quæstio est, toties ilius loci statuta attendenda, ubi actus solennis gestus est. *l. si fundus 6. ff. de evict.* Quia si actus illo loco non subsisteret, ubi geritur, nullibi subsistere posset, cum haberet vitiosum initium. Exemplum testamenti conditi à forensi habet *Carpz. P. 3. conf. 6. def. 12.*

Limita: nisi statutum ad certas personas esset restrictum. vid. *Richt. ad tit. C. qui testam. fac. poss. l. g. num. 19.*

XVI.

Ubicunque agitur de poenis forensi infligendis, ibi statuta illius loci attendenda, ubi delictum est commissum. Quia delinquendo in poenam loci statutariam quasi consensisse videatur, hinc eam eo ipso momento, quod delinquit, incurrit. Ita ergo qui extra Saxoniam adulterium simplex commisit, non poterit in Saxoniâ deprehensus capitaliter puniri. vid. *Carpz. pract. crim. quest. 54. n. 51.*

XVII.

Statuta generalia non includunt personas non subditas, *Abb. in cap. à nobis col. 1. de sent. excomm.* Validitas enim eorum dependet ex potestate statuentium, *Abb. in c. Ecclesia S. Marie. col. 4. vers. ad primum. de confit. Marant. in quest. legal. disp. 8. n. 15.*

XVIII.

Statuti pars una declarari solet per aliam. *l. 5. C. de LL. l. qui filiabus 17. in pr. ff. de legat. 1. præsertim quando in parte aliqua statuti certa regula constituitur, tum enim secundum eam omnes aliae partes statuti accipiendæ erunt, Bart. in l. Prætor. §. erit. ff. de vi honor. rapt. Hartm. Pift. 1. q. 33. num. 1. Unde etiam statutum generaliter loquens intelligitur secundum aliud, quod magis distinguit, *l. sciendum 25. ff. qui satisdar. cog. Auth. offeratur. C. de litis contest. §. cum ex aliena. Inst. de rer. divis. fac. not. Jas. in l. quod te. num. 16. si cert. pet. Alexand. conf. 7. num. 6. vol. 1.* adeò ut licet aliud statutum extet, quod disponat verba statuti secundum literam accipienda esse, nihilominus tamen interpretatione haec ex alia eius parte desumpta admittenda erit, protul docet Petrus de Ancharan, *conf. 422. incip. vijō puncto. colum. 3. in princ. quem refert Dec. in l. fin. num. 2. C. de edend.**

XIX.

Statuta æquiparantur ultimis voluntatibus, *Bart. in l. 1. C. de his quib. ut indig. Tiraq. latè de retract. consang. in fin. num. 13. Cravett. conf. ult. num. 12. Socin. jun. confil. 181. Quocirca. num. 30. lib. 2. Bart. in l. 9. num. 37. ff. de just. & jur. Menoch. 2. arb. jud. conf. 185. n. 45. Everb. in loc. Top. in loc. ab ult. volunt. ad legem vel statut. per text. in l. cum tale 72. §. in falsam causam. 5. ff. de condit. & demonstr.*

XX.

Si autem & consuetudo paribus passibus ambulat, Cravett. conf. 251. num. 5. confil. 137. num. 2. Welsenb. 1. confil. 50. num. 13. quia hac

in idem recidunt & convertuntur, Cravett. d. conf.

137. num. 5. & junguntur ut causa & effectus, l. 4. ff. de just. & jur. ubi itaque statutum non obtinet, ibi nec consuetudo locum habere potest, Cravett. 1. confil. 30. num. 3. Welsenb. 1. confil. 5. num. 54. pag. 10. de cuius tamen origine & causa efficiente Cuacius l. 11. Pauli ad edit. ad l. 23. de minorib. ita sentit, dum ait: Profecto plerique errores Dd. veterum, quibus nunquam benè notum fuit jus civile, cum & ejus juris sermo eis plane esset incognitus, transierunt in decreta vel mores, quæ in regionum legituntur consuetudinibus, à jure Romano aberrantibus. At nihilominus statuta & consuetudines locorum derogant juri communii, quando vigent, cap. ult. extr. de Consuetud. & judicandum est secundum jus ejusmodi solum, per Glossam & Canonistas in cap. 1. extr. ut lit. pendit. latè Argentr. 2. confil. 51. num. 36. & seq. adeò ut etiam statuta & consuetudines locorum vicinorum credantur etiam valere in loco vicino, Paul. de Castro confil. 372. num. 2. & consuetudo aliqua in loco vigeat dicatur, quæ in locis vicinis maxime celebrioribus observatur. Boër. decif. 263. num. 9. Bursat. confil. 161. num. 20. & 63. Menoch. vol. 3. confil. 228. num. 55. & seq.

XXI.

Statuta non secundum corticem, sed secundum rationem sunt accipienda, Bald. in l. quinque in fin. C. de serv. fugitiv. l. omnes. num. 18. de justit. & jur. Alexand. conf. 106. Perspetv. confil. 83. Visa. num. 3. confil. 144. Post redditum. num. 3. lib. 2. cum aliis, quæ cumulat Tiraquell. de pœn. in princ. num. 20. & seq. latè Cravett. confil. 259. Verba. num. 5. recipiunt enim naturalem intellectum, l. cui pactos. ff. de serv. export. l. non fines. C. de bon. quæ liber. Jacob Mandel. confil. 96. Præter illa. num. 3. tom. 1. Confil. Arg. 73. n. 178. vol. 1. Quamobrem etiam statutum non solum ob justam causam & rationem exprefsam, Jas. in l. non dubium 5. C. de Legib. verum, etiam præsumptam & conjecturatam, Cravett. 8. Anno n. 21. pro varietate temporum, Alex. confil. 106. Perspetv. n. 4. vol. 2. ex æquo & bono instar ultimæ voluntatis limitari prohibetur, Cravett. confil. 254. num. 6. confil. 274. numer. 11. quemadmodum ex omni alienationis præhibitione excipitur casus necessitatis, l. alienationes 13. fam. hercif. l. 1. ff. de fund. dotal. l. pater filium 38. de legat. 3. Jafon in l. finus. §. pactus ne peteret, de paßt. Cravett. confil. 6. Plura. num. 95. Gerard. sing. 100. Cagnol. in l. quæ propter necessitatem, de R. I. Tiraq. de retract. consang. §. 26. num. 18. & de pœn. caus. 23. num. 4. ob quam à statuto recedi possit, Phil. Port. confil. 118. num. 6. confil. 16. num. 2. confil. 19. num. 88. confil. 38. num. 22. & 34. num. 18. Parif. confil. 32. num. 12. vol. 2. ita simili modo receptum esse in administratoribus iis, qui licet alia prohibeantur mutuare pecuniam, cui præsunt, facere tamen illud ex causa necessitatis non denegatur, Auth. novisime. vers. nisi ex necessitate. C. de admin. tutel. cuiam si jurarent non alienare, Guid. Papæ decif. 156. Aufr. dec. Tholos. 256. quia quæ propter necessitatem sunt

(Cc) 2 recepta,

recepta, in argumentum duci non debent; l. 162, ubi Dec. Cagnol. Maynard. de R. I. adde & Redoan. de reb. Ecclesiast. non alien. q. 4. §. quando. num. 25. Quocirca evenire solet, ut in statutis, quae in plurali numero loquuntur (quamvis stricti juris sint) nec in uno individuo verificari propriè possint. l. fin. ff. ad SC. Trebelli. ubi 12. de testib. cap. pluralis 40. de Reg. Jur. ratio naturalis magis quam vorborum proprietas attendatur, & ideo ex illa extendatur statutum ad alios, quam qui proprietate sermonis continentur, Bald. & Dd. in l. 1. Cod. de condit. infest. Corser. in sing. flat. Ital. Joh. Arn. in soliloq. 79. incip. diximus cum allegatis. Non officit, quod causus omisso remanere debeat sub dispositione juris communis, l. si extraneus 6. ubi Jafon & Dd. de condit. caus. dat. nec enim pro omisso haberi debet, quod venit ex intentione contrahentium & paritate rationis, ut ibidem Jafon & Dd. exponunt, quamvis tacite tantum veniat, Cagnol. in l. semper in stipulationibus. num. 2. cum seqq. de R. I. quia & id actum est. censetur, Decius ibidem n. 5. & rationis unitas diversos casus velut genus species, non per extensionem complectitur, latissime Tiraquell. in l. si unquam verb. literis. num. 37. C. de revoc. donat. exempl. l. i. ult. l. 5. in princ. de rescind. vendit.

XXII.

Statuta & consuetudines sunt facti, & ex facto consistunt, cap. 1. de consit. in 6. Menoch. cons. 8. n. 16. & lib. 2. presump. 8. n. 7. Surdus cons. 371. n. 1. Valasc. cons. 169. n. 9.

XXIII.

Statuta non ligant probabiliter ignorantes cap. ut animarum 2. de consit. in 6. quia ignorantia statutorum excusat. cap. 1. de consit. in 6.

CAP. LVII.
Stellionatus.

Quoties aliquod nomen criminis deficit, crimen stellionatus commissum esse dicitur. Quia perinde uti in civilibus actio doli competit in subsidium. Ita in criminalibus, si delicta specalia nomina non habeant, crimen stellionatus dicitur commissum. Exempla vid. in l. 3. ff. de crim. stellion. Ita si quis merces supposuerit aut pro adamante vitrum subjecerit hoc crimen commissum dicitur.

CAP. LIX.
Stipendium.

Axioma I.

Executio non potest fieri in stipendiis. Carleval. de judic. rit. 3. diff. 18.

II.

Stipendia mortuorum militum heredibus praestanda l. 14. C. de erogat. milit. annon. & uxoribus praestanda quoque sunt, si milites aegrotent. l. 10. §. fin. C. eod.

III.

Ex perceptione stipendiiorum non probatur miles, Doctor vel tabellio, nisi doceatur legitimi-

ma creatio. Brunnem. ad l. 1. C. de fugiti. Col.

CAP. LIX.
Stipulatio.

Axioma I.

Stipulari alteri nemo potest, l. stipulatio ista 38. §. alteri 17. ubi Dd. de V. O. §. si quis ali. & §. alteri. Infst. de inutil. stipul. Ant. de Butt. & P. norm. in proam. decret. num. 21. cum similis per Anton. Gabr. tit. de V. O. concl. 1. congesis. quod & de Jure Canonico obtainere, contra gloss. in cap. quoties 11. quest. 7. quam communiter reprobari ait Gabr. d. conclus. tuerit Honthem. 1. de art. Notar. cap. 12. num. 1.

Limitationes vide apud Accur. in gloss. diff. §. si quis ali. Infst. de inutil. stipul. l. stipulatio ista. §. alteri. ubi etiam Bart. ff. de V. O. Jafon in d. l. stipulatio. §. si stipuler. & Gabr. d. concl. 1. de V. O. adde & Carpov. p. 2. consil. 33. defin. 26. & 27. & p. 2. consil. 18. defin. 23. num. 6.

I.

Stipulari nemo potest rem suam sibi dari, quae jam sua est, vel in eum casum, quo sua est futura, §. item nemo 24. Infst. de inutil. stipul. l. 82. de V. O. quia dare est dominum transferre, l. 75. §. fin. ff. eod. quod non potest transferri in eum, qui dominus est. Schneidev. ad d. §. item. Infst. de inutil. stipulat. tum quia rerum nostrarum dominium nobis non nisi ex una causa contingere potest, l. 3. §. plurimis 4. ff. de acquir. p. ff. ff. tum etiam quia pars sunt tempore prohibito aliud fieri, & conferri in tempus prohibitum, l. in tempus 62. ff. de bered. Infst. l. quod sponsa 4. C. de donat. ante nupt. sicut ergo quando res in praefentia mea sit, eam stipulari prohibeo; ita etiam res in praesenti non sit mea, tamen futura mea sit, in eum casum temporis prohibiti non potest conferri stipulatio.

Limita I. non procedere, quando non pure, sed sub conditione stipulatio concepta repertur, l. si rem meam 31. ff. de verb. oblig. fieri enim potest, ut existentis conditionis tempore non sit stipulatoris, arg. l. exissimo 61. de contr. empl. l. cetera 41. §. 1. de legat. 7.

Limita II. in fure, quia omnis actio degenerat odio furis, ab eo enim bene postum stipulari rem meam. l. si re debemus 29. §. si à fure l. de V. O. cum mea, ratione possessionis, interfit.

Limita III. quando prima causa acquisitionis dominii est dubia, secunda certa, vel quando per secundam fit pinguior acquisitionis, quam ex prima, tunc enim res mea potest acquiri ex nova stipulatione, Joh. Andr. in c. cum persona, de privil. liber. Aret. in l. exissimo. ff. de V. O.

Limita IV. si quis estimationem sive pretium rei sui stipuletur, valet stipulatio, premium enim rei mea non est meum, & aliud est res, & aliud premium sive estimatione, dict. l. nemo 82. l. si alii 42. §. rerum 1. ff. de usuris.

Limita V. si stipuletur quis rem suam sibi restituì à promissore, utilis est stipulatio, quia ea specie

specie non stipulatur dominium, sed factum-
nudum restitutionis, quando scilicet res sua est
penes promissorem, d. l. nemo.

Limita VI. si rei mea dominium à me quan-
doque revocari posset, quo casu prohibeatur eam
per stipulationem meam efficere, ut irrevocabili-
ter mea sit, l. in bello 12. §. si quis servum 7. deca-
pitiv. & posth.

III.

Stipulatio rei, quæ non est, nec esse potest in-
rerum natura, inutilis, §. 1. & §. si impossibilitas.
ibidemque Dd. Inſtit. de inutil. stipulat. Conf. Arg.
1. conf. 24. num. 34.

IV.

Stipulatio sine causa, hoc est, sine contra-
etu, est nulla, l. A Titio 108. ff. de V. O. l. 2. §. circa
3. ff. de dol malo except. ubi enim causa obliga-
tio[n]is deficit, ea valere non potest, Bald. in l. fin.
ff. de confit. pecun. l. gener aliter 52. ff. de Epif. &
Cleric. l. si quis sub conditione, de condit. in-
fir. quia (inquit) ubi non est efficax causa, non
erit efficax causatum, l. inter quos. de le-
gat. 3. Gloss. in l. si ob turpem. de condit. ob turp.
caus. Alex. in l. Publia. §. 1. deposit.

Intellige verum de stipulatione conventio-
nali, quæ accedit tanquam robur contractibus
innominatis vel nominatis, quibus apponitur,
aliоquin si stipulatio consideretur, quatenus per
se subsistit etiam sine alio contractu, ni in l. 1. &
rot. tit. de V. O. atque sic non de contractu, sed
indiscreta quadam rerum suarum iactatione,
quæ tamen tractatum requirit, d. l. Titia. de V. O.
accipiat, si de ipsis non constet, valebit in-
 vim donationis, Bart. in l. nuda. col. 1. ff. de do-
nat. Bald. in l. fin. in 5. opposit. C. scribi. pet. & d.
l. 2. §. circa 3. de Except. dol. Ludovicus Gomez.
ad 3. sequens. Inſtit. de Action. num. 12. si ni-
mirum exprimatur donationis causa factum
esse, Tiraquell. in retract. convent. in fin. num.
104. & seq. Alexand. conf. 19. In his. num. 3. vol.
4. conf. 3. num. 1. vol. 1. alias non præsumitur,
l. cum de indebito 25. de probat. in fin. l. 3. ubi Bal-
dus n. 5. C. de non numer. pecun. l. & cum aurum
10. de solut. Tiraquell. de retract. proximit. §. 39.
Gloss. 2. num. 19. & in l. sunquaque verb. donatio-
nes. num. 179. Cod. de revocand. donat. Welenb.
2. conf. 3. num. 16. volum. 1.

V.

Quæcumque in stipulatione spectant ad ver-
borum solennitatem, ea hodiè planè sunt inu-
tilia. Quatenus vero materia stipulationis
circa ipsum contentum ejusque suspensionem
seu restrictionem disponit, eatenac adhuc scitu
necessaria est. Quæ ergo de stipulatione, sub
conditione, modo, die, &c. in jure afferuntur,
necessaria sunt, qui dilationem consensu demonstrant.

CAP. LX.
Strictum Jus.

Ea, quæ stricti juris sunt, sufficit etiam in
minimo effectum habere. Archidiacon. in cap.
2. de fil. presbyt. in 6. Anton. de Buti, in cap. At-

ſi Clerici. §. de adult. col. 3. extr. de judic. Andr.
Knichen, de invest. past. cap. 2. num. 103. Bocer.
de feud. invest. c. 5. n. 87.

CAP. LXI.
Studia.

Axioma I.

Studiorum causa habetur pro pia, Bart. Bald.
Angel. Jafon & Dd. in l. 1. in fin. ff. solut. matr.
Mathæus Welenb. 1. confil. 26. n. 26. Unde &
relicum in studia, in piam causam relictum
conseruit, prout hoc pluribus demonstrat Tira-
quell. intr. de privil. pia cause, in prefat. circ.
fin.

II.

Studioſi non possunt compelli ad munera
civitatis subeunda, etiam quando ab Acade-
mias redunt, quamdiu se alteri functioni non
addicunt. Perez C. de incol. n. 3. 4. conf. Perez.
C. qui et aten. 8. seq.

III.

Major est favor studiorum, quam munera
publicorum. l. 1. 2. C. qui etate. Hinc faber im-
pediens studia à Magistratu potest expelli.
Brunnem. C. qui etate. debet enim locus studi-
orum vacuus esse à tumultibus. Hinc non
salem Doctores, sed & Studioſi possunt expel-
lere ex vicinia fabrum sibi obstrepentem.
Brunnem. ad l. 1. C. de excusat. Arrific. & Perez.
C. cod. n. 7. Quod ampliatur: licet fabri suā
habitatione Doctores prævenient. Perez. C.
de stud liberal. n. 6. seq. Brunnem. ad l. un. C. cod.
num. 2.

IV.

Pater tenetur subministrare impensas filio
studenti etiam invitus. L. de bonis 6. §. non fo-
lium. l. 5. ff. de carbon. edit. Hartm. Pistor. l. 1. 4.
19. Welenb. vol. 2. cors. 80. Imò sumptum expen-
sarum in studia constitutam augere tenetur, si
non sufficit. Decian. 2. conf. 18.

CAP. LXII.
Stultitia, Stultus.

Axioma I.

Stulti non debent esse melioris conditionis,
quam prudentes, l. servus 4. ff. quod vi aut
clam. Welenb. 1. conf. 6. n. 217.

II.

Stultitia potius præsumitur, quam donatio,
Baldus in l. generaliter. num. 5. C. de non num.
pecun. Jafoni n. 1. Labeo. num. 4. ff. de past. We-
lenb. 1. conf. 41. num. 119.

CAP. LXIII.
Stylus.

Axioma I.

Stylus semper observandus est, Bald. in l. fin.
C. que sit long. consuetud. habetur enim stylus
communis pro lege, prout infinitis autoritatibus
confirmant Francisc. Nicon. in repet. rubr. n.
(Cc) 3 130. 5

130. & 137. ff. de nov. oper. nunc. Anton. de Petr. in repet. l. i. num. 395. ff. de jurejur. Felin. in cap. ex parte. num. 16. verb. stylus extr. de rescript. Conf. Arg. i. conf. 29. num. 91. Rebuff. 3. comm. de Conf. art. 2. gloss. 8. num. 18. Hyppollit. de Marfil. sing. 118. Parif. confil. 44. num. 17. vol. 1. Boér. conf. 8. Thessalaur. decis. 1. num. 9. Cabedo decis. 211. num. 5. p. 1. Gamma decad. 16. num. 7. Farin. i. confil. 85. num. 108. ac dicitur practica confirmata, Cyn. in l. 2. & Bald. in l. fin. C. que sit long. consuetud. Conf. Arg. i. conf. 29. num. 91. ideoque à stylis forma non est recedendum., Boér. conf. 8. num. 7. Lancellot. p. 2. cap. 20. de attentatis post inhibitionem, in prefat. quæst. 4. num. 409. etiam si in contrarium esset juris dispositio, l. si quando in fin. C. de injur. §. fin. institut. de satisdat. Alexand. conf. 240. num. 2. volum. 2. Asin. in prax. §. 22. cap. 16. limit. 3. num. 1. & 2. Christoph. Crufius part. 4. de judic. cap. 36. num. ult. & statute civitatis alteri disponebant. Johannes de Amicis conf. 145. num. 8. Asin. dict. §. 22. num. 1. atque ita servatur, in procedendo Johann. de Amic. confil. 42. num. 2. & conf. 143. num. 3. omniaque reddit valida, cap. 2. de temp. ordin. Parif. confil. 113. in princ. vol. 4. Ruland. confil. 70. vol. 3. num. 52. ligatque fo- rentes quoad ordinaria, secus quoad decisoria, Viv. in commun. opin. lib. 1. conclus. 156. n. 1. ac contentiolam voluntariamque jurisdictionem. tribuit, imò per eum merum imperium & causa- rum cognitio acquiritur, Farin. i. confil. 85. num. 108.

II.

Stylus in notitiam populi cum pervenit, vim habet consuetudinis, Alexand. conf. 36. in fin. lib. 2. Unde & stylus, qui contra consuetudinem pugnat, in fraudis presumptioem incidit; cum ea non observata nihil agatur, l. 47. ff. de judic. Bart. in l. Jurisperitos. in princip. ff. de Excusat. tutor. quam ob rem juri Pratorie affi- milatur & vocatur practica Curiae vel Tribu- nalium confirmata, Cyn. in l. 2. C. que sit long. confuet. Maſcardus de probat. vol. 3. concl. 3. n. 51. Schwaneman. libr. 2. process. Camer. cap. 19. num. 17. ideo quod ex actibus judicialibus in- troducatur, Boér. confil. 8. num. 3. (cum sit jus non scriptum ab uno judge, circa acta judicialia sepius introductum, Carav. super primo ritu magna Curiae post num. 17.) ac proinde propriè non consuetudo, sed stylus vocatur: qui licet non requiritur induci a toto populo, sed à majori parte populi, requiritur tamen illum induci coram Magistratu auctoritatem legis con- denda habente, Alex. conf. 36. in fin. lib. 2. De- cius in rubr. extr. de confuetud. col. 3. & conf. 677. in fin. Joseph. Ludov. in decis. 96. p. 2. num. 8. dum inquit, quod ad hoc, ut stylus sit obser- vandus, requiritur quod sit confirmatus auto- ritate superioris, mediante aliquā suā consti- tutione seu confirmatione.

Quod intellige, quando nimis agitur de toto prajudicio causa & negotii principalis; quando autem concertit modum agendi, tunc confirmatio adeo non requiritur, ut stylus etiam coram inferiore Magistratu induci pos-

sit, Cravett. conf. 39. col. 5. & in tract. de antiqu. temp. p. 4. Bartol. Socin. conf. 36. num. 2. & conf. 39. col. 5. lib. 4. Joseph. Ludov. decis. 96. n. 30. p. 2. vide & Dec. in rubr. extr. de consuet. colum. 13. quia ratione etiam stylus preferetur, cum concurrit presumptio juris communis, quando stylus diversimode observatur, idem Ludov. d. decis. 97. p. 2. num. 23.

III.

Stylus unius curiae non potest operari ac in- ducere derogationem Legis contra jus com- mune, sed solum declarationem ejus, quod es- set arbitrio judicis commissum, Rolandus à Valle conf. 3. num. 36. lib. 1. Hieronymus Gie- rarch. in addit. ad Jul. Clar. 5. sentent. quæst. 50. lit. b. qua de causa stylus non valet, ut quis va- leat, absque citatione condemnari, Alex. post Bald. in l. fin. num. 18. ff. de legat. 1.

Quod intellige, quando nimis agitur de magno prajudicio ageretur, cum quandoque etiam solennitati citationis derogare queat, juxta Alex. confil. 65. num. 10. lib. 1. veluti in notoriis, cap. bona 33. de Elec. l. si verò s. §. qui pro rei 1. ff. qui satrدار. cogantur, in quibus ordo juris non requiritur, cap. p. veneris. extr. de testib. cap. consulut 29. de appellat. cap. manifesta 15. 2. quæst. 1. cap. super eo 3. de testibus cogend. cap. quanto 3. de translat. Episcoporum.

Limita (1.) nisi stylus, qui est contra ius, jam esset praesciptus, quia tunc eum valere ut con- suetudinem, quæ etiam contra jus valet, post Roch. de Curt. in repet. rubr. de consuet. q. 4. te- dent per text. in cap. fin. de consuet. Carovit. super primo ritu magna Curiae num. 23. vers. Limita. & Farin. i. conf. 85. num. 122. vel. (2.) quando consuetudine per tacitum consensum omnium firmatum fuerit, Alex. conf. 36. in fin. volum. 2. vel (3.) si à superiori, qui introducendi potes- statem habet, confirmatus sit, Nata in addit. ad Alexandr. 36. Grammat. conf. 1. num. 20.

IV.

Stylus indies recipit varietatem. Scacc. de ju- dic. lib. 2. cap. 3. num. 277. ex tempore, Bertazol. cl. 4. gl. 36. num. 36. Reichs-Abschied zu Speyer 1557. §. Dierweil. ibi: Dierweil aber an unserm Cammer & Gericht durch vielfältige Veränderung der Bevölkerung auch dessen alter wohlegebrachter stylus und Brauch bevorab in Erlernung der Procesz zu vielmehr geän- dert. Stylus enim curiae est volubilis, & muta- tur ad mutationem Principis auditorum & ad- vocatorum, qui faciles sunt in statutis prædeces- forum, Hieron. Cavall. quæst. pract. comm. contr. comm. c. 20. num. 19. idem q. 737. num. 21. c. 72. ubi plures allegat. Boér. confil. 8. n. 4. Mar. Anton. lib. 2. resol. 37. num. 16. in fin. Cavalc. p. 2. de contract. decis. 17. num. 8.

CAP. LXIV.
Subditus.

Axioma I.

Subditos tueri supremi Principis precipu- um munus est, latè Barthol. Chaffan. in Catalog. glor. mund. p. 5. conf. 16. cap. administratores ab. d. quæst.

d. quæst. Corset. in tract. de potest. Regia part. 3. q. 32. num. 39. Johannes Lupus in tractat. de conf. Princip. §. antequam veniant. versi. itaque ex celo. num. 6. Cravetta conf. 241. Princeps ilustrissimus. num. 7. Est enim status Domini & subditorum connexus. Crot. in l. filius fam. 9. Domini. col. 7. post med. ff. de legat. 1. Brun. Asten. confil. 109. col. 3. Cravetta cors. 241. num. 3. quapropter subditorum magnam habendam esse rationem, ne à Dominis graventur, aut damnis afficiantur, sed ut potius Domini tamen in quam sibi ipsi consulunt, respondit Bald. conf. 88. col. 2. post med. vers. ad Dominum pertinet. lib. 2. Unde sicut officium regum esse perhibetur, repremire malos & exaltare bonos, c. regnum 23. quæst. 5. ita etiam de ipso Principe dicitur, quod subditorum suorum curam magnam gerere, eosque tanquam filios & nepotes tractare debeat, l. si quis filium 34. ubi Jason circaprinc. C. de inoffic. testam. Bald. confil. 460. Cravetta conf. 241. Princeps. v. 9. fac. l. i. C. de veteran. Angel. conf. 110. sanctissima. col. 2. Philip. Portius conf. 194. Ex facto species. num. 6. Regner. Sixtin. 3. confil. Marpurg. ii. numer. 45.

II.

Subditos habere locupletes Dominorum, quam maximè interest, gloss. in cap. 3. de recept. Panorm. in c. licet causa. num. 13. de probat. & Felin. ibid. Everhard. jun. conf. 1. num. 190. vol. 2. cum hi pingues ejus nervi, l. 2. C. de omni agric. descript. & eorum cominodum Dominorum proprium cominodum esse dicatur, l. unic. §. 14. C. de caduc. toll. Utpote quorum fiscum. uentem subiectis locupletibus abunde oporteat, Nov. 8. in pref. §. consideravimus. Faching. conf. 89. Chassan. in consuetud. Burgund. rubr. 6. §. 4. vers. s. p. le pere, num. 6. siquidem ex divitiis subditorum augetur potestis Dominorum propter fructus jurisdictionis, tributa, vestigalia & alia munera publica, ex quibus Domini quotannis magnam utilitatem percipere possunt. Unde etiam ejusmodi utilitates in fructu & patrimonio Dominorum esse dicuntur, cum siq. annis renascantur, l. se natus 61. ff. de rei vind. c. 1. de feud. lib. 2. que sint regal. Gail. de arrest. c. 1. n. 4. & thesaurus Principis non in fisco, sed subditorum divitiis positus, Amb. u. judic. sine quoque suffrag. §. cogitatio. Matth. Coler. conf. 39. num. 49. vel ut ait. Hoenon. in disput. politice. Dominorum certissimus thesaurus in subditorum loculis situs & reconditus sit, ac Princeps quæstores aerarii certiores non habeat, quam locupletes subditos, Carpzovius in Capitular. Caesar. cap. 6. num. 3. vide Assum. in tel. necessaria, pag. 17.

III.

Subditi concordiam alere debent, arg. l. si cuius 13. §. 3. verb. aquisimum. ff. de usufruct. l. si quis ingenuum 21. in fin. ff. de capt. & postlimin. revers. Novell. 85. in princ. Hartprecht. in Commentar. ad §. ferè 12. Institut. de rer. divis. n. 97.

IV.

Subditos non servitus personalis vel anonyma ut in feudo, sed domicilium & habitatio facit, l. domicilium 20. ff. ad municipal. l. si in patria

5. C. de incol. lib. 10. Gail. 2. obseru. 25. & 36. & de pignor. cap. 8. num. 5. & cap. 15. num. 15. Mynd. 1. obseru. 12. Jac. de S. Georg. de homag. num. 32. Knichen. in Encyclop. cap. 3. num. 29. & seqq. Rosenthal. concl. 85. c. 6. num. 9. lit. m. Coler. de process. Execut. part. 2. c. 1. n. 12. Petr. Ancharen. tib. 1. quæst. famil. 11. num. 16. Natt. conf. 4. num. 1. Hondeled. conf. 61. n. 3. & 17. vol. 2. Surd. conf. 515. num. 66. Cephal. conf. 53. n. 34. Burset. conf. 16. n. 1. Paris. conf. 12. vol. 3. Menoch. conf. 69. n. 3. Meichsner. in causa Deutschmeister contra Detingen. tom. 2. lib. 1. decif. 6. n. 129. Vietor de caus. exempt. Imper. concl. 22. unde etiam ad faciendum quem subditum non incolatus præteritus, sed præsens domicilium inspicitur, cum incolatus & domicilium ad libitum mutari vel constitui possit, ubi quis vult, modo re integræ nec in fraudem fiat, l. nihil 131. l. liberatus 17. §. paris 11. l. incola 29. ff. ad municipal. Pacian. conf. 4. num. 93.

V.

Subditum non facit sola bonorum possesso, l. libertus 17. §. sola 5. ff. ad municip. Vult. 7. F. c. 6. n. 7. Jac. de S. Georg. verb. quicquid. n. 9. Cravett. conf. 201. num. 15. Cujac. conf. 3. Castr. conf. 89. num. 2. Roland. à Valle confil. 1. n. 30. vol. 3. Meichsner. tom. 2. lib. 1. decif. 6. num. 58. Tilem. de Benign. sintagma. 2. decad. 1. vot. 1. numer. 61.

VI.

Subditi præsumuntur, qui mandatis superiorum parent, & faciunt quæ subdit facere solent. Innocent. in cap. olim 2. vers. item qui parent mandatis. de resistit. fol. Gylman. part. 2. tom. 1. tit. 6. num. 20. siquidem per obedientiam acquiritur & probatur jus subjectionis, Gloss. & Innocent. in d. c. olim de resistit. foliat. ac proinde etiam subditus aduersus suum Princepem non facile, nisi ex evidentissima causa, mandata conceduntur, Gail. lib. 1. obseru. 15. n. 4. vers. judex tamen. tum quod præsumptio iustitiae sit pro Magistratu, l. 2. C. de offic. civil. judic. cap. sicut nobis 16. in fin. extr. de sentent. & re judic. Dd. adl. 1. C. si p. r. v. m. v. modo. Gail. 1. obseru. 10. num. 5. tum etiam ut subditus aduersus Magistratus suos non armentur, nec ad maiorem inobedientiam fiducia mandatorum invitentur, l. prætor edictu. 9. ff. de injur. §. p. tibi quoque. Novell. 12. de mandat. Princip. §. si quis vero existimat. Novell. 86. ut different. Judic. tum denique ne forte hæc occasione obedientia sua poemam effugere conentur, contra quam publice utile sit, l. congruit 13 ff. de offic. Presid. l. ita vulneratus 5. ff. ad L. Aquil. Gail. de arrest. c. 10. n. 13. Joh. Geod. 2. confil. Marpurg. 28. num. 12.

VII.

Subditus inferioris Magistratus non potest esse subditus superioris, Rauchbar. 1. quæst. jur. civil. & Saxon. quæst. 13.

Intelliger respectu scilicet alterius juris, quam ejus, cuius nomine inferior superiori recognoscit, Batt. in l. Claudius. num. 2. in fin. quis pot. in pignor. Cephal. conf. 628. num. 38. non. vero ratione generalis jurisdictionis, cuius respectu subditus quoque superioris esse perhibetur,

398

tur. Speculat. intit. defend. §. quoniam. Albert. Brun. conf. 32. num. 2. præsertim si utrique, h. e. tām superiori quām ordinatio Magistrati fi- dem juraverint & voverint, d. c. i. S. fin. qualit. Vafall. jurar. deb.

VIII.

Subditus qui semel fuit, & hodiè subditus esse præsumitur, Menoch. 6. præsumpt. 62. n. 5. Umm. disput. ad process. judic. n. 48. Exemplo servi, qui quando semel servus factus est, deinceps talis quoque præsumitur, Alciat. regul. 2. præf. 20.

IX.

Subditi non plus, quam expedit, sint subje- ci, c. admonendi. 2. q. 7.

X.

Subditi reverentiam debent suis superioribus. Extravag. Com. debent. i. in princ. de offic. ordin.

XI.

Princeps subditis collectas sine Provincialium consensu & remonstratione necessitatis impone-re non debet. Perez. C. de indic. n. 8. 9.

XII.

Subditi meri, qui non ratione feudi obligati, dominum ad bellum proficisci-rem comitari non tenentur. Defensio tamen iis injungi potest. Brunnem. ad l. i. C. ne rusticani ad ullum obsequium. infin.

XIII.

Præbitiones coenarum & prandiorum, qua Domini à subditis exigunt, sunt contra jus, nisi proœctio in utilitate subditorum suscepta sit. Brunnem. C. de erogat. milit. annon. col. 1.

XIV.

Domini non possunt cogere subditos, ut eis munera dent, gratis agros colant, equos rebus vehendis præstent, item ut nullibi, nisi in suis furnis panes coquunt, nec aliis molendinis utantur. Perez. C. de auro coron. n. 8. seqq.

XV.

Subditi extra caltrum & domicilium servi-tia præstare non tenentur, nisi contrarium con-suetudine introductum sit. Brunnem. ad l. 7. C. de ann. & trib. Eorum vero naves & currus ad vehendam annonam publicam etiam ad loca periculosa mitti possunt, datâ tamen illis mercede, qua datio mercedis efficit, ut si currus pereat, principes subditis damnari non resarciat. Perez. C. de navib. non excus. n. 10. seq. immi-nente tamen necessitate etiam sine mercede pu-blicâ ad Angarias tenentur. Brunnem. ad l. 7. C. de fabricen. num. 2.

XVI.

Subditi liberè, quod velint, dis. edere possunt. Perez. C. de municip. n. 8. seq. nisi statuto prohibeantur vel lege. Perez. d. l. conf. l. fin. C. de me-tallar. l. 11. C. de murileg.

XVII.

Subditi alieni non debent à potentioribus in protectionem recipi, nisi à solo Rege. Perez. C. ut nemo ad suum patrocin. n. 1. seqq.

XVIII.

Subditi puniri possunt etiam de delictis ex-

tra territorium commissis. Bald. in l. fin. C. de commerc. & mercat.

XIX.

Subditi puniri nequeant pendente lite de rebellione. Bartol. in l. cum aliquis. 21. C. de jure delib.

CAP. LXV.

Subiectio.

Subiectio signum est tributi prælatio, Gloss. in c. omnis anima, de censib. & per con-quesens Majestatis, quia subiectio indicat Majestatem tanquam suum correlatum, l. magnum. 28. n. quæst. 1. Matth. Stephan. 2. de juris dili. c. membr. 1. n. 115. Arnif. 3. de Majest. c. 7. n. 10. Unde & ex jure collectandi, Macard. de probat. concl. 940. n. 1. & præstatione census subiectio probatur, c. ult. de cauf. possess. & propriet.

Intellige, si nimurum de causa confer; alii enim cum possit ex multis causis penitus præsta-ri etiam à non subiecto, imò & planè ab exem-pto, vix est ut ex sola præstatione probatio sub-iectio inducatur, c. constitutus 6. de religios. domib. Joh. Andr. in cap. quoniam de privileg. Panorm. in dict. cap. als. Costal. adl. 6. de Usur. qua de causa intuitu hujus nullam ex præstati-ōne pensionis subiectio induci, concludunt Schönborn. 5. politic. c. 10. in fin. Bodin. 6. de republ. c. 2. num. 648. Kirchner. disput. 16. coroll. 2. Befold. 1. polit. c. 9. §. 3. n. 1. & lib. 2. c. 6. atque idem subiectio (quia odiosa & stricti juris) ni-hil operabitur, nisi quod manifeste consensu comprobatur, c. quævis 38. de probab. in b. aut sub sequente aliquo actu jurisdictionis ro-boratum sit, per ea quæ tradit. Cravett. conf. 18. 211. 425. num. 47. Anton. de Amatis decisi. 58. num. 30. ne videlicet homines liberi solis confes-sionibus aut scripturis ad deteriorem fortunam detrahantur, l. 22. C. de Agricol. & censib. Anton. Fab. lib. 7. C. tit. 3. defin. 5. Victor in disp. de cauf. exempt. Imper. concl. 23.

CAP. LXVI.

Subiecta.

Axioma I.

In codem subiecto duo contraria se non-compatiuntur, l. fin. certo 5. §. si duobus 15. ff. commod. l. si inter me 15. ff. de except. rei judic. l. Pomponius 40. §. fin. de procurat. l. bec verba 6. de V. S. Wiesenb. 1. conf. 6. n. 11. vid. supra lib. III. cap. de Contrario.

II.

Subjecta mutant accidentia, cap. Marthe 6. §. quævisli. extr. de celebrat. missar.

III.

Deficiente subiecto, deficit jus ut & acci-dens, l. 1. C. de condic. ob causam. Wiesenb. 1. conf. 25. n. 11. siquidem ubi præsuppositum non datur, ibi etiam cessat & dispositum, Gloss. in l. municipia. C. de serv. fugitiv. Menoch remed. re-cup. poss. 9. num. 161. Dec. confil. 161. n. 1. conf. 317. in fin. cors. 466. n. 8. conf. 591. num. 3. & 4. conf. 511. num. 4. Cravett. conf. 130. n. 2. conf. 132. n. 1. conf.

conf. 198. n. 4. C. jun. conf. 76. n. 3. conf. 256. n. 9.
conf. 265. n. 24. Ruin. conf. 60. n. 9. lib. 1. Hypo-
polit. de Marsil. sing. 339. Alciat. resp. 580. n. 6.
& 7. Welenb. 4. concl. 200. num. 69. cum nihil
concludat, quando illud, de quo agitur, non
concernit, l. famaritus 10. C. de donat. inter vir. &
uxor. Welenb. 4. conf. 171. n. 13.

IV.

SUBJECTA talia sunt, qualia prædicata
demonstrant, l. 3. ff. de fundo insfr. l. fin.
§. cui dulcia 1. ff. de vino, trit. oleo leg. Ol-
drad. conf. 80. *Talia sunt,* & conf. 326. nura.
17. vers. item in hoc. Petr. de Anch. conf.
65. num. 5. & conf. 82. n. 10. Signorol. de Ho-
mod. conf. 205. in fin. & conf. 199. num. 6.
Cravett. conf. 25. n. 30. Brunor. à Sole in
locis commun. verb. subjectum. Surd. decisi-
149. num. 18. & conf. 34. num. 40. & conf. 275.
num. 45. Cardin. Tusch. practic. conclus.
tom. 7. lit. 5. concl. 716. à princip. [gloss. in
cap. dudum de decim. Cæpoll. intrat. de
serv. rustic. sub c. de aqueductu. num. 14.
Isern. in c. 1. §. 1. de nat. feud. Welenbec.
parat. ff. de justit. & jure num. 3. Vult. 3. conf.
Marpurg. 18. num. 15.

V.

Pro ratione subjecti limitantur verba, que
alas extencionem indicant. Hinc vox: *in-*
perpetuum, restringitur ad dies vita in privile-
giis, mandato, societate &c. Perez. C. de excusat.
muner. num. 18.

CAP. LXVII. Subreptio & Obreptio.

Axioma I.

Subreptione quæ sunt, cassari debent, c. cum
dilectu 32. extr. de Elec. c. cum olim. 12. extr. de
ſentent. & rejudic. c. si aliquando 41. & seqq.
extr. de ſentent. excommun. c. ult. de fil. presbyt.
in 6. subreptione ſiquidem obtentæ literæ non
valent, cap. cum dilecta 22. c. dilectus 26. extr. de
reſcript. nec surreptitiis literis jurisdictio da-
tur, cap. cum noſtris 6. de concess. præbend. cum
subreptione obtentis literis quicquid fit, oppo-
ſita exceptione caſletur, d. c. 22. de reſcript. adeo
ut etiam ſententia Papæ subreptione lata, in-
melius reformari debeat, c. cum ex literis 5. extr.
de in integr. refit. Utique jure communi non
nocet. cap. Ex parte 3. de capell. monach. l. 2. & 5.
C. si contra jus & util.

II.

Subreptionem ſolum excludit motus propri-
us, non autem gratiam contra intentionem
concedentis, Abbas in cap. nonnulli. de reſcript.
num. 10. Gyman. 1. part. 2. vot. 3. tit. 11. num. 62.
ideoque ubi in reſcripto adefl clauſula motus
proprii, ibi omnis exceptio subreptionis tolli-
tur, Bald. in c. niſi. num. 4. de offic. de leg. Franc.
in cap. si motu proprio. num. 5. de præbend. in 6.
Paris. confil. 222. num. 12. lib. 2. Caputac. decif. 73.
num. 2. part. 2. & decif. 218. p. 3. Farin. 1. conf. 93.
num. 4. item si in reſcripto eſſet clauſula ex cer-
ta ſcientia, gloss. in c. 12. verb. non obſtantibus,

ibique Panorm. in fin. extr. de fil. presbyt. Joh.
Andr. in cap. olim. num. 4. vers. fin autem ex cer-
ta ſcientia, ibique Hoffiens. n. 5. vers. & si aliter
fiat. Cardin. Zabarel. col. 2. vers. & dicit Hoffiens.
extr. de V.S. Corn. conf. 313. num. 10. lib. 4. Myns.
conf. 19. decad. 2. Gyman. tom. 2. part. 1. vot. 30.
num. 7. ac proinde non induci subreptionem ex
taciturnitate corum, quibus exprefſis adhuc
Princeps veriſimiliter gratiam feciſſet, dicunt
Alciat. conf. 302. num. 2. Grat. 1. resp. 71. num. 16.
lib. 2. Farin. 1. conf. 93. num. 5. cum subre-
ptio nulla ſit, cum quis tacet, quod exprefſum
non nocuiſſet. Gozadin. conf. 1. n. 20. Gyman. 4.
1. num. 130. p. 67.

III.

Obreptio magis vitiat gratiam quam subre-
ptio, l. si quis obreperit 29. ff. de falſ. & l. & ſi le-
gibus 18. Cod. ſi contr. jus vel util. pub. Abbas in
c. cum dilecta 4. n. 15. de reſcript. Berous in cap. ſu-
per literis, in 1. lett. n. 1. in fin. & in 2. lett. num. 1.
extr. eod. Farin. 1. conf. crim. 47. n. 11.

CAP. LXIX. Subrogatum.

Axioma I.

Res subrogata non intelligitur nec cadit in
obligationem prioris, niſi exprefſe hoc cau-
tumfit, aut niſi ex re prima ſit orta, Claud. Pratejus
intra. regular. lib. 6. tit. de ſucces. & subrogat.
c. 2. in fin. per l. fideiſuſſor. 16. §. fin. ff. de fideiſuſſor.
Gœdd. 3. conf. Marp. 33. n. 261.

II.

Subrogante ceſſante ceſſat subrogatum, l. 1.
§. hac actione 5. ibique Bart. ff. ſi quis teſtam. lib.
effe poſſi. Farin. 1. conf. 15. n. 14. Hinc ſubstitutus
in officio ab aliquo ad tempus, ſi ſubstituens
moriat, non praecipſe in locum ſubstituentis
ſuccedit, ſed alijs erit conſtituendus, cui meri-
torum ſufragantur inſignia. Quod ſecus eſt
in privato impuberis curatore l. 25. de tur. &
curat. dat. Reſtē tamen fecerit Princeps, ſi ſub-
ſtitutum alijs praeferaſt, modō ejus virtus & erudi-
tio mereantur. Perez. C. de prepos. agent. n. 5.

III.

Ubi lex aliqui perfonalem inspectionem com-
mittit rei alicujus, non potest in eā curā alium
ſurrogare.

IV.

SUBROGATUM sapit naturam ejus,
in cuius locum ſubrogatur, l. ſi eum 10. §.
qui injuriarum 2. ff. ſi quis cauſ. ubi Bart.
Bald. Angel. & alii, l. 1. §. hac actione ff. ſi ſi
qui teſtam. liber. l. filia 28. §. Attia 1. ff. de
condit. & demonſtrat. l. unic. §. 1. C. de rei
uxoris act. §. fuerat. Inſtit. de actionib.
l. ſi ex lapicidinis 32. ff. de jure dot. l. ſi ipſa
18. ff. quod met. cauſ. l. proponebatur 76. ff.
de judic. l. ſi eum 10. §. 1. ſi quis caution. l. 20.
de acquirend. dom. l. 28. de novat. l. 26. de
donat. inter vir. & uxor. l. qui fundum
87. §. qui filios 7. ff. ad L. Falcid. l. eum
deberet 33. ff. de ſervit. præd. urb. l. gene-

ralis

rali 32. §. heredis instituti 7. de usfruct. legat. l. 98. de V. S. ibidemque Goedd. num. 10. Andr. Tiraquell. de jure primogen. quest. 55. num. 1. Gail. de pignorat. cap. II. num. 6. cap. Ecclesia. il. 1. ubi glossa 1. vers. & est hic argum. ut lite pendente. Alex. cons. 88. Quod concurrere. numer. 4. vers. corroboro. lib. I. quod duplicatur cons. 137. cod. libr. I. Anchar. cons. 421. Premitendum. in princ. ubi ait, quod hæc regula est magistralis. Cravett. cons. 973. num. 2. cum seqq. Socin. reg. 34. plenè Decian. cons. 43. numer. 14. cum seqq. lib. 3. ubi insert ad plura, Everhard. in Topicis legal. loco 93. Petr. Andr. Gammar. in Dialect. legali. lib. 2. de loco subrogato 4. Tiraquell. de jure primogenit. quest. 49. num. 43. & in tract. le mort. p. 2. declar. 9. num. 28. Thom. de Thomaslet. in floribus legum. regul. 289. Tob. Noni. ad §. sed neque heres. Institut. de testam. num. 5. Pi- chard. ad §. ex conditionali. num. 13. Institut. de verb. obligationib. Brunor. à Sole in locis communib. verb. subrogatum. Anton. Gabr. commun. I. 6. titul. de Regulis Jur. conclus. 2. [unde & surrogatus in alicuius locum ejusdem debet juris & conditio- nis, qualis est illa, in cuius locum subro- gatus est, Bald. in l. Parabolani. 18. C. de Episcop. & Cleric. Berlich. 3. conclus. 41. n. 4. Cephal. I. cons. 20. num. 2. & seqq.] Me- noch. cons. 52. num. 68. & 158. & cons. 70. num. 10. & cons. 95. num. 50. & cons. 97. & num. 157. & cons. 211. numer. 70. & cons. 215. num. 151. & cons. 280. num. 12. & cons. 650. num. 9. & cons. 840. num. 40. & cons. 896. n. 3. & cons. 784. num. 12. ubi ait procedere, quando is, qui subrogatus est, æqualis est conditionibus, moribus & scientia cum eo, cui subrogatus est, Molin. de primogen. lib. 4. capite 4. num. 36. Petr. Surd. decision. 35. num. 9. & decision. 306. num. 5. & de ali- ment. titul. 9. quest. 27. num. 9. & cons. 26. num. 5. Escob. de ratiocin. comput. 15. num. 2. Monet. de decimis. cap. 9. num. 75. & de opt. canon. cap. 5. quest. 8. num. 146. Franc. Leo in thesauro fori Eccles. p. 2. cap. 4. n. 55. Mari. Anton. variar. resolut. l. 1. resol. III. n. 28. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gl. 5. §. 9. n. 99. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 7. lit. S. concl. 757. per totam. Maresc. var. resolut. l. 2. c. 8. n. 8. Giurba in consuetud. Messanenf. c. 12. gl. 2. n. 9. Castil. controvers. l. 4. cap. 36. n. 51. cum seqq. & lib. 5. p. 2. cap. 89. num. 83. & 84. Joan. Maria. Novar. in prax. elect. & variat. fori. quest. 52. num. 8. & 9. sect. 1. & quest. forens. lib. 1. quest. 48. num. 6. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 624. num. 2. cum seqq. ubi num. 10. am- pliat sive expresa, sive tacite subrogatio fiat, & c. 706. num. 67. & c. 719. num. 9. ubi num. 10. extendit etiam in materia stri- cta & correctoria, & cap. 766. num. 37. & c. 769. & c. 791. num. 14. tom. 4. & c. 989. num. 23. tom. 5. Robles de represent. lib. I. cap. 12. num. 18. & lib. 3. cap. 1. num. 7. & cap. 18. num. 31. Anell. Amat. cons. 60. num. 8. & cons. 81. num. 18. Joseph. Vela disceptat. fo- rense. dissertat. 12. numer. 29. in fin. [quibus etiam add. Lud. Gomez. ad §. fuerat. in- stitut. de actionib. ubi num. 5. eam exten- dit, quod nimirum locum etiam habeat in ultimis voluntatibus & actibus suis etiam respectu poenæ, per ea quæ no- tantur in cap. tua nobis 17. de testam. & qua traduntur à Bald. in l. si puelam. in- verb. sunt. C. si mancip. ita fuerit alien. & multis similibus hoc exornat Felin. in cap. cum accessissent. col. 7. vers. ex hoc dicto de const. & in c. cum dilecta. col. 16. vers. amplia 7. de rescript. add. Alex. in l. i. §. hec a- ctio. in Apostol. ad Bart. ff. si quis test. liber. esse juss. fuerit. unde per hanc insert Calc. cons. II. incipiente quod non presumatur. col. 9. num. 15. quod sicuti peti potest supple- mentum, si minus legitima sit reliquum, ita etiam possit peti suppletio dotis si minor data sit, ratione potissimum ea, quia dos surrogetur in locum legitimam, per ib. allegata, & ea quæ probat Fabian. de Monte in repet. Aut. novissima. p. 8. col. 4. C. de inoff. test. qua de causa per hanc re- gulam ait Socin. cons. 112. incip. multum. abunde. col. pen. vol. 2. quod stante statu- to, contractus minorum non valeant, nisi in præsentia, & cum consensu consan- guineorum, si per minorem procurator constitutatur cum dicta solennitate, tunc procuratoris erit omnia observare, ad quæ ipse minor tenebatur, ex quo cen- setur subrogatus in locum, cui adstipu- lantur, & Joh. Baptist. de S. Severin. in repet. l. cunctos populos. pag. 14. col. 2. & in Autb. sacramenta puberum. C. si advers. vendit. Aretin. in l. mutum. colum. ult. ff. de acquirend. hered. Hyppolit. de Martili. in repet. rubr. C. de probat. col. 71. ita sicut creditor ex forma statuti potest facere, capi debitorem personaliter, idem etiam poterit efficere cessionarius, qui utilis Dominus est, quia tali casu utile dominium surrogatur in locum directi, prout concludunt Bald. in l. per diversas, in 10. questione. Cod. demandat. per text. §. in re- ligium. vers. unde consequens in Autb. de bered. quæ ab intestat. Jafon in l. possideri. post Aretin. col. 1. n. 11. ff. de acquirend. poss. qv in

quoniam immo eam etiam procedere in surrogatione respectu nominis, ex l. filia 28. §. fin. ff. de condit. & demonstrat. ubi eadem ancilla reputatur, ex quo nomen idem imponitur, annexit Dec. cons. 77. non levius. num. 3. part. 2. & in c. 1. col. 5. de prebend.]

Intellige subrogatum sapere naturam primordialem, non accidentalem ejus, in cuius locum subrogatur, text. in l. 48. §. ult. ff. de furt. ut declarant Surd. d. tit. 9. quæst. 21. num. 22. [Socin. cons. 141. consideratis in 2. col. l. i. & in tract. regul. 385. fall. 1. Jason in l. post dotem. col. 6. num. 28. ff. solut. matrim. per text. in l. item veniunt 20. §. cum prediximus 4. ff. de petit. bered.] & ideò, quando dicitur subrogatum sapere naturam ejus, in cuius locum subrogatur cum omnibus qualitatibus & causis, intelligitur de naturali causa, non de accidentalis, Beroi. cons. 71. num. 42. & seqq. lib. 1. Card. Tusch. d. conclus. 757. num. 55. Et intellige etiam procedere in subrogatione legis, non hominis, ex Rimini. jun. cons. 18. num. 88. & cons. 113. num. 128. & seq. quem refert Card. Tusch. d. lit. S. concil. 757. num. 49. ubi num. 54. post Anchar. cons. 110. num. 3. (adde eundem cons. 420. num. 2.) subdit, subrogatum non sapere naturam ejus, cuius loco subrogatur, nisi vel in subsidium, vel quando subrogatio est in plenum jus. Intellige etiam, ut supra tetigimus, in princ. quando subrogatum habet qualitates ejus, in cuius locum subrogatur, quia si qualitas, vel unum ex requisitis necessariis subrogato deficiat, vel diversa inter utrumque datur qualitas, ejus naturam, in cuius locum subrogatur, non sapit, l. Lucius 14. ff. de fideicom. libert. Surd. cons. 31. n. 41. & cons. 138. num. 21. & cons. 143. num. 48. & cons. 269. num. 30. Polyd. Ripa obser. 250. Moror. cons. 49. numer. 3. Francisc. à Sousa in l. femin. ff. de Reg. Jur. part. 1. num. 229. Joan. Maria. Novar. in praxi elect. & variat. fori. d. quæst. 52. numer. 10. cum seqq. Didac. de Marino in addit. ad decis. Grammat. 16. num. 13. plenè Giurba in consil. criminal. 99. num. 13. ubi quod inter subrogatum, & eum, cui sit subrogatio, null'a esse debet differentia, nec diversa qualitas.

Primo limita, quando subrogatum fit ad rem diversa natura, l. cum in fundo 78. §. si fundus 4. ibi, sed ita ut non vice corpus habeatur ff. de jure dot. Surd. de aliment. tit. 5. quæst. 1. num. 34. [Bart. in repet. l. pater filium. col. penultima. vers. di-ces tu. ff. de inoff. testament. Socin. in l. cum filio, in 14. col. de leg. 1. Roman. nota-

bili 225. Andr. Siculus in cap. ab Excommunicato. in 5. colum. num. 33. de rescript.] & quando non vigeret eadem qualitas in subrogato, l. i. §. si quis autem. 13. de success. edict. Hartm. Pistor. 3. quæst. 24. n. ult. immo repugnat, Rimini. jun. cons. 113. n. 129. quem refert Card. Tusch. d. lit. S. conclus. 757. n. 57. Francisc. à Sousa in repet. l. femin. ff. de R. I. part. 1. n. 229. [quia talis casu non sapit naturam illius, in cuius locum surrogatur Alex. in cons. 107. viso tatemate, in 2. col. vers. est similis, in 3. volum. Felin. in cap. superbis, in 5. col. de accusat. facit quod voluit Bart. in l. si quis nec causam. ff. sicut pet. ubi ait, quod in ca- su illius Legis, licet depositum surroge- tur in locum mutui, non tamen regu- latur secundum naturam mutui, ut ac- cipiens teneatur de casu fortuito, ut si pecunia fuit data in sacculo, quo casu cum non fuit translatum dominium, idèò propter diversam qualitatem non sapit in hoc naturam mutui, ad idem facit text. in c. super quæstionem 27. §. si vero de offic. deleg. 1. Ubi si duo delegati Principis cum potestate subdelegantis, si unus alteri subdelegaverit vices suas, non poterit ille postea delegare propter qualitatem diversam.] vid. & Menoch. cons. 427. num. 8. [quod tamen argumen- tum ex diversitate seu diversa qualitate, surrogati facile refelli, tenet Carpzov. part. 3. consil. 13. defin. 30. num. 10. ubi ex- exemplum & p. 2. consil. 12. defin. 2. n. 4. & s.] Jadd. Robles d. lib. 1. cap. 12. num. 68. ubi ait hoc Axioma non procedere, quando persona subrogata est diversi juris & conditionis illius, in cuius locum sub- rogatur. & num. 69. etiam limitat, quando cessat in persona subrogata illa qua- litas, propter quam privilegium con- ceditur.

Secundò limita, ubi aliquid est spe- cialiter attributum, tunc enim in eo sub- rogatum non sapit eandem naturam, nec subrogationis regula id extendit, quod fuit specialiter concessum, Surd. de aliment. titul. 9. quæst. 21. num. 21. Dn. Barbo. in l. cum Prator. §. 1. num. 421. ff. de judic. [prout est in eo, cui mandata est jurisdiction, quia licet censeatur surro- gatus in locum judicis ordinarii, tamen demandare jurisdictionem non potest sicut ordinarius, quia reperitur expres- se dispositum, ut in l. more 5. ff. de juris- dict. Jacob. de Nigr. in l. fin. in 1. notab. ff. de offic. ejus qui mand. jurisd.

Tertiò limita quod procedat, quan- do surrogatus totam prærogativam capit a subrogante, sive ab illo, in cuius locum subro-

subrogatur, secus verò si per prius saltem in habitu aliquid subrogato competebat, quia tali calu si surrogatio fiat respectu actus sive exercitii, regula non procedit, quia judicatur illa potestas ut propria, non ut subrogata, Felin. ex dictis. Abbat. in cap. licet ex suscep. in 2. col. vers. ex qua signa, de for. compet.]

Quartò limita, quando illud, in cuius locum sit subrogatio, esset extinctum, Regin. jun. cons. 113. n. 121. Card. Tusch. dict. lit. S. conclus. 757. n. 56. [secus enim esset si actio prima duraret, quia esset potius accumulatione quam surrogatio, Jas. in 1. 9. ff. dreb. cred. colum. 7.]

Quintò limita in penalibus, secundum Seraphin. decif. 537. n. 4. Ant. Gabr. commun. tit. de R. I. conclus. 2. n. 29. Mari. Giurba d. cons. 96. n. 16.

Sextò limita in privilegiis, ut scribunt Azeved. l. 1. num. 27. tit. 1. lib. 6. nova Recopil. Garc. Gironda de privilegi. seu exempt. explicat. num. 133.

[Limita septimò, quod procedat tantum in universalibus, secus in particularibus, Carpz. d. p. 3. cons. 30. definit. 1. n. 12.

Limita octavo, quando subest diversa ratio, l. 1. §. si quis 13. de success. edit.

Addit nonò, procedere hanc regulam in surrogatione immediata, non media-ta, ut in feudo novo comparato ex distractione feudi antiqui, vid. Gothof. Anton. Disp. feud. 1. thes. 5. lit. B. n. 6.

Addit ultimò Decius adhuc duas, ut non procedat, ubi de personæ industria vel de materia jurisdictionis agitur in cap. si pro debilitate. col. 3. de offic. delegat. Nemo itaque unquam dicere ausus est surrogatum esse idem cum eo, in cuius locum surrogatum est, v. c. nemo dixit pretium, quod loco rei est, esse rem ipsam., Anton. Fab. in rat. dub. ad l. 34. de pecul. confer Cephal. d. cons. 10. n. 1. Hinc ut res rei vel pretio surrogetur tantummodo in quatuor casibus receptum esse, traditur à gloss. in l. 1. verb. constitutum. C. si quis alteri vel sibi. nempe (1) favore, vel Ecclesiæ, sicut proponit 8. C. de rei vindicat. (2) vel pupilli, l. 2. C. quando ex fact. tut. l. Curator 3. C. arbitr. tutel. vel (3.) dotis, l. res 3. jur. dot. Wesenb. 1. cons. 38. num. 33. vel (4) si uxoris quem casum Wesenb. ibi non descripsit marito donaverit pecuniam, illeque ex ista rem emerit, nec solvendo sit, datur enim tum mulieri utilis in rem actio, l. uxoris marito 55. de donat. inter vir. & uxoris. Quam ob rem cum his casibus illud sit speciale, intelligi potest in aliis contra esse, Wesenb. d. loc.

& lib. 2. cons. 79. n. 13. Quod si ergo, verbi causa, res alicui hypothecata à domino rei vendatur, pretium loco rei non succedit, nec ego pretium petere possum, nisi res sit praescripta, vel aliter ruina, naufragio, incendio preempta, Berlich. 1. concl. 69. in fin. vid. & Welenb. 1. cons. 38. n. 33. ubi in causa dotis hoc sublimitare videtur.

CAP. LXIX. Subscriptio.

Axioma I.

Subscribens consentire censetur subscriptis, l. empior. 47. §. Lucius 1. ff. de pacis. l. fin. §. fin autem dubium 2. vers. subscriptionem. Cod. de jure deliber. l. sicut 8. §. non videtur. ff. quib. mod. pign. solv. cap. si quis 6. extr. de rebus Eccles. non alienand. Tiber. Decian. resp. 29. Philip. Matth. 1. cons. 32. num. 16. per l. si ego 9. §. 3. ff. de jure. dot. l. contrari. 17. ibi: subscriptione C. de fide inscrum. maximè si etiam sigillatio accedit, Bart. in l. que dotis. n. 7. & ibid. Roman. & Alex. 38. Et Jason n. 94. ff. solut. mar. Decius in cap. 2. n. 27. de fide inscr. fit enim ea ad confirmationem eorum, qua in scriptura reperiuntur, Johan. Andr. in addit. ad Speculat. tit. de condit. apposit. super rubr. Regn. Sixtin. 2. Cons. Marp. 8. n. 12. Castrensi. cons. 116. n. 2. faciunt summoperè notata Felin. in cap. 2. n. 2. de fide inscr. ubi hujus rationis respectu ait paria esse subscribere, privatae scripturæ per alium scripta & manu suâ eam scribere, sive afflere, eam de manu suâ esse: cum nihil interficit, suâmanu quis instrumentum scribat, an verò subscrabit, d. l. sicut. §. non videtur. quibus modis pignus solv. l. Gajus 39. ff. de pignorat. act. Angel. in l. si ita stipulatus. 126. §. Chrysogonus 2. ff. de V. O. Bald. in Autib. contra qui propriam. vol. 2. vers. item quo r. C. de non num. pecun. Innocent. in cap. quoniam contra. deprobat. & ibid. Felin. n. 43. Mechoch. de arbitri. judic. quies. cap. 94. n. 14. ubi ait, subscriptionem representare totam scripturam, cui subjicitur, Vult. 3. Cons. Marp. 18. n. 79. quocirca quando quis semel subscriptis ea subscriptio depositioni contraria eriam iurata & judicialiter facta prefertur. Capyz. decis. Nespol. 192. num. pen. allegans ad hoc Attin. in cap. per tuas. de probat. Imol. in cap. cum causam. de tessib. Felin. in cap. cum tua. col. ult. eod. Vult. 1. Cons. Marp. 15. n. 152. ac proinde & subscriptibenti sigilloque suo corroboranti contractum vel negotium, quod illo invito fieri nequit, non tantum subscriptionem vel sigillationem, sed & solam dissimulationem nocere, ix. l. fidejussor. 26. §. 1. de pign. l. 2. C. si res alien. pign. detur. l. sape 53. de re judic. deducunt. Goedd. 1. Cons. Marp. 25. n. 151. & cons. 26. num. 6. Coftal. ad l. Gajus 39. ff. de pignor. act. cum subscriptione contractus muniatur ac probetur, d. l. sicut 8. §. non videtur. & l. 17. verb. subscriptione partium confirmata. C. de fid. in inscrum. Wel. cons. 131. ubi latet num. 3. pag. 656.

Limita;

Limita, nisi aliquis praesens esset, & subscribebat, qui se invito fieri posset, quo casu eum consenserit non continuo dicendus est, ut cum venditur res mea, quae etiam me contradicente vendi potest, l. rem alienam 41. ff. de pignor. aet. neque etiam ex eo actu probationis transferretur in subscriptentem, Bald. ibid. vel nisi subscriptio fieret, non lecits aut intellectis verbis instrumenti, l. ult. C. plus val. quod agitur, quam quod simulat. concip. l. de his 6. ff. de transact. vel nisi subscripteret in contractu rem suam putans esse alienam, l. Titius 3. ff. de rescind. vendit. vel nisi se actui ut testis subscripteret, l. Titius 34. §. Lucium 2. de legat. 2. l. Gajus Sejus 39. de pign. aet. vide Joh. Sandeum lib. 3. decisi. tit. 5. defini. 8.

II.

Sine subscriptione sigillum etiam publicum fidem non facit, Molin, in consuetud. Paris. rubr. de fidei. §. 8. num. 13. pag. 177. cum nihil per se loquatur, mutumque testimonium (quod nullum est) sine subscriptione vel aequipollente habeatur, Welsenb. conf. 12. num. 50. & 51. ex Baldo. ad l. falsius in fin. C. de furt. Bart. in proam. Digest. & adl. ad testam. 22. §. si quis. ff. de his qui testim. fac. poss. vid. Goedd. adl. 39. ff. de V. S. numer. 3.

III.

Subscriptio idem operatur, quod holographum, §. 1. vers. instrumenti, test. de V. O. l. si ita stipulatus 126. §. 2. ibidemque Jason de V. O. Reusner. vol. 2. de testam. part. 1. cap. 4. num. 14. & 15. subscriptio enim censetur virtualiter omnia scriptissime, quae subscriptis, Julius Clarus §. testamentum. quæst. 14. num. 1. & ibidem additionator. late Dauth. ad l. 21. §. ex imperfetto. num. 28. Cod. de testam. pag. mibi 444. vid. tamen Everhardum libr. 1. consil. 13. n. 49. & seqq.

CAP. LXX. Substantia, Substan- tialia.

Axioma I.

Substantia alicuius actus ex solo temporis cursu non presumitur, quæ ex re ipsa non apparet, l. nullo 24. C. de rei vindic. l. dimitta 4. C. de prescript. long. temp. Modeltin. Pistor. conf. 25. num. 20. vol. 2. Goedd. 1. Consil. Marp. conf. 28. num. 286.

II.

Substantia deficiente, deficit omne accidens ac totus effectus l. 1. C. de condit. ob caus. neque etiam ea presumitur, sed declarari debet, ut late docet Masc. de probat. conel. 1415. vide & Honthem. 2. de art. Not. ar. cap. 1. nura. 2. & 3. ubi itaque substantia contractus removentur, removetus etiam ipse contractus esse dicitur, Salicetus in Auctent. Sacramenta puberum. num. 10. C. si advers. vendit. Nicol. Everhard. in loc. Topic. a dectu forma. per. l. Non cordiculum 14. C. de testam. l. cum manu scita 80. §. fin. ff. de contr. empt. Vult. 3. consil. Marp. 18. num. 7. Welsenb. consil. 327. num. 40. pag. 632.

III.

Substantia & natura à se invicem distinguuntur, Kubach. pag. 383. Ut enim in aliis rebus, maximè apud Græcos, substantia, persona intelligitur, non natura, Idor. 7. cap. 4. ita in contractibus, qui suam naturam habent & substantiam, hæc variare videmus. Alia igitur est substantia, atque alia natura emptionis; substantia enim emptionis ex pretio consistit, l. 72. de contrab. empt. l. si non donationis 18. C. eod. tit. quemadmodum & res, l. nec emptio 8. ff. de contr. empt. Evictio vero est de natura emptionis, seu ex his, quæ insunt naturaliter, l. ex empto 11. in princ. de action. empt. atque ita ex ceteris venditionis, l. si duo 13. §. si quis 3. de jurejur. ita dupla cautio est ex natura emptionis l. quod si nolit 31. 20. §. quia. de adl. edict. & est ex his, quæ sunt administrativa emptionis, d. l. 72. atque si nec evictio, nec dupla cautio de substantia emptionis erunt. Pacta itaque, quæ sunt contra substantiam, immutant contractum, verbi gratia, ne pretium rei venditæ detur, rei venditæ dominium in accipientem transfat, l. 55. l. 80. §. ult. ff. de contrab. empt. ea vero, quæ sunt circa substantiam, verbi gratia, si pretium rei venditæ augetur vel minuitur, diff. l. 72. licet sint contra naturam contractus, fieri queunt, l. 7. §. 2. de patt. l. 5. §. 4. de prescript. verb. verbi causa, ne dupla cautio praefetur, d. l. 21. ne vendor de evictione tenetur, vide Eman. Merill. lib. 3. observat. 23.

CAP. LXXI. Substitutio. Substitutus.

Axioma I.

Substitutio potentior & efficacior censeret quam jus accrescendi, l. 2. §. si duo 8. ff. de bon. pos. ff. secund. tabul. l. 1. §. in primis. §. pro secundo 4. C. de eaduc. toll. Alex. Imol. adl. 57. num. 24. ff. ad SC. Trebell. Novell. 1. §. si quis autem vers. si res d. institutio. Aut. hoc. amplius. C. de fiducoran. if. ratio, quia substitutus admittitur ex voluntate & dispositione defuncti expressa, conjunctus vero & jus accrescendi habens ex nuda conjectura & tacita mente defuncti, Dd. in l. un. C. quand. non petent. part. Gomez. libr. 1. var. resolut. cap. 3. num. 26.

Limita, nisi ex presumpta voluntate appearat, voluisse præferri conjunctum substituto, l. quidam 30. ubi Bart. ff. de vulg. subf. idem in d. l. 2. §. ff. de bonor. pos. ff. secund. tabul. vel quando substitutio effet copulariè seu conjunctim facta, quia tunc ille, qui adivit, habebit partes aliorum per jus accrescendi, & excludetur substitutus per ejus additionem, Bart. in l. 1. impr. q. 2. q. 5. in princ. ff. de vulg. subf. vel quando institutos & sic conjunctos in institutione testator ad invicem substituit, tunc enim talis substitutio jus accrescendi non impedit, Baldus in Lonic. Cod. quand. non petent. part. Socin. in tract. fallent. 219. 479.

II.

Substitutio in unum tantum casum concepta,
(Dd)

ad

ad alium extendi non potest. *l. si ita quis 21. l. si mater 23. §. 1. ff. de vulg. & pupill. substit.* Substitutiones enim strictè accipiuntur, ut de una ad aliam personam porrigi non debeant, prout respondent Decian, *respons. 2. zum. 61. lib. 2. Cravett. conf. 98. num. 5. Corn. conf. 19. col. 6. lit. 9. vol. 2. & conf. 276. col. 3. lit. F. vol. 3. cùm expressio eorum, quæ tacitè insunt, nihil operetur, l. si in diem 46. ff. de condit. & demonstr. l. bac verba 3. ff. de legat. i. l. non recte 3. C. de fiducijs. Ludov. Roman. conf. 56. num. 3.*

Limita, nisi ob eandem rationem & verisimillem mentem restatoris possit extendi ad casum etiam non expressum, & personas in dispositione non nominatas, *l. cum proponas 3. C. de hered. instit. Cravett. conf. 326. numer. 2. Decian. resp. 1. n. 158. lib. 1. Ubi hoc adest verum esse sit, ut ad contrarios etiam casus ob eandem mentem extendatur, per regulam, quod quandocunque casus secundum literam non est expressus, sed omisus, & tamen eadem ratio & exequitas in omisso, quæ in expresso subest, non expressum pro omisso haberi non debet, prout in terminis substitutionis trad. Bald. in l. *mater. C. de instit. & substit.* & post eum Cravett. *conf. 326. num. 9. add. & Regner. Sixtin. 2. conf. Marpurg. 17. numer. 43.**

III.

Quoties hereditas immediate capitur à testatore, toties substitutio est directa: Quoties vero capitur de manu illius, qui institutus heres est, toties est substitutio fideicommissaria seu obliqua. Ratio hujus divisionis est, ut per istam eò melius jura substitutionum declarentur. vid. *Carpz. P. 3. Conf. 8. def. 8. n. 3.*

IV.

Quoties instituti sibi invicem simpliciter substituti sunt, toties eas partes in substitutione capiunt, quas habent in institutione *l. 24. ff. de vulg. & Papill. substit.* quia testator etenus dilexile videtur substitutos, quatenus dilexit institutos. Exemplum est in *d. l. 24.*

Limita, nisi de aliâ testatoris mente evidenter constet, *d. l. 24. Conf. Stryck. in annot. ad Instit. de substit. §. 2.*

V.

Quoties quis substitutitur in casum deficientis heredis, si scil. heres esse nolit vel non possit, toties substitutio est vulgaris *pr. Inst. de vulgar. substit.* quia hæc vulgariter fit, seu vulgari & commun modo *l. 4. §. 2. ff. eod.*

VI.

Quoties unus casus in substitutione vulgaris expressus, toties tacitè continetur alter. Quia eadem est ratio in casu omisso, quæ est in casu expresso, ut scil. defunctus heredem habeat: ad utrumque ergo casum testator videtur resipexisse. Hinc sub expresso casu noluntatis continetur etiam casus impotentiae. *Gomez. Lib. I. Var. Resol. cap. 3. n. 10.*

Amplia, ut etiam procedat in pupillari substitutione. Ita sub expressâ vulgaris continetur pupillaris tacita, & sub hâc etiam illa *l. 4. de vulg. & pupill. substit. ibique gloss. & DD.*

VII.

Quoties ab instituto herede adita est hereditas, toties expirat substitutio vulgaris *l. 5. C. de impub. & al. substit.* quia sic deficit conditio, sub quâ facta erat substitutio, scil. si heres non erit.

Limita, ut procedat (*i.*) nisi aditio descendatur per restitutionem in integrum, ubi locus sit substituto *l. 7. §. 10. ff. de minor.* (*z.*) nisi heres acquisita hereditate nolit implere voluntatem defuncti; sic enim substituto, qui de implenda voluntate defuncti cavit, desertur hereditas. *Autb. Hoc amplius. C. de fiduciis.*

VIII.

Quoties impuberi in ullum casum, si intra pubertatem deceperit, substitutur, toties substitutio est pupillaris. Quia pupillo per eam substitutur, quippe qui post mortem patris sui juris,

IX.

Quo ordine ab intestato succeditur, eo ordine etiam exemplariter substitutur. Quia hoc humanitas ratio exigit, quâ initur exemplaris substitutio. Ergo hodiè exemplariter substituendi, (*i.*) liber, (*z.*) parentes, (*c.*) fratres.

Limita; ut tamen sufficiat, modò substituant quoad legitimam. Hæc tamen illis tantum debetur.

X.

Substitutio pupillaris expressa continet sub se tacitam vulgarem, *l. quamvis 4. C. de impub. & alior. substit. Dd. in l. 2. ff. de vulg. substit.* sub qua vulgari continentur omnes casus, per quos institutus heres non fit, *l. 3. in fin. ff. de liber. & postib. Dd. in l. 1. ff. de vulg. substit.* eamque exemplis exhortant *Imol. in cap. Raynatum. extr. de testam.* & in *l. qui habet. ff. de vulg. substit.* Johann. Andr. in addit. ad *Speculat. in iir. de secund. nupt. ad rubr. quem sequuntur Bart. Bald. & Alberic. in Autb. hoc locum. Cod. de secund. nupt. Calcagnin. conf. 103. Castrens. conf. 89. incip. dubitatio vertitur, num. 2. lib. 1. quin imò quod vulgaris in casum moris extendatur ad causam repudiationis, respondent Paris. conf. 19. incipient. ad resolutionem. num. 175. lib. 2. Fulgos. in l. fin. col. 2. C. de instit. & substit.* Hinc substitutionem factam post mortem filiorum purificari, filii non natis perhibent Socin. sen. conf. 52. lib. 1. Socin. jun. conf. 81. num. 44. lib. 2. Curt. sen. conf. 51. num. 28. Paris. conf. 70. n. 20. lib. 2. Decius conf. 227. Alciat. conf. 494. n. 11. Quapropter si quis, verbi causa, constituerit posthumum nasciturum, eique substituerit Cajum sub conditione, si heres erit, & in pupillari ætate deceperit, admittetur quoque substitutus in casu, quo institutus natus non fuerit, Dec. in l. 1. num. 14. limit. 3. ff. de vulg. substit. cui adstipulatur etiam Bart. in d. l. n. 33. eod. ubi ait, quod si substitutio facta est ventri, partus autem non nascatur, substitutus admittatur, his add. & Guilhelm. de Cun. in l. precibus. C. de impub. substit. Steph. Bertrand. conf. 174. incip. nemini dubium. n. 30. lib. 3. Bero. conf. 102. n. 18. Decian. conf. 10. numer. 60. cum seqq. libr. 1. Alciat. in l. comm. diffimili.

dissimile. num. 21. de liber. & postib. & in tr. de V. S. lib. 3. p. 2. & conf. 250. n. 6. conf. 494. n. 11. Burflat. conf. 19. n. 13. lib. 1. Corn. conf. 276. lib. 3. Valentin. Forster. 1. conf. Marp. 8. n. 11. Curt. sen. conf. 72. incip. Dominus Ludovicus. col. pen. in princ. & conf. 81. col. pen. Vigilus in §. 1. vers. & ipsi filio. num. 20. Inf. de pupill. subdit.

XL.

Substitutio sibi ipsi fieri non potest. l. filium sam. 27. in princ. quando dies legat. ced. l. planè 94. §. sicuti 2. l. legatum 116. §. heredit. 1. ff. de legat. 1. Cephal. conf. 37. n. 25. Bertaz. 1. conf. decis. 51. n. 36.

XII.

Ie, qui suscipit vicem alterius, non propterea ipsi par est dignitate, licet ejus iuribus utatur, quando scil. in perpetuum ei subrogatus est, non quando ad tempus ejus vices gerit, ubi tamen aliquibus privilegiis utitur. Brunnem. C. de Comit. reimit.

XIII.

Qui per substitutum servit, gaudet iisdem privilegiis, quibus gauderet, si in propriâ persona serviret. l. 64. C. de Decur.

Declaro: hoc obtinet tantum in dignitatibus, non in aliis Collegiis. Brunnem. C. de Comit. rei milit. in fin.

XIV.

Qui ob morbum vel senium alium substituere potest, substituit sub periculo suarum facultatum. l. 1. C. de propos. agent. deberetur substituire idoneum ejusdemque scrinii, id est, ejusdem juris & conditionis. e. g. Doctor Doctorem, non scholarem, quantumcumque sufficientem, artifex artificem, alias nulla esset subrogatio, & quod gestum est, non subsistit, quamvis ad tempus tantum sit surrogatus. Perez. C. de propos. agent. n. 3. seq.

XV.

Facilius ei permittendus est substitutus, quem præcedentia merita commendant. Brunnem. C. de propos. agent. col. 1. n. 1.

CAP. LXXII.
Subtilitas.

Axioma I.

Subtilitas juris nominem debet damno affice, l. 3. ff. de separ. aliquando enim subtilitas legalis (hoc est, ad causas publicas comparata) minutiarum nomine eluditur, Nov. 136. 4. in fin. ac proinde sola juris subtilitate obsticti, dol excepione uti possunt. l. si quis 56. de V. O. Hinc de nimium subtilibus inferi Barth. Blarer. l. disfamari. C. de ingenuis manumiss. in prefat. ad leff. quod plerunque decidere soleant femoria, Confer Ernest. Cothman. vol. 3. respons. 80. n. 222. Unde et Hieron. de Cævallos in specul. au reo commun. opin. contra communem. quest. 101. num. 25. pag. 120. rotat: Lucrofa & practicabilis appetenda esse, non vero subtilia & parum fructuosa, & Aleman. consult. 8. princip. 1. p. 37. ubi necio quis ad marginem in exemplarimeo, quod à veteramentario coëmi, verba hac ad scripsit: UBI MANET HONESTUM, A-

MICE? Cavendum itaque, ne dum nimia subtilitate utimur, (circa res pupillares) ipsi subtilitas ad perniciem (eorum) revertatur, monet l. fancimus 7. in princ. C. ad SC. Trebellian. Interim tamen Legita debet novisse subtilia, ne dicatur claudicare ejus scientia, Zal. in repetit. l. 31. §. 1. de reb. cred. & ex eo Schummius in Comment. MS. ibid. Atque eò trahunt vulgatam versionem, Novell. 89. cap. 12. §. ult. ibi: oportet per omnem viam subtilitatem simulque pietatem transire: quanquam ibi Imperator alter sentias & loquatur. Unde ipse Cothman. alibi (respons. Academ. 1. num. 453.) ait subtilitatem contempores esse stultos allegando l. Lucius Titius 88. §. ult. verb. diligentiam, de legat. 2. Hinc etiam judici incumbit omni subtilitate in causam inquirere. l. proprandum 13. §. sin autem 3. C. de judic. l. 11. Cod. eod. Legislatori etiam est fancire subtiliore tractatu habito, l. 15. C. de legit. hered. quod enim legitur, judicem aliquando non subtiliter cognoscere debere, l. 1. C. ut in possess. legat. vox subtiliter idem quod summatum notat.

Conciliationis tamen loco hic notari potest distinctio subtilitatis, qua distingui solet inter rationabile, que ad juris interpretationem conferit, quæ necessaria est, & non contemnda, l. unic. C. de professor. qui in urbe Constantinopol. docent. ibi: interpretandi subtilitatem. l. 2. §. 15. C. de V. I. E. l. 10. §. plurium. de question. & inter captiosam, quæ ad simplices decipiendos tendit. Atque hanc frangere prudentium auctoritatem, not. l. 5. de transactionib. cap. de quibus. distinct. 20. quia haec in perniciem deducit, l. fancimus 7. Cod. ad SC. Trebellian. post Lucam de Penna Reincking. lib. 2. class. 2. cap. 11. numer. 42. vid. omnino trast. nostrum de jure Cerevisar. in prefat.

II.

SUBTILITAS nimia veritatem laedit, Decius conf. 666. Visa copia. circa fin. Gemini. conf. 49. super isto punto. numer. 4. vers. nam subtilitas. Roman. conf. 301. In proposita. numer. 15. vers. secundo demonstro. & pietas eam subvertit, Anton. Faber in Cod. lib. 5. tit. 21. defin. 1. num. 7. Carpzovius part. 2. confit. 11. defin. 11. num. 5.] & voluntates contrahentium subvertit, l. 1. C. ut action. ab herede, vel contra heredem. [& iniquam juris differentiam, l. Leg. 12. Tabularum 14. Cod. de legitim. hered.] & errorem inducit, l. si servum 91. de V. O. Baldus in proam. Decretal. incip. Initium. circa fin. Roman. ubi supra. [Baldus in l. precibus. num. 23. de impub. & alia subfit. per l. ille aut ille 12. §. cum in verbis 1. de legat. 3. idem conf. 226. num. 1. ad fin. vol. 1. & conf. 280. vers. & idem disputando. volum. 4. Pantelchman. 2. præf. quest. 13. n. 87.] Rolandus à Valle conf. 55. numer. 7. lib. 1. ubi ait, quod in rebus claris subtilatio est errorem querere, & ideo illa

(D d) 2

non

non est curanda in foro Ecclesiastico, ex quo de mente constat, cap. dilecti 6. de judic. Federic. de Senis conf. 158. Reverende Pater. in princ. maximè in causis beneficialibus, Ancharan. coll. 295. Pro clariori. in fin. [Unde, quod dici solet, judicantem oportere cuncta rimari, cap. judicantem 30. quæst. 5. intelligi debet absque nimia subtilitate, quia, ut ibi glossa subjungit, judex in omnibus non debet esse curiosus, & hoc idem affirmavit Alberic. in l. sancimus. Cod. ad SC. Trebell. ubi ait, quod multi ex nimia subtilitate decipiuntur, cum qui nimis subtilizat, se ipsum frangat, ut de Baldo dixit Jason in l. edita 3. C. de edendo. & Aristides ob nimiam justitiam fuerit expulsus. Lucas de Penna in l. precepit 3. col. 2. Cod. de Canon. largition. lib. 10. Ideoque in jure Canonico tales Legum subtilitates non curari, post gl. sing. in cap. suscitata. verb. Monasterium. de in integr. restit. ex cap. licet. de probat. retulit Gylman. tom. 2. part. 2. vot. 11. n. 8. Quapropter tales subtilitates à judicibus non facile admittendæ, juxta præceptum JCTi in l. sicut 8. §. si debitori 6. ff. quibus modis pign. solv. & que notantur in cap. dilecti. de judic. sed potius imitandum exemplum Javoleni in l. quisquis 116. de V. S. qui reprobata opinione Labeonis, verborum subtili interpretatione nitentis, sententiam Proculi mentem disponentis considerantis amplexus est, cum optimum sit, non propriam verborum significationem servare, sive (ut alii legunt) scrutari, sed imprimis quid disponens demonstrare voluit, l. cum de 18. §. item 3. ff. de fundi instr. Hartm. Pistor. 1. quæst. 26. n. 27. ne ex nimia subtilitate voluntates contraheantur intervertantur, contra-textum l. 1. Cod. ut action. ab hered. ibi: ne propter nimiam subtilitatem 6. fac. text. in l. in conventionibus 28. de V. S. quam tam tolerari in disputando, non judicando, testis est Bald. in l. veteris 13. C. de contrah. stipulat. Unde subtilitas illa ut pernicioſa detecta est, per quam testamenta solemnitate condita, ab his, qui jus condendi testamenta habent, subvertentur, Signorol. conf. 159. per l. final. Cod. de impub. substitut. Wesenb. conf. 85. n. 47. per l. 1. C. de sacros. Eccles. l. cum necessitate 18. C. de fideicommiss. Joh. Goedd. lib. 3. Conf. Marpurg. conf. 27. n. 41. ne, ut Imperator monet, dum nimia scrupulositate seu subtilitate circa prætermissa conditionis verba utimur, voluntas testatoris defraudetur, l. si quis hered. 7. Cod. de

instit. & substit. Wesenb. 2. conf. 94. n. 9. addit. & ea, quæ contra nimis subtilizantes scribit Neviz. lib. 5. Sylv. nupt. n. 67. pag. 5. unde & interpretatio nimis subtilis potius verborum lucratio, quam interpretatio dicitur, Baldus in l. omne verbum C. de Legat.

CAP. LXXXIII. Successio, Successor.

Axioma I.

Quamdiu locus est successionis ex testamento, ab intestato hereditas non debetur, l. quamdiu. ff. de acquir. hered. l. quamdiu 69. cod. l. 3. in fin. l. 37. de hered. instit. l. 4. de iuris. & irrit. sebam. l. 19. §. 1. ff. de condit. & demonfr. l. 3. §. 2. de poss. seff. secund. tab. l. 5. C. de imp. subff.

Intellige verum, quando testamentum rite & secundum leges conditum est, §. 2. Instit. de hered. que ab intest. deser. ibi: aut non jure fecit. l. Si unus 12. C. de testam. vid. Vult. i. conf. Marp. 21. n. 27.

II.

Quoties vel ab initio vel ex eventu Testamentum deficit, toties ab intestato succeditur, quia cessante provisione hominis incipit provisio legis. Ita ergo si testamentum vel plane non factum, ubi tamen à defuncto fieri poterat, vel factum quidem, sed non jure, aut postea ruptum vel destitutum, successionis ab intestato locus est, pr. Instit. de hered. que ab int. est.

III.

Quoties ex descendenteribus aliquis superest, toties nemo ex ascenderibus seu collateralibus admittitur, quia hereditas ambulat cum sanguine & ad commune parentum votum magis descendit quam ascendet. l. 7. in fin. ff. si Tab. Testam. null. extab.

Limita, ut procedat in descendenteribus legitimis.

IV.

Quocunque gradu descendentes sint, omnes ad successionem admittuntur, si nemo ex eorum parentibus superest. Quia ob ius representationis omnes in pari gradu reputantur, adeque succedunt ex jure transmissio seu jure sanguinis.

V.

Quacunque ratione concurrunt descendentes, semper succedunt in stirpes. Ratio iterum consistit in iure representationis: hinc etiam si solidi ad finem nepotes vel soli pronepotes, succedunt tandem in stirpes.

Limita, ut procedat, si ascendentis succeditur, secus si collateralis. Nam fratum filii soli, i. e. non concurrentibus fratribus extantibus, in capita succedunt, non in stirpes. Rec. Imp. Spirens. de Anno 1529. §. item als biss hero.

VI.

Quoties diversorum matrimoniorum liberi concurrunt, toties illa quisq; præcipue capit, quæ defun-

defunctus à suo parente jure ususfructus percepit, non quæ jure proprietatis: In reliquis succedunt æqualiter. Quia in illis proprietatis remanet penes liberos, ergo mortuo illo, cui ususfructus competit, revertitur ususfructus ad liberos istius matrimonii. Hæc verò cùm pleno jure patri sint acquitata, ad liberos æqualiter transmituntur. Hinc igitur, cùm hodiè portio statutaria pleno jure acquiratur superfitti conjugi, in illâ succedent liberi utriusque matrimonii æqualiter. *Conf. Stryck. Tract. de success. ab intest. Dissert. 1. cap. 2. §. 6.*

Limita: ut hoc non procedat in privignis, quippe quorum in successione nulla habetur ratio, l. 3. C. *Communia de success.*

VII.

Quoties legitimatio per subsequens matrimonium facta, toties legitimati eodem plane jure cum legitimis succedunt. Quia matrimonium subsequens purgat omnia vitia antecedentia. *cap. tanta. 6. extra. quæ filii sunt legitim.*

Limita: modò legitimati nati sunt ex tali muliere, cum quâ tunc temporis prohibitum non erat matrimonium. *Nov. 89. cap. 8.*

VIII.

Quoties legitimatio per Rescriptum principis facta ante liberorum legitimorum existentiam, toties legitimati æquali jure cum his succedunt, quia sic legitimatis jus est quæstum, nec quicqvā juris auctoriter legitimis.

IX.

Quoties legitimatio per rescriptum Principis facta post liberorum legitimorum existentiam, toties non succedunt legitimati, quia legitimi anteā natijus quæstum habent, quod ipsis à principe ablatum in dubio non censetur. *l. nec acquir. 4. C. de emancip. liber.*

Limita: nisi princeps in specie hoc expresserit per clausulam *NON OBSTANTE*, *Conf. Stryck. de success. ab intest. Dissert. 1. cap. 2. §. 74.*

X.

Quoties de successione materna linea seu reæ seu collateralis queritur, toties naturales & spuriæ æqualiter cum legitimis succedunt. *§. 3. In- sit. ad Scrum orbit. quia ratione matris etiam sunt legitimi, cum in matre, quæ semper certa est, omnis ratio illegitimatis celset.*

Limita: ut non procedat in matre illustri, si alios liberos legitimos habeant.

XI.

Quoties agitur de successione linea paternæ, toties illegitimè nati non succedunt. *Nov. 89. cap. 12. §. 6.*

Ratio: quia pater est incertus; certus enim est is, quem justæ nuptiæ demonstrant.

Limita: ut non procedat (1.) quoad alimenta, (2.) si pater non habeat liberos nec uxorem, tunc enim succedunt in sextantem.

XII.

Quoties de successione ascendentium queritur, toties proximior semper excludit remotiores. *Nov. 118. Cap. 2. in pr. quia inter ascendentem non est locus representationis, utpote qui sanguinem non ducunt à descendientibus. Ita ergo mater excludit avum, avus proavum, &c.*

XIII.

Quoties parentes plures disparis numeri soli concurrunt, toties succeditur in lineas, alias in capita, si scil. cum collateralibus concurrant. Quia enim jus Representationis hic cessat, cessat quoque successio in stirpes. Inde linearis vocari solet hæc successio. Ita si in linea paternâ adsit avus, in maternâ avus & avia, in duas partes hereditas dividitur.

Amplia: ut procedat in tantum, ut ne quidem origo bonorum, & unde provenerint, attendatur. *Stryck. de success. ab Intest. Dissert. 2. cap. 1. §. 21.*

XIV.

Quoties in linea collaterali adiunt Germani Germanorumq; liberi, toties cum ascendentibus concurrunt. Fratrum verò nepotes excluduntur, quia jus representationis in collateralibus ultra fratrum filios non extenditur. *Auct. post frates fratrumque. §. 6. C. de Legit. hered.*

Limita: ut cum ascendentibus admittantur non nisi Germani: uterini enim & consanguinei ab ascendentibus excluduntur.

XV.

Quotocunque gradu ascendentes sunt, nunquam à collateralibus excluduntur. Nam in successione prior semper & potior ratio habenda ascendentium ob vinculum gratitudinis, quam ipsis debent descendentes.

XVI.

Quotiescunque ascendentes aut fratres Germani Germanorumq; liberi adiunt, toties unilaterales non admittuntur. Pro illis enim ratio gratitudinis, pro his duplicitas vinculi militat.

XVII.

Quoties fratrum filii cum fratribus vel ascendentibus defuncti concurrunt, toties succedunt Jure representationis seu in stirpes.

Amplia, ut procedat etiam tunc, quando fratrum filii cum fratribus unilateralibus concurrunt; nam & sic Jure representationis, & consequenter in stirpes succedunt, quia aliquo ab unilateralibus ob gradus proximitatem excluderentur. *Nov. 118. cap. 3. vers. unde Consequens.*

XVIII.

Quoties fratrum filii soli sunt, toties non succedunt Jure representationis, sed in capita. *vid. Confit. Caroli V. de An. 1529. d. 23. April.* Quia sic non jure transmissio sed proprio vocantur, cùm jus representationis illis eo saltem casu concessum, si cum aliis fratribus aut ascendentibus concurrant.

Amplia, ut etiam tunc in capita succedant, cùm soli sunt, & patrum, qui adest, excludunt, quia adhuc succedunt jure proprio. *Stryck. de success. ab intest. diss. 3. cap. 1. §. 15.*

Limita: ut aliud sit, si fratrum filii succedant in contractum defuncti, sic enim jure transmissio succedunt in stirpes.

XIX.

Quoties nulli fratres fratrumque liberi adiunt, toties indistinctè succedit proximus, ita ut nec representatione, nec duplicitas vinculi, nec distinctio bonorum amplius attendatur. Quia causa successoris collateralium est conjunctio sanguinis cum

(D d) 3 defun-

defuncto: quō magis ergō quis alteri conjunctus, eō magis succedere debet.

Limita: nisi quis ex patre & matre consobrinus esset, ut si duo fratres duas duxissent sorores. Quod tamen cū ex jure civili probari non possit, à Facultate Juridicā Viadrinā aliquando rejectum & contrarium responsum fuit. Brunnen. cent. 2. decisi. 26.

XX.

Quocunque casu filius succedit patri, eo casu pater succedit filio, quia iura successionum sunt reciproca, l. 11. de legit. hered.

Limita, ut non procedat in adoptione minus plena; nam in illa filius succedit patri, sed non pater filio, quia ad patrem nullum jus devolutum.

XXI.

Quoties vidua in successione concurreat cum liberis, toties Jure communī tantum capit sua portionis usumfructum, Nov. 117. cap. 5. ne alioquin liberi nimirū lēdantur, & quia uxori per usumfructum jam satis prospectum de necessariis vite subsidiis.

Limita: modò liberi ex eodem matrimonio fuerint geniti. d. Novell. 117. cap. 5. ibi: si verò talis mulier filios ex eo non habuerit.

XXII.

Quoties vidua concurreat cum aliis sanguineis junctis, toties proprietatem consequitur. Quia hōc in casu major favor est uxoris quam in priori, hinc etiam majus beneficium eidem tributum. Hinc igitur etiam tunc, quando cum parentibus concurreat, plenam proprietatem consequitur uxor, Brunnen. ad Autb. præterea. C. unde vir & uxor.

Limita, ut aliud sit in portione statutaria. vid, PORTIO STATUTARIA.

XXIII.

Successionis ubi eadem est ratio, omnes aequaliter succedunt, l. à Tito 108. ibid. gl. ad verb, reddi ff. de V. O. cap. scire debet 8. dist. 76. Quando enim plures unā oratione junguntur, debent parisoniter esse juncti, l. Seje 20. §. 2. ubi Bart. de fund. instruc. l. si leg. starius 8. §. fin. ubi Bart. de leg. 3. gloss. in l. liber homo. §. Titius. ff. de hered. institut. per regulam, quod una determinatio, respiciens plura, aequaliter determinet, l. jam hoc jure 4. in princ. ff. de vulg. substitut. ubi Jason num. 8. & l. Lucius. n. 3. eod. tit. ac proinde ita vocari etiam in successionibus aequaliter admitti debent, Jason in l. si pater. n. 8. de vulgar. substitut. l. quidam relegatus 5. §. fin. de rebus dub. l. interdum 13. in princ. de hered. institut. ubi aper- tè dicunt, quando collectivè vocati, pariter vocantur & copulative cum nominativi vocatis, quod tunc in aequales partes succedant. Henning. Goeden. conf. 22. de simultan. investit. Exemplum elegans vide in l. Lucius 88. §. Lucius 6. de Legat. 2. ubi casus clarus, quando uni de familiā relinquitur nominativus, & alius nomine collectivo, omnes nihilominus pariter ad aequales portiones vocantur, cuius rei alias rationem reddi non posse ait Castrensi. add. §. Lucius d. t. nisi quod par affectus videatur fuisse testatoris erga omnes: & quod in omnibus ejusdem familie ea-

dem sit ratio & par affectus disponentis, qui vult rem in familia remanere, & omnes de familiā honorare: ideoque magis attendenda ejus voluntas & sententia, ac paritas rationis, quam verborum contextus, ac proinde aequaliter & paribus omnibus omnes & singuli aequali affectione & presumpta disponentis sententia censeantur honora- ti, prout eleganter post Aretium exposuit Jason in l. si pater. de vulgar. & pupill. substitut. 8.

Excipe, nisi alia voluntatis testatoris conjectura, utpote quā colligi ex subtilitate verborum collectivae aut distributive positiorum potest, contrarium doceri queat. Bart. in l. si servus communis per tot. ff. de stipul. servor. quem sequitur Ca- strensi. in d. l. Lucius. §. Lucius. d. t. quorum collectivorū alias hēc est natura, ut non singulistotum, sicut sit in distributivis, sed tantum pro parte tribuant, l. si pluribus 44. in princ. ff. de legat. 2. Corn. conf. 237. numer. 3. per l. non di- singuemus 32. §. cum in plures 13. de recept. ar- bitr. atque sic quando plures collectivè vocan- tur cum aliis nominativi, vel distributivè posi- tis, tunc collectivè vocati cum aliis nominativi positis, non capiunt singuli aequales partes, neque in capita cum reliquis succedunt, qui no- minativi vocantur, sed omnes in unum colle- ciū tantum unam partem simul capiunt, quantum reliqui omnes singuli, l. interdum 13. in princ. de hered. institut. l. si pater 9. de vulgar. & pupill. substitut. l. si quis 8. de usufruct. acref. l. plane 34. in princ. l. bujusmodi 84. §. si Tito 8. de legat. 1. l. fin. ubi Bald. Salicet. Corral. & Dd. communiter. Cod. de imput. substitut. l. 2. de dot. prelegat. quia omnes collective vocati unam perlonam tantum simili representant. l. plane 34. in princ. ff. de le- gat. 1. non immittere ergo unam duxat partem accipiunt, qualem reliqui omnes singuli, prout hanc rationem post alios tradit Jason in l. si pa- ter. in princ. ff. de vulgar. substitut. in l. fin. C. de im- put. substitut.

XXIV.

Successione exclusa non debet exclusum vi- deri, quod alia viā ac ratione inest & debetur. Glossa & Salicet. in l. de criminis. C. qui accusar. poss. l. pacl. 6. C. de paclis. Generali enim deroga- tione non tollitur jus singulare, l. decurso 3. Cod. de silentiar. lib. 12. ubi glossa, quam reputat singularem Bald. in cap. 1. in fin. quo temp. miles. & in c. Ecclesia 10. n. 8. de confi. & cap. cum ordinem. in fin. de rescript. Exemplum est in filia, quę licet simpliciter vigore statuti excluditur, non tamen excludetur à legitima. Salicet. in Autb. novissima. n. 11. vers. quero undecimo. col. 6. C. de inoffic. test. & in l. si servi. num. 27. vers. quero suc- cessivè. Cod. de noxal. action. Socin. conf. 30. quamvis ex his num. 35. vers. 17. vol. 1. Alex. conf. 7. Viss. & diligenter. n. 6. vers. facit. pro hoc. vol. 2. Curt. sen. conf. 39. Viss. num. 7. vers. quin ind. fortius. col. 2. Jason in d. Autb. novissima. num. 67. vers. postremo quero. C. de inoffic. test. Pacian. 1. conf. 38. n. 1. Menoch. conf. 71. num. 27. vers. quia uno verbo. vol. 1. quia legitima alio speciali ju- re venit ac debetur, Bald. in l. 1. n. 5. C. de legi- tim. hered. cap. 1. §. quia etiam. num. 3. Episc. vel Abbat. l. 1. C. de impon. lucrat. descript. Alex. conf. 13. Transa

Transmissio. n. 2. vol. 1. & cons. 150. n. 6. vol. 2.
non ut successio, l. unic. C. de impon. lucrat. defor. l. ult. C. de Codicilli. sed tanquam as alienum.
Gloss. in l. si quis. verb. posse. ad L. Cornel. de fals.
l. s. verb. debitum. C. de inoffic. donat. Bald. in l. 1.
circ. fin. C. de liber. præt. l. quanquam 10. C. ad L.
Falcid. Corras. ad l. filium 24. num. 36. & 101. C.
famil. hercif. ideoque nec successioni jure regu-
latur, d. l. unic. C. de impon. lucr. defor.

XXV.

Successio viventis est nulla, l. qui superfluit 94.
ff. de acquirend. hered. Wefenb. 2. cons. 74. A-
git enim ante diem & perperam, l. in fin. quand.
dies natus r. legat. §. plus autem. l. de act. §. tem-
poralis. Inst. de except. etiam petendo, quod spe
deberetur, Johan. Blanc. ad tit. Inst. de act. c. an-
liber. ac. prejud. fil. in fin. siquidem nullum ad-
huc interesse haberet, cum mori ante eum potuer-
it, cuius in successione jus pectebat, ideoque de
viventis hereditate sollicitus esse non debuit, l. 2.
§. inter 2. de vulg. & pop. subst. cum talis spes sit
improba, l. inter 93. §. sacram 5. de V. O. nec lici-
ta, sed incerta, Castr. cons. 448. non est dubium,
n. 1. vol. 2. per l. post emancipationem 6. de lib. leg-
at. l. 1. §. si impubere 21. de collat. honor. indu-
cens nempe votum captanda mortis, prout not.
in d. l. fin. l. pactum 15. C. de pac. quod procede-
re a deo, ut nec pactum, d. l. qui superfluit. de acq.
her. l. 4. C. de iniur. stipul. l. stipulatio hoc modo
61. ff. de V. O. l. pactum quod dotali 15. C. de pac.
nec renunciations de successione viventis ullius
momenti sint, l. si quando 35. §. 1. C. de inoff. test.
l. pactum 3. C. de collat. testatur Wefenb. 2. cons.
44. n. 55.

Limits I. secus esse in pacto particulari sive
conventione super quibusdam rebus particulari-
bus, & certis post mortem relinquendis, tale enim
pactum valebit, quia in residuo superest liberum
testandi arbitrium, gloss. in l. fin. verb. accom-
modaverit. C. de pac. ibique Bart. in lext. col. fin.
vers. nam promittens. Decius in l. pactum 15. n.
10. vers. secundo limita. C. de pac. Tiraquel. in tr.
de primog. q. 6. n. 17. Bero. in cap. Raynultinus. n. 17.
de testam. Joh. Dilect. de art. testam. tit. 2. cau-
tel. 10. Nicol. Jun. de feud. art. 70. num. 23. cent.
2. Chassan. cons. 29. n. 16. Alex. cons. 83. num. 6.
Ruin. cons. 7. n. 5. vol. 3. Alciat. respons. 122. n. 6.
Franc. Pfeil. cons. 115. num. 15. cent. 2. nec inter-
est, quibus verbis de succedendo pactum in cer-
tis bonis sit conceptum, ut valeat, Dec. cons. 225.
col. pen. & cons. 516. & cons. 578. n. 4. Gozad. cons.
87. multa namque in rebus particularibus facta
subsistunt, quæ de universitate & tota hereditate
facta non valerent, Vult. 3. cons. Marp. 34. n. 83.
cum seqq. Treutl. disput. 6. tibet. 8. lit. 4. vol. 1.
Gail. lib. 2. obser. 126. n. 8.

Limits II. nisi pactum esset mutuum seu re-
ciprocum, puta si inter duos vel plures conven-
tum esset, quod alterutro sine liberis mortuo ad
superstitem bona pervenant, quia illa mutua
conventio non est pactum futura successioni,
cum bona futura non promittantur ut successio
futura, sed est obligatio conditionalis, si alterutro
sine liberis præmoriatur, quæ obligatio, eveni-
ente conditione, ad tempus conventionis retro-

trahitur, & pro pura habetur, l. necessario 8. §.
1. ff. de peric. & comm. rei vendit. ibique gl. verb.
præterite. l. potior 11. §. 1. ff. qui pot. in pignor. l.
unic. C. ut ait. ab hered. Gail. lib. 1. obser. 126. n. 2.

Limits III. si esset de successione, ejusque vel
incerti, quod valet, l. 3. §. 2. ff. pro soc. vel certi,
quod tum subsistit, si es consentiat, & in ea vo-
luntate usque ad extremum vita spiritum perse-
veret, l. ult. Cod. de pac. add. Cravett. cons. 42. in
princ. Cephal. cons. 146. num. 6. Bologn. in d. l.
ult. n. 57. Treutl. d. dispe. 6. th. 8. Wefenb. 1. cons.
11. n. 28.

XXVI.

Successio ex testamento non dicitur legitima
successio, l. 3. §. de illo 2. ff. pro soc. l. legitimam 8.
ibique gl. ff. de petit. hered. Socin. cons. 12. num. 3.
lib. 3. Abb. cons. 3. col. 4. nam. 9. lib. 2. Farin. 1. de-
cis. 15. & in addit. lit. a. Dd. communiter omnes
in l. omnium, ibique praesertim. Curt. jun. & Ca-
gnol. C quando non petent. part. cum aliis per Fa-
rinac. allegatis, ubi etiam Alexand. & alii con-
trarium in hoc sentientibus respondet.

XXVII.

Jus successionis non acquiritur ei, de cuius suc-
cessione agitur, l. nec utilem 20. ff. ex quib. caus.
major. Bart. cons. 58. ex Themate ult. dubit. n. 4.
Bertazol. 2. cons. 56. n. 95.

XXVIII.

Successiones aliena sua soboli non sunt praefe-
rendas. l. 1. Cod. qui ante apert. tab. testam. l. nihil
interess. 50. §. sed numquid. 2. vers. facilior. ff. de
bon. libert. l. scripto 7. in fin. ff. unde liber. l. nam
& bics. ff. de inoff. testam. l. cum ratio 7. ff. de bon.
damn. quia natura abhorret, nec est verisimile, ut
quis alienas successiones propriis filiis anteponere
velit, ut dicitur in l. cum acutissimis. 30. C. de fidei-
comm. l. generaliter 6. §. cum autem 1. C. de Inst. &
subst. l. 1. C. de his qui ante apert. tab. testam. Pa-
cian. cons. 66. num. 14. & 16. cum nullus amor ex-
transus inveniri possit, qui affectum paternum
vincere queat. l. fin. in pr. ff. de curat. furios. Bald.
cons. 144. super subst. sub num. 3. vers. & premis-
to ad evidenter. vol. 2.

De successione Fisci vid. Bona Va-
cantia.

XXIX.

Successio non per saltum, Baldus in Autb.
defuncto. n. 2. C. ad SC. Tertull. Academ. Franco-
furt. cons. 21. q. 2. n. 1. & 2. tom. 3. var. JCtor.
sed gradatim defertur. §. si plures. l. inst. de legit.
ago. iurel. §. si autem plurimi. Autb. de hered. ab
inceps. venient. l. post consanguineos 2. §. legitima
4. ff. de suis & legitim. Menoch. cons. 400. n. 36.
lib. 5. Philip. Matth. 1. cons. Marp. 31. num. 31. et
iam in feudalibus ex latere delatis, Schneid. 6. de
feud. tit. de collateral. success. num. 6. Sonsbeck 9.
de feud. numer. 58. Schrader. 6. de feud. nu-
mer. 26. unde potiorem esse rationem filiorum,
quam corum, qui ex ipsiis sunt prognati,
quoniam priores in gradu, prius etiam vocati
censeantur, refert Castrens. in l. ult. C. de V. S.
& l. pto. 69. §. fratre 3. vers. quid ergo. ff. de le-
gat. 2. quo sit nec interpretatio ita facienda, ut

(Dd) 4

remotior

remotior excludat proximiorem, nisi id expressè dicatur, Baldus in l. quod verò col. ult. ff. de LL. Alex. conf. 97. col. 2. vol. 2. Jafon. conf. 205. col. 6. in fin. vers. non obstat etiam vol. 2. quem sequitur Cravetta conf. 243. in fin.

XXX.

Successor qui quis jure auctoris sui utitur, non meliore, l. ex qua persona 149. l. heredem 59. l. aliud. 160. l. in his 185. §. 1. ubi Dec. ff. de R. l. l. 1. ff. de divers. & temp. prescr. l. cum à matre 14. C. de rei vindic. l. 2. C. de pact. inter empt. & vendit. l. 2. l. 3. l. fin. C. de his qui in prior. cred. loc. succed. id que non in universalis solum, sed etiam singulari successore obtinere, docet §. diutina. Inst. de usucap. l. 2. §. pen. ff. pro Empt. l. unic. C. de usucap. transform. imò & in successore feudal. cap. unic. §. rursus. ult. ubi Bald. num. 2. si de investit. feud. contr. fuerit l. Feud. 4. Curtius in tract. feud. pag. 4. num. 120. Jacob de S. Georg. in sua invest. ad verb. & cum pacto. num. 33. & 43. Alex. conf. 18. in fin. num. 13. vol. 5. conf. 30. num. 3. & conf. 87. num. 10. vol. 6. Idem conf. feud. 121. num. 12. Schurff. conf. 96. num. 2. cent. 3. Boë. decis. 76. Tiraquell. in retract. concen. §. 1. gloss. 6. num. 6. Decian. resp. 7. num. 90. resp. 9. num. 25. resp. 25. num. 68. ubi dicit, hoc debere esse proprium successorum, imitari vestigia predecessorum suorum, idem resp. 27. num. 1. resp. 36. num. 65. vol. 1. resp. 9. num. 2. vol. 2. & resp. 43. num. 15. vol. 3. Marant. dis. 9. num. 29. & 30. Wesenbec. 2. conf. 68. num. 8. cùm nemo plus juris in alium transferre possit, quam ipse habet, l. nemo plus 54. ff. de R. Jur. l. traditio. 20. de acq. dom. c. nuper 6. extr. de donat. int. vir. c. nemo 88. de R. l. in 6.

Adeo quodcumque jus non habuit Antecessor, illud nec habere potest successor. l. 59. ff. de R. Jur. quia hic representat personam antecessoris ejusque jus continuat. conf. l. 20. ff. eod. Exemplum est in usucapione. l. 7. ff. de divers. & temp. act.

Amplia, ut etiam procedat affirmativè: quicquid juris habet antecessor, illud habere potest successor. Modò jura non fuerint personalia, v.g. usufructus l. 25. §. 1. ff. de pact. aut actiones personales l. 38. ff. de R. 7.

XXXI.

Cui competit jus in universa defuncti bona, sive actu sive potentia, ille est successor universalis l. 62. & l. 128. ff. de R. 7. quia ille succedit in universalitate. Adeoque & ille, qui heres quidem in flitus sed tamen rogatus est, ut omnia bona tertio alicui restitueret, est successor universalis.

XXXII.

Successori non licet, quod auctori suo non licuit, l. cum heres 11. de divers. & tempor. prescript. d. §. diutina. & §. fructuum 11. Inst. de usucap. l. 1. & l. 2. Cod. advers. credit. l. Exceptio 23. l. cum de hoc 27. ff. de Except. l. seum 10. §. qui injuria. rum. 2. ubi latè Jafon ff. si quis cant. in judic. sif. caus. non obtemp. Siquidem successor non potest esse melioris conditionis quam suus auctor, Petr. de Ubald. in tr. de benefic. in pr. n. 9. ubi ait, quod qui succedit in alterius jus, eodem jure uti debet, & illud potest successor, quod poterat predecessor, nec potest illud, quod ille non poterat,

verba sunt Petri Antibol. in tr. de mun. p. 12. An. de Rosell. in tr. de Indulgenc. n. 452. nec successor magis debet esse privilegiatus, quam ejus predecessor, Petr. Antibol. in tr. de munerib. p. 12. n. 108. Conf. Arg. 1. conf. 2. n. 130. quare successor etiam tenetur servare facta suorum antecesso-

rum, c. 1. ubi Dd. de probat. Zaf. in l. 2. §. eodem tempore. ff. de O. I. Cravett. de antiqu. temp. p. 1. §. 1. n. 17. adeo ut ne de plenitudine potestatis contravenire possit, Cafr. in l. digna vox. C. de LL. Zaf. conf. 10. n. 5. col. 2. Vult. 1. conf. Marp. 16. num. 82. Mynsing. resp. 34. n. 19. qua ratione etiam obstrin- gitur bene gesta predecessoris sui ratificare, l. cum à matre 14. ubi Bart. Bald. Cyn. & alii c. de rei vindic. l. venditrice 3. C. de reb. al. non alien. c. decessor 19. 25. q. 2. ibidemque Archidiacon. succedit enim in honore & onore, Bald. in sua Margarita, verb. dignitatis, Oldr. conf. 249. quemadmodum hoc late declarant Marpurgenses 4. conf. 16. n. 115. & s. 99. vid. tract. meum de obligat. success. in off. per eot. Quando itaque dicitur successorem ad factum sui predecessoris non teneri, gloss. ult. & Dd. in l. digna 4. C. de LL. Bald. in l. 2. n. 3. cod. eit. & conf. 101. n. 2. vol. 2. hoc verum intellige in concurrentibus dignitatibus, & qua sunt iuriis merè positivi, non etiam, quae sunt iuriis naturalis aut gentium, puta contractuum aut investiturum, quia hæc à predecessoribus facta & conventa, ut qui pro una eademque persona habentur, c. quoniam 14. de offic. deleg. Alex. conf. feud. 121. n. 12. ligant. & à successoribus maximè quando alius jus est quantum, servanda sunt, Bald. & Dd. in l. digna vox. C. de LL. Jacobin. in tr. feud. in princ. ad verb. at Principes. num. 1. Wesenb. l. conf. 41. n. 122. vide tamen Gylman. 4. 1. vot. 3. num. 75. ubi pecunia mutua ita distinguit. Aut Princeps accepit pecuniam ob honorem suum, aut ob aliam suam utilitatem, aut ob statum dignitatis, primo & secundo casu successorem non teneri, nisi ei succedit in hereditate, arg. eft in l. providendum 23. C. de decur. tertio vero casu aut predecessor in dignitate accepit pecuniam mutuam in causam voluntariam, aut in causam utili ipsius dignitatis, & his casibus successorem non teneri, text. eft in l. s. rem communem 12. C. scilicet. per, aut accepit in causam necessariam, puta ob dignitatis statum, vel dignitatis res considerandas, quo casu teneri, contraque eum actionem personalē locum invenire, concludunt Dd. communiter omnes in c. 1. de solut. & in l. 37. ff. de reb. cred.

XXXIII.

Succedere debet in onore, qui substituitur in honore, c. rationi 77. de R. 1. in 6. c. adversus 7. extr. de immunit. Eccles.

XXXIV.

Successor non potest esse melioris conditionis, quam auctor ejus à quo causam habuit, l. nemo ss. de R. 1. quia non potest esse in causato plus virtutis, quam procedat ab influenti potentia cause, Bald. in l. 1. num. 2. ff. de Senator. Pacian. conf. 49. num. 62.

Exceptio est in l. 84. ad L. Falcid. ubi heredi pupilli datur actio, que pupillo non daretur, atque ita melioris conditionis successor esse vide-

tur,

tur, vid. Coll. Jur. Arg. de tutel. & ration. dist. tb. 8. in fin.

XXXV.

Is, qui propter Religionem vel ordinem succedere non potest, non facit partem ceteris liberis. Brunnenm. ad l. 3. C. quando & quib. quarta.

XXXVI.

Successor tenetur pro suo autore, non autem auctor pro successore.

Limita: nisi quis fundum alienaverit in inidoneum, qui nec tributa nec canōnem principi solvere potest l. 3. C. de fund. rei privat. ibique Brunnenm.

XXXVII.

Successor in officio solvere non tenetur debita prædecessoris, nisi ad id se obligaverit, vel veniat tanquam successor universalis hereditarius. Successor enim particularis antecessoris sui personam non prætentat. l. 15. 24. C. de donat. l. 15. C. de Decur. Quod tamen in officii utilitatem est impensum, præstare tenetur successor: sic Majoratus successor solvit, quod pro Majoratus conservatiōne ab institutore contractum est. Perez. C. de decur. num. 14. seq. Deinde successor in officio exigere debita à prædecessore non exēta. Brunnenm. ad l. 3. C. de suscep.

CAP. LXXIV.
Sufficientia.

Axioma I.

Non fieri debet per plura, quod fieri potest per pauciora, l. 1. ff. quod met. cauf. l. ampliorem 39. S. in refutatorius. C. de appellat. Wesenb. in comm. Cod. ad l. null. 10. C. de judic. n. 9. Sufficit etiam unum textum argumenti causa afferre, l. 29. ad L. Cornel. de fals.

II.

Quilibet sua parte contentus esse debet, l. 24. ff. de past.

III.

Sufficit alterum probari, ubi plura narrantur & eorum alterum per se sufficit, c. gravamen is. extr. de excess. Pralat.

CAP. LXXV.
Suffragium.

Axioma I.

Suffragia debent esse libera cap. sciant. 12. de Elect. in 6.

II.

Suffragia in electione non habent, qui carent discretione, cap. ex eo 32. de Electionib. in 6.

III.

Nemo aliquod officium vel functionem suffragio, seu datus pecunias ambiat; nam munus prece vel patrocinio comparatum vix sordibus carere potest. Et hoc non saltem in Judicibus & dignitatibus, sed & in vilissimis artificiis, e.g. Gynaciariorum, qui propere gladio plectuntur l. 2. C. de Marilegūl. procedit.

CAP. LXXVI.

Suggestio.

Suggestiones in iure sunt illicite & improbatæ etiam in ipsis iudicibus, l. 1. §. 21. de question. Conſtit. Crimin. art. 31. §. 1. ibique Matth. Steph. n. 2. & ideo recte dicitur, quod suggestum est, verum non esse, nisi contrarium probetur. l. ab ea parte 5. de prob. Ruin. conf. 29. ponderatis. n. 2. vol. 1. Pantelchman. 2. quest. pract. 21. num. 98. Suggestionis tamen falsi exceptionem post item contestatam non valere, text. est in cap. super 10. extr. de appellat. Faciunt tamen Dd. suggestionem duplœ, unam apertam, alteram palliatam, vid. omnino Scacciam de iudiciis lib. 1. cap. 86. pag. 249. n. 8.

CAP. LXXVII.

Summa.

Axioma I.

Summa major peti non potest, quam quæ sit expresa, l. fed et si 4. §. questionum 4. ubi Bart. n. 2. Bald. num. 4. Jaf. n. 15. & Dd. si quis caution. Panorm. in c. i. n. 18. Commod. Dec. conf. 27. pro visibili. n. 4. 5. 8. Welenb. 2. conf. 52. n. 16.

II.

Unius summae pro altera substitutio est quasi novatio Salicet, in l. fin. n. 3. C. de novat. post Bald. in l. pen. in princ. de Prætor. stipulat. fac. text. in l. si non forte 26. §. si centum 4. de condit. indeb. Welenb. 2. conf. 72. n. 36.

III.

Summa eadem præsumitur, si in una tantum ex quantitatibus causa expressa fuit, Bart. in l. tritium. n. 5. de V. O. & ibid. Alex. n. 6. Jaf. n. 8. vers. prima quod si. idem confil. 70. n. 2. lib. 1. Socin. fin. conf. 129. n. 10. lib. 4. Ruin. conf. 223. n. 3. lib. 1. Norizan. conf. 96. num. 5. maxime quando eadem cum eadem causa concurrat, ut puta, promisi tibi decem ex causa mutui, deinde post aliquot dies ex eadem causa mutui per stipulationem decem promisi, eadem summa hic præsumitur, Cravett. conf. 182. n. 1. vers. secundo amplius. Ratio, quia actuum pluralitas non præsumitur, & ob id si, quæ asserit, probare debet, Menoch. 2. arb. judic. 23. numer. 9. vid. supr. cap. Pluralitas. Bald. conf. 344. col. 2. vers. sed contrarium, lib. 2. Cravett. confil. 198. col. 1. vers. sed ultra. nec summa præsumitur duplicita, cum unus actus ad alterum relationem habet, l. quib. idem 18. de V. O.

Excipe (1) nisi quando scripture diversitas diverso tempore facta adest, etiam si eadem causa præsto sit, tunc enim præsumi summam duplicatam, sentiunt Bald. & Imol. in l. Sempronius. de legat. 2. Bald. in l. ne casf. n. 2. virf. porro. C. de discussor. lib. 10. Jalon. confil. 281. n. 2. vers. ultra. Alexand. Ruin. confil. 176. n. 3. lib. 1. Ratio, quia tot præsumuntur, quoniam sunt scripturarum capitula, l. scire debemus 29. ff. de V. O. vel (2) quando adest personarum diversitas, ut puta, ego una cum fratre meo hodie centum mutuo à te accipio, & utriusque obligatio uno in instrumento satabitur: deinde de ali-

de aliud scribitur instrumentum etiam ab eodem notario, in quo ego ad centum ex mutuo obligor: haec quantitas ab illa prima diversa praesumitur; Jason, in dict. l. triticum, n. 8. vers. similiter, & tertio de V. O. ibidemque Axiat. n. 22. Cravett. consil. 182. n. 2. Jason, in l. plan. vers. eadem. n. 1. in fin. ff. de legat. 1. vel (3) quando due adsunt judiciales confessiones ejusdem causa & quantitatis, & hoc casu plures summas praesumti, docent. Bart. in d. l. triticum. n. 4. & Alex. n. 8. Barbat. conf. 25. col. 4. lib. 1. cum in casu, ubi duæ sunt extrajudiciales ejusdem summae & ex eadem causa confessiones, una sola summa praesumatur, Alex. conf. 4. num. 4. lib. 1. Nevizan. conf. 96. n. 7. sicuti & (4) summa duplicata praesumitur, quando quis per testes probare conatur, ad evitandam eorum contrarietatem, Felin. in cap. cum tu. ubi Abbas, Imol. & Buttr. num. 11. vers. datur etiam alias de testib.

IV.

SUMMAE majori ineſt minor, l. i. §. ſiſipulanti 4. ff. de verb. obligat. l. diem proferre. 27. §. ſipulantes 3. de recept. qui arbitr. recep. l. 9. ibi: quo res pluris eſt, utique tanti eſt. de in lit. jur. cap. 1. de arbitr. lib. 6. Bald. consil. 307. vers. in contrarium. lib. 1. Pichard. ad §. præterea. n. 8. Inſtit. de inut. ſipulat. Card. Seraphin. decif. 267. n. 4. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 7. lit. S. conclus. 885. per totam. Menoch. confil. 265. num. 3. Thesaur. decif. 122. n. 10. Peregr. Patav. decif. 62. n. 2. vers. quanti Jūdex. Aloys. Ricc. in collect. decif. 1635. Joan. Maria. Novar. quæſt. forenſ. lib. 1. q. 24. n. 6.

Primo limita, quando sunt diversæ dispositiones, quia tunc summa major non continet minorem, Alex. conf. 179. Viso proceſſu. num. 14. vers. nec etiam, lib. 5. quem refert Cardin. Tusch. d. conclus. 885. n. 19. Idem eſt, quando summa diversitas conſtituit ſpecierum diverſitatem, ſecundum Card. Seraph. cit. loc.

Secundo limita, quando ſumus in contractu ex cauſa oneroſa, Alex. confil. 18. numer. 3. lib. 1. Cardin. Tusch. concl. 885. num. 22.

Tertiò limita in literis ad beneficia vacatura ad ſummam majorem, putà pri- mum vacaturum valoris centum, non po- test capere beneficium de minori ſumma propter odium literarum ſimilium, quia in caſu major ſumma non continet mi- norem, Lap. alleg. 79. n. 3. vers. ſed quare. & conf. 102. numer. 6. vers. ſecundo. Zab- rel. conf. 136. num. 4. Card. Tusch. d. concl. 885. n. 23.

Verum contra noſtrum Axioma ob- ſtat difficultis text. in l. ſi decem 54. in princ. ff. locati. ubi dispositio concepta ſuper majori ſumma, non verificatur in mino-

ri; nec ſatisfacit communis intellectus, Bart. in d. l. 1. §. ſi ſipulanti 4. quem sequuntur Anton. Gom. tom. 2. variar. ubi de con- tractib. cap. 9. num. 4. Conan. Comment. Ju- ris lib. 8. cap. 11. num. 4. Emman. Costa lib. 1. leſt. cap. 2. num. 1. afferentis propterea ibi diſpoſitionem conceptam verificari in minori, quia agitur de cauſa oneroſa, in qua non procedit hujusmodi Axioma, ſed tantum in cauſa lucrativa, quia con- vincitur ex eadem l. ſi decem. in ſecundo caſu, ubi probatur majorem ſumma prolatam à conductorē verificari in mi- nori per ſe.

Quare rejecto supradicto intellectu, conſidero diſpoſitionem conceptam ſuper majori ſumma, non verificari in mi- nori, niſi appareat veriſimiliter diſpoſitem intendiſſe quemcunq; ſumma contentam ſub majori. Cum igi- tur in primo caſu dict. l. ſi decem. major ſumma proferatur à petente, ſcilicet à domino rei locata, ideo non videtur conſentire in minori ſumma, quia eſt ei preju- diciale: attrauen ſecundo caſu major ſumma proferetur à promittente, ſcilicet con- ductore, & ideo in minori conſenſiſſe vi- detur: nam veriſimiliter praesumitur con- ductorem, qui in majori ſumma conſenſit, à fortiori conſentire in minori, ſi in- telligeret locatorem minus velle locare, quia per hoc fit melior conditio ipsius. Sensus verò d. §. ſipulanti. ex quo proba- tur hujusmodi Axioma, (omisſis variis in- tellectibus, de quibus Menoch. de ſuc- creat. §. 10. num. 142.) poſteſt verificari le- gendo illum continuativè ad vers. niſi ſi- pulatori. ſuprā proximè præcedentem; & ita loquitur in caſu, quo diverſitas pro- mittentis majorem, vel minorē ſum- mam, in continentī placuit interrogati, & ita ex eo quod fuit ſequuta compla- centia ſipulationis in diverſitate ſummae promiſſa, propter quam valet ſipulatio in minori ſumma.

CAP. LXXIX.
Sumptus. Impensa. vid.
Expenſa.

Axioma I.

Sumptibus ſuis nemo cogitur ſervire, cap. cum officiis 16. ext. de prefcr. aut militare, cap. cum ſit Romana 10. de ſimone. c. 16. de prefcr. vid. inf. c. ſuum.

Limita in præfectis bellicis, qui tempore ne- cessitatis arma, pulvrem nitratum, cæteraque ad locorum

locorum defensionem necessaria suo sumtu comparare tenentur, pecunia ex publico postea recuperanda. Alias graviter puniendi, Perez. C. de Fabricens. num. 15.

II.

Licet quis munera publica in duobus locis non possit subire, quamvis velit, potest tamen, si cum sumtu sint conjuncta, ab his enim nemo volens repellitur, Perez. C. de muner. & honor. non contin. n. 15. Ex adverso, licet filius ob munera publica a patre gesta vacatione non gaudeat, l. 1. C. d. t. gaudet tamen ratione eorum, quæ cum sumtu sunt. l. 6. ff. de legation. Brunnen. ad l. 1. C. eod. Ceterum à muniberis, quæ sumtu peraguntur, nec septuaginta annos nati, nec plures liberos habentes, nec philosophi excusantur. Perez. C. de muner. patrimon. n. 9. seq.

III.

Sumptus studiorum annumerantur alimentis & necessariis impensis, l. 6. §. 5. de Carbon edit. Non tamen peti possunt post mortem patris l. ex parte 39. §. 4. ff. fam. heredit. vivo autem ea facti conferendi sunt, siquidem pater eos annotaverit.

CAP. LXXIX.
De Supellecili.

Axioma I.

Quaecunque nomen sui generis separatum habent, illa sub supellecili legata non continentur l. 6. pr. ff. de supellecili. Leg. quia talia appellativa nomina non sunt in potestate testatoris l. 4. ff. de Legat. 1. Non igitur continentur instrumenta artificis, das Handwerkszeug / sub nomine supelleciliis d. l. 6. pr. ff. nec libri, capsa, pugillares &c. l. 6. §. 1. ff. eod.

Limita: nisi doceri possit, Testatorem de his quoque sensisse. l. 8. in fin. ff. eod.

CAP. LXXX.

Superbia.

Superbia calumniam habet omne, quod non propter necessitatem, sed propter venustatem accipitur, cap. omnes. §. Apriſis 21. queſt. 4.

CAP. LXXXI.
Superfluum, Superflui-

cas.

Axioma I.

Superfluum non censetur, quod ad declaracionem ponitur, §. 1. ibi: nulla enim. Institut. de patr. potest. l. quis dubitationis 81. ibi Dec. & Cagnol. ff. de R. Alban. confil. 11. n. 39. & conf. 27. n. 7. Tiraquel intrat. de retract. tit. 1. gl. unic. n. 5. Ludov. Zundtin respons. pro uxore. n. 5. Roland. à Valle 3. confil. 50. n. 29.

II.

Superflua admittere securius est, quæm necessaria omittere, Speculat. in tit. de deposit. §. 5. ff.

primo. num. 8. per cap. non estimemus 13. q. 2. l. teſſamentum 17. Cod. de testam. l. 7. Cod. de donatiōnib. l. 56. ff. mandat. l. 32. §. 6. ff. de aur. legat. l. 26. in fin. ff. de adim. legat. l. 65. ff. de verb. obli- gat. l. 81. l. 94. de. I. Paul. 3. de ſentent. 4. §. 10. Gail. lib. 1. obſerv. 81. n. 9. Vult. 3. Confil. Marp. 24. n. 79.

III.

Actus superfluous non vitiatur, etiam si vitiōſe obſervetur, l. 1. C. de rei uxor. act. gloss. ſingul. in ſoror verò. Inſtitut. de libert. in verb. tranſit. Bl. in l. consentaneum, col. 5. C. quon. & quand. judeſ. At ſi verum amamus, neque d. l. qui- quam probat: ac gloss. ita videtur eſſe erronea; poffimè enim ratiocinatur: cur Dominus in tranſitu poſſit manumittere, quia ſci. fine tranſitu quoque poſteſt manumittere, nulla enim collec- tio eſt, ſed hæc ratio ſubeft, quia manumifſio- nes ſunt jurisdictionis voluntaria; Ergo quocon- que loco & tempore fieri poſſunt, ut recte ſumma d. l. habet, neque Bald. aliquid de hac re diſce- rit, vid. Tuſc. tom. 1. conſlus. lit. A. conſlus. 67. n. 32. in vot. abundans cauēta.

IV.

Superflua non nocent, l. cum antiquitas 28. Cod. de teſtamente. v. c. Obligatio noſi debet fieri ad eum caſum, ex quo poſſit fieri ſuperflua, nugatoria & eluſoria, Curt. ſen. confil. 29. num. 4. Dec. confil. 48. & conf. 49. n. 3. Zal. confil. 13. n. 50.

Diftinct. An ſuperflua ſint präter rem, an ve- ro contra rem? priori caſu nocent, poſteriori vero non, ut ſi quis negotium in teſtamento diverſum in actu teſtandi celebra velit. vid. not. ad l. non eſt mirum 26. de pignor. act. Weſenbec. in parat. ff. de adil. edit. n. 10. & l. 1. §. 2. de qu- blican. & veſtigal.

V.

SUPERFLUITAS evitanda eſt in omni interpretatione, & diſpoſitione, ut per Rolandum à Valle conf. 62. num. 30. & ſeq. libr. 3. quem refert Cardina. Tusch. pra- dictar. conſlus. tom. 7. litera S. conſlus. 895. num. 36. Menoch. conf. 81. numer. 32. Rot. decif. 702. num. 3. apud Farinacium, part. recentior. & decif. 75. num. 8. eadem part. 2. dicit, quod non eſt recedendum à natura rei, ut ſuperfluitas evitetur, & de- cif. 357. num. 1. ead. part. 2. censet, quod ſu- perfluitas non debet admitti etiam in quaecunque materia odiosa, & in dispenſatione. [quod enim poſteſt fieri per pauciora, non debet fieri per plura, & propterea Imperator omnem ver- boſitatem iuſta indignatione perſequi- tur, l. ultima ſ. in refutatoriis. C. de Appel- lat. ac ea, quæ ſunt ſuperflua, non ſunt in LL. inſerenda tanquam nullius utilitatis, fac. l. 1. ff. quod met. cauſ. cap. multa. & ibi Panorm. de prebend. c. erit autem lex 4. di- ſinct. Jason int. ait Prætor. l. 1. in primo no- tabili ff. de juſt. & jur. Unde ad evitandam ſuperfluitatem ea etiam, quæ ſunt ultra naturam

naturam actus, in dispositionem includuntur, Bart. & Doctores in l. sed si. §. quasitum. ff. si quis taut. Gratus respons. 94. n. 33. & nullum imò nec syllaba censeri debet in statuto superflue apposita, Bald. in rubr. de contrab. empt. question. 9. Cravett. post Jason. in conf. 294. num. 3. vers. & si talia. lib. 2. & quod magis verba statuti impriuant ad evitandam superfluitatem, Cravett. conf. 20. n. 9. & 135. n. 24. lib. 1. & conf. 297. num. 4. lib. 2. Farin. 1. conf. 95. n. 7.]

VI.

SUPERFLUA omnia sunt reprobata, l. i. §. quibus 2. de novo Cod. l. fin. C. qui admitti ad bonorum possess. & in procœm. Decretal. ibi, resecatis superfluis. Clem. exidi. §. quamvis. ubi Cardin. num. 220. de verbis. significat. Mandos. ad regulam 8. Cancel. quasi. s. num. 4. Gonzal. ad regulam 8. Cancel. gloss. 13. num. 72. & gloss. 22. num. 4. [sicut etiam supervacua legum. latio. l. 5. in fin. Cod. de captivis & postluminio.]

VII.

SUPERFLUIS actibus non debemus uti, l. hec stipulatio 14. §. divus 1. ff. ut legator. nomine caveatur. Castrensi. consil. 240. Subtiliter. prope fin. lib. 2. Cardin. Tusch. d. lit. S. conclus. 894. numer. 6 nec superfluis & impertinentibus allegationibus, Castreni. conf. 201. Visis, & consideratis, colum. penult. vers. quantum verò. libro 1. Cardinal. Tusch. d. lit. S. conf. 896. num. 7. nec cautionibus, l. non cogendum 45. ff. de procuratorib. Castreni. conf. 207. Visis omnibus. num. 3. colum. 2. vers. preterea. libr. 1. Roman. consil. 62. Florentina. colum. 1. in fine. illis enim non præsumitur quis velle uti, Abbas cons. 73. circa primum. numer. 3. vers. preterea. libr. 2. quia potius admittitur correctio Juris communis, quam quod verba sint superflua, Cravett. conf. 92. numer. 5. quem refert Cardinal. Tusch. dict. litera S. conclus. 895. numer. 38. & potius improbanda sunt verba, quam quod sunt superflua, Roland. à Valle. conf. 61. num. 16. & conf. 62. num. 31. & seq. libr. 3. Cravett. conf. 294. num. 3. & conf. 714. Illustris. num. 19. [qua de causa etiam nec superflua investitura admittitur, Hartman. Pistoris. libr. 1. obseruat. 186. num. 18. & 19. neque etiam datur actio, ubi supervacuum sit, l. i. §. interdictum, uti possidet. & ideo dicitur jure frustra nihil agi, Hortensi. ad l. 72. de contrab. empt. p. 10.]

Primo limita, quia frequenter in leibus & statutis semel dispositum etiam

per verba inculcata idem importantia disponitur, & plus non operantur, nisi majorem declarationem, l. cum dubitari 86. §. 1. de hered. institut. glossa verb. inculcatio. in l. lecta. ff. si certum pet. Cuman. cons. 55. num. 4. vers. quamvis. Castrensi. cons. 75. Notandum. numer. 2. vers. frequenter. libr. 2. & ideo dicunt Felini. m. cap. venerabili. num. 1. notabil. 3. de officio delegat. & Jason in l. eum qui. §. itate, & Titium. num. 4. vers. sed adverte. ff. de verbis. obligat. quod la pè aliquid bis ponitur ad evitandam malitiosam, & sophisticam interpretationem, & sic ad majorem expressionem, referunt Cardinal. Tusch. d. lit. S. conclus. 895. num. 49. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 6. num. 32.

Secundo limita, quia potius toleratur superfluitas, quam quod quis damnum indebet patiatur, Cravetta conf. 70. numero 29. vers. imo potius. Cephal. cons. 104. numer. 22. lib. 1. Surd. decif. 36. numero 19. & 20. Cardin. Tusch. d. lit. S. conclus. 895. num. 56. Gonzal. d. gloss. 6. numero 32.

Tertiò limita, quando explicitè & distinctè declaratur, quod implicitè erat dispositum, quia tunc dici non potest superfluum, Ruin. conf. 89. num. 17. vers. nec obstat. vol. 4. Tiraquell. in l. si unquam. verba revertatur. numer. 26. C. de revocand. donat, quos refert & sequitur Gonzal. d. gloss. 6. n. 33.

Quarto limita, quia superfluitas admittitur, ne voluntas testatoris vel disponentis tollatur, Cravetta conf. 25. num. 30. vers. ex premissis, vel ne fiat contra mentem disponentis, idem Cravett. conf. 70. n. 29. vers. tertio. prout illum refert Cardinal. Tusch. d. lit. S. conclus. 895. n. 54.

Quintò limita, quia toleratur, ut evitet iniquitas, Cravetta conf. 70. num. 29. vers. secundò respondeo. & in vers. quintò respondeo. idem tenet, ne absurdum inducatur, refert Cardin. Tusch. d. conclus. 895. n. 55. & 57.

Sextò limita, quia potius admittitur superfluitas statuti, quam quod statuentes voluerint aliquid illicite, vel non permisum statuere, Castreni. conf. 268. Viso puncto. col. 1. in fine. vers. net erit statutum. lib. 2. Cardinal. Tusch. d. lit. S. conclus. 895. num. 61.

VIII.

Superflua saltem vicinis concedenda. Itaque durante annorum caritate cessabit privilegium alicui concessum, evehendi quolibet anno certam quantitatem frumenti. Nec damnum illud anno sequente ubiiore sarciri potest, evehendo plura, quam privilegium quotannis concedit. Ita

Ita & beneficium ducenti aquam ex publico aqueductu, intelligendum est de aqua superflua. Inest enim his conditio, si annus non sit aridus, Perez, C. ut nemin. lic. in coemt. n. 2. Nullus quoque cogitur vendere species sui usus causam comparatas, sed superfluas tantum. Perez, d. l. n. 10.

IX.

In Contradicibus saltē necessaria ad rei concessae usum, non superflua concessa fuisse præsumuntur. Hinc Coloni non possunt usurpare irriguas fontium aquas ultra modum suæ terræ. Perez, C. de Mancip. & Colon. n. 3.

CAP. LXXXII.
Superior, Superioritas.

Axioma I.

Superior ut serviat inferiori, nulla iustitia est, cap. c. ordo 33. q. 5. siquidem superiori suo, ut legem imponat inferior, nulla ratio svaldet, cap. ex insinuatione 50. extr. de appellationib. unde etiam per inferiorem nec Lex superioris tolli potest, Clem. ne Romani 2. in princ. de Elect. quia de causa nec superior judicari vel obligari ab inferiore potest, cap. in sancta 2. q. 7. e. inferior 4. cap. submittitur 8. cap. nunc autem 7. cap. ultimo. dis finet. 21. cap. omnes, & seq. in fin. 6. q. 1. hinc superior postquam ad se revocat negotium, quicquid postea ab inferiori fit, non fit, cap. Ecclesia 4. extr. ut lit. pendent, quapropter superior ex officio suo debet inquirere de inferiorum excessibus, cap. unic. extr. ut Eccles. benefic. ac debet negligientiam inferioris supplere, cap. per tuas 40. de sentent. excom. cap. ad audientiam 3. extr. de Eccles. adfisc. ad proinde etiam superior delinquens gravius, quam inferior, punitur, cap. cum quidam 12. extr. de juro junandi.

II.

Superioris jus & cujuscunque alterius semper intelligitur in juramento exceptum, cap. venientes 19. extr. ac jurejur.

III.

Per factum superioris non præjudicatur inferiori, cap. inter 20. extr. de sentent. & re judic. siquidem non præsumitur, quod superior velic. præjudicare vel injuriam inferre, l. 2. §. merito 10. & §. si quis à Principe 16. ne quid in loco publico, cap. super 15. de offic. delegat. Bald. in l. nec avus. Cod. de Emancipat. liber. Decian. resp. 208. concurro secundum e. a. num. 3. vol. 2. unde tradit Socinus consil. 156. pro fundamento. n. 3. vol. 2. Superiori, si quid fecerit in præjudicium tertii, oblitum esse ad revocationem concessionis per Bald. in l. qui se patris. Cod. unde liberi. adeo ut ne is quidem excusat, qui ad mandatum superioris quid prohibuit vel fecit, quod sit illicitum, quo minus cum eo experietur. Aut. bode novo jure, C. de custod. reor. Cephal. consil. 577. consultationem, n. 24.

IV.

Superiorum culpa extenditur in exemplum, cap. nemo 2. dist. 82.

V.

Superioris iussus, qui potestatem iubendi habet, parere coactum à dolo excusat, l. si quis ab alio 10. ff. de re judic. l. non videntur 167. §. qui j. f. i. de Regulis Juris. cap. quod quis 24. de Reg. Jur. præsertim ejus, qui cogere possit, Welemb. l. consil. 6. n. 129. ita conductorem, qui superioris præcepto etiam injusto paruit, excusari, probant Bart. in l. si mulier. §. i. ff. rer. annot. argument. l. nec timorem 7. ff. quod met. cauf. l. prohibere 3. §. pen. ff. quod vi aut clam. Socinus consil. 155. num. 5. vol. 2. hinc etiam evenit, quod solvens ad præceptum superioris liberetur, Bald. in titul. ff. quod fals. tutor. auct. Dyn. Bart. in l. creditor de solut. Alex. consil. 57. n. 5. vol. 1. Pantelchman. part. 1. quaf. prat. 14. n. 37. proindeque eriam cum in gravissimis delictis excusare, elucet ex cap. miles 13. 23. quaf. 5. l. servos 8. ubi Bald. & Salicet. C. ad L. Julian. de vi public. gloss. in l. liber homo. ad L. Aquil. Dec. in l. velle. n. 7. de Regulis Juris. Cæpoll. cantel. 66. Jalon consil. 136. dubitatur, circa fin. ubi etiam incendiariis haec ex ratione peccata vult mitigari, Welembec. d. consil. n. 131. cum preces habere vim præcepti dicantur, glossi. in l. i. verb. quemadmodum. ff. quod juss. Welemb. l. consil. 45. n. 11.

VI.

Superioris factum, cui resisti nequit, pro casu fortuito reputatur, l. si fundiu 33. cum l. seq. ff. locat. Bart. in l. damnum. C. de locat. l. Lucius 11. ff. de Evi. 7. l. cum servu 38. §. constat. 7. de legat. 1. Castrrens. consil. 220. proponitur in facto. num. 3. vol. 1. Socin. consil. 100. in causa Baptiste. num. 3. vol. 1. August. Bero. consil. 139. illustriſime Domine. n. 3. & 7. vol. 1. & consil. 143. in causa, que comm. arbitris. num. 24. cod. vol. Decian. resp. 14. ex premis. n. 49. vol. 3. vid. Pantelchm. l. quaf. pmpl. 14. n. 4. & 5.

VII.

Superioritas semper censetur concedi, uti reservata, quomodounque concessa sit libertas, textus in cap. dudum 14. ibi: penes nos tamen cap. quamvis tibi 4. ibique gloss. in verb. confirmans de prabend. in 6. Bald. in prælud. feud. ver. expedito. num. 32. & in cap. 1. quis dicatur Maricio. Craverta consil. 128. n. 7. Peregrin. de jure fisci. titul. 2. num. 98. Mynting. lib. 6. observ. 99. num. 2. Covarrov. practic. quaf. 2. num. 1. etiam si omne jus sibi concessionem dicatur, Thom. Grammatic. decis. Neapolit. 30. num. 3. Borcholt. de Regal. num. 20. atque ita determinatum in Rot. Roman. in Controvers. inter ducem Mediolanensem, & Dominum de Corrigio, tradit. Caſtald. in trattat. de Imperator. quaf. 110. cas. 330. imitatur enim Princeps ordinacionem diuinam, quando Majestatis suæ particulas subditis concedendo, superioritatem tamen sibi reservat, ita ut quicquid sit in sua Republica, à se solo dependeat, & ad se solum referatur. Arnis. lib. 2. de jur. Majestat. cap. 2. num. 7. unde etiam nec iura admittunt, ut quispiam superioris obedientie se subtrahat, prout etiam ad illum effectum omnem præscriptionem Doctores removent, ita ut ille, qui hoc facere ac obtinere præsumit, nulla

(E 4)

tem-

temporis antiquitate juvetur, & præscriptio circa jura superioritatis omnino cestet, l. competit. 6.
Cod. de præscript. 30. ann. cap. cum non licet 12. ibique Abbas extr. de præscript. cap. placuit 8. S. porrò 16. qu. 3. Abbas in cap. per venerabilem. col. fin. qui fil. snt legitim. Roman. consil. 371. n. 15. vers. dum autem queritur. Decius 307. n. 9. Ruin. conf. 69. col. pen. in fin. lib. 5. Paris. conf. 25. n. 19. lib. 4. idem consil. 25. n. 19. lib. 4. Purpur. in l. 1. n. 40. ff. de offic. ejus, cui mand. jurisdict. Jas. consil. 208. col. 3. lib. 2.

IX.

Superioritas inducit præsumptionem jurisdictionis, non dominii, Montan. in tract. de finib. regund. cap. 15. n. 12. Cravetta consil. 154. vij/5. n. 1. ubi exemplo pafcoorum hoc declarat, quæ non præsumuntur pertinere ad dominum loci, sed multo magis ad universitatem & homines subiectos, add. & Calcan. consil. 34. n. 45. consil. 50. n. 3. Dec. consil. 550. juridicam. in princ. W. elemb. 2. consil. 62. n. 28.

X.

Superioritas censetur probata probatis subjectionis actibus. Abbas in c. præterea. de testib. arg. l. si vero 12. S. si filiofam. 6. ff. mandat.

XI.

Superior Magistratus non tantum debet defendere inferiorum Magistratum subditos, sed etiam Magistratum inferiorem punire. Brunnem. ad l. 3. pr. C. de Canon. largit. titul.

Legitimis heredibus deficientibus bona ad superiorem devolvuntur. Hinc in bona suorum officiatorum succedebat ab intestato præfectus prætorio. Et nunc Dominus Feudi succedit vafallo sine heredibus mortuo. Perez. C. de Apparitor. prefec. prætor. n. 4. 5. Imò qui quis Baro de mero Imperio investitus Jure Saxonico habet jus occupandi demortui sine herede bona. Brunnem. C. eod. Col. 2.

CAP. LXXXIII.
Superlativus.

Superlativa qualitas in paucis verificatur, Corn. consil. 341. Quod dicta dos. in lit. n. vers. 5. sic non præsumitur. vol. 1. & consil. 181. Vt si non nullus. col. 8. in lit. q. vers. 5. licet soleat vulgariter dici, col. 2. ubi multos easus enumerat, in quibus ferè superlativa nunquam verificantur, add. & Pacian. 2. de probat. cap. 7. n. 26.

CAP. LXXXIV.
Superveniens.

Axioma I.

Casus superveniens non nocet actui præcedenti, nisi actus adhuc sit imperfectus. Brunnem. in l. 1. C. de Jure Fisci.

II.

Causa superveniens immunitatis non tribuit exemptionem ob onere anteā suscepito. l. 5. §. 7. ff. de Jure Imman.

III.

Causa superveniens iusta facit cessare privilegia, quæ rebus sic stantibus concessa intelliguntur. Perez. C. de Excusat. mun. n. 15.

IV.

Inidoneitas supervenientis post officium depositum non praefatur ab eo, qui pro officiali tenebatur. Perez. C. de peric. Nominat. n. 5. Brunnem. ad l. 1. C. eod.

CAP. LXXXV.
Suppletio.

Qui non supplevit cum potuit, noluisse credendus est, vide supr. lit. N. cap. Noluisse.

CAP. LXXXVI.
Supplicatio.

Axioma I.

Quocunque juris est in Leuteratione, idem juris est in supplicatione. Quia etiam supplicatio perinde ut Leuteratio in aliquibus locis, v. g. Ducatu Brunsivensi ob quodvis gravamen concedi solet. Ita ergo supplicatio ad exemplum Leuterationis intra decadentem debet interponi coram eodem judice, alias sententiam non spendit. Conf. autb. quæ supplicatio. C. de prec. Imper. offer. l. un. de sentent. Prof. Prator. Carp. P. t. Constat. 20. Defin. 25.

CAP. LXXXVII.
Supplicium.

Axioma I.

Supplicium pro veritate melius est, quam pro adulazione beneficium, can. nemo periorum. II. quest. 3.

II.

Supplicio quem sententia destinavit, ei vox appellandi non denegatur, can. non ita 2. q. 7.

CAP. LXXXIX.
Suspicio.

Axioma I.

Suspicio omnis potius repellenda quam approbanda, can. oves. in fin. 6. q. 1. præsertim ea, quæ temeraria est, car. multi, in med. 2. qu. 1. & quæ ex adversariorum confictione surgit, quam contempnendam esse docet cap. cunctis II. q. 3.

II.

Suspicio modica non debet animum sapientes immutare, cap. ult. extr. de crimine falsi.

III.

Suspicio probabilis recipit probationem in contrarium, cap. præsumendum 7. quæst. 1. nec ullus suspitionis arbitrio judicandus est, cap. primo 2. quæst. 1. cum litigare sub judice suspecto periculoso sit cap. cum inter 5. extr. de except. Quapropter suspectum qui judicem patat, ei licet, an tequam lis inchoetur, illum recusare, ut ad alium recurratur, can. ult. §. pen. 3. qu. 5. idque ex eo, quod suspectus Judex esse non possit, can. ult. in princ. 3. q. 5. c. secundo 4. extr. de appellat. adeo ut nec Papa tali causam ex certa scientia committat

6. CAP.

cap. causam 17. extr. de offic. deleg. c. cum inter 5.
extr. de Except.

IV.

Suspicionem tollit par affectionis causa, l. non
solum 67. §. uno. ff. de rit. nupt. Gloss. in cap. cum
R. Canonicus 35. de offic. & potest. judic. deleg. Specu-
lat. in tit. de judic. delegat. §. 7. n. 2. Honthem.
l. de arte Notar. cap. 28. n. 33. & naturale. fœdus
suspicionem mali excludit, cap. pen. extr. de co-
habitat. Clericor.

V.

Suspicio in judicem cadere non solet, Carpz.
P. 3. q. 104. num. 72. in crim. quippe quivir bonus
est, atque esse debet, l. sed si unius 17. §. ait Prae-
tor. ubi Bart. ff. de injur. l. continuus 137. §. cum
ita: ad judicem, hoc est, ad virum bonum,
ff. de V. O. l. vir bonus 18. ff. judic. solv. Judicis
enim sapientis est, semper verum sequi, habere
in consilio fidem, religionem, æquitatem: libi-
dinem autem, invidiam, merum, cupiditates
omnes amovere, maximi æstimare conscientiam
mentis sua, meminisse posse, quem oderit absolu-
vere, quem non oderit, condemnare, & semper
non quæ velit ipse, sed quid lex & religio cogat,
cogitare, eorumque omnium se DEUM habere
tellem, cui administrationis reddenda sit ratio,
ut scribit Cic. pro Cœlent. Unde si maximè cau-
sa suspicionis subsit, propterea tamen judicem
non in totum quasi suspectum removendum
esse, sed quatenus duntaxat, ut alius ei minus su-
spectus adjungatur, Nov. 89. Aut. si vero con-
tigerit, C. de judic. Glossa in l. apertissimi. verb.
judices. C. eod. tit. Mynf. 2. obser. 51. Quin imò
in criminis notorio tanquam suspectum reculari
nullo modo posse, colligere licet ex cap. proposuit
24. ubi gloss. de appell. vid. Ant. Gomez var. re-
sol. tom. 3. cap. 1. n. 46.

Suus heres. vid. Emancipatus.

CAP. LXXXIX.

Suum.

Axioma I.

Illud propriæ suum esse dicitur, in quo plenam
quis haber dispositionem & dominium, Bart. in
l. Quintus. §. Argento. ff. de auro legat. ubicun-
que igitur istud verbum suas in aliqua dispositio-
ne simpliciter ponitur sine adjuncto, in dubio de
propriis, & non de alienis exponi debet, Bart. in
l. cum in testamento. ff. de aur. legat. per l. debi-
tor. 50. in princ. ff. ad Sct. Trebell. l. Salvius 6.
ibi: patrem suum. ff. de legat. prestand. Alexand.
confil. 23. Consideratis. col. 1. vol. 2. confil. 56. col. 1.
vol. 1. Hyppolit. de Marfil. in sing. suis. nom. 21.
Andr. Sicul. in cap. judicante. col. 9. de testam.
Ludovic. Gomez. ad §. aquæ. Institut. de action.
num. 18.

II.

Omnis scire debet, quod suum non est, hoc
ad alium modis omnibus pertinere, l. cum quare-
batur 11. vers. omnes. C. unde vi.

III.

Suum esse dicitur, quod ipsi auferri non potest,
l. omnes 139. §. ult. ff. de R. l. l. non videtur 22. ff.

de acquir. possif. Hyppolit. à Collib. ad d. l. 139.
§. ult. de R. l. Vult. 3. Confil. Marpurg. 24. n. 3.

IV.

De suis rebus quilibet facere potest pro vo-
lyntate sua, Gloss. in cap. 2. de jurejur. cum ju-
stum sit, sua cuicue committere, cap. pen. de se-
pult. & quilibet rei sua sit moderator & arbitrus,
l. in re mandata 21. C. mandat, ac proinde de re-
bus propriis ad libitum quivis disponere potest,
l. fin. ff. de pact. l. id quod nostrum 11. ff. de R. l.
Bart. in l. 7. ff. de pactis. Paulus Grylland. de for-
tileg. vers. septimo quero. n. 21. adeo quidem, ut
hac regula etiam in abutendo procedat, l. etiam
18. §. 1. ff. solvit. matr. l. non usq. 2. ff. si à parent.
quis manumis. l. sed et si 25. ff. de pet. hered. Con-
fil. Arg. 1. confil. 88. n. 15.

Limita: in casu publicæ necessitatis, tunc enim
domini rebus suis privari possunt, iisque conferre
tenantur, quantum exigit necessitas. Quoniam
tunc rerum suarum non tam domini, quam
custodes. Perez. C. de annon. & trib. n. 11.

V.

Licatum est quilibet in suo facere, quod lubet,
etiam cum alterius incommodo. l. 8. §. 5. si ser-
vit. vind. l. 1. §. idem ajunt. de aq. pluv. arcend.
Limita (1.) si inde præjudicerit Reipubl. hinc
nemo in suo potest facere, quod impeditur publi-
cus navigationis usus l. 1. pr. de flumin. (2.) Fe-
ber à Doctoribus & Studiosis prohiberi potest, ne
in súa domo cum strepitu opificium exerceat. Pe-
rez. C. de Stud. libent. n. 6. & 7.

VI.

Suum jactare, perdere, deserere quilibet pot-
est. Cujac. in recit. Cod. de Rescind. Vendit.

VII.

Suum jactare in dubio nemo præsumitur,
l. cum de indebito 25. §. qui cum solvit. ff. de pro-
bat. l. fin. ibi: neg. enim sic homo simplex. C. ar-
bitr. tut. l. Campanus 47. ff. de oper. libert. Glossa
in l. si beres ab eo 68. §. fin. verb. errorem. ff. ad
8Ct. Trebell. Glossa in cap. quia verisimile. verb.
concesserit, de præsumpt. Afflit. devis. 13. num. 21.
Paris. conf. 39. n. 5. Vult. 3. Confil. Marp. 35. n. 203.
Quilibet enim avarus præsumitur, per Gleßl. in
l. qua dotis. verb. tenet. ff. solvit. matrim. Ma-
scard. de probat. concl. 151. vol. 1. & quilibet ad
conservandum potius, quam ad perdendum ten-
dit. Paris. conf. 39. n. 6. per text. in cap. super hoc.
de renunciat. Vult. 3. Confil. Marpurg. 18. n. 104.
vide supra lit. l. cap. Jactare.

IX.

Suis sumptibus militare nemo cogitur, §. cum
sit Romana 10. de simon. cap. 16. de præscript. &
nemo de suo beneficium facere tenetur, cap. præ-
caria 4. 10. q. 2. imò quicunque subit officium ci-
vile vel personale, non deber erogare de suo,
l. fin. §. personale 1. ff. de munieribus & honoribus,
quia officium suum nemini debet esse damno-
sum, l. sed si quis ex signatoribus 7. ff. quando
testam. aper. juxta illud Catonis:

Cum labor in damno est, crescit mortaliz
egestas.

(Ee) 2

CAP.

CAP. XC.

Syllogismus, Argumentum.

Non potest de arguento & allegatione reclusus judicari, quam si in syllogismi formam redigatur: idque tam observare debet Iuris in consulendo & respondendo, Decian. in *apolog.* c. 22. n. 107. & 111. quam iudex in judicando, Nic. *Vigil.* in *Richterbüchlein passim*, & advocatus in patrocinando, sive ex parte actoris libellum actionis proponere, Schneidew. ad §. ult. *Instit.* de *injur.* n. 9. Oldendorp. in *form. libell.* pag. 290. Tusch. præt. *concl.* lit. L. *concl.* 300. n. 1. & seqq. sive ex parte rei exceptionibus uti velit, Oldendorp. in *Enchiridio Except.* sub tit. *form. exceptionis post lit.* *constat.* generalis. §. sunt autem pag. 15. ubi addit. quod ii. qui alter rem tractant, sacrosanctum juris officium, quasi sues in rosas, irruant.

CAP. XCI.

Symbolum.

In habentibus symbolum (id est, singularem conjunctionem) facilior est transitus. Hoc Brocardicum allegat Ancharen. in *confil.* 339. n. 7. ac fundatum loco substernit, l. cum inutilis. de transact. sed textus nullus illius titulisi incipit. Menoch. *confil.* 152. *prioris edit.* incip. *respondendum* n. 30. allegat pro regulâ hujus fundamento, l. in re §. item quacunque. de re iudic. quod allegatum repetit. *confil.* 326. incip. gravissimi pondoris est. n. 58. sed revera texsus est in l. in rem 23. §. item quacunque s. ff. de rei vindicat. ubi Dd. hoc brocardicum fabricantur & communiscuntur.

FINIS LIBRI DECIMI SEPTIMI.

LIBER DECIMUS OCTAVUS.

CAP. I.

Tacere, Tacens, Taciturnitas.

Axioma I.

 Ille nuntius imputari aut nocere non potest, qui post factum supervenire, l. 7. famili. ercise. l. idem est in fin. de condit. indebet.

II.

Tacere melius est, quam actus frustratorios facere, Castrensi. *confil.* 286. Felin. in capite ext. transmissa extr. de prescript. Bart. in *disput.* incip. pupillus. Parisi. *confil.* 103. bona de quibus in presenti. num. 93. vol. 1. Panschman. p. 1. quest. 4. num. 3.

III.

Taciturnitas mala est in veritatis defensione, can. quisquis. can. nolite. 11. q. 3.

IV.

Taciturnitas ei prajudicat, qui in obligatione tacet. cap. Diaconi 8. disflint. 28. l. de arate 11. §. qui tacuit 4. de interrog. in jur. fac. Cujac. lib. 18. q. Pauli ad l. 19. d. t. pag. 146.

V.

Tacens habet pro negante, Salicet. in l. invitus 17. n. 4. vers. pro horum & aliorum conmigrorum solutione. col. 2. Cod. de procurat. Bellamer. in c. nonne. in 2. not. extr. de pref. Praepol. in c. 2. in fin. disfl. 27.

VI.

Tacens non fatetur, sed nec utique negare videtur, c. 10. qui 44. de R. l. in 6. l. 1. §. scientiam 3.